ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 500

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 6 Iulie 1930

1930 tipreste No. 486
BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Lămuriri

In țara noastră numărul cititorilor este foarte redus. Editorii vorbesc de cinci-zece mii de cititori, gazetarii de un număr de zece sau de cincisprezece ori mai mare. Pentru o populație de 18 milioane, cifra exemplarelor lansate de rotative sau de edituri este ridicolă.

In aceste condiții, situația revistelor nu-i de invidiat. La noi, publicațiile apar și dispar aproape cu regularitate. Viața unei reviste literare este de câteva luni sau de câțiva ani. Iată însă că „Adevĕrul Literar", în a doua-i serie, împlinește 500 de numere.

Ce-a făcut această revistă ca să-și capete și să-și mențină cititorii?

Un lucru foarte simplu: „Adevĕrul Literar" este redactat pentru cititori, nu pentru membrii unui cenaclu.

Revistele bucureștene sânt (sau mai bine zis: erau) niște buletine ale unor cenacluri de admirație mutuală, unde „scriitorii" își citeau cu emfază producțiile, „maestrul" le aproba grav, iar monitorul le înregistra pentru membrii absenți ai cenaclului. Cu chipul acesta însă, „maeștrii" au rămas numai cu cenaclurile și fără reviste... Lucrul se explică și prin costul tiparului — mult mai scump decât ceaiul, care la nevoe poate fi uscat, vopsit și servit încă o dată...

Aceste case de literatură care funcționează în Capitală sânt stabilimente de perdițiune pentru tineret.

Atâția juni „poeți" intră cu pas sigur în redacția „Adevĕrului Literar" și cer să le aducem societate pentru a le asculta versurile. Li se obiectează: — „Aici nu-i cenaclu, aice-i revistă. Lăsați poeziile și le vom ceti". Dacă le-ați vedea expresia de durere... Sânt atât de cabotinizați — încât parcă ar prefera să li se respingă producția după o lectură în public, decât să li se publice după o consultare fără martori.

Un tânăr vine cu o poezie din care nu se înțelege nimic. I se impută obscuritatea. — „Mai înainte, — ripostează el cu nedumerire, — scriam și eu clar. Dar d. Lovinescu m'a pus să scriu încurcat... să suggerez mai mult decât să spun".

Un altul aduce vesel o poezie de-o tâmpenie fantastică. Autorul rămâne înmărmurit când i se dă manuscrisul îndărăt: — „Dar d. Dragomirescu a găsit-o admirabilă"...

In fața unei reviste cetitorul trebue să se gândească nu numai la manuscrisul imprimat, ci să-și închipue și massa manuscriselor refuzate, de zece și de douăzeci de ori mai multe decât cele tipărite.

In alegerea bucăților, redactorul unei reviste trebue să lucreze fără amiciție și fără dușmănie — având în vedere un singur criteriu: talentul.

Scriitorii care ne-au atacat, au fost lăudați aici. Iar când ei ne-au oferit colaborarea, am primit-o cu bucurie. N'am avut țâfnă și rancună față de literații de talent. Am apărut, poate, în fața unora chiar lipsiți de spiritul de demnitate. Noi însă n'am crezut că avem dreptul, pentru o polemică personală, să lipsim revista de un nume bun — care să complecteze galeria scriitorilor din paginile revistei.

Și nu numai un singur scriitor-prieten a plecat nemulțumit din redacția noastră sau ne-a trimis prin poștă proteste violente — când cadrul revistei nu-i putea satisface dorințile nepotrivite sau absurde.

In privința cuprinsului, „Adevĕrul Literar" proclamă cea mai deplină libertate spirituală.

Pentru domolirea instinctelor, pentru tocirea asperităților sufletești din mediul cititor — această revistă a căutat să aleagă din literatura străină cât mai multe bucăți pline de umanitate. Așa se explică prezența atâtor autori ruși.

In chestiile culturale „Adevĕrul Literar" a avut totdeauna o ținută europeană. Misticismului care ne înconjoară, politicii religioase practicate de profitorii cădelnițelor de argint — am opus raționalismul luminat.

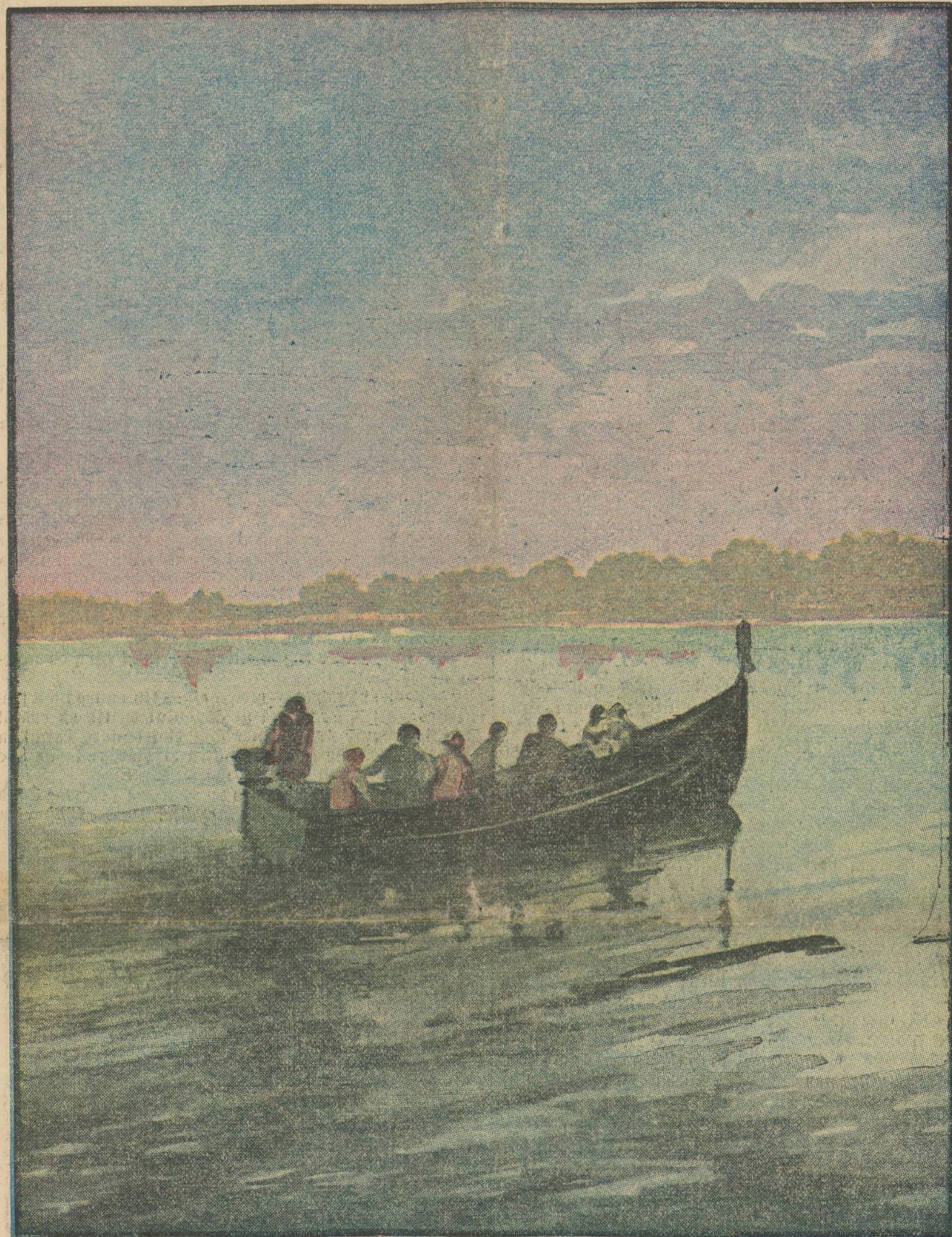
Iar când discuțiile atingeau latura politică și socială a lucrurilor, revista noastră găsea în permanență o hotărîtă atitudine democratică.

In grija de a da cititorilor literatură de bună calitate, informații exacte și la zi asupra mișcării literare din țară și din străinătate, precum și lucruri distractive — nu ne-am abătut nici o clipă dela programul nostru, pe care... dacă nu l-am schițat la început — îl notăm după un șir de ani, când publicul cetitor îl poate verifica prin activitatea desfășurată.

Avem însă și un dușman neîmpăcat: canalia fără talent, care mișună pretutindeni — care intră cu pălăria în cap în redacție, îți zvârle pe biurou poezia, fotografia și vigneta, și-ți indică numărul și locul unde să le pui... sau care se strecoară pe ușă ca un șarpe printr'un cerc, care-ți ține mâna în mâna-i cleioasă, care te privește unsuros și-ți vorbește dulceag și care are o singură îndrăzneală: să te laude până la scârbă... canalia aceasta arogantă sau umilită, prezentă în publicații, la matinee literare, la recepții, etc., prevăzută cu permise de C.F.R. și cu premii de toate speciile (chiar naționale), — această canalie n'are acces în coloanele „Adevĕrului Literar"... fiind siguri că facem prin aceasta un bine atât gustului artistic, cât și moralității publice.

M. SEVASTOS





A. DRAGOȘ — Pe lac

Un om de spirit: Directorul seriei prime a Adevĕrului Literar

de BARBU LĂZĂREANU

Tony — sub pseudonimul Rigolo — a răspuns cândva la o mică anchetă, pe care el însuși o întreprinsese, asupra omului de spirit:

„Ce 'nțeleg eu prin a fi de spirit?
E arta de a nu fi ridicol; e ura de moarte împotriva notelor false".

Temerea de a nu fi ridicol l'a făcut pe Anton Bacalbașa ca , până și 'n zugrăvirea unor drame, să aibă una dintr'acele bruște întorsături cari sunt caracteristica sfioșilor sentimentali, veșnic la pândă dacă destăinuirile lor nu iscă vreo veselie jignitoare pentru ei. Ii era groază să facă pe „pârlitul soartei".

In „O boală incurabilă" (din ciclul care constitue *Viața militară)* — o nuvelă, unde un dublu adulter și aproape un incest sfârșesc printr'o îndoită sinucidere și printr'un vast sinistru — întâlnim note în genul badin:

„Și a fost măritată după cel dintâi colonel care trecea la pensie din armată și din viață; și a suferit chinul sărutărilor lui oloage; și fecioria ei martirizată, torturată de atingerea veteranului care o pipăia tremurând, ca un pianist bătrân, care dibuește pe clapele ce nu vibrează, a fost insultată în noaptea când invalidul a vrut să fie erou".

In „Fatmé" — unde o iubire duioasă sfârșește catastrofal: prin omorîrea, fără voie, a eroinei de către îndrăgostitul ei — ne întâmpină digresiuni psihologico-sociale din specia denumită de francezi: *goguenarderie.*

Iată câteva:

„Era frumoasă. Și când își vâra unghiile văpsite cu roșu în strachina comună din care tustrei mâncau pilaf, Năftică găsea întotdeauna prilej să se 'ncurce cu mâna între boabele de orez și degetele iubitei. Ai fi zis că Amorul își vâra și el aripele 'n strachină".

...Nu era ateu, dar nu era nici bigot...

De Dumnezeu își aducea-aminte numai când îl înjura, — și atunci îl punea la plural, probabil ca să aibă satisfacția că execută pe mai mulți odată."

Un *desghin* în tonul general al nuvelei ? Poate, *întrucâtva.* Din neastâmpăr, din dorința de țopăială? Nu. Văd în „balivernele" și persiflagiile strecurate de Tony Bacalbașa în plin-miezul elegiacelor lui, un sentiment de neîncredere, de suspiciune. El a spus cândva că „accentele senine ale inimii noastre se pângăresc de atingerea hârtiei" și că „adesea întristările noastre sunt — pentru cititorul care a mâncat bine — moft cu perje". Și atunci, *acestui* moft cu perje ținea Tony să-i facă sosul picant; și dacă (arare ori) picura și niște lacrimi, el le făcea cât mai puțin apoase, și cât mai mult sărate.

Faptul că o comedie a lui Caragiale fusese fluerată, Anton Bacalbașa îl înfățișează nu cu aerul plouat al unei păreri-de-rău, și nici în chipul larg-admonestator al acelui Tony care „închide ochii și repede cu nemiluita... în lenea de gândire și moliciunea orientală a veacului de ghiftuiți". Nu! El amintește, răzând, această întâmplare (în „Adevĕrul literar"), printre *semnalmentele* unui medalion intitulat: I. L. Caragiale:

„Mare meloman, fluerâ opere 'ntregi cu un talent în care n'are rival decât pe Suchianu. Se zice că a învățat să fluere de când s'a jucat *De-ale Carnavalului*".

Chiar și în Crăciunul trist, pe care-l *petrece* la un hotel unde lemnele „se dau cu porția și fiecare porție este un glonț în inima chenzinei", chiar și atunci și acolo el socoate că nu trebue să întârzie în literatura de martir, inoportună (o știe!) pentru cei din jurul lui. Purcelul devine atunci (ca la Charles Monselet) un „nobil animal care nu cere nici diurnă, nici recompensă națională și din care se fac niște cârnați". Vacanța Crăciunului — cu spaima creditorilor și a bacșișurilor — dânsul o face să apară, totuși, ca o despovărare: „Bugetul e ușurat, ca după durerile facerii. Liber un moment de sugerile nesățioase, el respiră, bietul, par'că scăpat de o

(Continuare în pag. II-a)

Inceputuri și țeluri

de I. TEODORESCU

Nu știu dacă mai sîntem încă pe lumea celor vii doi sau trei din cei ce-au azistat la fundarea „Adevĕrului Literar" și i-au fost colaboratori de debut. Mă tem că am rămas singurul. Nu e de mirare, e vorba de anii 1893—1894, și viața intelectualilor și a gazetarilor nu e prea lungă, în genere. Dacă e adevărat că cu o floare nu se face primăvară, nici cu un cap cărunt nu se face iarna.

In toamna târzie a anului 1893, exact în ziua de 6 Octombrie, am debutat la „Adevĕrul" pur și simplu. Fusesem chemat din fundul unei păduri din fundul Moldovei, unde numai pana nu gândeam s'o țin, ci de-abia toporul. La ziar se petrecuse o revoluție. Bătrânul Beldiman se dăduse cu tineretul, și încă cu cel socialist! Tony (Bacalbașa-Anton) îl captivase și-l capturase. Dar cu cine faci gazeta pe temeiurile cele noui? Partidul era mic, multe îi lipseau, și nici un gazetar nu era prea bogat.

Atunci s'a făcut apel și la mine. De ce? Fiindcă odată ce erai socialist trebuia să fii și gazetar, musai. Intocmai ca neamțul ăla care se afla farmacist la R.-Sărat prin 1850—55. Cetățenii îi cerură să le paveze orașul, care era numai gropi și mocirle.

— Apoi eu sunt farmacist, oameni buni, nu-s inginer de poduri și șosele.

— Ce-are a face! Nu ești neamț?

— Ba da.

— Atunci trebue să știi și a pava o stradă. Și a pavat-o neamțul așa de bine că era încă bună când am văzut-o eu și am mers pe dânsa, prin 1890.

Prin urmare și eu devenii gazetar pe vremea aceia fiindcă eram socialist. Am devenit și am rămas, până ce iată-mă ajuns la jubileuri și la... pensie, conform legei noui. Ne burghezirăm așa dar și ne birocratizarăm și noi gazetarii.

Insă să nu-mi pierd șirul. Tony se puse pe muncă, bine înțeles cu talentul și temperamentul lui extraordinar, iar noi ceilalți îl secundarăm după putință, să-l denunț și pe C. D. Anghel că era și el cu noi în prima linie? Da, s'a uitat. Acum e cuibărit jurist la Consiliul legislativ, tupilat în păpușoi, dar pe vremea aceea era un vajnic socialist și un gazetar de merit. Sunt convins că sub coajă focul mocnește încă și azi într'însul. Tony a spus despre astea o vorbă proastă, dar foarte adevărată și foarte de duh, pe care cer voe s'o reproduc aidoma: socialismul și gazetăria sînt ca sifilisul, nu se vindecă niciodată.

Ziarul politic, pe care-l găsisem la 5000 de foi tiraj, enorm pe acele timpuri, când 2000 era un record, trecu repede la 6000, la 8000, la 10.000, la finele anului 1893. Așa ceva nu se mai pomenise și nici nu se visase măcar în gazetăria românească. Succesul acesta peste ori-ce închipuire dădu lui Tony curajul de-a permanentiza foaia literară, suplimentul de Duminică al ziarului politic, care foae literară era un fel de miș-maș. Trebuia transformată într'un organ special hărăzit literaturei, artei și criticei. Ceia ce se și făcu. De la 1 Ianuarie 1894 foaea de Duminică apăru cu titlul de „Adevĕrul" bine-înțeles, dar pentru prima oară cu subtitlul de „Literar", pe hârtie velină. Succesul a fost formidabil, întrecând orice așteptări. De unde foaea literară de Duminică din trecut tânjea la 4000 de foi, organul cel nou trecu imediat la 8000 de foi, și îndată apoi la 10 și 12.000 de foi. Depășisem, în Februarie 1894, chiar „Adevĕrul politic", care sta la 11.000 de foi.

Evoluasem în destul de repede de la topor la condei, de la pădurar la gazetar, dar dela gazetar la om de litere, la scriitor literar, nici prin gând nu-mi trecea să fac pasul. Dar te pui cu Tony? Atâta m'a sâcâit, atâta m'a plictisit, cu o perzistență diabolică, încât m'am hotărât să colaborez și la „Literar". Dar despre ce să scriu, Doamne! Nu prea eram hîrșit cu Bucureștii, nu frecventam cenacluri, nu mă simțeam în măsură să scriu nici măcar lucruri banale. După multe oftări și chibzueli, m'am hotărât. Bine mi-a prins căci primul meu articol din „Literar" mi-a dat un neașteptat prilej de-a face cunoștință personal cu Caragiale, de care auzisem numai din svon.

Mi-am zis atunci: Teatru nu cunosc, operă nici atît, dări de seamă critice nu mă pricep să fac. Dar de ce n'aș scrie ceva despre panorama „Braun", care se deschisese, pe-o vreme ploioasă și pe locul viran mocirlos ce se afla atunci acolo unde azi e o mare clădire, în colțul dintre Bulevardul Elisabeta și strada Brezoianu? Mi-amintesc că nu puteai pătrunde la panoramă decât coțopănindu-te ca vai de lume, pe-o scândură așezată peste o enormă băltoagă.

Aliniai astfel nu mai puțin de trei coloane și jumătate, analizând ochiu cu ochiu și chip de ceară cu chip de ceară, întreaga panoramă. Ca să-mi justific subiectul începeam cam așa: Ce e frumosul? frumosul e ce-mi place mie. De pildă o cotletă de porc pe linte e frumoasă fiindcă-mi place. Ori îmi place și panorama Braun, deci... etc.

***

Pare că articolul a avut succes. Dovada o avui la primirea următoarei telegrame a lui Caragiale, care pe vremea aceia ținea birtul din gara Buzău: *Bravo panorama lui Braun. Te aștept Joi cu cotlete de porc pe linte și celelalte.*

M'am dus, într'un suflet, încântat. „Celelalte" au fost, natural un chef monstru. Și astfel urmării pe Caragiale cu care am fost nițel legat, până aproape de moartea lui. Pe urmă venea și el des la masa noastră, în casa lui Dionisie Many, unde în tovărășie cu Anton Bacalbașa (Tony), Artur Stavri și Paul Bujor, ne întocmisem un rai gastronomic și prietenesc. Câte celebrități s'au mai

(Continuare în pag. II-a)

Un om de spirit: Directorul seriei prime a Adeverului Literar

(Urmare din pag. I-a)

piatră de moară. De acuma irozii încep să circule pe strade, — un carnaval pleacă şi altul vine".

* * *

Metoda Taylor de stoarcere a unui maximum de energie, a cunoscut-o Tony Bacalbaşa, vrem să zicem că a presimţit-o. Până şi din meschinăriile sub-urbane, el scoate o creştere de beneficii co-interesându-le în expediţiile lui de frondă. Flaşnetei „în care fiece notă are în acelaş timp trei sunete" el îi preţueşte valoarea *extrinsecă* repunând-o în cadrul în care a gâtui se chiamă „a strânge de muzică", în care sergenţii de noapte sunt „lilieci cu tesac", iar bucătăresele o „simfonie de mirosuri cari îţi spun cum mănâncă boerii", şi ţigăncile dela binale nişte constructive „cari, înainte să zidească o clădire, cimentează o dragoste fugitivă"; unde tutunul e „iarbă de ciubuc""; unde mustăţile unui locotenent „rivalizează cu ciucurii de la drapel"; unde, în campania electorală, şefii de culoare „voesc să rămână în ruptul capului şi *pentru ruptul capului* la reteveele de acelaş metal", unde ipistaţii, la 'ntrunire, sunt „în păr şi câte odată şi în părul opoziţiei".

Şi aici trebue să spunem că nici notele false nu *le ura de moarte*. Nu se lăsa, ce-i drept, să-l uzurpe dânsele. Dar se 'mbiba oarecum de ele.

Şi nu numai notele false ale altora (ale celora care „trag poliţe pe toate sentimentele" ori ale Gospodarilor Politici „bucuroşi să stea cât mai mult la bucătărie, unde curge untul şi mierea" dar să nu fie aduşi „pe cărarea spinoasă a principiilor, căci acelea nu se mănâncă").

Dar şi propriilor sale note false le dădea un maximum de rendement printr'o imperceptibilă mişcare giratorie.

Când, bunăoară, cu privire la nedreptăţile în armată, vede că e pe cale să devie un jalnic predicator, Tony face o jumă' schimbare-de-front. Şi spune:



Anton Bacalbaşa
(Caricatură din „Adevĕrul ilustrat" 1895)

„Privind la cele două galoane de lână cusute la mânică, îl cuprindea o ironie tristă. Atâta meritase el? Era mai bun, mai activ, mai inteligent sergentul Berechet, care se pregătea deja pentru şcoala divizionară, după ce 'nvăţase la reghiment a scrie pe nisip şi a citi cu cercuri de hârtie puse deasupra slovelor? Sergentul Berechet care lua întotdeauna stânga drept dreapta şi căruia maiorul propunea să-i lege la un picior fân şi la altul paie"...

* * *

Şi romantismul întârziat care *există* în stilul lui Anton Bacalbaşa, acesta nu-l elimină, ci-l complectează printr'un quolibetic tur de forţă ca 'n exemplul următor:

„Cu câtă greutate au fost câştigate aceste libertăţi pe câmpiile Bulgariei unde s'au bătut osemintele eroilor noştri, şi cu cât devotament au fost ele apărate pe câmpii pe cari i-a bătut Delavrancea la Orfeu şi la băile Eforiei".

* * *

N'aş vrea ca încercarea de faţă să facă să se creadă că Anton Bacalbaşa a ştiut *întotdeauna* să-şi transforme metehnele în calităţi (sau, în limbagiu religios, viţiile în virtuţi). Nu. A avut şi note false (puţine!) cari au rămas note false. Asta pentru că nici grija zilei de mâine nu-i îngăduia uneori să tacă. Şi dacă *„vorba cere o sumă de calităţi stupide, precum talent, cultură, tact, organ simpatic şi altele; tăcerea, însă, trăeşte prin ea singură: pentru ca să taci nu ţi se cere să ai nici măcar voce"*. Or, talentul nu răspunde totdeauna nici la apelul cel mai cazon; iar tactul în conflict cu temperamentul scapătă adese. Cât despre organul simpatic (cei cari l'au auzit pe Tony, spun că era un adevărat miracol) organul simpatic e şi uneori în funcţiune de sănătate.

Iar cei cari l'au cunoscut pe Anton Bacalbaşa şi când era *Wunderkind*-ul partidei muncitorilor şi când era *Demagog*-ul (aşa iscălea la „Epoca") lui Nicu Filipescu, spun că organul simpatic e şi în funcţie de ideal.

BARBU LAZAREANU

A apărut:

Albumul concursului de frumuseţe

cuprinzând fotografiile tuturor frumuseţilor care au participat la marele concurs de frumuseţe, instantanee dela festivităţile din Galveston, Bucureşti şi Sinaia. Sute de clişee fotografice pe hârtie velină şi o extrem de interesantă descriere a serbările concursurilor

Coperta cartonată şi *splendid ilustrată* în culori

De vânzare la toate depozitele, chioşcurile de ziare şi la principalele librării PRETUL 80 LEI

N'a vrut soarta

A. CEHOV

Pe la ora zece dimineaţă, doi moşieri Gadiuchin şi Şilohvostov, se duceau la alegerile de judecător de pace. Timpul era admirabil. Drumul pe care mergeau cei doi prieteni era înverzit pe toată întinderea. Frunzişul tânăr al bătrânilor mesteacăni plantaţi pe marginea lui, şoptea încet. In dreapta şi în stânga, se întindeau câmpii bogate deasupra cărora răsunau ţipetele prepeliţelor şi ale sitarilor. In zarea albăstrie se vedeau din când în când biserici şi case boereşti albe cu acoperişuri verzi.

— Ar trebui adus aici preşedintele nostru şi vârât cu nasu... — bodogăni Gadiuchin, un domn gras, cărunt, cu pălărie de pai murdară şi cu cravată pestriţă dezlegată, când brişca, săltând şi scârţiind din toate încheieturile ei, ocolea podeţul. — Podurile noastre făcute de zemstvo, se construesc pentru a fi ocolite. Bine a spus la adunarea trecută contele Dubluve, că podurile zemstvei sunt construite pentru a încerca capacitatea intelectuală a populaţiei: dacă omul a ocolit podul, înseamnă că e deştept, dacă a mers pe pod şi ca de obicei şi-a frânt gâtul, e prost. Şi de toate astea preşedintele e de vină. De-am avea un alt preşedinte şi nu un beţiv, un somnoros, un papă-lapte, n'ar fi asemenea poduri. Aici trebueşte un om priceput, energic, colţat, ca tine de exemplu... Naiba te pune să te faci judecător! Mai bine ţi-ai pune candidatura la preşidenţie!

— Aşteaptă, dacă au să mă trântească astăzi, — observă modest Şilohvostov, un om înalt, cu şapca nouă, de nobil: — atunci vrând nevrând va trebui să-mi pun candidatura la preşidenţie.

— N'au să te trântească... căscă Gadiuchin. — Avem nevoe de oameni culţi, şi în judeţ nimeni n'are titlu academic, afară de tine! Pe cine să-l aleagă dacă nu pe tine? Aşa s'a şi hotărît... Păcat numai că te bagi la judecătorie... Ca preşedinte ai fi mai de folos...

— E acelaşi lucru, prietene... Şi judecătorul primeşte două mii patru sute şi preşedintele două mii patru sute. Judecătorul ştie una, să stea acasă; iar preşedintele să se trambaleze mereu cu brişca la direcţie... Ca judecător trăeşti incomparabil mai uşor şi afară de asta...

Şilohvostov nu isprăvi vorba... Incepu de odată să se agite şi îşi ţinti privirea înainte, pe drum. Apoi se făcu stacojiu, scuipă şi se trânti pe spatele brişcăi.

— Am ştiut, o! Imi simţea inima! — bolborosi el, scoţându-şi şapca şi ştergând sudoarea de pe frunte. — Iar n'am să fiu ales!

— Ce este? De ce?

— Parcă tu nu vezi că părintele Onisim ne-a eşit înainte. Asta-i sigur. Dacă întâlneşti pe drum o asemenea figură, poţi să te întorci de unde ai venit, fiindcă n'are să iasă nimic. Asta o ştiu deacu. Mitca, întoarce înapoi!

Doamne, într'adins am plecat mai de vreme, ca să nu mă întâlnesc cu iezuitul acesta, ei nu, a mirosit că plec!

Are el un simţ al mirosului special!

— Ei lasă, ţi-ajunge. Inventezi, Zău!

— Nu inventez! Dacă întâlneşti un preot pe drum, are să ţi se întâmple o nenorocire, şi în fie care dată când mă duc la alegeri, el caută întotdeauna să-mi iasă în cale. Bătrân, abia gâfâie, se pregăteşte de moarte, dar e de o răutate, să te ferească Dumnezu! Nu degeaba de douăzeci de ani e scos din serviciu! Şi pentru ce se răzbună? Pentru o deosebire de păreri! Ideile mele nu-i plac! Ştii, eram odată la Uliev... După masă, cam băut de sigur, m'am pus la pian şi dă-i, aşa fără vre-o intenţie subversivă să cânt: „Licoare de iarbuşoară" şi „Hai să intrăm în horă faţă de întreg cinstitul norod", el aude şi zice: „Nu se cade unui judecător să aibă astfel de idei despre cler. Nu voi îngădui să fii ales". Şi de atunci în fiecare dată îmi ese înainte... Şi drumurile le-am schimbat şi m'am certat cu el, — n'ajută nimic. Simte când plec... Ce să fac? Trebue să mă întorc înapoi! Tot una, n'au să mă aleagă! Asta-i sigur!... Da de ce n'am fost ales în celelalte rânduri? Din pricina lui.

— Ei lasă, om cult, ai terminat universitatea, şi crezi în superstiţii băbeşti...

— Nu cred în superstiţii, dar am un semn: cum încep ceva în ziua de 13 sau mă întâlnesc cu această figură, isprăvesc întotdeauna prost. Toate acestea de sigur sunt fleacuri, prostii, nu face să crezi în ele dar... explică, de ce se întâmplă întotdeauna aşa cum arată semnele? Iaca că n'ai să explici! După mine nu trebue să le crezi, dar în tot cazul asta nu împiedică ca semnele acestea blăstămate să-şi exercite puterea lor. Să ne întoarcem! Nici pe tine nici pe mine n'au să ne aleagă, şi pe lângă asta încă are să se rupă osia, sau o să pierdem la cărţi... Iaca, ai să vezi!

Pe lângă brişcă trecu o căruţă ţărănească în care şedea un preot mic cu pălăria cu borduri mari înverzită de timp şi cu o jubea de dril. Ajungând în dreptul brişcăi el scoase pălăria şi salută.

— Nu-i bine ceia ce faci, părinte! — începu să dea din mâni Şilohvostov. — Asemenea fapte de viperă nu corespund cu rangul Dumitale! Da-a! Pentru aceasta vei da răspuns la judecata din urmă! Să ne întoarcem! — se adresă el către Gadiuchin. — Ne ducem degeaba.

Dar Gadiuchin nu consimţi să se întoarcă...

Seara în aceiaşi zi prietenii se întorceau acasă... Amândoi erau stacojii la faţă şi morocănoşi, ca apusul de soare înaintea timpului urât.

— Ţi-am spus doar, că trebue să ne întoarcem! — cârtea Şilohvostov. — Ţi-am spus. De ce nu m'ai ascultat? Iată-ţi superstiţiile! n'ai să mai crezi altă dată? Nu-i de ajuns că m'au trântit ticăloşii, m'au luat încă şi în râs, nemernicii! Mi-au zis: Ţii cârciumă pe moşia ta!" Ei şi dacă ţin! Nu e treaba nimănui. Ţin, da!

— Nu-i nimica, peste o lună ai să-ţi pui candidatura la preşidenţie... îl linişti Gadiuchin. — Te-au trântit astăzi într'adins ca să te aleagă preşedinte...

— Cântă privighetoareo! Intotdeauna mă consolezi, viperă ce eşti şi tu cel dintâi cauţi să-mi trânteşti la bile negre! Astăzi n'a fost nici una albă: toate erau negre, asta înseamnă, că şi tu, prietene, tot neagră ai pus... Merci...

Peste o lună amândoi prietenii se duceau pe acelaşi drum la alegerile de preşedinte al zemstvei; dar de data aceasta au pornit nu la ora zece, ci la şapte dimineaţă. Şilohvostov se zvârcolea în brişcă şi se uita din când în când cu nelinişte la drum...

— El nu s'aşteaptă ca să plecăm aşa de devreme, zicea el: — dar totuşi trebue să ne grăbim... Dracu îl ştie, poate are spioni! Mână Mitca! Mai repede! Eri, frate, — se adresă el lui Gadiuchin, — am trimis părintelui Onisim doi saci de ovăz şi un funt de ceai... Credeam cu blândeţe să-l îmblânzesc; el a luat cadourile şi zice lui Fedor: „Salută pe boer şi mulţumeşte-i pentru darul făcut; dar, zice el, spune-i că pe mine nu mă poate cumpăra. Nu numai cu ovăz, dar nici cu aur nu-mi va clinti ideile!" Cum îţi pare? Aşteaptă dar... Ai să te duci şi ai să-l întâlneşti pe dracul împeliţat... Mână Mitca!

Brişca intră în satul unde trăia părintele Onisim.

Trecând pe lângă curtea lui, prietenii se uitară peste poartă.

Părintele Onisim se agita lângă căruţă şi se grăbea să înhame calul. Cu o mână se încheia la brâu, iar cu cealaltă şi cu dinţii punea hamul pe cal.

— A întârziat! — râse cu hohot Şilohvostov. — I-au raportat spionii, dar prea târziu! Ha-ha! Ai păţit-o? Taci şi înghite! „Fire incoruptibilă" ce eşti! Ha-ha!

Brişca eşi din sat şi Şilohvostov simţindu-se în afară de primejdie, jubila.

— La mine, frate, astfel de poduri n'o să fie, — începu să facă pe grozavul, viitorul preşedinte, clipind din ochi. — Am să-i pun la respect pe antreprenorii de lucrări! La mine, frate, asemenea şcoli n'o să fie! Cum voi observa vre-un învăţător că e beţiv sau socialist, îi spun — eşi afară, frate! Nici urma să nu-ţi rămâe! La mine doctorii zemstvei nu vor îndrăzni să umble cu cămaşă roşie. Eu frate... tu, frate... Mână, Mitca, să nu întâlnim vre-un alt popă... Ei pare că am ajuns cu bi... Vai!..

Şilohvostov se îngălbeni de odată şi sări, ca muşcat de şarpe.

— Epure! Epure! — strigă el. — Un epure ne-a trecut drumul! Ah... fire-ai al dracului să fii, să crăpi!

Şilohvostov dădu din mână şi îşi plecă capul în jos. Mai stătu pe gânduri puţin şi ştergând de pe fruntea palidă sudoarea cu mâna, şopti:

— N'a vrut soarta, cum se vede, să primesc două mii patru sute... întoarce înapoi, Mitca! N'a vrut soarta!

Trad. de ECATERINA DR. CAZACU

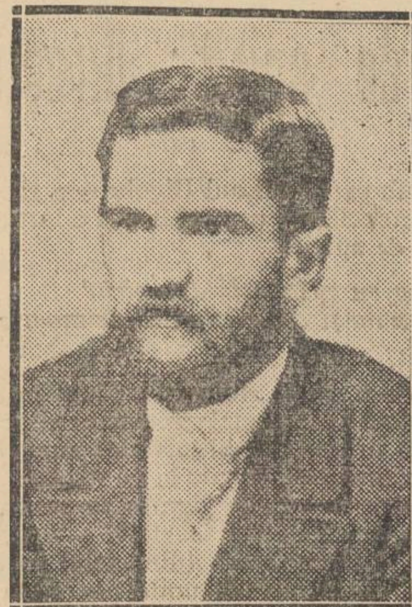
Te afunzi mereu...

Te-afunzi mereu în plânsul singurătăţei grele,
In cântecul de trestii, în tremurul de stele;
Te mângâie lumina cea galbenă de toamnă,
Iar lacrima din ochi-ţi în spre trecut te'ndeamnă...
Iţi farmecă auzul bătăile de vânt;
Un şuier lung te'ndrumă spre dornicul mormânt...

Priveşti cu'nduioşare la roua din ogoare...
...Şi nu te mustră gândul, în suflet nu te doare?
Nu cugeţi tu că mândra, strălucitoarea rouă,
Ce-atâta te răpeşte, te bucură — e'n două
Cu lacrime de rob?

. . . .

Te tânguești că suferi... Au suferi tu ca dânsul?
Tu îţi alini durerea — pe el 'înneacă plânsul!
Pe tine, pe când lutul ţi-l încălzeşti la foc,
Tot par'că te mai fură o rază de noroc.



Ion Păun-Pincio

Iel tremură în umbră, şi-n lunga-i agonie
Se crede pentru-osândă ursit pe vecinicie...

Pe tine te răpeşte al trestiilor cânt...
Iţi farmecă auzul bătăile de vânt...
Şi nu te doare chinul de rob bătut de ploi,
De mâna celui tare... Iel moare pentru noi,
Şi tu — zâmbeşti la stele...
Nu plânge, e'n zadar;
Tu încă eşti sălbatec, o suflet, o suflet; eşti barbar!

Porneşti încet a plânge — îţi plângi singur de milă...
Nu poţi să te mai suferi, îţi vine greu, ţi-i silă;
Te prinde dorul jertfei, să mori pe rug ai vrea,
Să nu-ţi mai pară vieaţa atât de stearpă, grea; —
O, prea puţin e-atâta... La luptă să te'mbie
Nu mila de-al tău frate, ci sfânta datorie!

I. PĂUN

„Adevĕrul Literar" 21 Martie 1894.

Inceputuri şi ţeluri

(Urmare din pag. I-a)

perindat ani în şir pe la masa noastră, şi câte discuţii înflăcărate sau şedinţe de humor, spirit şi veselie la cafeluţe, în biroul lui Many!

Vremuri, vremuri fericite, unde sânteţi?

Succesul din 1894, a încetat repede câci în anul viitor Tony s'a retras de la „Adevĕrul", deci şi de la cel „Literar", iar noi ceilalţi l'am urmat în curând, succesul acesta se repercutează până în cele 500 de numere ale „Adevĕrului Literar şi artistic", pe care le sărbătorim astăzi, căci azi câte strălucite merite ar avea — şi au — colaboratorii şi conducătorul din prezent, nobleţa fără origină cu greu se explică. Arare ori un debut obscur



I. Teodorescu

poate duce la strălucirea de astăzi. Au deci un mic merit şi fundatorul, şi debutanţii. Să ne hiritisim dar niţel reciproc, că ni se cuvine. Publicul cititor e de acord, nu-i aşa?

* * *

Organul acesta literar, artistic şi critic al unei foi politice, viu încă, în unele privinţi şi mai viu acum de cât atunci, nu e numai un supliment, o codiţă a celui politic. Putem zice că sub un titlu comun vieţuesc două existenţe foarte deosebite în de ele şi foarte independente, una de alta. Fiecare cu rolul ei. Poate că unele puncte se complectează, căci toate se leagă între ele, într'un fel oarecare şi până la o limită oarecare, în lumea asta. Dar „Adevărul Literar şi artistic" are o viaţă proprie, îşi joacă rolul lui, influenţează pe anumite loturi care sînt numai ale sale. E chiar o întrebare la care nu e prea lesne de răspuns, că ce importă mai mult în existenţa şi mersul unui popor, literatura sau politica lui, mişcările lui social-economice sau cele artistice, cuceririle lui de stat şi cele materiale sau cele de ordin sentimental, sufletesc şi intelectual?

In privinţa aceasta am avut cu alt prilej însă, o discuţie din cele mai interesante cu bunul meu amic Ştefan Popescu, celebrul nostru pictor şi un om de-o rară fineţe de suflet şi de intelect. Il preocupa pe vremea aceia de-a îndrăzni să întreprindă lucrarea necesară spre a împlini golul de-atâta vreme existent din marea sală a Ateneului român, gol pe care perzistă a fi scris cu litere gigantice: *Loc rezervat pentru marea frescă a istoriei românilor.* Şi păcat că n'a avut curajul să termine, cred eu. Popescu întocmise câteva schiţe pe temeiul următor: scene numeroase cu Făt-Frumos, Ileana Cosinzeana, Sfarmă lemne, Sfarmă pietre, Zmei, etc., în fine întreaga mitologie românească. Nici un coif, nici o cuşmă, nici un pinten, nici un Domn, fie el oricât de glorios. Acestea trebuia, după Ştefan Popescu, să întruchipeze şi să reprezinte istoria noastră, cea adevărată, care, faţă de cealaltă, are avntajul de-a porni din infinit ca să zic aşa, de-a fi valabilă şi pentru vremea când eram Daci, Geţi, Sciţi, etc., chiar de pe când trăiam ca om preistoric, ne caracterizează până în prezent şi probabil, până în infinit în viitor ne va caracteriza.

Cu alte cuvinte asta voia să spună că literatura primează. Viaţa sufletească e mai superioară cu mult şi mai permanentă decât cea socială şi politică. O poveste valorează şi arată mai vârtos decât o bătălie, chiar câştigată cu glorie şi virtute, arta primitivă ce-o găsim prin diferite săpături e mai presus şi mai de preţ decât istoria Domniilor şi a prefacerilor sociale. E un mod de a vedea şi acesta, poate cel adevărat, nu ştiu, dar foarte interesant, deci demn de cea mai vie şi susţinută atenţie. După această temă nu „Adevĕrul politic" e subiectul celui „Literar şi Artistic", ci el stă, acesta din urmă, pe propriile lui picioare. S'ar putea zice şi mai mult: cel „Literar şi Artistic" îl poleeşte şi-l înobilează pe celălalt dându-i astfel o prestanţă o strălucire, un înţeles foarte superior, pe care singur nu l-ar avea în acelaş grad şi fel.

Se poate. In orice caz însă, indiferent de toate acestea şi în afară de ele succesul „Adevĕrului Literar şi artistic" se datoreşte sie-şi, succes fără precedent în istoria literelor şi a artelor române.

Nimic nu se întâmplă din senin, fără cauze şi motive. Ori care ar fi partea noastră, ca a tuturor oamenilor de altmintreli, de egoism şi de orgoliu, hai să zicem chiar de interes, un succes ca acesta trebue să aibă şi alte pricini, adânci şi reale. Aşa încât, ca să revenim la ideia de mai sus, putem afirma, cu cugetul senin, că acest organ de publicitate al cărui al 500-lea număr îl sărbătorim astăzi, e o piatră unghiulară la edificiul cultural al României şi al românismului.

Să trăiască deci şi să prospere!

I. TEODORESCU

A apărut:

Indicaţiile şi contra indicaţiile curei de Karlsbad

de Doctorul GR. GRAUR

Medic balneolog la Karlsbad

Lucrarea se adresează medicilor practicieni

Preţul lei 40

Editura „Adeverul"

Un capitol din istoria presei literare: 1892 - 1930

Prin însăşi natura lui, numărul unui ziar are o existenţă îngrădită între cele 24 de ceasuri care-l despart de numărul următor. In deobşte, ziarul e consacrat în primul rând noutăţilor politice şi sociale. In orele libere, însă, cel ce s'a pus la curent cu evenimentele zilei, caută o recreaţie sufletească pe care n'o poate găsi decât în



Anton Bacalbaşa

rubrica literară a gazetei. In felul acesta, cetitorul e introdus în literatură, se familiarizează cu ea şi începe să o caute ca pe o trebuinţă sufletească.

Lucrul acesta l-au înţeles dela început conducătorii ziarului „Adevĕrul".

In vremurile când scriitorii întreţineau cu jertfe şi privaţiuni o mişcare literară menită să deştepte gustul pentru citit al unui public în mare parte refractar culturii, conducătorii ziarului „Adevĕrul" au înţeles utilitatea de a consacra, o dată pe săptămână, Duminica, o pagină — literaturii.

Astfel, începând din 1892, în pagina literară a „Adevĕrului" de Duminică se publică versuri, schiţe, nuvele, articole de critică, traduceri şi cronici, semnate de: Ioan N. Roman, George Coşbuc, Victor Crăsescu (St. Basarabeanu), Haralamb Gh. Lecca, A. Steuerman-Rodion, St. O. Iosif, I. T. Florescu, Bolocan, Virgil N. Cişman, I. Popovici, Ilie Ighel, etc.

Insuşi Caragiale recurge adesea la coloanele „Adevĕrului", în foiletonul căruia publică o mare parte a „Momentelor" şi Schiţelor".

La 6 Septembrie 1893 se încredinţează lui Anton Bacalbaşa direcţia literară a „Adevĕrului".

„O dată, — spune Bacalbaşa în articolul-program, — avusesem un vis frumos, şi greu de împlinit, ca toate visele frumoase: un ziar literar în care să încapă toate ideile şi toate direcţiile, unde să nu fie vrajbă şi culise politice, un ziar care să atragă şi să pasioneze toată armata de tineri ce se pierd prin redacţii sau prin lume.

„Făcându-mi-se azi cinstea deosebită de a mi se încredinţa direcţiunea literară a „Adevĕrului", visul acesta, pe care nu îndrăzneam să sper a-l ajunge, s'a împlinit aproape".

Iar mai departe: „*Adevĕrul Literar*, va fi o tribună liberă pentru toate direcţiile literare prevăzute cu marca talentului".

La 26 Septembrie 1894 suplimentul literar al „Adevĕrului", împlinind un an de apariţie (sub conducerea lui Anton Bacalbaşa), poartă pentru prima dată titlul de „Adevĕrul literar".

In articolul festiv, directorul revistei spune următoarele:

„S'a 'mplinit un an de când „Adevĕrul" a schimbat număru-i politic şi ilustrat de Duminică, într'un supliment literar. Am căutat în toată vremea aceasta să facem să reiasă folosul ce decurge din existenţa unei foi literare care să urmărească progresul artistic săvârşit în ţară, şi să ajute — pe cât se poate — la iuţirea acestui progres.

„...In afară de producţiile literare propriu zise, care au apărut în coloanele acestei foi săptămânale, — şi asupra valorii cărora numai alţii s'ar putea rosti, — noi am căutat să ne alăturăm curentului latent din ţară, curentului de independenţă căruia îi trebuia un organ ca să se poată manifesta. Ne-am ridicat întotdeauna împotriva non-valorilor urcate la demnităţi nemeritate; am combătut curentul oficial care a acaparat cârma artelor prin puteri străine de artă; am demascat pe falşii Fauşti, care vor să-şi creeze din ştiinţe şi din arte locuri comode în lupta pentru un trai parazitar, — şi ni se pare că loviturile noastre au găsit un răsunet simpatic în ţară.

„...Pe idoli nu i-am dărîmat, pentru că sunt sprijiniţi de factori străini de artă; am împuţinat însă cultul pentru ei.

„In afară de aceasta, ne-am împotrivit ori de câte ori am crezut că se dă o direcţie greşită literaturii. Suntem cei dintâi s'o recunoaştem că în polemici am trecut adeseori barierele parlamentarismului; dar ne scuzăm cu aceia că chiar parlamentele trec de multe ori aceste bariere şi că, în polemica zilnică ori săptămânală, temperamentul personal şi împrejurările te silesc câteodată să fii mai violent de cum ai fi într'un volum; şi mai avem convingerea că adversarii noştri n'au fost mai blânzi decât noi şi nu noi am început-o..."

In „Adevĕrul Literar" de sub direcţiunea lui Anton Bacalbaşa au publicat regulat: Traian Demetrescu, C. Stere (Un observator ipohondric, C. Şărcăleanu şi S. Cerepcoveanu), Victor Crăsescu, A. Steuerman-Rodion, Al. Vlahuţă, I. Teodorescu, D. Anghel, C. D. Anghel, C. Mille, Nanu, I. Păun, Ioan I. Tăutu, D. N. Voinov, Ioan Gorun, Sofia Nădejde, Artur Stavri, S. Sanielevici, H. Sanielevici, Radu D. Rosetti, Artur Gorovei, Ruse Admirescu, D-rul Ygrec, etc...

In deosebi Traian Demetrescu aci şi-a făcut întâii paşi temeinici în literatură.

„Adevĕrul Literar" a impus atenţiunii cititorilor numeroase talente necunoscute şi, prin critica severă a lui Toni Bacalbaşa, care semna totdeauna articolul de fond, a alungat din literatură pe mulţi nechemaţi care se cuibăriseră prin redacţiile diferitelor reviste ale vremii.

La 13 Februarie 1895 „Adevĕrul Literar" îşi încetează apariţia.

In articolul intitulat „Ultimul nostru număr", Anton Bacalbaşa. constată că revista atinsese cel mai mare tiraj pe care l-a avut vreodată în ţara noastră o publicaţie literară. Incurajarea cu care a fost întâmpinat „Adevĕrul Literar" îl îndeamnă pe Bacalbaşa să scoată o altă revistă care să nu aibă nici-o legătură cu un ziar politic. Iată cum rezumă Bacalbaşa activitatea celor ce s'au grupat în jurul „Adevĕrului Literar": „Ne-am dat toate silinţele ca să facem din ziarul acesta o publicaţie utilă, fără pretenţii pedante de a însemna în literatura ţării o şcoală nouă. Am muncit, — şi numai noi ştim câte puteri ne-a consumat munca aceasta, — numai cu gândul de a fi folositori, cel puţin mai folositori decât revistele greoaie, care-şi iau aere magistrale.

„Am vulgarizat, aşa cum am putut, o sumă de idei estetice; am publicat bucăţi care, adunate în volum, însemnează ceva în mişcarea noastră literară, — precum Poeziile lui Artur Stavri, Sensitivele lui Traian Demetrescu şi altele; am demascat o sumă de erezii care-şi găsesc locul în aşa numita „cultură oficială"; ne-am ridicat împotriva mediocrităţii trufaşe şi, — mai presus de toate, — am purtat crâncen războiu gloriilor uzurpate.

ANUL VII. No. 1986. — O SINGURĂ EDIŢIE

NUMERUL 15 BANI — ABONAMENTELE ÎNCEP LA 1 ŞI 15 ALE FIE-CĂREI LUNI — MANUSCRIPTELE NU SE ÎNAPOIAZĂ

Adevĕrul
LITERAR

NUMERUL 15 BANI — ANUNCIURILE — UN NUMER VECHIU 50 BANI

ADMINISTRAŢIA — Director: ANTON BACALBAŞA — REDACŢIA

„ADEVĂRUL LITERAR"

S'a 'mplinit un an de cînd *Adevărul* a schimbat numărul politic şi ilustrat de Duminică, într'un supliment literar.

Am căutat în toată vremea aceasta să facem să reiasă folosul ce decurge din existenţa unei foi literare care să urmărească progresul artistic săvîrşit în ţară şi să ajute, — pe cît se poate, — la iuţirea acestui progres.

Am izbutit saŭ nu să o facem ştiĭ? Nu noi sîntem îndrituiţi să răspundem la aceasta.

O ochire retrospectivă asupra multpuţinei noastre activităţi literare se cuvine totuşi să aruncăm, pentru ca să reamintim şi publicului, să ne reamintim şi nouă, care anume este călăuza morală a *Adevărului Literar*.

În afară de producţiile literare propriu zise care aŭ apărut în coloanele acestei foi săptămînale, — şi asupra valorii cărora numai alţii s'ar putea rosti, — noi am căutat să ne alăturăm curentului latent din ţară, curentului de independenţă căruia îi trebuia un organ ca să se poată manifesta.

Ne-am ridicat întotdeauna în potriva non-valorilor urcate la demnităţi nemeritate, am combătut curentul oficial care a acaparat cîrma artelor prin puteri străine de artă, am demascat pe falşii Fauşti, cari vor să-şi creieze din ştiinţi şi din arte locuri comode în lupta pentru un traiŭ parazitar, — şi ni se pare că loviturile noastre aŭ găsit un răsunet simpatic în ţară.

E o simplă constatare aceasta. Judecata noastră ar putea fi falsificată de subiectivism, credem însă că nu ne înşelăm atunci cînd spunem că izbind în puternicii Dalai-Lama, am găsit aprobări sincere şi entusiaste ajutoare. Pe idolii nu i-am dărîmat, pentru că sînt sprijiniţi de factori străini de artă; am împuţinat însă cultul pentru ei.

În afară de aceasta, ne-am împotrivit ori-de cîte ori am crezut că se dă o direcţie greşită literaturii. Sîntem cei dintîiŭ să recunoaştem că în polemici am trecut adese ori barierile parlamentarismului; dar ne scuzăm cu aceea-că chiar parlamentele trec de multe ori aceste barieri şi că în polemica zilnică ori săptămînală, temperamentul personal şi împrejurările te silesc cîte odată să fiĭ mai violent de cum ai fi într'un volum, şi mai avem convingerea că adversarii noştri n'aŭ fost mai blînzi de cît noi şi nu noi am început-o.

Sîntem datori să repetăm aci o declaraţie pe care am mai făcut-o în atîtea dăţi.

Adevărul Literar nu are nimic comun cu direcţiunea politică a *Adevărului* zilnic. Precum un supliment de Electricitate ori de Ştiinţi naturale alăturat pe lîngă o foaie politică nu ar putea alteră întru nimic direcţia acestor două ştiinţi, — tot aşă un număr literar trebuie să rămîie în afară de luptele politice ale ziarului de care depinde ca parte administrativă.

Este învederat că literatura este mai legată de politică de cît este Electricitatea; am dat însă exemplul acesta exagerat numai pentru ca să arătăm intenţiunea noastră de a nu confundă *Adevărul* politic cu *Adevărul Literar*. Nici Direcţiunea politică nu-şi asumă părerile emise de *Adevărul Literar*, nici acesta din urmă nu se înfeodează la conduita *Adevărului politic*.

În condiţiunile acestea a primit subscrisul cinstea ce i s'a făcut de a i se încredinţa pe deplin şi fără reticenţe direcţia *Adevărului Literar*, organ cu desăvîrşire despărţit de *Adevărul*.

Mai mult socialismul acelora dintre redactori cari sîntem socialişti, nu se va răsfrînge în coloanele acestui ziar literar de cît atîta cît socialismul, ca doctrină enciclopedică, se leagă cu literatura. Că vederile noastre politice şi sociale nu pot dispărea cu desăvîrşire în literatură, că în mod fatal vom judecă toate fenomenele sociale după educaţia noastră socialistă, — aceasta e sigur. Dar asta nu va împiedică pe alţi scriitori, nesocialişti, să figureze în coloanele *Adevărului Literar*.

Şi ast-fel intrăm în anul al doilea, cu gîndul de a face cît mai mult pentru literatură.

Anton Bacalbaşa.

IDILA

Ce tristă eşti, cînd pe furiş
În noapte stai pe coperiş
Şi zvîrli din ochii-ţi verzi văpăi
Ce spun de-amorul tăŭ d'întăi!

Înfiorată, ca 'n poveşti,
Sub razele de lună creşti,
De umbra ta te înspăimînţi
Şi-ţi mioriăi dorul, — şi ţi-l cînţi!

— «Oh! Unde eşti, motan iubit,
«Cu ochi gălbui, cu păr cernit,
«Pe ceafă-mi ghiarele-ţi să'afigi
«Să mă desmierzi şi să mă frigi!

Şi pe cînd tu suspini duios,
El stă la pîndă colo jos, —
Căci a sărit lîng'un borcan
Codiţa unui şobolan...!

Quidam.

GALERIA LITERARĂ — A. I. ODOBESCU

PENTRU POPOR

CULTURA OFICIALĂ — O istorie pentru clasele primare

TRADUTTORE - TRADITORE!

„Adeverul Literar" din 26 Septembrie 1894

„De n'am fi făcut decât atâta, încă ni se va ţine în seamă activitatea ce am desfăşurat, — fiind dat mai cu seamă că mai tot personalul „Adevĕrului Literar" avea în acelaş timp de redactat şi un ziar zilnic"

Cei doi ani de apariţie ai „Adevĕrului Literar" coincid cu perioada cea mai agitată a mişcării noastre literare. In vestitele polemice ale epocii, revista jucase un rol însemnat şi avusese parte activă.

In locul „Adevĕrului Literar" apare, la 5 Martie 1895, „Adevĕrul Ilustrat", care, dela început mărturiseşte — drept program — că nu are pretenţiunea să regenereze literatura şi arta românească, ci şi-ar simţi atinsă ţinta, dacă ar putea reuşi să fie *icoana nepărtinitoare şi fidelă a vieţii noastre literare şi artistice.*

„Adevĕrul Ilustrat" n'a ţintit să aducă nici-o soluţiune literară şi n'a aparţinut nici-unei şcoale. A fost o tribună liberă dela care toţi cei ce au avut talent au putut vorbi. Revista a isbutit să grupeze pe terenul ei absolut neutru pe cei mai buni scriitori. Pe lângă partea beletristică, „Adevĕrul Ilustrat" a întreprins şi o temeinică operă de vulgarizare a artei, într'o epocă în care gustul artistic aproape nu exista, când nu aveam muzee şi când cromolitografiile ţineau locul tablourilor de artă.

„Adevĕrul Ilustrat" a făcut cunoscute figurile marilor oameni ai străinătăţii şi figurile marcante ale ţării româneşti.

După un an de apariţie, redacţia „Adevĕrului Ilustrat" constată cu satisfacţie că publicaţiunea, prin succesul obţinut, răspunde unei reale cerinţe publice.

Au fost învinse toate greutăţile. Şi cele tehnice, improvizându-se desenatori, mijloace tipografice şi litografice, — şi cele literare, spărgând zăgazul bisericuţelor literare, lipsite de valoare artistică, prin impunerea unor talente care au rămas definitiv în literatură.

O altă sarcină pe care a îndeplinit-o cu succes „Adevĕrul Ilustrat", a fost aceia de a face ca ziarul literar să fie în acelaş timp un ziar popular potrivit gustului şi cerinţelor marelui public. Fără a sacrifica prea mult gustului curent, „Adevĕrul Ilustrat", prin genul mixt pe care îl înfăţişa, a isbutit să se menţină la rangul de publicaţiune literară ce putea fi citită cu egal interes şi de oamenii culţi şi de cei ce voiau să se cultive.

Dar meritul cel mai însemnat al revistei este acela de a fi dat posibilitate tineretului de talent să se afirme. In jurul revistei s'au grupat: Gheorghe din Moldova, Artur Stavri, D. Teleor, Traian Demetrescu, Radu D. Rosetti, I. A. Bassarabescu, V. Crăsescu, Niculae Iorga, D. Nanu (Mariu), Al. Macedonschi, Cincinat Pavelescu, St. O. Iosif, Marion, George Russe, A. C. Cuza, Quintus, Virgiliu N. Cişman, Ion Costin, Vasile Pop, Alin, Nora, A. Steuerman-Rodion, Adrian Verea, Smara, N. Ionescu, I. Teodorescu, Nigrim, Alexandrescu-Dorna, N. Beldiceanu, N. Vaschide, Const. Mille, Const. Bacalbaşa, Ludovic Dauş, Gh. Silvan, Const. Z. Buzdugan, B. Brănişteanu, C. Xeni, Caion, Bernescu, Gr. N. Costandache, Ioan Dafin, P. Vulcan, Ilie Ighel-Deleanu, Vespasian, I. Pella, Tutoveanu, N. Vermont, E. Herovanu, Const. Graur, L. Vero, C. Cosco, Gr. Pişculescu, Cridim, Ioan Adam, D. T. Neculuţă, V. Gh. Morţun, Dr. Urechiă (Iodoform), George Cair, Florian I. Becescu, D. Stăncescu, etc., etc...

Cu începere dela 5 Ianuarie 1897 „Adevĕrul Ilustrat" se reorganizează, aducând—în afară de o reală îmbunătăţire a ilustraţiunii (pusă sub îngrijirea pictorului Artachino) şi de seria de articole datorite celor mai distinşi artişti, literaţi sau oameni de ştiinţă — o nuvelă originală în fiecare număr, sau o nuvelă tradusă după cei mai buni scriitori străini, o rubrică destinată amintirilor istorice şi descrierii bătăliilor celebre, o rubrică a invenţiunilor şi noutăţilor, versuri, o rubrică intitulată „Săptămâna criminală" şi o mare parte de material umoristic, — devenind astfel o publicaţiune în acelaş timp instructivă, intelectuală şi amuzantă.

La 1 Iunie 1897, „Adevĕrul Ilustrat" se transformă în „Adevĕrul de Duminică", care nu mai apare separat ci în corpul ziarului „Adevĕrul" consacrându-se săptămânal câteva coloane mişcării literare şi artistice.

La 15 Octombrie 1898 apare din nou, ca publicaţiune literară separată, „Adevĕrul de Joi", care e pus sub conducerea poetului Artur Stavri până la 14 Ianuarie 1899, iar dela această dată sub aceia a lui Constantin Mille.

„Adevĕrul de Joi" nu e numai o nouă revistă, ci vrea să ajungă o *revistă nouă* — „nouă prin factură şi prin conţinut".

„Adevĕrul de Joi" făgădueşte să nu fie o revistă gravă şi savantă, şi să se ferească de a exploata acea industrie compromisă, cunoscută sub denumirea *încurajarea tinerelor talente*. Fără să fie o publicaţie politică, „Adevĕrul de Joi" înregistrează toate evenimentele politice de reală importanţă, căutând să scoată în relief înrâurirea lor asupra vieţii noastre sociale. In afară de viaţa politică, revista se ocupă de viaţa literară, artistică, ştiinţifică, înregistrând toate manifestările acestei vieţi şi supunându-le unei critici sincere şi energice.

Pe lângă bibliografia analitică şi critică a tuturor publicaţiilor româneşti mai importante, revista s'a străduit să ţină pe cititori în curent cu activitatea Teatrului nostru Naţional, cu mişcarea muzicală şi plastică, asigurându-şi colaborarea tuturor scriitorilor cu reputaţie stabilită.

In afară de mulţi dintre publiciştii amintiţi mai sus, colaborează la „Adevĕrul de Joi": Artur Gorovei, George Ranetti, I. Găvănescul, C. Rădulescu-Motru, V. Podeanu, Dr. Obedenaru, B. Marian, Th. M. Stoenescu, Horia Carp, Iosif Nădejde, I. D. Manolache, Dr. M. Căhănescu, Gala Galaction, Jean Bart, Demetrius, Emil D. Fagure, Th. Cornel, etc., etc...

Vremurile însă nu erau prea prielnice revistelor literare şi, la 13 Mai 1899, „Adevĕrul de Joi" îşi încetează apariţia.

Ziarul „Adevărul" continuă totuşi să facă loc în coloanele sale literaturii.

Conducătorul de pe atunci al ziarului nu părăseşte gândul de a edita o publicaţiune închinată literaturii şi, la 5 Februarie 1903, apare suplimentul săptămânal al „Adevĕrului", intitulat „Litere şi Arte" (în fiecare Marţi), la care colaborează numeroşi scriitori ai timpului, — iar în 1905 apare — în aceiaşi editură — „Viaţa Literară", condusă de Ilarie Chendi, Gh. Coşbuc, şi I. Gorun.

„Adevĕrul Literar" nu reapare decât după războ**i** şi anume la 28 Noembrie 1920, sub conducerea d-lui Emil D. Fagure.

La 6 Noembrie 1921 d. Fagure părăseşte „Adevĕrul Literar", care e redactat apoi de d. A. de Herz până la 21 Iunie 1925, când direcţia revistei e încredinţată d-lui M. Sevastos.

„Adevĕrul Literar şi Artistic" îşi sporeşte din ce în ce numărul cititorilor, iar astăzi e cea mai răspândită revistă românească.

La „Adevĕrul Literar şi Artistic" colaborează printre alţii, în cele 500 numere ale seriei a II-a, următorii scriitori şi publicişti:

Mihail Sadoveanu, I. Al. Brătescu-Voineşti, D. D. Patraşcanu, G. Galaction, Jean Bart, C. Stere, G. Ibrăileanu, I. A. Bassarabescu, I. Minulescu, Paul Zarifopol, T. Arghezi, Izabela Sadoveanu, A. Frunză, Octav Botez, G. Topîrceanu, Alexis Nour, Otilia Cazimir, Mihai Ralea, Constanţa Marino-Moscu, Damian Stănoiu, Doctorul Ygrec, D. V. Barnoschi, Lucia Mantu, Mihail Codreanu, Liviu Rebreanu, Elena Farago, I. Agârbiceanu, Demostene Botez, F. Aderca, D. I. Suchianu, Aureliu Weiss, Titus Hotnog, Tudor Vianu, Radu Rosetti, Cezar Petrescu, N. Davidescu, Vasile Savel, Al. O. Teodoreanu, Septimiu Popa, Romulus Cioflec, I. Petrovici, I. M. Marinescu, Lucian Blaga, Ion Gorun, Ion Slavici, Barbu Lăzăreanu, G. Baiculescu, Alexandru Marcu, H. Sanielevici, Eugen Relgis, P. Muşoiu, Al. Feodorov, Ionel Teodoreanu, T. Teodorescu-Branişte, B. Brănişteanu, Dem. Theodorescu, Al. A. Philippide, D. Nanu, I. Teodorescu, Iosif Nădejde, A. Toma, Tudor Măinescu, Luca Ion Caragiale, etc...

Pe lângă baletristica propriu-zisă, revista publică, regulat, studii de critică literară, artă, istorie, sociologie, ştiinţă, ţine în curent publicul cu mişcarea teatrală şi literară din ţară şi străinătate, publică cronici muzicale, artistice, cinematografice, interviewuri, anchete, rubrici distractive (şah, anecdote, caricaturi şi curiozităţi), iar partea polemică e întreţinută totdeauna cu vioiciune.

Artur Stavri

In presa literară de astăzi, „Adevĕrul Literar şi Artistic" ocupă un loc de frunte, răspunzând unei reale necesităţi culturale.

H. BLAZIAN

Constantin Mille

Pe când eram în clasa a doua primară, la şcoala din târguşorul meu, fiindcă nu aveam niciun coleg prieten, tata mi-a dat învoire să găsesc vreun băiat de prin clasa a patra, cu care să mă întovărăşesc la venit acasă, şi în drumul lui spre şcoală, să se abată pe la noi, ca să mergem împreună.

Intr'o zi, în minutele de recreaţie, am văzut pe pieptul elevului Gheorghe Popovici, o medalie de hârtie aurită, înfiptă cu un bold. Foarte mândru, superiorul meu din clasa a patra, se învârtea printre noi, cei mici, care-i admiram semnul distinctiv cu care era împăunat.

Pe atunci, elevilor din şcoalele primare li se dădeau nişte carnete imprimate, cu foi săptămânale, pe care, în fiecare Sâmbătă, se notau notele obţinute. La fiecare patru foi, adică după împlinirea unei luni, erau adăugate file colorate, pe care se treceau notele obţinute la finele lunii, şi de pe care se puteau detaşa două medalii, cu inscripţiile: „Recompensă pentru conduită", şi „Recompensă pentru învăţătură". Pentru examenul dela finele semestrului, medaliile erau aurite.

In carnetul meu din clasa a patra, pe fila examenului la finele lunii Maiu, văd scrisă şi iscălită de profesorul nostru, Coman Vidrighin, această menţiune: „A meritat medalie pentru studiu şi conduită". Medaliile acestea stau şi acuma nedetaşate de pe foaia lor, ceeace însemnează că eu, încă de pe atunci, eram refractar la purtarea semnelor distinctive, pe care, cu mândrie, le folosea elevul Popovici, pe care l-am ales eu ca tovarăş.

Foarte sărac, dar foarte ambiţios, pe când era în gimnaziu, Popovici îşi făurise un ideal: să înveţe la o şcoală boerească, la Institutul Academic din Iaşi, unde ar fi avut colegi vlăstarii familiilor celor mai de vază din Moldova, şi ai celor mai bogate. Voia să steie cot la cot, el, fratele odagiului de la Casierie, cu tinerii eleganţi, purtători de nume ilustre. Şi a izbutit. Cu multe rugăminţi, cu multe stăruinţi, a fost primit ca extern, fără plată. Din clasa a treia a plecat la Iaşi, unde a îndurat multă mizerie, şi după doi ani a şi murit.

Intr'o vacanţă, pe când era la Institutul Academic, Popovici a venit acasă, la noi, cu o mentalitate pe care nu o avea când plecase la Iaşi. Imi vorbea despre Ioan Nădejde, un revoluţionar, şi-mi spunea că nu există Dumnezeu, lucru ce mă indigna peste măsură. Eu, care urmând obiceiul mamei, o femeie extrem de religioasă, mă închinam, în fiecare seară şi în fiecare dimineaţă, să cred prostiile lui Nădejde că nu există Dumnezeu! Trebue să fie un nebun, Nădejde al tău — îi răspundeam eu înfuriat.

După câteva luni dela sosirea mea în Iaşi, în clasa a cincea la Liceul Naţional, mi-am schimbat părerile despre Nădejde: nu-l mai socoteam nebun. La aceasta, cred eu astăzi, a contribuit, poate în mod deciziv, un duşman al lui Nădejde, profesorul Burlă, care, la cursul lui de limba elină, găsea prilejul să ironizeze pe „Socrate din Sărărie", cum îi zicea el lui Nădejde, ceeace a avut, pentru mine, un efect diametral opus acelui urmărit: mi-a făcut simpatic pe nebunul care nu credea în existenţa lui Dumnezeu, şi, mai târziu, m'a îndrumat spre el.

Studenţii Iaşilor, din vremurile acelea, erau socialişti. Se înţelege că asupra lor se îndrepta atenţia noastră, a elevilor din liceu. Pentru mine, un străin, fără de legături în oraşul până atunci necunoscut mie, era din cale afară de greu să mă pun în relaţiuni cu studenţii, despre cari auziam vorbindu-se aşa de bine. Mă mulţumeam, deci, să-i privesc — poate că-i şi admiram în intimitatea gândurilor mele — când îi întâlneam pe stradă.

Dintre toţi studenţii, mi-au atras numai doi atenţia: Eduard Gruber şi Constantin Mille. Amândoi erau şi manieraţi, umblau elegant îmbrăcaţi, şi purtau pălării nalte, cilindre, cum li se zicea.

Abia după un an am intrat în casa lui Nădejde, ca să mă prepar cu el, ca particular, pentru clasa a şasea de liceu. La Nădejde am întâlnit pe Gruber, iar Mille îşi făcea, atunci, studiile în străinătate; cred că la Bruxelles.

Eram la Nădejde când s'a primit, pentru revista „Contemporanul", dela Mille, poezia sa „Nostalgie", a căreia cetire a provocat un delir de nedescris. Au cetit-o şi au recetit-o cei de faţă, cărora li s'au ivit lacrămi de fericire sub pleoape, şi toţi, fără şovăire, au proclamat pe Mille cel mai mare poet al României, menit să eclipseze gloria lui Alecsandri.

Ştiam şi eu că Mille, acolo în ţara depărtată, sufere de nostalgie; dar nostalgia lui îi îndrepta gândul spre fata pe care o iubea, şi cu care apoi a împărtăşit fericirile căsniciei. Ştiam şi eu la cine se gândea poetul, când înfiripa aceste versuri:

De sus, de sus, din rândul al cincilea, de sus,
Cu gândul lângă tine ca fulgerul m'am dus:
A mea eşti pe vecie la viaţă şi la moarte,
Părtaşă de-o potrivă l'a traiului meu parte.
Şi între noi un gingaş şi mândru copilaş,
Cu părul de mătasă, cu zimbet pe guriţă,
Cu vorbe drăgălaşe, în scurta lui rochiţă
Fugind, drăguţul tatei, să prindă vre-un cosaş.

Erau alte vremuri, pe atunci; alte idealuri avea tineretul, alte mirajuri li înfăţişa lor viaţa.

Pe când era Mille în Belgia, i-am trimes o scrisoare, rugându-l să cerceteze el ce formalităţi ar trebui să îndeplinesc ca să pot trece, acolo, examenul de bacalaureat. Auzisem că mulţi dintre titraţii noştri, doctori în drept, obţinuseră diplomele cu multă uşurinţă, şi în mult mai scurt timp decât li-ar fi trebuit, dacă ar fi făcut studii în ţară, unde puteau să obţie abia un titlu de licenţiat.

Răspunsul lui Mille merită să fie cunoscut; se zugrăvesc, în rândurile lui, stări de lucruri interesante pentru vremurile acelea.

Scrisoarea e fără dată. Nu-mi aduc aminte din ce an ar putea să fie. In tot cazul e scrisă înainte de Septembrie 1885:

IUBITE D-LE GOROVEI!

Se poate ca să te pregăteşti la candidatura în litere, care este cu mult mai uşoară decât bacalaureatul nostru. Cu această diplomă poţi intra ca student regulat la facultatea de drept şi urma înainte studiile. Nu ştiu însă dacă poţi urma în ţară facultatea de drept cu candidatura din Belgia

Cum să procedezi? Să ceri dela facultatea de litere din Bruxelles, Gand sau Liège o programă ca să vezi ce se cere, apoi să te pui pe cetit şi cred că într'un an sfârşeşti cu acest lucru. Acei care dau candidatura în litere sunt consideraţi ca studenţi şi cursurile se fac la Universitate. Dreptul în trei ani îl ispräveşti. Deci — 3½ în total cred că ajunge pentru a avea doctoratul în drept. Bine înţeles lucrând.

Nu ştiu dacă v'am dat toate lămuririle. Dar pentru a fi admis la facultatea de drept din Belgia trebue sau să aibi bacalaureatul din ţară sau candidatura în litere din Belgia. Aceasta este toată filosofia lucrului. Acum chibzueşte cum cer interesele şi tot aşa te hotărăşte.

Al d-tale prieten de idei

Mille

NB. Pentru candidatura în litere nu se cere greceşte.

Tocmai pe la sfârşitul anului 1886 m'am întâlnit şi am stat de vorbă, pentru prima oară, cu Mille.

Eram student în Bucureşti, unde Mille făcea avocatură. Locuia, dacă nu mă înşel, în strada Ştirbei-Vodă. M'am dus să-l văd. O cameră prea spaţioasă pentru mobilierul lui redus, contrasta cu mărimea visurilor care-l abătuseră spre Capitala ţării.



C. Mille

Pe atunci se manifesta, la „Contemporanul", talentul frumos al lui Gherea.

Perdusem, de câţiva ani, contactul cu cei din Iaşi, unde-mi făcusem altfel de prieteni, şi nu ştiam cine-i scriitorul care inaugura o eră nouă în critica noastră literară. Când l-am întrebat pe Mille, mi-a spus că Gherea este un profesor din Ploeşti. Nu a trecut multă vreme, şi am aflat adevărata profesiune a enigmaticului scriitor, şi m'am întrebat, atunci, pentruce oare să fi crezut Mille că ar suferi Gherea o scădere de prestigiu dacă aşi şti şi eu, precum ştia toată lumea, că scriitorul Gherea este patronul restaurantului din gara Ploeşti.

Am avut impresia că nu-i destul de sincer, cu mine, „prietenul de idei", şi n'am putut să mă apropii de el sufleteşte, atât de mult, cum s'ar fi cuvenit.

Din această cauză, poate, nu mi s'a părut cu talent pledoaria lui într'un proces la Curtea de Casaţie, unde m'am dus anume ca să-l ascult; de aceea, poate, nu am fost entusiasmat de întrunirea de la „Cercul studiilor sociale", unde a vorbit într'o sală puţin populată cu băieţi de şcoală şi ucenici de prin ateliere. De aceea, probabil, nu m'am dus la Cerc, în ziua de 6 Martie 1887, unde se sărbătorea aniversarea Comunei din Paris, şi când fiind invitat de Mille, se aştepta să ţin şi eu o cuvântare, să fac o manifestare ca student. Şi, poate că tot din aceiaşi pricină am uitat drumul spre casa lui Mille, şi am plecat din Bucureşti, fără să ne mai întâlnim.

Am continuat, însă, legături de prietenie cu el, prin corespondenţă.

La 28 Noembrie 1888, pe o hârtie cu inscripţia „Redacţia ziarului Drepturile Omului", îmi scrie:

IUBITE CETAŢENE!

Mă grăbesc a-ţi răspunde trimeţindu-ţi şi ziarul. In acelaşi timp te rog a scrie cât mai mult pentru ziar şi totodată să faci tot ce vei putea pentru răspândirea ziarului nostru, care fără sacrificiile prietenilor de idei nu poate trăi.

Iţi alătur şi o listă de abonament rugându-te a face tot ce-i posibil pentru a face cât mai mulţi. Banii strânşi te rog a-i trimite cât mai curând.

Mulţumindu-ţi dinainte,
Al d-tale prieten

Mille

Eram tare necăjit, în Noembrie 1888, şi nu mi-a stat în putere să dau niciun ajutor gazetei, prin procurare de abonaţi. Lista de abonament stă şi astăzi în scrisoarea la care a fost alăturată. De altfel, chiar de aşi fi fost în alte condiţii, pe cine aşi fi putut să pescuesc eu, într'un orăşel ca Fălticenii, unde puteai să vorbeşti despre ori şi ce, dar nu despre socialism.

Nu-mi aduc aminte despre ce fel de lucrare a mea găsesc oarecare amănunte în o scrisoare a lui Mille, din 4 Februarie 1903, pe când el era la ziarul „Adevěrul":

IUBITE DOMNULE GOROVEI!

Am cetit schiţa pe care ţi-o restitui. Imi place înşirarea şi cred că o să placă şi p. t. publicului.

Nu ai însă nevoie să te grăbeşti. Socot că nu voiu putea publica aceste foite decât pe la Aprilie, aşa că poţi lucra pe îndelete.

In ceeace priveşte onorarul d-tale noi nu putem plăti de cât 5 franci de foiţă, rămânând lucrarea ca proprietate a d-tale, putând fi trasă în volum ori vândută unui editor.

Dacă acest preţ îţi convine, chiar apucă-te de lucru. Foiţa poate să se prelungească 30-40-50 de numere chiar.

O strângere amicală de mână

C. Mille

N'am păstrat schiţa de care pomeneşte Mille, şi nu ştiu despre ce era vorba; probabil, însă, că făcusem numai proiectul unei lucrări, şi cei cinci lei de foiţă nu m'au ademenit nici măcar s'o încep.

In acelaşi an, la 28 Decembrie, îmi face el o propunere:

IUBITE DOMNULE GOROVEI,

Voi să transform una din ediţiile Adevěrului *într'un ziar popular de informaţiuni, şi aşi voi să încerc foiletonul naţional. Aşa între altele m'am gândit că ar prinde perfect o serie de foiţe între 50-100, care ar cuprinde o întreagă serie de poveşti populare, frumos legate printr'un fir, care rămâne de găsit. Nu ştiu dacă mi-am făcut înţeleasă ideia. Deci dar, te rog răspunde-mi dacă d-ta crezi că ai putea face această lucrare, cât timp îţi trebue şi ce pretinzi ca remuneraţie — pe foileton ori pe întreaga lucrare.*

Iţi adaug că lucrarea s'ar putea scoate şi în volum şi ar avea de sigur succes.

In cazul când ne-am înţelege, te aşi ruga să-mi faci cunoscut canavaua lucrării, capitol cu capitol, ori cel puţin o mare parte din ea.

Aşteptându-ţi răspunsul
Amicul

Mille

Peste două zile, la 30 Decembrie 1903, îmi scrie, relativ la aceiaşi chestiune, următoarele:

IUBITE DOMNULE GOROVEI,

Complectez ideia mea arătându-ţi că-i vorba de o foiţă care să apară în fiecare zi, întocmai ca un roman, şi să aibă şi mărimea unei actuale foiţe. La caz că ne înţelegem, foiţa d-tale ar apare pe la Martie, căci pentru începutul ziarului popular am deja angajate două foiţe, aşa că ai tot timpul să mistui bine şi subiectul şi să lucrezi deja o bună parte. Trebuie de plănuit aşa lucrul ca la caz de nevoie să ne putem întinde şi la caz de lâncezire a interesului public să ne oprim mai devreme. Incă ceva : mi-ar trebui mai din vreme titlul şi conţinutul pentru a-i face cuvenita reclamă.

Să aibi însă în vedere că lucrarea este pentru a pătrunde şi interesa massele cetitorilor, şi pe femei şi pe copii. Vezi cât sunt de pretenţios şi de negustor în acelaşi timp.

O strângere de mână

C. Mille

In „Adevěrul" n'am publicat nimic din ceeace propunea Mille, şi nu ştiu dacă a scos „ziarul popular de informaţiuni", pe care-l plănuia, de nu cumva intenţia şi-a realizat-o prin editarea ziarului „Dimineaţa".

Şi iarăşi nu-mi aduc aminte despre ce „părere şi plan" al lui, pomeneşte în o scrisoare de trei rânduri, din 26 Octombrie 1905:

IUBITE DOMNULE GOROVEI,

Persist în părerea şi planul conceput, numai să am cu cine o duce la bun sfârşit.

Te aştept deci la lucru.

Devotat

C. Mille

Peste doi ani i-am propus eu să-mi publice un roman, pe care-l aveam gata isprăvit.

Făcuse prea multe încercări nereuşite, şi mi-a răspuns următoarele, la 1 Octombrie 1907:

IUBITE DOMNULE GOROVEI,

Am publicat până acum în foiţă cel puţin 10 — dacă nu mai multe — romane originale, dar fără succes.

De ce? O fi vina publicului ori vina autorilor, nu ştiu — dar ceeace sunt sigur, este că nu am fost răsplătit de jertfele făcute.

Acum voi începe editarea unei biblioteci literare de autori români. E dar posibil, dacă afacerea aceasta va reuşi, să mă adresez d-tale pentru romanul de care-mi scrii.

Te rog dar să-mi mai aminteşti de această lucrare, afară dacă nu o poţi plasa aiurea şi mai curând.

Amicalmente

C. Mille

Se înţelege că nu i-am mai trimes romanul, al cărui început s'a publicat în „Noua Revistă Română" a d-lui Rădulescu-Motru.

Nici articolele de care vorbeşte Mille în o scrisoare dela 7 Iulie 1914 nu i le-am trimes, şi nu-mi aduc aminte să le fi scris:

IUBITE DOMNULE GOROVEI,

Articolele de care-mi vorbiţi trebue să fie interesante, dar prea lungi, totuşi nu pot merge. Noi niciodată nu avem lipsă de materie, ci din potrivă, apoi articolele lungi nu se citesc.

Te rog dar, aranjează d-ta această materie gazetăreşte *fără va urma, fiecare articol fiind un tot separat, şi nedepăşind cel mult două coloane de pagina I-a.*

Sunt sigur că nu vei lua în nume de rău aceste rezerve şi te rog ca articolele să le trimeţi d-lui Fagure, fiindcă eu voi pleca Mercuri din ţară.

Al d-tale cu dragoste

C. Mille

Incepuse războiul european, şi avânturile literare trebuiau să se resimtă, să fie stingherite.

Nu cred să fie multă lume care să-şi mai amintească despre groaza pe care o vârîse, în sufletele călătorilor de prin judeţul Neamţu, în special, vestitul hoţ Pantelimon. Despre Toader Pantelimon a Dumitroaei mersese vestea ca despre haiducii ale căror isprăvi se mai povestesc şi astăzi, şi fac deliciile unei anumite categorii de cetăţeni din ţara noastră.

Prins, condamnat, Pantelimon şi-a făcut osânda.

Constantin Mille, om cu inimă largă, având şi convingerea că Pantelimon nu era un hoţ de meserie, ci o victimă a societăţii, a unei erori judiciare, s'a interesat de soarta lui. Dacă ar fi fost hulit, persecutat de oameni, fără vreun mijloc de existenţă, Pantelimon ar fi trebuit să apuce din nou calea codrului. Mille a încercat cu el o experienţa socială, şi a reuşit. L-a luat în serviciul „Adevěrului", ca uşier, şi peste câtva timp, fostul hoţ de codru, îmblânzit prin bunătatea ce-i manifestau şi lui alţii, cari puteau să-l judece aspru, şi-a refăcut un suflet cinstit, s'a reîntors în satul lui, unde a murit ca un bun creştin şi bun cetăţean.

Cu privire la soarta lui Pantelimon, mi-a scris Mille, la 16 Octombrie 1914, următoarele rânduri:

IUBITE DOMNULE GOROVEI,

Ni-am luat sarcina de a reda vieţii cetăţeneşti pe Pantelimon şi până acum am reuşit. El însă mai are un proces — ori două — la Fălticeni. Mi se pare, după cum zice el, că-i vorba de un apel al procesului, şi care, după informaţiile corespondentului nostru, ar fi sorocite la 15 Decembrie.

N'ai fi d-ta, fie personal, fie prin un confrate şi amic, n'ai fi atât de gentil să desăvârşeşti opera mea şi să-l scapi pe Pantelimon de ultimele buclucuri judecătoreşti?

Te rog cercetează dosarul, ori dosarele şi răspunde-mi două cuvinte.

Cu toate mulţumirile mele. Amicalmente

C. Mille

Nu-şi făcuse o simplă datorie, cerându-mi şi mie să vin în ajutorul lui Pantelimon; se interesa mereu de el, şi la 27 Noembrie 1914, îmi scrie din nou:

AMICE, DOMNULE GOROVEI,

Imi permit să-ţi amintesc de procesul lui Pantelimon care este fixat la 15 Decembrie. Dacă aţi cercetat dosarul vă rog să-mi comunicaţi dacă apelul procesului este întemeiat şi dacă nu este nevoie de vreo măsură înaintea procesului.

In aşteptare. Al dv. mulţumitor

C. Mille

Ultima scrisoare, ce o am dela Mille, cu data de 5 Decembrie 1914, este privitoare tot la Pantelimon:

IUBITE DOMNULE GOROVEI,

Am primit scrisoarea d-tale, pentru care îţi mulţumesc. Pantelimon, Duminecă 14 curent va fi la d-ta şi la 15 se va judeca.

Incă odată toate mulţumirile mele.

Al d-tale

C. Mille

A intervenit intrarea noastră în războiu, şi, ca în vremile de bejănii, Mille a pribegit prin străinătate, şi nu ne am mai întâlnit.

In 1922 eram la băile Herculane.

Rătăcind, singuratec, pe malurile spumegoase ale pârâului, am zărit, rezimat de scoarţa unui copac, un om care părea plictisit. Când m'am apropiat de el, am recunoscut pe Mille. Era îngândurat, cu privirea aţintită spre un punct nehotărît. Mi-a părut obosit, îmbătrânit, suferind.

Am trecut de două ori pe lângă el, şi ca şi cum nu ar fi auzit paşii mei, nu şi-a întors ochii spre mine; n'a avut măcar curiozitatea să ştie cine-i tulbură liniştea, sau de nu-l pândeşte vreun răufăcător.

Am socotit că aşi face o impietate dacă l-aşi deştepta din reverie. Mi-am molcomit zgomotul paşilor şi m'am îndepărtat de el, întorcându-mi mereu capul spre statuia nemişcată, dar însufleţită de atâtea gânduri, în taina cărora cine ar fi fost vrednic să pătrundă!

De atunci nu l-am mai văzut.

ARTUR GOROVEI

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ
No. 4 şi 5 pe April, Mai 1930

CU URMATORUL SUMAR:

Frank B. Kellog . . .	*Calea spre arbitrajul internaţional.*
Demostene Botez . .	*Urlet (versuri).*
I. Petrovici	*Impresii din Italia (Roma).*
Mihail Sadoveanu . .	*Pe o ediţie nouă a lui Creangă.*
Henriette Yvonne Stahl	*Mătuşa Matilda.*
I. M. Marinescu . . .	*Din Sappho (Versuri).*
Mihai D. Ralea . . .	*G. Ibrăileanu, moralist.*
D. I. Suchianu	*Ce este un film?*
T. A. Bădărău	*Deslegarea unui mister.*
Dem. B.	*Note pe marginea cărţilor (O culegere de esseuri).*
Emil Virtosu	*Un pamflet moldovenesc din vremea Eteriei.*
Al. A. Philippide . . .	*Cronica literară (O nouă ediţie a Poeziilor lui Eminescu. — Operele complecte ale lui Caragiale).*
Al. Hallunga	*Cronica economică (Impozite comerciale. — Patenta).*
D. I. S.	*Cronica ideilor (Centenarul lui Fustel de Coulanges).*
N. N. Tonitza	*Cronica artistică (Despre precursorii oficiali şi despre premiul naţional de pictură).*
Thomas Greenwood . .	*Cronica externă (Primejdia relaţiilor anglo-sovietice).*
T. Arghezi	*Cronica modei (Letopiseţii).*
M. Sevastos	*Cronica teatrală (V. Maximilian.— Aglae Pruteanu — C. Vernescu-Vâlcea).*
P. Nicanor & Co. . .	*Miscellanea (D. Goga despre votul universal. — Confuziunea valorilor — „Viaţa Romînească" şi ziarele bucureştene. — Documentările d-lui C. Stere).*

RECENZII: Gala Galaction: In pămîntul făgăduinţei. — **Gib I. Mihăescu:** Braţul Andromedei. A. A. Philippide. — **Izabela Sadoveanu:** Educaţia nouă. Indrumări pentru părinţi şi educatori. D. I. Suchianu. — **I. M. Marinescu:** Figuri din antichitatea clasică. C. Balmuş. — **V. Bănăţeanu:** Sur les désinences de l'indicatif parfait en latin Al. Graur.

REVISTA REVISTELOR.

MIŞCAREA INTELECTUALĂ IN STRĂINATATE.

PREŢUL 60 LEI

Redacţia şi Administraţia: Str. Const. Mille 7-9-11, Bucureşti

Notiţă comemorativă

500 de numere, 500 de săptămâni; împărţiţi cu 52, ca la şcoala d-lui Dragomirescu, şi vedeţi: nu vă dă zece ani? Acesta e şi folosul numitei şcoli: iese *cât* orişicum.

Mulţi ani de zile *Adevĕrul literar* a fost manifestarea de prestigiu a complexului de edituri, ziare, cărţi şi reviste, de tot felul, a Societăţii din strada Sărindar, întemeiată de Constantin Mille, într'un ceas de greutăţi financiare. Ziarele *Dimineaţa* şi *Adevĕrul* politic au înţeles din timp că datorau inteligenţei româneşti sau culturii, cum i se zice astăzi minţii, jertfa costisitoare a unei publicaţii artistice, pe care nu cuteza nimeni să o încerce în proporţiile necesare.

N'am putea să insistăm asupra punctului de plecare ideal al acestei publicaţii de literatură — datele intenţionale nici nu interesează acolo unde rezultatele s'au impus, definesc o vârstă şi deosibesc o carieră. Putem însă considera cu amplitudine o stare de spirit, o atmosferă, o mentalitate, care au prezidat la toate activităţile fie de ziarism simplu, fie politice, fie literare ale importantului complex. „Anumita presă”, unul din titlurile de glorie ale acestei prese cu ramificaţii multiple, este ieşită din preocuparea de libertăţi dorită de începătorii şi de urmaşii ei, aflaţi de aproape 50 de ani în acţiune, publicului românesc.

Despre *Adevĕrul* nu se poate vorbi numai ca despre o publicaţie apărută în concertul presei pentru apărerea unui interes de clan, mai mare sau mai mic. El reprezintă un criteriu şi toate criteriile din stânga baricadei. De 50 de ani, cu voia sau fără voia lor, toate iniţiativele de sinceritate, de critică şi de desmorţire, au căzut şi cad în lotul *Adevĕrului*, care riscând continuu şi înaintând continuu, a stabilit o demarcaţie, un drum hotărît, şi a deschis un orizont de orientări stabile. Fără prezenţa lui în viaţa ideilor românească, n'ar fi fost posibile cele mai multe acte şi acţiuni dominante ale unei desvoltări, în sensul civilizaţiei accidentale, cea mai reală avere agonisită de eforturile variate ale istoriei. Este atât de organică şi de întemeiată această stare morală, şi atât de necesară, în cât *Adevĕrul* s'a putut dispensa la direcţia lui de nume politice, consacrate de pergamentul Statului şi de autoritatea momentană de partid. El n'a dat miniştri şi guverne şi nu şi-a făgăduit niciuna din căpătuielile şi parvenirile, la care se simt chemate ziarele de rând. La *Adevĕrul* oamenii sunt ideile, o categorică realitate constantă — şi directorii şi redactorii, de multe ori din cei mai eminenţi, se identifică, nu cu o ambiţiune personală dar cu o gândire, mai mare decât numele fiecăruia din colportorii anonimi ai principiilor de categoria libertăţii. Pe când alte redacţii şi direcţii sunt organizate pe căprării şi pe reguli de jandarmerie şi ierarhie poliţienească, munca *Adevĕrului*, se face într'un stup cu lucrătoare de ranguri egale, slobode, neconstrânse de sila dictatorială.

In această atmosferă, se obţin zilnic ziarele cele mai bune din presa românească şi este natural ca metodele interioare, verificate de rezultate notorii, să fie recomandate ca nişte metode bune pentru toată ţara şi lumea românească. Un ziar mai vechi şi, odată, mai popular decât „anumita presă”, caracterizat de metodele contrarii, în care ininteligenţa, aliată cu un şovinism retrograd, joacă rolul de motor determinant principal, şi-a văzut dispărându-i popularitatea şi tirajul, zilnic şi repede în declin.

Dacă poate fi vorba în presa românescă de ziare independente, independente în toată fiinţa lor, morală şi materială, este a fi strict obiectiv afirmând că aceste ziare aparţin complexului *Adevĕrul*. De altfel, o simpatie înainte de toate de modalitate, de construcţie, de intelect, atrage publicul de preferinţă către realizările acestei edituri. Publicaţiile ei sunt optimiste, surâzătoare, gravitatea brută se absentează, ca o eliminare stilistică şi psihologică din factura lor; casa are lumină, aer şi nu se teme de hoţi la fiece fereastră. Ne-aservită nimănui, anumita presă poate să aibă curajul întreg al unei opiniuni şi atitudinea onestă, care permite publicului, totdeauna nedreptăţit, să se bizuie pe prietenia şi pe sprijinul unei adevărate instituţii, creiată pentru trebuinţele lui şi sinonimă cu o putere.

Nu e mai puţin interesant de notat sentimentul de camaraderie, care face cu putinţă colaborarea redactorilor disparaţi şi de multe ori necunoscuţi între dânşii, la acest lucru cotidian şi fragil şi totuşi durabil, ca şi făptura omenească, provizorie şi eternă, ce este o gazetă ca *Adevĕrul* şi ca *Dimineaţa* şi la tonul general, politicos însă ferm, de încredere şi siguranţă critică şi informativă a textului.

O publicaţie literară altoită pe acest fond nu putea să reflecteze în criteriul ei particular decât criteriul general al editurii întregi. *Adevĕrul Literar* e o universitate de genuri şi individualităţi, adeseori contrarii însă situate în sensul celei mai pline libertăţi. Intâmplându-se că personalităţile expresive sunt întotdeauna şi cele mai înaintate, principiul era de ajuns, s'ar putea spune, să fie aplicat prin invitarea tuturor penelor libere să scrie nestânjenite. In orice caz, *Adevĕrul Literar* reprezintă progresiv ultimele achiziţii certificate, ale literaturii.

Directorul lui actual, d-l M. Sevastos, a ştiut, fără lansări de crezuri şi dogme, să facă din foaia săptămânală o publicaţie literară populară, lipsită de trivialităţile şi vulgaritatea genului şi satisfăcătoare pentru cerinţele variate ale intelectului mijlociu, în perfecţionare an de an. El uşurează nevoia informativă culturală a intelectualilor din profesiunele libere şi, mulţumită măsurii cu care îi organizează sumarul, echilibrului dintre antagonisme şi limitărilor destul de largi, *Adevĕrul Literar* nu ar putea să fie înlocuit cu nimic, toate celelalte periodice, bune sau mediocre sau pur şi simplu foarte proaste, fiind cu putinţă de cetit sau răsfoit după el sau în acelaş timp cu el, nu fără existenţa lui. Şi iarăş e adevărat că fără prezenţa, la plămădirea lui, a directorului actual, ziarul n'ar mai fi câtuş de puţin ceeace este, cum nu fusese nici mainainte, şi ar pierde acel aglutinant eficace şi inexplicabil, care l-a dus la un maximum de succes public, rîvnit de toate publicaţiile literare.

500 de numere în 8 pagini de câte 4 coloane mari nu dau mai puţin de 16.000 de foi de carte, adică 640 de volume în câte 250 pagini: o bibliotecă! Nimeni nu poate tăgădui că *Adevĕrul Literar*, slobod şi nesubvenţionat de Stat, constituie un puternic instrument de cultură, a căruia influenţă consistă în faptul că e căutat şi cumpărat.

T. ARGHEZI

O luptă literară

Intr'o conferinţă pe care o ţinuse la Ateneu în seara de 17 Februarie 1894, Anton Bacalbaşa înfăţişase doi artişti care, văzând o casă ţărănească în mijlocul unei câmpii, o descriu şi unul şi altul.

„Am fost eri la ţară, — scrie unul. In mijlocul câmpiei, o căsuţă ţărănească părea locuinţa unui poet retras de sgomotul lumii.

Ce linişte binefăcătoare respiră acel palat rustic! Desigur, înăuntru locuitorii trebue să fie fericiţi. Viaţa lor senină, ca cerul albastru care-i scaldă într'o atmosferă de pace, este mai fericită decât viaţa regilor... Desigur, painjenii, aceşti oaspeţi ai singurătăţii, îşi torc reţelele lor fine ca nişte gânduri de artist.

Se aude o gârlă, povestind de liniştea şi fericirea vieţii pastorale... Acolo aşi vrea să stau un secol, — căci numai acolo viaţa trece lină, ca râul ce şopteşte, ca nourii tăcuţi, ca luna de pe cer...“

Celălalt descrie aceiaşi casă în alt chip:

„Am fost eri la ţară... In mijlocul câmpiei bogate, o căsuţă ţărănească părea, umilită şi aproape în ruină, o vizunie de fiară. Mi-am adus aminte de Tantal, cufundat până în gât în bucate şi blestemat să nu se atingă de ele.

Am intrat. Şi am simţit în mine o revoltă adâncă în mizeria acelui bordeiu. Am văzut feţele alea bolnave, zdrobite de muncă şi de pelagră, — şi am înţeles ce crudă ironie sunt toate operele care ne cântă de liniştea şi fericirea vieţii pastorale... In fiecare colţ, rânjea figura amarnicei mizerii...

De-afară se auzea gârla, povestind durerea şi amorul ţăranului robit de veacuri.

Şi am plecat cu sufletul îndurerat... Pentru voi nenorocite victime ale muncii, toată frumuseţea Firii nu-i făcută decât ca să vă zugrăvească mai negru viaţa de necazuri!...“

In chipul acesta, ilustra Anton Bacalbaşa deosebirea dintre „arta pentru artă“ şi „arta cu tendinţă“. „Vedeţi, — adăogase el, — pe când artistul cu „arta pentru artă” nici nu se coboară în lăuntrul mizeriei din colibă, — căci arta pură e mai presus de nevoile noastre,—celalt merge să-şi caute inspiraţia tocmai în fundul bordeiului, acolo unde sufăr şi plâng nenorociţii.

Pe când artistul transcendental se impresionează de painjeni şi nu cugetă la fiinţele omeneşti, artistul tendenţios vede mai lesne durerea acelor iloţi sfâşiaţi de un traiu amar, de o nedreaptă orânduire!

Spuneţi acum: care din aceste opere merită mai mult să trăiască? Spuneţi care ne va impresiona mai adânc? Care va vieţui mai mult?

Răspunsul l-au dat aplauzele d-voastră“.

Fireşte că cei care l-au aplaudat aparţineau unui grup care, ca şi Bacalbaşa, îşi însuşise vederile lui Gherea. Dar erau aşa de puţini aceia care să înţeleagă că artistul este rodul societăţii şi că operele sale trebue să fie icoana şi ecoul acelei societăţi!

Cu mai multă energie decât oricine, Anton Bacalbaşa îşi luase sarcina să însămânţeze în minţile refractare spiritului nou, ideile generoase ale tendenţionismului în artă. Tribuna dela care şi-a desfăşurat convingerile sale în această problemă a fost *Adevĕrul*.

Condus de Al. Beldiman, acest ziar, încă din 1892, închinase literaturii numărul de Duminecă, acela care, începând din 1894, — şi pentru puţină vreme, — avea să se cheme *Adevĕrul Literar*.

In Septembrie 1893, Anton Bacalbaşa luase asupră-şi direcţia literară a gazetei. Dela început, el imprimă publicaţiunii punctul său de vedere şi articolul *Arta noastră*, apărut în numărul dela 6 Septembrie, rezumă programul care l-a călăuzit vreme de un an şi jumătate, cât a ţinut directoratul său.

Constatând desgustul pe care politica îl inspiră nouilor generaţiuni, Bacalbaşa îi găseşte justificarea; totuşi nu poate scuza pasivitatea acelora în mâinile cărora se află mijloacele de regenerare.

„Să porţi cu tine desgustul de politică, fără să-ţi dai seama că politica asta este şi ea urmarea fatală a unor împrejurări fatale, este să te condamni la inacţiune, să-ţi impui pasivitatea tembelă a celor fără vlagă.

Vroiţi în adevăr înmormântarea acestei desgustătoare politici? Luptaţi să îndrumaţi tineretul, — tineretul cel cu talent, — pe alte căi. Lipsei complecte de ideal, care este caracteristica politicii ale cărei aspiraţii se mărginesc într'o sub-prefectură, opuneţi idealurile mari şi generoase, al căror triumf va îngropa sub năruiala întregii clădiri putrede şi specia de politică a pântecelui.

Omenirea toată care tremură şi plânge, omenirea 'n lanţuri şi 'n zdrenţe, cere un ideal, precum Faust cerea fericirea.

Poate arta singură să-i satisfacă acest ideal? Poţi să dai tuturor nemulţumiţilor acestei epoci de lux strălucitor şi de neagră mizerie himera unui *perpetuum mobile* sau consolaţia îndoelnică a nemuririi spiritului?

Nu. Ci dacă literatura se stinge, cerşetoare nebăgată 'n seamă pe la răspântii, este că ea însăşi e bolnavă de anemie. Neînfăţişând nici un ideal, adresându-se numai celor care şi-au atins idealul de clasă, arta nu poate atrage mulţimea celor ce sufăr“.

Bacalbaşa arată în chipul acesta raportul dintre artă şi aspiraţiile claselor sociale, şi închee:

„Astăzi, arta — dacă nu voeşte să piară — trebue să iasă din salon, să nu se mai supue formelor seci şi formulelor admise, ci să îmbrăţişeze toată patima lumii, tot zbuciumul acestei vieţi, cu aspiraţiile, cu luptele, cu nevoile, cu lacrămile şi cu bucuriile ei.

Şi numai după izbânda idealurilor mari, va veni izbânda artei şi va putea şi dânsa să îmbrace haina senină a veseliei“.

„Arta pentru artă“ e o rămăşiţă din timpuri trecute şi e surprinzătoare îndărătnicia unor artişti care o mai apără fără să răspundă unui interes real:

„Arta pentru artă“ supravieţueşte timpurilor trecute, ea a rămas încă pe ruinele castelelor, precum după zile nenumărate se vede încă fumul unei clădiri distruse de foc.

Şi e o întreagă armată de artişti, — conştientă sau nu, — care apără şi azi din răsputeri arta pură, — *aqua pura*.

...Artiştii fără scop se sting ca nişte biete flori uscate în glastră. Din toate părţile năvăleşte sbuciumul luptelor uriaşe ale celor desmoşteniţi, cuprinzând arta, cuprinzând toate manifestaţiile intelectuale.

Durerile unei lumi înfrigurate cuprind şi pe artişti, pentrucă artiştii sunt ei înşişi aprinşi de aste dureri.

„Ne trezim de-o dată în mijlocul artei cu o mulţime de necunoscuţi şi neînvitaţi, cu o lume nouă, care ne spune:

— Toate cântecele voastre ofticoase nu ne interesează. Vorbiţi-ne de durerile noastre, de aspiraţiile noastre, de mizeriile şi de revoltele noastre.

...Artiştii încep să rupă cu tradiţiile, Lecomte de Lisle dispare cu *Trofeele* cavalerilor medievali, iar în locul lui năvălitorii cântă:

Du fer pour travailler,
Du plomb pour se venger
Et du pain pour nous fraire!...

Este apusul lumii vechi, este apusul artei tihnite.

Cei slabi mor în luptă, cugetând la fericitele vremuri când Contesa deschidea fereastra şi atârna poetului scara de mătase... Iar viguroşii intră în luptă hotărîţi, cu gândul de a da

L'outil à l'artisan
La terre au paysan, —

şi dau artei spălăcite culoarea strălucită a luptelor mari. („Arta cea nouă”, 13 Septembrie 1893).

Prin urmare, aiurea, arta a urmat calea progresului social. Dar noi, care „fără să avem bazele materiale care pregătesc şi impun o schimbare socială ne-am supus curentului european şi am admis, — fără să înţelegem, — reforma europeană”?

„...Imbrăcând *formele* apusene, am păstrat fondul oriental.



Alexandru Beldiman

Contrastul acesta te izbeşte la fiecare pas. Ne asemănăm în organizaţia noastră socială cu un mare bal mascat modern, în mijlocul căruia zăreşti printre fracuri şi redingote un cavaler cu pană la pălărie şi cu spadă la brâu.

Relaţiile economice dintre săteni şi proprietari sunt aproape feodale caracterizate prin „plata în natură; viaţa de familie conservă toate caracterele patriarhale; industria mică, — industria predominantă, — îţi aminteşte de corporaţiile medievale; apoi bătaia robilor deghizaţi în oameni liberi, a-tot-puterea dregătorilor, situaţia excepţională a servitorilor, — toate astea au menirea de a ne da pe faţă fondul anachronic, cu totul deosebit de forma în care suntem gătiţi.

Faţă cu toate astea se întâmplă că o clasă de oameni, care se pot bucura de toate foloasele formelor nouă, se găsesc într'un desacord desăvârşit cu restul locuitorilor, cu imensa majoritate”.

Intre cei dintâi, se găsesc şi tineri artişti.

„...Ce vor face ei când, privind în jurul lor, se vor găsi streini, lipsiţi de cetitori, neînţeleşi, neiubiţi?

Aici începe rolul inimii.

Fără îndoială, e plăcut lucru să visezi în camera ta la o artă senină, procuratoare de plăceri rafinate, lipsită de tendinţe... Dar când împrejurul tău se plânge şi se tremură, se tortureazâ şi se ucide, se exploatează şi se moare de foame; când visul tău e turburat de ţipătul soldaţilor brutalizaţi în cazărmi şi al sătenilor ucişi la sub-prefectură; când în seninătatea vedeniei tale transcendentale îţi apare umbra celor ce pier sub biciu şi sub foame, — cât de impersonal trebue să fii pentruca înfiorătorul sbucium să nu te facă să vibrezi.

...In zilele noastre, în ţara noastră mai ales, arta pentru artă este ori o laşitate ascunsă sub vorbe mari, ori o lipsă totală de căldură, — şi atunci nici artistică nu poate fi. („Artă pentru artă”, 20 Septembrie 1893.)

Pe lângă laturea politică a tendinţei în artă, Anton Bacalbaşa atinge şi problema moralei.

„Ni se decretează că nu trebue să facem artă cu tendinţe moralizatoare, căci arta este morală prin ea însăşi şi un popor care va avea o mare dezvoltare artistică, — indiferent de tendinţa operelor lui de artă, — se moralizează de la sine.

Ce falsă şi ce inexactă afirmaţie!

S'ar putea dovedi cu exemple nenumărate că, dacă există o artă morală, apoi a existat şi există şi una absolut periculoasă”.

Aci, Bacalbaşa opune *Briganzii* lui Schiller care. din punctul de vedere social, e de o înaltă morală, lui *Werther*. „Care este moralitatea acestei lucrări pesimiste? Din punctul de vedere al înaltei filozofii naturale care se chiamă conservarea speciei, ca şi din punctul de vedere al datoriei de a lupta pentru cauza mare a omenirii, *Werther* este de o imoralitate colosală.

...Iar valoarea artistică a lui *Werther* nu se poate tăgădui, pentrucă azi încă, — după un secol, — noi plângem pentru el.

...Chestiunea este dacă asemenea opere pot fi încurajate, numai pe motivul că arta nu are să se ocupe de idei şi tendinţe, ori dacă, dimpotrivă, este *o datorie omenească* de a lupta pentru nimicirea acestui curent, acestei părţi din întregul care se numeşte artă pentru artă.

Noi vedem o altă menire pentru artă. Şi cu riscul de a ni se spune că aceia nu-i artă, vom urma. Vom urma, cu nădejdea că acest curent mai larg, mai generos, mai uman, va învinge prejudecăţile care domnesc şi 'n artă, cum domnesc pretutindeni, — şi cum încep să fie învinse pretutindeni...” („Prejudiţii literare”, 7 Mart 1894.)

Mişcarea socialistă a avut darul de a răspândi printre proletari gustul cetitului. Deşteptaţi la viaţa politică, muncitorii au simţit că şi lipsa de cultură e una din piedicile emancipării lor. Se pune deci o nouă problemă: ce să cetească?

„E aşa de grea şi tristă şi zbuciumată viaţa proletarului, încât el nu se mai poate pasiona după cărţile ce nu-i vorbesc de durerea lui. Fă-l însă să vadă că te-ai gândit la dânsul, că ai simţit toată durerea de care el e frământat, că-l iubeşti, că lupţi pentru dânsul; fă-l să vibreze sub farmecul operei tale, aminteşte-i viaţa lui de chinuri şi îmbărbătează-l la luptă, fă-l să vadă o lume nouă, — şi te va citi. („Artă şi democraţie”, 17 Ianuar 1894.)

Ar vrea să se ducă la teatru.

„Când teatrul nu se ocupă decât de prăpăstii, de evenimente caraghioase, de sentimente pe care poporul nu le poate simţi, de farse funebre şi de tragedii care te fac să mori de râs, — la ce s'ar duce acest popor să-şi cheltuiască bănişorii lui munciţi?” („Teatrul”, 11 Octombre 1893.)

Cu toată lupta dusă de Anton Bacalbaşa în favoarea artei cu tendinţă, el nu a exclus niciodată arta în sine. In articolul-program amintit mai sus o afirmase răspicat: „*Adevĕrul literar* va fi o tribună liberă pentru toate direcţiile literare prevăzute cu marca talentului. Atât mai bine pentru cei ce vor putea face două lovituri dintr'o dată... *Felix qui potuit...*”

I s'a reproşat totuşi „unilateralitatea” de gândire. Aceasta l-a îndemnat să-şi lămurească din nou atitudinea.

„Nici un om cu minte nu va susţine că numai *o anume* artă trebue să trăiască, iar tot ce nu cuprinde tendinţe să fie distrus. Intrucât arta nu-i antisocială, întrucât ea nu împinge la viţii, la crime, întrucât nu face apologia unor infamii, — arta trebue încurajată. Căci, indiferent de tendinţe, fiecare rând scris este o săgeată în sufletul ignoranţei, un pas spre progres.

Tot ce putem face noi ceştia care cerem artiştilor să aibă şi tendinţe morale, etc., este *să preferăm* o lucrare alteia, dar nu să admitem numai un gen.

Nu se supără nimeni în alte chestii, îndată ce emiţi o biată părere nevinovată. In literatură însă nu-i tot aşa de uşor. Naturile artistice sunt, pe semne, mai refractare oricărei idei nouă. Şi, dacă mai adăugăm prisosul de iritabilitate al acestor naturi, — iată de unde iese supărarea.

Căci, în definitiv, ce le pasă mai ales artiştilor puri de tendinţele ce am dori noi să domnească în artă? Din momentul ce noi nu nesocotim arta lor; din momentul ce recunoaştem că *orice* artă e bună, numai artă să fie; din moment ce suntem alături cu ei spre a le spune că admirăm producţiile lor dacă sunt artistice, fără să ne preocupăm de tendinţe, — la ce se supără pe noi?” („Dorinţe”, 14 Martie 1894.)

Care a fost rodul străduinţei lui Bacalbaşa? Această întrebare şi-a pus-o el însuşi şi răspunsul l-a dat tot el, desigur cu destulă amărăciune („Cine a 'nvins?” 7 Noembre 1894):

„Acum, după un an de luptă în care reaua-credinţă sau ignoranţa ne-a trunchiat părerile, s'ar cuveni să facem bilanţul activităţii literare a ţării noastre. S'ar cuveni să vedem ce influenţă au avut discuţiile critice, să cercetăm cine a înrâurit mai mult: arta pentru artă ori arta cu tendinţe?

..Răspunsul cel mai nimerit... este că nici una n'a avut vre-o putere.

...Cum este cu putinţă să se producă aşa de mult şi aşa de slab? Cum este cu putinţă ca, aproape vreme de un an, să nu răsară un talent, să nu poţi constata o lucrare mai de seamă?”

In optimismul său, Bacalbaşa nu putea decât să nădăjduiască. „Să mai aşteptăm un an”, scria el.

In zadar i-am căutat bilanţul următor. Cu numărul din 13 Februar 1895, *Adevĕrul literar* îşi încetase apariţia.

I. BYCK

Jubileul „Adeverului Literar“

Un jubileu înseamnă a face să coincidă o tradiţie cu o actualitate. E o constatare asupra rezistenţei în timp a unui principiu şi a necesităţii lui, un compromis între viaţă care cere mereu inedit şi între obicinuinţă care tinde mereu să conserve ceeace a apucat.

„Adevĕrul literar” îşi sărbătoreşte azi apariţia a câteva sute de numere, adică un număr respectabil de ani, sub forma lui de azi. Şi are dreptul să se bucure.

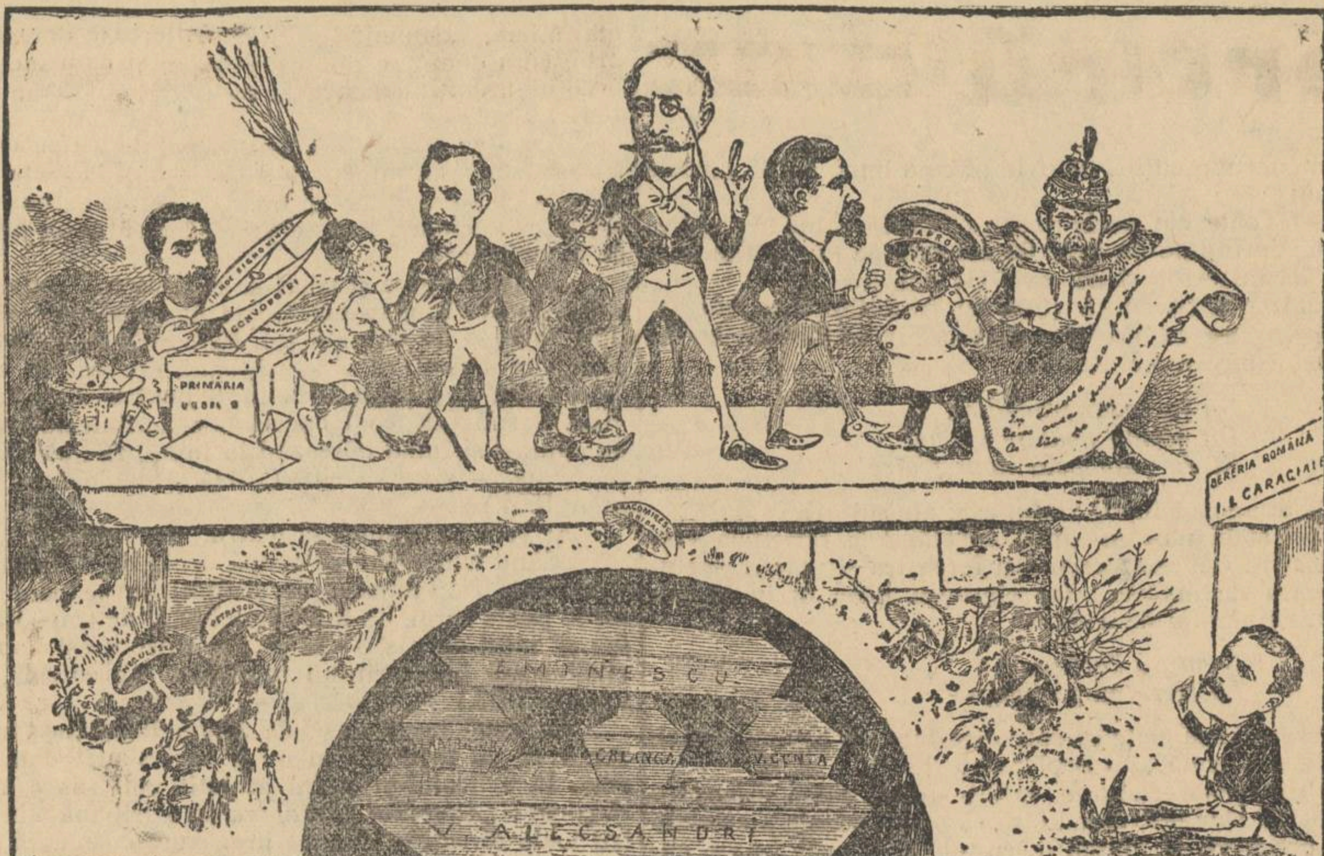
„Adevĕrul Literar” e singura revistă literară de mare publicitate, intrată definitiv în gustul, în obiceiurile, în tabietele mulţimii cultivate. In această privinţă e singurul organ în felul celor occidentale, cu materie variată, cu apariţie fină, cu ţinută literară suficientă.

Colecţiile din ultimii ani cuprind pe lângă coloane de inteligentă popularizare, literatură pentru gusturile cele mai pretenţioase şi de multe ori pagini de antologie. Cei mai importanţi scriitori de astăzi, tot ce constitue un nume, o reputaţie, cu toţii, aproape fără excepţie, sunt colaboratorii „Adevĕrului literar”. Această revistă a putut concilia aceste două lucruri aşa de inconciliabile de obicei: calitatea cu vulgarizarea.

Acum cinci ani „Adevĕrul literar” era, desigur, o gazetă literară importantă şi valoroasă. Ea avea la spate o veche tradiţie şi era sprijinită de prestigiul unui vechiu ziar politic. Dar în ultimii ani această revistă s'a perfecţionat mereu.

Şi cu toată oroarea noastră de a pomeni nume proprii în rezultatele ce sunt mai ales colective, trebue pomenit aici numele d-lui M. Sevastos. Venirea d-sale la „Adevĕrul literar” coincide exact cu prosperitatea de care vorbeam mai sus. Prin relaţiile sale cu un grup compact de scriitori, a adus cele mai preţioase colaborări. Dar meritul său e, mai ales, altul. D. M. Sevastos face parte din acea speţă de oameni modeşti, care rămânând anonimi aproape, sunt totuşi, prin activitatea lor, prin interesul şi munca de fiecare clipă, însuşi sufletul unei întreprinderi. El trebue omagiat mai ales la acest jubileu şi viaţa viitoare a acestei excelente reviste stă în virtuţile sale.

MIHAI D. RALEA



„Adeverul Literar" de altă dată

Fără perspectivă și înșelătoare e nălucirea trecutului!

Este destulă vreme de când, într'o „clasă de meditație", la internatul liceului Sf. Sava, mi-a căzut în mână, întâia oară, un număr din „Adevĕrul Literar"... Și cu toate acestea, amintirea par'că ar fi de eri. Ca într'un desen antic, lipsit de perspectivă, așa stă în fața noastră miragiul a tot ce fu cu noi din clipa neînțeleasă a primei amintiri...

Cred că era prin toamna anului 1893... Dar nu m'aș mira să mă oprească cineva și să-mi spună că greșesc. Deunăzi am căutat, în privința aceasta, să pun, față în față, amintirile mele cu ale scumpului meu amic și dascăl Ion Teodorescu, dar nu ne-am potrivit. M'am



Gala Galaction

gândit să verific anul, căutând colecția „Adevĕrului Literar". Dar nu scriu o istorie literară, ci rechem conture și întâmplări din zilele pe care le-am trăit eu. Și atunci:

...ții tu minte câte'n lume ai auzit.
Ce-ți trecu pe dinainte, câte singur ai vorbit?

Cred că era prin toamna anului 1893, când următorul desen din „Adevĕrul Literar" îmi dădu pe față existența unui astfel de supliment al „Adevĕrului" și, într'un fel oarecare, existența familiei literare, de pe atunci:

Intr'o criptă, tăiată în două, printr'o secțiune transversală (ca în cărțile noastre de geometrie) se vedeau mai multe racle, așezate unele peste altele, iar pe racle erau scrise numele unor scriitori români, morți, la data aceea. In jurul criptei și din pământul care o acoperea, creșteau o mulțime de ciuperci. Și pe fiecare ciupercă era câte un nume — de scriitor român în viață, pe atunci, și înfloritor.

Deasupra criptei — grupul celor dela „Convorbiri literare".

Alături de criptă era... intrarea la Berăria lui Caragiale, în fața căreia stătea jos autorul „Scrisorii pierdute".

Așa am aflat, întâia oară, în chip durabil, că avem o familie literară, parte subt pământ, parte deasupra pământului, că avem un mare scriitor birtaș și alte multe legende și adevăruri contimporane.

Anton Bacalbașa (Dumnezeu să-l odihnească!) purta cu talent, cu nervi, cu spirit și cu fanfară, direcțiunea acestei foi literare, iar împrejurul lui era un stat major de tineri, plini de dar și de ideal, adeseori mai presus decât directorul. Erau în jurul lui Anton Bacalbașa: Traian Demetrescu, Pincio, C. Anghel, A. Toma, I. Teodorescu și alții, unii în redacția ziarului alții colaboratori mai de departe, dar toți bine înțeleși între ei, asupra câtorva lucruri capitale și închinați unui acelaș ideal. Pe vremea aceea, inspirația românească era deosebit de generoasă și de umanitară. Teoriile și personalitatea lui Gherea fermecau și înduplecau.

Prestigiul ideilor socialiste era atât de pătrunzător și simpatia pentru lumea nouă atât de generală, încât literații timizi sau refractari începeau să-și piarză trecerea de care se bucuraseră până aci. Pe de altă parte, o revistă proaspăt apărută, dacă voia succes rapid, nu putea să dispreţuiască prietenia și concursul „Adevĕrului Literar".

Acesta a fost cazul revistei „Viața". Deși în substraturile ei sufletești revista aceasta s'a dovedit pe urmă, destul de conservatoare și de burgheză, când a început să apară a dat tuturor impresia că prinosul ei de dragoste și de tămâe se îndreptează către altarul socialist.

Curentul Eminescu, explicat și legitimat de Gherea, era acum curentul speranțelor sociale. Vlahuță, Delavrancea, Caragiale... ascultau, nopți întregi, pe Gherea, la Ploești, și din contactul personal cu această minte superioară era cu neputință, să nu le rămână măcar obsesiuni, oricât de contrazise.

Anton Bacalbașa — în ce avea el mai închegat și mai luminos în sufletu-i — era copilul și elevul lui Dobrogeanu-Gherea. Ziarul literar pe care l-a întemeiat și l-a condus, cu atâta duh, cu atâta vervă cuceritoare, era o tribună literară socialistă. Aceasta putem s'o afirmăm noi, cei ce acum 27 de ani citeam „Adevĕrul Literar" și eram deabia prin clasa a treia sau a patra secundară. Dacă ar zice cineva într'altfel, l-am desminți cu toată puterea amintirilor noastre, cu toată vioiciunea unor impresii, ajunse pentru noi, de atunci încoace, fond și normă sufletească.

Am auzit adeseori pe unii și pe alții întrebând (din nevinovăție, din orbire sau din fățărnicie): Ce foloase avem noi, de pe urma Socialismului? Multe răspunsuri drepte și liniștitoare putem da acestei întrebări necugetate. Dar, în special, putem răspunde, cu privire la trecutul nostru literar:

Insuflețirea și frumusețea literaturei românești, de acum 30 și 35 de ani, se datoresc, în bună parte, ideilor și idealului socialist.

Mișcarea intelectuală și literară, de mai târziu, naționalistă și îngustă, e un fel de Nil, recăzut în matca lui, după ce tot Egiptul a fost răcorit și fecundat.

★

De „Adevĕrul Literar" mă leagă mai mult decât amintiri de cititor, mai mult decât entuziasmul cu care urmăream nuvelele, articolele, poeziile și — mai cu seamă — polemicele lui. E adevărat că Anton Bacalbașa a lăsat curând direcțiunea foii pe care o crease. Nestatornicia și mobilitatea omenească, în genere, și ale lui Tony, în deosebi, l-au împins spre alte țărmuri și ziare. Și „Adevĕrul Literar" și cel politic au rămas fără Tony.

Suplimentul literar a început să apară în alt format și cu alți colaboratori, dar cu aceiași tradiție de libertate și de socialism.

Trecuse vremea. Era prin anul 1896. Cititorii copii, de acum câțiva ani, erau gata să termine liceul și neastâmpărul și pretențiile lor crescuseră. Eram câțiva prieteni și colegi, cari stricam multe caete albe și doream încercărilor noastre literare — cu dor nestins, cu dor fatal! — coloanele noului „Adevăr Literar".

Un secretar de redacție, tânăr, prietenos și indulgent (d. B. Brănișteanu), era să fie complicele destinului și introducătorul nostru literar.

Așa se face că scormonitorul arhivelor literare va găsi, într'o zi depărtată, în „Adevĕrul Literar" din toamna anului 1896, două nuvelete („Pe terasă" și „Harpistul Dionis"), care dau dovada intemperanței mele grafice din zilele acelea.

★

E de atunci un sfert de veac! „Adevĕrul" are ambiția, tinerețea și puterea să-și reclădească în amphiteatrul vremei noastre, tribuna-i literară de altă dată. Și (lucru nu tocmai ușor de întâlnit) poate să regăsească, din vechea gardă, câțiva soldați cari se țin încă bine și cari au mândria legitimă că au rămas credincioși idealului de acum un sfert de veac.

G. GALACTION

„Adevĕrul literar și artistic", Duminică 28 Noembrie 1920.

O nouă carte pentru copii!

A apărut în editura „Adevĕrul" S. A. și e intitulată:

Familia Chiț-Chiț

Autorul ei este cunoscutul scriitor pentru copii ION PAS.

Volumul, frumos ilustrat, constituie cel mai potrivit dar pentru școlari cu prilejul vacantelor.

Exemplarul 50 lei.

PAGINI UITATE

Artă?

Ce întâmplare ciudată a dat peste sărăcăcioasa noastră literatură?

Până mai eri, se credea că un grup nou de literați se alcătuește, cu menirea de a contribui la ridicarea nivelului intelectual al țării, atât de coborât din nenorocire. Taberele vechi, lipsite de soldați, cu șefii rămași stingheri, erau distruse, ele ajunseseră deja „istorice". Iar gruparea nouă, mânată de un ideal destul de transparent, lupta fără preget într'o direcție comună și ajutată de lumea care'ncepe să se deștepte la viața intelectuală.

Iată însă că se produce o dezbinare.

De unde și cum? Care este factorul de căpetenie care a spulberat unirea aceasta ce părea atât de strânsă?

Se pun mereu înainte chestii de artă Se spune că unicul motiv e faptul că s'au ivit deosebiri adânci de vederi în privința artei, că unii sânt pentru „arta frumoasă în sine", iar alții pentru arta cu tendințe, arta care lucrează pentru emanciparea unei clase.

Mă rog, așa să fie? Dacă toată cearta ar fi o chestie pur estetică, fără nici o altă preocupare și fără nici un alt motiv, — s'ar fi putut oare ajunge la furtuna la care s'a ajuns? Am fi avut oare de înregistrat atâtea insulte, atâtea injurii, atâta scandal personal, cum rareori se vede chiar în politica militantă?

Dar chestiunile de estetică pot naște discuții aprinse, pline de pasiune, însă de o pasiune mai senină, și, în tot cazul, nu-i posibil ca o chestiune estetică să dea naștere unor violențe așa de anti--estetice!

Și apoi, pentru ce s'ar isca atâtea discuții asupra artei? E locul să ne întrebăm: care artă?

Caut cu două lumânări aprinse să găsesc arta care a produs vrajba, și n'o găsesc, vai!

Să fim drepți.

In țara noastră n'am avut decât doi artiști în sensul mare și larg al cuvântului. Aceștia sânt Eminescu și Caragiale. Și unul și altul au produs opere de o valoare necontestabilă, de o originalitate vie și de un talent extraordinar. In momentul când, în Europa întreagă, poezia lâncezea, Eminescu era singurul care producea adevărate capo d'opere, adevărate lucrări care ar putea figura alături cu ale maeștrilor mari din lumea întreagă. Tot așa de puternic, în alt gen, este Caragiale. Creațiunile lui sunt pline de originalitate, puternice, lipsite de umpluturi; el e stăpân absolut pe tehnica scrisului, la el fiecare rând și fiecare cuvânt e pus acolo conștient, nu vezi umplutură și nu vezi așternându-se pagini întregi care, și dac'ar fi lipsit, nu era nici o pagubă.

Afară însă de Eminescu și de Caragiale, ce vedem?

Fără'ndoială, sânt o mulțime de tineri care dovedesc mult talent; dar aceștia deabia încep. Câteva poezii aruncate ici și colo, poezii pline de talent de altfel, nu consacră numai decât pe cineva artist. Totuși, faptul că toți aceștia deabia deschid ochii, ne obligă să-i lăsăm deoparte din discuție, cu speranța că vor însemna mult, dar cu siguranță că azi nu poate fi vorba de ei.

Din generația celor mai vechi însă, unde sunt artiștii? Care sunt operele lor?

Aud răspunzându-mi-se: „un volum de poezii, un volum de nuvele..."

Se poate, Dar acel întreg volum de poezii, nu face pe cineva artist fiindcă tot ce e mai bun în ele, forma și procedeul, sunt ale lui Eminescu. Poți fi un elev distins, fără să fii maestru. Cât pentru volumele de nuvele, — apoi nu se poate vorbi de ele ca de niște mari creațiuni artistice. Pentru omul care e'n curent cel puțin cu revistele și ziarele zilnice din Franța, e lucru știut că nuvele (?) ca acelea din „volumele" ce apar la noi cu atâta „aflăm cu plăcere", ies în fiecare zi cu duiumul în străinătate. Sunt bucăți ușoare, care se scriu în fuga condeiului, fără pretenții artistice, ci pur și simplu ca să trăiască 24 de ore, — cât trăește un număr de gazetă.

Nuvela e în străinătate aproape un roman. De pildă, **Trois contes** de Flaubert, **Nantas** a lui Zola, **Boule de Suif** a lui Maupassant și atâtea altele, sunt nuvele, deși au aproape proporția unui roman.

La noi, nu. Fiecare „o coloană și jumătate" de ziar, sau chiar fiecare „o pagină" din „Viața", — ceiace e mai puțin de o coloană de ziar, — se chiamă nuvelă, din momentul ce e vorba de „Ei se iubeau, ea a murit și el a trăit"..

Se'nțelege, scriitorul harnic și care nu-i obligat să serie altceva, poate produce câte o cronică de astea pe zi. La urmă, le adună în volum, — și iată-l nu numai simplu scriitor, ci autor, — ceva mai mult. Atunci el capătă dreptul să scrie împotriva ziaristicei și să spue: „noi artiștii".

Dar dacă te uiți bine, apoi nuvelele alea sunt mai ușor de făcut decât un articol împotriva lui Lascar Catargiu.

Deci, înc'odată: care artă?

Pentru atâta lucru se face atâta sgomot? In numele acestei arte se țipă că noi voim să distrugem arta? Aceasta este arta extraordinară, care trebue să plutească în nouri, mai presus de luptele, de nevoile și de aspirațiile omenirei?

Mi se pare că tot noi suntem mai drepți când spunem:

— Din momentul ce n'avem creațiuni artistice extraordinare, aidem să contribuim fiecare cu puținul talent ce avem ca să luminăm mulțimea și s'o ajutăm în lupta ei!...

Și de aceea, vedeți, ni se pare că în toată sfada asta nu-i vorba deloc despre artă, ci-i o simplă luptă luptă împotriva noastră ca socialiști.

ANTON BACALBAȘA

„Adevĕrul literar", 28 Martie 1894

Toamna

Prin toamna crângului de treci,
Zărești în crengi de lilieci,
Câte un cuib, uitat afară,
Rămas de astă primăvară;

Și'n codru, de pe'nalte stânci,
Câte-un stejar în văi adânci,
De-abea acuma să doboară
De trăsnetul de astă vară;

Și unde-i tainic loc, te miri
Găsind boboci de trandafiri
Când vezi că-i câmpul tot pustiu...
De unde flori așa târziu?

...Și eu rămân visând deștept...
Visând în toamnă...; și-mi aștept
Un dulce vis de-odinioară
Rămas din astă primăvară.

De plâng, nu-i vre-o durere nouă;
Rămân cu brațele amândouă
Căzute'n jos, zdrobit ascult
Vre-o suferință de demult;

Dar une-ori mă simt copil,
Zburdalnic ca o zi de-April
Cu suflet cald, cu dorul viu;
De unde flori așa târziu?...

ARTUR STAVRI

„Adevĕrul de Joi", 29 Octombrie 1898

Pe deal

Pe deal uite luna 'n sfârșit!
Cu nouri de argint se'ncunună —
Și codrul pustiu a'nlemnit
Cu brațele 'ntinse la lună.

Ce straniu e calmul acesteii
Nopți albe! — Par toate vrăjite;
La iaz vântul moare în trestii
Și valuri s'aștern adormite.

Ca umbre, pe muchea de deal,
Aleargă'n lumina de lună
Potaia de lupi după'un cal,
Cu toții în goană nebună

Dar calul din fug'a slăbit
Și tremură carnea pe el —
Și când să-l ajungă'n sfârșit
Cu toții dispar din muncel;

Doar urlă potaia în glas
Și văile negre răsună;
Iar codrul pustiu a rămas
Cu brațele 'ntinse la lună.

ARTUR STAVRI

„Adevĕrul Ilustrat", 29 Mai 1895.

MARELE SUCCES LITERAR

NOUL SEMINAR

celebrul roman
de
LEON DONICI



Editura „CULTURA NAȚIONALĂ"

Un pamflet cărvunăresc și un descoperitor de seamă

„Fără Ionică Tăutu, istoria nu se poate înțelege".
A. Russo
„Regenerarea noastră o datorim ciocoilor-cărvunari".
A. D. Xenopol

Inceputurile regenerării noastre se mai așează încă, tot abea numai în epoca regulamentară și în așa zisa revoluție dela 1848; iar răscoala lui Tudor Vladimirescu este socotită — pentru panașul ei însângerat — un fapt social cu mult mai important de cât revoluția pașnică a Cărvunarilor.

Să nu se uite însă, că marea revoluție franceză n'ar fi isbutit, dacă evoluția în idei și credințe n'ar fi fost deja înfăptuită la 1789.

„Comisul Ionică Tăutu este România reînviată", scria Alecu Russo; iar, acum de curând d. Iorga: „Constituția cu care șefii Cărvunarilor așteptau la Iași pe Domnul lor... ducea direct la Regulamentul Organic și la regimul reprezentativ... creind în România mică unealta pentru realizarea României întregite".

Dar rostul covârșitor în istoria Românilor, al constituției Moldovei dela 1822 și al Cărvunarilor, nu este încă recunoscut. Nu prea se admite că acest act este opera „obștei", pentru că acei care l-au adoptat, deși reprezentând norodul, n'au fost în prealabil aleși după normele moderne. Deasemenea se contestă încă faptul, că a fost aplicată timp de patru ani, pentru înșelătorul motiv că n'a fost solemn proclamată de Domn și nici special întărită de Sultan.

Cu toate acestea, Constituția și-a dat-o poporul, prin mijlocul unei foarte numeroase pături sociale de care se simțea reprezentat, și a fost aplicată. Iar dacă ținem seamă că în cele 77 de ponturi ale ei, este strecurată, aproape textual, declarația drepturilor omului și ale cetățeanului, vedem că se impune minunata concluzie că Moldova a fost cea dintâi țară din lume, care a înfăptuit pe cale democratică formula Marei revoluții franceze.

Și tot cu atâta nedreptate se atribue liberalilor pașoptiști meritul de-a fi creat cea dintâi burghezie democratică, pe când ea a fost închegată cu mult înainte, de către Cărvunari. Și încă, prin mijloace superioare ca valoare sociologică, acelor întrebuințate de liberali.

La 1922, anul constituției României întregite a fost și centenarul constituției cărvunare. Centenar proslăvit numai de d. Iorga la Academie și de volumul meu „Originile Democrației Române". Parlamentul de atunci, guvernul și opoziția, poartă o grea răspundere că au pierdut prilejul de-a lega aceste două date: 1822 anul însămânțării, cu 1922 anul recoltării.

Cărvunarii și opera lor, se întruchipează în acel care a fost sufletul mișcării, Comisul Ionică Tăutu. Acesta, după cum spune Russo, „a giucat tot acelaș rol prin condeiu și stăruinți în politică, pe care îl giuca Vladimirescu cu pușca plăieșească".

Dar documente sunt puține; iar istorici ca Momsusen, care să prețuiască intuiția și poezia imaginației creatoare, sunt și mai puțini.

Totuși, Ionică Tăutu va sfârși prin a-și cuceri locul de mâna întâi ce i se cuvine în istoria civilizației românești.

Vigurosul ziarist, C. Mille, se lăsase convins de argumentele cărții mele și se gândea să propună breslei gazetărești să-și proclame patron, simbol și ideal pe Ionică Tăutu, pamfletarul Cărvunarilor, *cel dintâi ziarist român.*

Dela Alecu Russo și Kogălniceanu se știe că Tăutu a lăsat o importantă operă: pamflete, memorii, schițe istorice, poezii.

Pierderea acestor hârtii este o mare pagubă; și în primul rând, din lipsa lor, rămăsese nelămurită problema de a se ști cine a fost redactorul Constiututiei dela 13 Septembrie 1822.

In lucrarea amintită, conchideam că autorul principal nu poate fi de cât Ionică Tăutu. Dar acestei ipoteze se opun altele.

Acum ne vine în ajutor un prețios document. *D. Emil Vârtosu* un îndrăgostit de istoria neamului și un fericit care trăește în atmosfera îmbălsămată de miresmele trecutului, a arhivelor, a isbutit să descopere printre manuscriptele dela Academie două pamflete de ale lui Ionică Tăutu...

Și totuși, miniștrii propun spre decorare, dau subvenții și sinecure la mii de cetățeni, cari, toți la un loc, nu slujesc țara cât a slujit-o d. Vârtosu dând la iveală aceste pagini îngălbenite și mucegăite.

Deocamdată d. Vârtosu n'a publicat de cât unul dintre aceste pamflete („Viața Românească" 4—5/930) însoțindu-le de argumentele necesare pentru identificarea lui.

Acest pamflet „Strigarea norodului către boerii pribegi și către Mitropolitul", constitue dovada, sau măcar o dovadă materială mai mult, că Ionică Tăutu este autorul Constituției. Autorul principal spun eu — singurul autor pretinde d. Vârtosu.

D. Vârtosu n'a avut norocul să pună mâna chiar pe originalul „Strigării norodului" ci numai pe trei copii. Autenticitatea este însă suficient dovedită. Iar dintr'un alt punct de vedere, copiile acestea sunt mult mai elocvente decât ar fi putut fi originalul.

Faptul că două din copii sunt făcute de două persoane diferite, la date diferite, în 1822, și tocmai la Brașov, întăresc dovezile despre marele răsunet al pamfletului, ceeace n'ar fi făcut aflarea originalului. A treia copie, este din Bacău, făcută tot după o copie, în 1838, adică în epoca conjurației, așa numită (pe nedrept), a lui Leonte Radu. Prin urmare, în frământările de atunci pamfletele lui Ionică Tăutu erau încă active. Acest amănunt are pentru mine o covârșitoare importanță.

In „Originile democrației române" spuneam: După înfrângerea politică a Cărvunarilor în 1826, ciuma, holera, foametea și focurile au pustiit țara, iar cea mai crudă robie rusească a desăvârșit distrugerea... „Niciodată nu s'a văzut o mai spăimântătoare nimicire de ființe viețuitoare", (scrie St. Marc-Girardin. Cărvunarii totuși n'au putut fi exterminați de „cele șapte bice cari s'au abătut asupra Moldovei" cum se exprima un alt contemporan. O soluție de continuitate socială nu poate fi absolută ca moartea. Persoane și idei au ajuns totuși pe malul cellalt. Regulamentul Organic, luptele din epoca regulamentară și conjurația lui Leonte Radu sunt încă fructe si reminiscente cărvunare.

Insă, istoria clasică dacă admite existența, oarecum abia materială, a cărvunarilor fără să-i recunoască mai nici un fel de importanță, nici nu vrea să audă teoria că acest cărvunarism ar fi supraviețuit ocupației rusești dela 1828—1834.

Or, descoperirea copiei unui pamflet a lui Tăutu, copie din vremea conjurației lui Leonte Radu, este o dovadă ce consolidează pe cele ce am mai adus când, în cartea amintită conchideam astfel: „Conjurația a fost opera ultimului careu al cărvunarilor, renăscut, parcă, din cenușa lor. Ultimii cărvunari și ultima lor luptă".

Luptă, ce a trebuit să fie dusă într'o atmosferă adânc cărvunărească, dacă se mai copiau pamfletele de pe vremuri ale lui Ionică Tăutu.

D. E. Vârtosu făgăduește că, împreună cu cel de al doilea pamflet pe care l-a descoperit, va publica și comentariile d-sale.

Studiul va fi, desigur, deosebit de interesant, și îmi va lămuri, sper, nedumerirea ce mi-au lăsat două idei enunțate de d. Vârtosu în cele câteva rânduri ce întovărășesc primul pamflet.

Mai întâi, s'ar părea că d. Vârtosu ar voi să înglobeze „cărvunarismul" în marele gest național din 1821", ceeace nu ni se pare neîntemeiat. Sunt două fenomene distincte: unul este o îndelungată, adâncă și fecundă prefacere de ideologie a unui întreg popor; iar cellalt un gest de răsvrătire împotriva împilării cum au fost multe altele, începând cu acela al lui Hâncu. Fenomene distincte, cari însă, din fericire se îmbină rodnic, datorită Eteriei.

In al doilea rând, mi se pare că d. Vârtosu atribue o importanță exagerată lui A. Vilara dacă numește memoriul acestuia către consulul Pini, act „corespondent" Constituției lui Ionică Tăutu.

Dar să așteptăm cu răbdare lucrarea d-lui Vârtosu, care va fi alcătuită, de bună seamă, cu aceiași grijă de adevăr și cu aceiaș finețe de cugetare ca și prețiosul d-sale volum: „Tudor Vladimirescu".

D. V. BARNOSCHI

CRONICA RIMATĂ

Ceai Literar

In loc de ceai, patronul te cinstește
Și-ți dă cu grații o fondantă dură.
Și de cucoane-apoi, ți se servește
Orice, afară de literatură.

Pe urmă, vine unul și citește,
Inghite olfactic (evitând un trac),
Și peste tot — din el — se răspândește
Mirosul greu al omului sărac.

In jurul meu, cu ochii pe ferestre,
Ascultă, grav, dudui posomorîte:
De unde dracu, vreau să știu, maestre
Le-ai adunat atâta de urîte!

Iar colo, două doamne se întreabă:
Ce fac copiii... soții... socrii chiar...
— „Cu casa, dragă... am atâta treabă..."
...Și iacă-așa cu ceaiul literar.

T. M.

Maxime latinești

După ce ai fost rănit, de geaba mai iei scutul.

Boul nu se urcă în turn fără motiv.

Nu te încrede în cerul senin și în râsul stăpânului.

Omul totdeauna crede că este altul mai prost decât el.

Țapul e convins că defectele lui le are și capra.

Când ți-e foame, bobul crud ți se pare dulce.

Calul după ce s'a săturat, se întoarce cu spatele la iesle.

Dacă te joci cu boul, te împunge în spate.

Șoarecele, dacă-și înțepenește coada în sus, nu poate intra în gaură.

Să nu te joci cu nebunul și cu stăpânul.

Cine se scarpină singur nu se zgârie.

Când vin proștii la târg, le merge bine negustorilor.

Când ți se dăruiește un porc, să fii cu sacul gata.

Scroafa turbură apa și purcelul o bea.

Să nu-i duci împăratului oi fără lână.

Iepurele care fuge pe câmp nu e friptură gata.

Cățelul care se joacă cu câinele se alege cu pagubă.

Cât a fost bolnav, diavolul plănuia să se facă monah, dar după ce s'a făcut bine, a rămas cum fusese.

Stăpânul mare dă palme grele.

Din pielea altuia tai fără măsură.

Din lemne puține nu se face foc bun.

De la sfântul sinod vin pungile fără nod.

Pana nu sare din lemn până nu l-ai crăpat.

Cum e femeia, așa și bucatele.

Boii nepotriviți nu trag bine carul.

Scroafa după ce mănâncă grăunțele, rupe și sacul.

Carnea cea mai dulce e cea care se ține de os.

Ii explici lupului că trebue să creadă în Dumnezeu, iar el e cu ochii la oi.

Perele când sunt coapte cad și în bălegar.

Când pisica strănută, nu-i vin șoarecii în gură.

Lupul fură de multe ori și din oile numărate.

E târziu să pui de mâncare după ce-ai așezat scaunele.

Ne ținem cu mâna de unde ne doare.

Vai de pasărea care-și spurcă singură cuibul.

Cârlanul de Dar...

I

Lui nea Radu Safti, i se spetise un cârlan. Apoi fie că răcise, fie că-l lovise vr'un alt cal peste șoldul din urmă, destul că ajunsese cârlanul să meargă paliu, cu capul pe drum și cu coada prin leasă. Ca să-l omoare lui nea Radu i-a fost milă, dar iar ca să-i mănânce nutrețul de pomană, nu i-a convenit, și așa l-a dăruit lui Nae al Frusinei. Cum calul de dar nu se caută după dinți, tot așa și Nae un băețaș de vre-o cincisprezece-șaisprezece ani, când a primit cârlanul n'a mai zis nimic despre felul cum merge și a socotit, în mintea lui de copil, că a și pornit pe drumul pricopselii... Auzi, să aibă el un cârlan care o să se facă cal mare, pe care el o să meargă călare, ori o să-l vânză să ia bani... și a'nceput să 'ngrijească de cârlan ca de un frate mai mic. Când a primit cârlanul era la'nceputul Iernei. Avusese mă-sa cinci glugi de coceni, în care se găseau ca la patru-cinci sute de snopi, și pe care un om, ce vrusese să le cumpere, îi dăduse ca preț o mie de lei. Nu-i dăduse ea, fiindcă ceruse o mie două sute de lei, iar acela nu voise să-i dea atât. Nae primind cârlanul de dar, a trebuit să-l hrănească și cele cinci glugi de coceni ale mă-si, au fost sfârșite la începutul lui Martie. Dar cum în Martie este tot iarnă și pe câmp nici fir de iarbă, a trebuit să plece Frusina să cumpere nutreț pentru cârlan. S'a dat datoare cinci sute de lei „să muncească la vară" și a cumpărat două glugi de la un om.

La întâi Mai când s'a isprăvit și nutrețul ăsta și când a putut să-l dea pe iarbă verde, cârlanul de dar costa o mie cinci sute de lei.

II

Orice țăran iubește dobitoacele: tovarășii lui de chin, de muncă și de viață. Câte vite s'or prăsi, tot atâtea le ține. Numai la 'ncolțeală vinde câte una mai bătrână. „Vita e ban pecetluit" și-apoi la nevoe o dai și scapi de belea.

Bărbatul cu femeia vorbesc:

— De ce să pască numai vitele unuia și altuia pe izlaz și ale noastre să nu pască?... Ce, n'avem și noi drept?

— Ba bine că nu, dar s'au făcut prea multe — mai zice el câte odată.

— Ași! niciodată omul să nu se vaite de mult... Avem copii și ce bine o să fie când le-om da de zestre câte doi junci și-o vacă...

— Așa e!... Mă Ionică, diavole, dă vițelul ăla în dărăt, că se duce și calcă puii de găină...

Ionică, „diavolul", un băețel de șapte ani, ținând c'o mână ismenele ce-i cad, începe să alerge spre vițel; dar vițelul, cu coada bâzoi, se'ncură, sare ca un nebun prin bălării și pe unde-i vine... Văzând însă că Ionică a rămas departe, se oprește, se uită la el, îl așteaptă; dar când a văzut că iar s'a apropiat, iar ridică coada, iar fuge, iar sare, și iar se oprește...

Ionică nu pricepe jocul vițelului, începe să plângă și să-l dea răilor. Vițelul însă n'a 'nvățat până acum graiul oamenilor, și nu știe nici ce e dracul, năbădăile ori ciomagul. Nu face nimic, va învăța curând, că doar d'aia cresc ciomege în păduri și frânghii de cânepă pe câmp!... Acum însă are chef de joacă și chiar cu Ionică care nu-l pricepe.

III

Frusina n'are pământ mult și deci cârlanul de dar al lui Nae trebue învoit să pască pe izlazul comunal.

S'a scris și Frusina la izlaz și s'a dat datoare comunii două sute de lei, ierbăritul cârlanului... Dar ce 'nsemna asta, când cârlanul mai crescuse și ajunsese să poată să ducă pe Nae în spinare... Că mergea tot paliu, cu capu pe drum și cu trupul d'a curmezișu, nu era nimic.

Pe izlazul comunal altă dănănaie: vite multe și d'ale cu patru picioare și d'ale cu două, și toate de capul lor.

La întâi Mai, ziua când s'a dat drumul la izlaz, iarba de pe cele două sute optzeci de pogoane era mare de-o palmă. Ploile însă n'au vrut să stea și pământul plin de apă ca un burete, a făcut ca sutele de vaci, de cai și de oi, să terfelească iarba, s'o fărâme în rădăcină, s'o amestice cu noroiul și s'o distrugă într'o săptămână. Fiecare locuitor voind ca vitele lui să mănânce mai multă iarbă și mai bună, toate colțurile au fost căutate, călcate și prăpădite. Iarba cea mai subțire și mai bună de păscut, din pricina că în toți anii vitele pășunează în izlaz și pe vreme de ploi, a fost distrusă, rămânând pe izlaz numai ierburile cu rădăcini mai puternice, adică bozii, mărăcinii și bălăriile, toate ierburi groase care nu sunt bune de mâncat. La o săptămână dar, cârlanul de dar al lui Nae, ca și vitele cele mari ale celorlalți, n'a mai avut ce să mai pască pe islaz. Nae a văzut că acum trebue să facă ca toți, adică să-i aducă buriană acasă cu crosnia sau cu sacul.

Dar de unde buriană, când Frusina n'are locuri? Ași!... parcă aduce cineva buriană de la el!... Lunca-i mare, iar noaptea cei mai mulți oameni dorm!

IV

E'ntuneric besnă. Norii au acoperit luna și stelele. Vântul bate și se așteaptă din clipă în clipă să înceapă ploaia.

Doi inși se'ntâlnesc în cărarea pădurii unde o potecă face cruce cu alta. Amândoi au sacii plini cu „buruian"!

— Pst!
— Pst!
— Sss!
— Șșș!

Se opresc în loc. Niciunul nu vrea să vorbească ca să nu-l cunoască după glas cellalt.

Iși iau seama.

— Tu ești, Nae? întreabă în șoapte.

— Eu nea. Marine! îi răspunde Nae.

— Ce-ai acolea?

— Dar dumneata?

— Mă neică, să nu furi dela mine, că eu n'am ce fura dela tine... și e păcat!

— Nu fur, nene, că nici nu știu unde ai locurile!

— Mi-a tăiat unul grâul cu coasa — tăia-i-ar Dumnezeu zilele — de m'a secat la ficați!... Tu ce ai acolo, tot grâu?

— Dar dumneata?

— Am grâu, că dacă fură de la mine altul, eu de ce n'ași fura dela altul?... Tu tot grâu ai?

— Tot.

— De unde?

— Dar dumneata?

— Dă-te dracului, spune, că nu te spui.

— Nici eu nu te spui...

— Mă, neică, să nu-l fi furat dela mine, că să fiu al dracului, când te-oi prinde, acolo te omor!...

— Zău, n'am furat dela dumneata... Dar vezi de alții, că te bănuește Nicolae al Sofiei și zicea că de te-o prinde, are să-ți sucească gâtul!...

— Așa!... Am să mă duc să i-l tai cu coasa...

Se despart.

Dimineața aceștia și alții ca ei, dorm până la prânz. Au muncit noaptea să aducă „burian" la vite. vite.

V

— Mi-a tăiat fânul!... Mă, să-l prind acolo, nu știu ce i-ași face.

— Nu e nimic fânul, se vaită altul. Mie mi-a cosit grâul, și cosește mereu. Mă căsnesc să-l prind, și dracu îl păzește, că nu vine de loc când sunt eu de pază...

— Grâul ca grâul, dar tae tufele de porumb ori îl jumule!... S'a făcut lumea a dracului! se vaită altul.

— Mă mir că nu scufundă Dumnezeu pământul!. Să mănânce ei munca oamenilor cu vitele lor, mânca-le-ar buba...

— Pândarii niște hoți... dorm acasă, numai plata să le-o dăm...

. . . .

VI

— Nae, hai la sapă... îți dau treizeci de lei pe zi, mâncare și rachiu.

— Nu merg....

— De ce?

— E puțin.

— Dubla de porumb e 28 de lei... Cum e puțin?

— Nu merg, că am treabă.

— Ce treabă?

— Văz de cârlan... trebue să-i car „burian" cu capul, căci pe izlaz n'are ce mânca... Vite multe și aduse altele și de prin Tomșani, și de prin Titu, și de pe la Ivanca...

— Nae, douăzeci de zile pe lună dacă le pierzi cu cârlanul sunt șase sute de lei... Cât face el?... Hai la sapă...

— Nu merg, zău, trebue să-i car „burian" cu capul!...

Și Nae nu merge la sapă la nimeni, căci trebue să vază de cârlan...

VII

Nae zace bolnav... Se zice că l-a pocit... E cu gura strâmbă, e vânăt. Unii spun că l-ar fi prins unul cu sacul cu fân și l-ar fi bătut ca pe măr.

— Dușmanii, dușmanii, nu te lasă să trăești!... se vaită Frusina.

— Ce s'a 'ntâmplat?

— S'a dus băeatul ăla cu cârlanul noaptea pe izlaz... A adormit și un dușman l-a luat la omoranie cu ciomagul din somn...

— O fi fost cu cârlanul în stricăciune?

— Ași!... de unde... pe izlaz... Dar, lumea e dușmană, arde-o-ar focu' s'o arză... Mă duc să vânz cârlanul... Nu-l mai țin!...

VIII

După cinci duceri la târg cu cârlanul, în a șasea ducere Frusina îl vinde cu șase sute de lei a spus ea. Altul a spus că l-a dat numai cu trei sute de lei, ca să scape de el!...

Nae însă s'a'npiciorogat și spune, că nu-i mai trebue cal, că e om care are dușmani...

Cât costă pe Nae cârlanul de dar?...

I. C. VISSARION

Bibliothèque Amusante ◆ pour la Jeunesse ◆ Editeur Albin Michel

Les Aventures de PINOKIO

de

C. COLLODI

Traduit de l'italien sur le 700.000me exemplaire Avan-propos de LA COMTESSE DE GENCÉ

Această ediție franceză se găsește la **LIBRĂRIA ALCALAY.** In curând va apare și în românește o traducere autorizată.

Cum rămâne ?...

Trei săptămâni de zile în „Vieața" vâjie furtuna. Pe capul socialiștilor cad trăsnete: „Sectari", „Artă Socialistă", „Socialiștii noștri și părintele Lucaci", ale d-lui A. Vlahuță; curg apă „Ghiveciurile, „mețismele" și „săpunismele" d-rului A. Urechiă. Trăznetele au găsit răsunet până și în „Naționalul" și „Voința Națională", iar apa d-rului Urechiă a inundat beciurile „Țărei", pricinuind un guturaiu simpatic paraponisitului cronicar literar ce le locuește...

Cu toate acestea, nu cred că cititorii să fie bine dumiriți unde vrea să ajungă Jupiterul, ce-a stârnit furtuna; să ne nimicească teoria artei tendenționiste sau să mărească, pur și simplu, numărul „mâncătorilor socialismului", cari îl distrug cu atâta succes din momentul nașterei lui și până azi, când dânsul nelinișteşte somnul împăraților și vegherea aspiranților la burse și onoruri academice?

Deși furtuna în chestie e, adevărat vorbind, o furtună într'un pahar cu apă, totuși datoria noastră de gazetari conștiincioși ne cere să lămurim lucrurile.

Incep prin istoricul faptelor.

In fatalul No. 13 al „Vieței", în articolul de fond, se cere dela poeți să îmbărbăteze pe frații de dincolo „la luptă", iar într'o notiță se declară că arta tendenționistă nu e artă.

„Un modest strungar" arată în „Munca" această vădită contrazicere.

D. A. Vlahuță în loc de a dovedi că nu e nici o contrazicere aci, sau să renunțe la una din părerile d-sale, ce se bat cap în cap, îl sudue pe bietul strungar ca și pe ceilalți socialiști, numindu-i *sectari*, însă tot păstrând oarecare „grimase" de cavalerism și frunze de vie.



C. Stere

Atunci d-nii Saciz în „Munca" și „Adevěrul" și Nădejde în „Evenimentul literar" au explicat, ce cerem noi, socialiștii, dela artă 1) cu această ocazie d. Saciz i-a tălmăcit d-lui A. Vlahuță și ce deosebire există între o clasă socială și un partid; D. S. V. — tot în „Evenimentul literar" — a arătat că neînduratul director al „Vieței" se află într'o contrazicere flagrantă cu tot trecutul d-sale de literat; iar subsemnatul s'a silit să dovedească că teoria artei tendenționiste stă într'o strânsă legătură cu concepțiile moderne, filosofico-științifice și sociale (Ev. lit. No. 15).

Aici se începe în „Vieața" vijelia de a binele, cu acompaniamentul picăturilor de apă „spirituală" a d-rului Urechiă la adresa socialiștilor (obicinuita apă de roză a stilului d-sale s'a evaporat). D. A. Vlahuță nu ne onorează nici pe unul dintre noi cu vreun răspuns relativ la *teoria artei tendenționiste*, și dă-i cu Lucaci, Alecsandri, Traian Demetrescu... și doar d-sa citește cu multă băgare de seamă și „Adevěrul" și „Munca", și chiar „Evenimentul literar", de oarece se agață chiar de articole publicate cu trei luni în urmă și cu totul străine chestiei ce ne interesează...

Toate's bune. Presupunem, d-le Vlahuță, că ai chiar dreptate cu Lucaci, cu Alecsandri și Intim (deși nu ai); însă... cum rămâne cu teoria artei tendenționiste? Unde să te credem? In Curentul Eminescu, în Onestitatea în artă, în Goana Vieței, sau în „Viața" pur și simplu?

Nu sântem noi în drept să știm, dacă ai ars tot la ce te-ai închinat, și scuipi unde ai sărutat?

Dar răspunsul trebue să fie tot atât de lămurit și nesovăitor cum e și pusă întrebarea.

Insă d. Vlahuță pretinde, că noi, ăștia cu tendenționismul, nu ne înțelegem în privința sensului, pe care ar trebui să-l aibă acest cuvânt.

Ca să înlăturăm orice discuție zadarnică, voiu da o lămurire care cred că va fi primită de toți „ai noștri".

Un poet-filosof, atât de iubit de Dan și de d. Vlahuță, M. Guyau, definește astfel obiectul și ținta artei: „L'object de l'art est d'imiter la vie pour nous faire sympathiser avec d'autres vies et produire ainsi une émotion d'un caractère social. Le but le plus haut de l'art est de produire une émotion esthétique d'un caractère social". (aci cursivul e al lui Guyau 2). Mai mult ceva, Guyau spune că chiar sentimentul frumosului în natură e un sentiment social (p. 15) și nici nu poate fi altfel, de oarece, cum foarte bine spune alt filosof și psiholog W. Wundt, că în artă, „der Mensch in der Natur nur sich selbst wiederfindet" (cursivul e tot al autorului 3). Și W. Wundt, arată chiar, că altfel simte frumusețile naturei un țăran și altfel un „om cult" (zi burghez!...)

Și W. Wundt e un filosof burghez, căruia nu-i prea vine la socoteală teoria „materialismului economic și a luptei de clasă!"

Dacă așa este, e vădit că un artist *nu poate* să nu întrupeze în creațiunea-i emoțiile, simpatiile, aspirațiile și idealurile lui sociale (și poetul e un produs al mediului social determinat). Nu e nici un paradox în afirmarea că chiar cântând natura moartă, el nu va putea a nu întipări cântecelor sale un caracter social, căci altfel o simte un proletar, un țăran, un „om din pătura cultă", un burghez (un Sevcenco), iobag, de pildă, și un Alecsandri el însuși proprietar de robi.

Acest fapt, d-le Vlahuță, noi îl formulăm în cuvintele: „artă fără tendință nu poate exista".

Asta nu înseamnă deloc că noi am crede că tendința trebue numai decât să falsifice adevărul, deși aceasta se și întâmplă prea des, însă nu noi vom aproba-o.

Un exemplu, deși cam extravagant, îmi va permite să lămuresc mai scurt ce vreau să zic.

D. Vlahuță ne descrie în „Dan" cum Peruianu a violat pe Ana. In fiecare cuvânt al d-sale se simte un fior de revoltă și indignare, ce ni se comunică și nouă.

Din nuvelele poetului nostru se vede, că d-sa știe bine viața închisorilor. Inchipuiți-vă că un ocnaș, condamnat pentru viol, — care n'ar simți nici o mustrare de cuget (se întâmplă) și ar avea un oarecare talent (și aceasta se întâmplă!), se apucă să scrie pentru tovarășii lui un roman în care pune o scenă analogă. De sigur că sentimentele și aspirațiile pe cari el le-ar întrupa în opera lui, s'ar deosebi grozav de ale d-lui Vlahuță; tendința ar fi cu totul opusă, însă din punctul de vedere al adevărului, al corespunderei cu realitatea (cum anume s'au petrecut faptele), aceste două scene ar putea să fie de aceeași valoare, de o potrivă exacte. Adică, nici una din aceste tendinți, diametral opuse și chiar vrăjmașe, n'ar putea să nu falsifice adevărul material al scenei.

Mi se pare că am fost destul de clar.

Se naște acum întrebarea: e oare în drept criticul și cetitorul, să deslușească aceste două tendinți, să le constate, să le explice și să le aprecieze din punctul de vedere moral și social? (pe lângă critica pur literară și aprecierea talentului). De sigur după cum îl ajunge capul de vreme ce fiecare poate cugeta cu capul său, și nu cu al altuia. Aicea-i toată chestia.

Rezumez.

Dacă d. Vlahuță e de bună credință, noi suntem în drept să-i cerem răspuns la următoarele întrebări:

1) Repudiază acum d-sa ceeace ne-a dat ca părere a d-sale în această chestie în „Curentul Eminescu", „Onestitatea" în artă, „Din goana vieții etc., etc.? Să ne-o spue lămurit: „să fie trădare, dar s'o știm și noi".

Da sau nu?

2) Dacă nu, apoi cum se explică că face acum pe Orlando furios, pornind dela „arta pentru artă?" Nu-l lasă să doarmă liniștit laurii puțin mirositori ai vreunui N. Pătrașcu?...

3) Dacă da, dacă nu mai crede în tot la ce s'a închinat, apoi întâiu la argumentele noastre să răspundă cu argumente, să doboare teoria noastră, fostă a d-sale. Pentru ce dar ne dă în cap cu ce-a spus unul sau altul dintre noi despre Lucaci? asta chiar nitam-nisam, despre Alecsandri sau Traian Demetrescu? Acestea sunt numai niște aplicațiuni, — adevărate sau false, altă vorbă, — ale unei teorii! Dacă nu o admiți, desigur nu poți primi nici aplicațiunile-i, însă despre dânsele poate fi vorba și discuția numai atunci când ne vom înțelege asupra bazei lor. Dacă o admiți, vom sta la vorbă și vom vedea cine are dreptate.

Iar dacă în loc de argumente vei urma d-le Vlahuță, că până acum, cu strigătele de: „săriți, pă ei" adresându-te la... „Țara"; dacă vei urma să cauți sprijin în așa numitul „bun simț" al turmei burgheze; dacă vei urma cu bătăi în piept și vociferări nearticulate, cu insulte grosolane și nesărate la adresa muncitorilor din partea „mediului înconjurător", — apoi ne vei permite să nu credem în sinceritatea și curățenia motivelor d-tale... și polemica pierde orice interes în asemenea caz.

Ai, ni se pare, cu cine sta serios la vorbă între noi, începând cu Gherea și sfârșind chiar cu „Evenimentul Literar".

Cum rămâne dar?...

C. ȘARCALEANU

„Adevěrul literar" din 4 April 1894

1) Ceva mai înainte am scris și eu un articol, chiar intitulat: „ce cerem dela artiști".

2) L'art au point de vue sociologique, Paris, 1889, p. 1 și 21 „Obiectul".

3) Ethic, Stuttgart, 1886, p. 215: „Omul în natură nu se poate găsi decât iarăși pe sine însuși".

GALERIA LITERARĂ

A. C. Cuza

Să-i poarte păcatul „Contemporanul" din Iași, care n'a avut altă treabă decât să-i vâre'n cap că are talent și că o să poată face ceva în literatură.

A. C. Cuza scrisese, în adevăr, vre-o trei poezii, destul de greoaie și într'o formă destul de primitivă. „Contemporanul" însă a greșit amarnic, închipuindu-și că scriitorii trebuesc lăudați când sunt, sau se zic, socialiști, — chiar dacă n'au nici un pic de talent.

Mai târziu, A. C. Cuza a căzut la dar de lirism. Aci s'a adeverit complecta lipsă de originalitate a junelui, care s'a apucat să ia din Eminescu ca dintr'al lui.

Ca toți cei lipsiți de talent, a murit pentru literatură, după ce a licărit ca o candelă.

Acum s'a aruncat în politică, această alma mater, care nu cere fiilor ei decât tocmai contrariul de ce cere literatura.

Ține discursuri peltice, în care spune:

— Eu fânt antifimit. Foțialifmul efte o plantă ecfotică. Meferiaful român efte fugrumat de meferiaful ifrailit...

Și cu clifeurile aftea, cepeleagul ex-soțialist crede că a convins toată Camera.

Are Bene-Merenti, pe care ar trebui să-l poarte pe spinare, pentru că ea, săraca, s'a îndoit.

Autorii favoriți: Sandu și Rășcanu.

KLAPS

„Adevĕrul literar", Luni 1 Noembrie 1893.

Coincidențe

Acum câteva luni a murit la Paris, în vârstă înaintată, Auguste Dorchain, poet și critic literar, contimporan al Parnasienilor, — parnasian el însuși, deși fără multă strălucire personală.

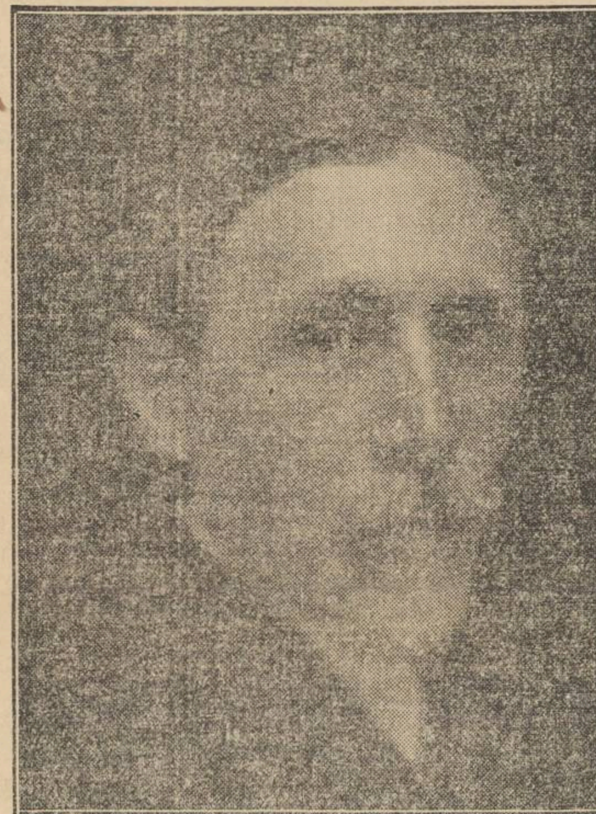
Vorbind de opera poetică a acestuia, într'un articol recent, Charles Le Goffic reproduce câteva strofe de bună inspirație, cu titlul *Etoiles éteintes*, pe care le compară cu prea cunoscutul *Vase brisé* al lui Sully Prudhomme. (Les „Etoiles éteintes" furent son „Vase brisé").

Ei bine, în conținutul său, micul poem al lui Dorchain nu e altceva decât *„La Steaua..."* a lui Eminescu. Aceiași substanță filozofică, aceleași sentimente, aproximativ aceleași efecte artistice.

Nu fac nici o deducțiune. Nici Eminescu al nostru nu s'a putut inspira dela Dorchain, nici poetul francez dela Eminescu. De altfel, în noua edițiune a poeziilor acestuia, apărută sub îngrijirea d-lui Ibrăileanu, poezia *La Steaua...* figurează cu mențiunea „după Godfried Keller" (mențiune care cred că a figurat și în Convorbirile literare); și aceasta lămurește definitv sursa de inspirație a poetului român. O singură ipoteză ar fi posibilă: ca Dorchain, a cărui activitate literară începe cam în acelaș timp cu a lui Eminescu, să se fi inspirat tot dela Keller, a cărui operă poetică e cu mult anterioară (datând între anii 1840 și 1850). Dar chestia aceasta nu ne-ar putea interesa decât prea puțin.

Am ținut numai să relev curioasa și impresionanta asemănare dintre cele două lucrări, care apropie și alătură, în mod cu totul neprevăzut, numele a doi poeți așa de deosebiți și de străini unul de altul.

Și am mai vrut, cu deosebire, să provoc comparațiunea acestor lucrări, *pentru a pune în evidență, cu un exemplu mai mult, marea superioritate artistică a operei lui Eminescu și perfecțiunea procedeelor tehnice pe care se bazează,* dacă la o operă de geniu, poate fi pro-



Eugen Herovanu

priu zis vorba de procedee tehnice:

Iată cele două texte:

ETOILES ÈTEINES

Vois-tu, vers le zénith, cette étoile nageant
Dans les flots de l'éther sans borne?
L'astronome m'a dit que sa sphère d'argent
N'était plus qu'un cercueil morne.

Tous ses bruits, un par un, se sont tus sous le ceil
L'espace autour d'elle est, livide;
Dans le funèbre innui d'un silence éternel
Elle erre á jamais par le vide.

Pourtant elle est si loin que depuis des mille ans
Qu'elle va, froide et solitaire,
Le suprême rayon échappé de ses flancs
N'a pas encor touché la terre.

Aussi rien n'est changé pour nous; chaque matin
La clarté de l'aube l'emporte,
Et chaque soir lui rend son éclat incertain...
Personne ne sait qu'elle est morte.

Le pilote anxieux la voit briller au loin,
Et là-bas, errant sur la grève,
Des couplés enlacés la prennent à temoin
De l'éternité de leur rêve.

C'est la dernière fois, et demain nos amants
N'y lèveront plus leurs prunelles:
Elle aura disparu, — comme font les serments
Qui parlent d'amours éternelles.

Și acum celalt; pentru comparație:

LA STEAUA

La steaua care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.

Poate demult s'a stins în drum
In depărtări albastre
Iar raza ei abea acum
Luci vederei noastre.

Icoana stelei ce-a murit
Incet pe cer se sue:
Era pe când nu s'a zărit,
Azi o vedem, și nu e!

Tot astfel când al nostru dor
Pieri în noapte-adâncă,
Lumina stinsului amor
Ne urmărește încă.

Că textul Eminescu e mult superior textului Dorchain (el însuși destul de apreciat, după cum am văzut), îmi pare un lucru evident și necontestabil.

Această superioritate cred că se afirmă dintru început în deosebirea de construcție și de formă, în alegerea mijloacelor de exprimare, de evocare, de comunicație. Dorchain începe narativ și descriptiv; îi trebue trei strofe pentru a concepe imagina stelei care a murit și care totuși se vede. „Vois-tu... cette étoile...?" începe el. „L'astronome m'a dit que..." Introducere greoaie și stângace, mai ales din cauza acelui „L'astronome m'a dit" așa de nepotrivit în context și așa de prozaic. Eminescu păstrează nota subiectivă, cea mai convenabilă subiectului. In locul cuvântului semnificativ el întrebuințează cuvântul sugestiv, evocator și creator de gândire. De aceea el nu descrie, ci sugerează și evocă: „Poate, de mult s'a stins în drum..." *Poate!* O simplă ipoteză... Dar dacă e așa, — ce impresionant lucru să admiri strălucirea unei stele a cărei existență a încetat cu mii de ani în urmă în cine știe ce cataclizm cozmic!

Cu ce simplicitate admirabilă e redată impresia aceasta plină de grandoare, în versurile:

Icoana stelei ce-a murit
Incet pe cer se sue:
Era pe când nu s'a zărit,
Azi o vedem și nu e.

Apoi, și într'o poezie și în cealaltă, ideea că imaginea poate perzista după ce lucrul a dispărut, e un pretext pentru o concluzie de altă ordine. Din ea Dorchain deduce caracterul efermer al lucrurilor din lumea aceasta. „Elle aura disparu *comme font les serments qui parlent d'amours eternelles*". Eminescu dimpotrivă, deduce durata, continuitatea, permanența, supraviețuirea (constatare superioară, atât din punct de vedere filozofic cât și din punct de vedere etic). Și e bine să se știe că ideea cuprinsă în strofa: „Tot astfel când al nostru dor, pieri în noapte-adâncă, *lumina stinsului amor ne urmărește încă*" nu figurează în Keller; *e a lui Eminescu.* Căci toată frumusețea poeziei stă tocmai într'însa...

Trec peste diverse alte lucruri care ar merita cel puțin câte o fugitivă mențiune, pentru a mai face următoarea constatare.

Ori cât de frumoase ar fi versurile lui Dorchain (și cele care formează strofa a patra, bună oară: „Ainsi rien n'est changé..." sânt în adevăr foarte frumoase) ele sânt pline de elemente secundare nepotrivite, inutile sau de o valoare îndoielnică.

Iată câteva specimene:

„...l'espace autor d'elle est livide..."
„...le suprême rayon echappé de ses flancs..."
„...nageant dans *les flots* de l'éther..."

In genere și aproape fără greș, ceeace asigură valoarea unei opere literare și în special a unei poezii, e impresia pe care aceasta o produce asupra cititorului că fiecare cuvânt, fiecare imagine, fiecare lucru *e la locul său,* — că fiecare din elementele aceste, luate în parte și raportate la întreg, formează *elementul unic și definitiv,* singurul care ar putea sta la locul unde se găsește. Când nu produce impresia aceasta, e semn că elementele constitutive ale operei sânt vagi și întâmplătoare, că unele din ele ar putea lipsi sau că unele lucruri s'ar putea spune mai frumos și mai bine, că lucrarea însăși nu e definitivă... Crâmpeele de versuri pe care le-am citat mai sus, dau impresia că sânt formate din elemente care n'au intrat în cauză decât pentru motive pur formale: pentru vers, pentru măsură, pentru ritm, pentru rimă...

Cu toate numeroasele ei erori de detaliu, (de prozodie și chiar de limbă) opera lui Eminescu produce, peste tot, *impresia aceasta de definitiv.* Vorbesc cu deosebire de opera de maturitate a poetului și din epocile de sănătate fizică și intelectuală. Poezia „La steaua..." (care nu e dintre cele mai bune) n'are în ea nimic care să poată fi socotit de prisos, sau care să ne deie dreptul de a pretinde că s'ar putea exprima în mod mai frumos și mai precis. Ea e forma *definitivă* în care s'a materializat una din reveriile cele mai delicate și din inspirațiile cele mai pure, ale nefericitului poet.

EUG. HEROVANU

Enescu în 1894

„Adevĕrul literar" cu data de 14 Februarie 1894 publică la rubrica „Știrilor":

„Gazetele vieneze povestesc minuni despre un talent muzical extraordinar descoperit și cultivat de celebrul profesor Hellmesberger de la Conservatorul din Viena. E vorba despre un tânăr George Enescu,



George Enescu

născut în județul Dorohoi. Enescu n'are decât 12 ani și vioara nu mai are nici un secret pentru dânsul. E un talent technic enorm, — zic ziarele vieneze; în privința technicei el se poate măsura de pe acum cu cei mai celebri virtuoși ai vioarei și, dacă se va dezvolta tot așa și din punctul de vedere al facultăților sale intelectuale, în curând numele lui Enescu va străluci în primul rând al artiștilor celebri ce au existat vreodată".

UN JUBILEU

Dar cititorul ?...

Cineva din familia sufletească a „Adevărului", declara cu glas înduioşat, desfăşurând No. 499 al acestei reviste:

— Trebue să ne pregătim pentru No. 500. E un jubileu!...

Trebue să recunoaştem, în primul rând, că jubileul nu e numai al tipografiei şi serviciului de expediţie. Nu totdeauna „Adevărul Literar" a avut de partea lui numărul impunător de cititori de azi, şi totuşi n'a încetat să apară odată cu foia corespunzătoare din calendarul săptămânei. Chiar în vremurile când „Adevĕrul Literar" dăruia văzduhului şi idealului o avere din care ar fi putut în fiecare an construi o pereche de case şi exploata câte un bazin de apă rece, revista se ivea din conştiinţa ei prinsă în aceiaşi lege neîntoarsă care mişcă pe cer Carul Mare şi porunceşte cronologic dansurile şi mimica Lunei.

Din toate părţile şi de nenumărate ori, în reviste lăturalnice, prin cafenele şi chiar printre colaboratori s'au iscat răzmeriţe ideologice şi s'au rostit imprecaţii profetice împotriva „Adevărului Literar". Trebue să mărturisim că nu arareori şi nu timid se afla, printre criticii verbali, şi gura noastră. Desigur, obiecţii se pot aduce oricând şi cu cât punctul de vedere e mai aproape de Sirius, ele par cu atât mai filosofice şi deci mai îndreptăţite.

Dar cititorului?... Lui nu i se poate face nici o critică?... Cine este această voluptoasă cadână, adormită desfăcut pe sofa, şi căreia îi aducem narghileaua, cafeaua, rahatul, miresmele de trandafiri şi melodia chitarei, ca ea să sforăe o jumătate de veac, îngrăşată de propria-i stupiditate, şi întorcându-se pe partea cealaltă a secolului, să răstoarne totul cu'n vârf de picior?...

Am călătorit prin ţară cu subiecte de literatură vorbită, am cercetat societăţile literaro-sportive, cu vechi rafturi de cărţi, mingi şi nădragi de piele nouă, am vizitat amfiteatrele liceelor şi salonul familiei burgheze unde fetele şi flăcăii se sfiesc încă să renunţe la romantismul strofelor şi gândirii literare. Dar unde erau colecţiile revistelor, cu parfumul şi experienţa sufletească a vremei lor?... Nu cumva au fost folosite, înainte şi după lectură, ca o gazetă oarecare învechită cu o lună, două ore după apariţie?... Unde este tradiţia de tezaurizare intelectuală, *adevărata tradiţie*, în ţara noastră în care s'au jertfit atâtor false tradiţii entusiasm, talent şi sângele câtorva generaţii?...

Colecţia „Adevĕrului Literar", desperechiată, am găsit-o într'un singur loc: la un cerc cultural din Galaţi. Colecţia *integrală*, se găseşte în România numai în două locuri: la Academie (care primeşte toate publicaţiile automat în puterea unei legi inteligente) şi... la administraţia „Adevĕrului Literar".

Cine cercetează monumentul acestor 500 de numere să fie sigur că va găsi minunile şi surprizele, tot atât de instructive şi de vii ca cele ascunse în munţii cu mormintele adânci ale regilor egipteni.

„Adevĕrul Literar" a oferit — numai în ultimii cinci ani — tihna savuroasă a prozei unui *Mihail Sadoveanu*, capriciul luxuriant şi adolescent al unui *Ionel Teodoreanu*, căderile de stele ale imaginaţiei unui *T. Arghezi*, humorul experimentat şi totdeauna izbutit al unui *G. Topârceanu*, graţia de romaniţă, zumzetul de lăcustă de mătasă al unei *Otilia Cazimir*, miniaturile în argint ale unei *Lucia Mantu*, proza documentară a unui memorialist de meticulozitatea lui *Rosetti*, frivolităţile atât de colorate şi proaspete ale unui fantezist ca *Ion Minulescu*; iar în ce priveşte conştiinţa critică: pateticul lucid al unui *G. Ibrăileanu*, muchia de cuţit pe care calcă o savantă şi sigură inteligenţă: am numit pe d. *Paul Zarifopol*, hărnicia şi devotamentul faţă de fenomenul creaţiei artistice, ale doamnei *Isabela Sadoveanu* şi ale d-lor *Teodorescu-Branişte, Al. Philippide, I. D. Suchianu*; contribuţiile istorice şi culturale ale d-lui *Barbu Lăzăreanu;* pagini caracteristice din cei mai de seamă scriitori ai tuturor ţărilor şi tuturor timpurilor: Ce s'ar fi putut face mai mult şi mai nobil?...

Desigur, nu toţi scriitorii şi artistii plastici în viaţă sunt colaboratorii „Adevĕrului Literar". După mintea noastră sunt o seamă de poeţi, critici şi prozatori, de valoare incontestabilă, departe de societatea intelectuală a „Adevĕrului Literar". Ne pare rău; îi dorim. Din punctul de vedere, parţial, al celui ce scrie aceste rânduri, ei ar fi trebuit de mult să fie poftiţi, cu admiraţia la care au dreptul, în familia noastră gânditoare.

Dar fie că „Adevĕrul Literar" nu i-a voit, fie că ei n'au voit „Adevĕrul Literar", unde este revista săptămânală literară la care, adunaţi, să alcătuiască cealaltă jumătate a literaturii româneşti contimporane?... Toate încercările (chiar când n'au fost de imitaţie) au dat greş. Iar ziarul „Universul" care dispune de un palat şi mai vast decât al „Adevĕrului", n'a izbutit cu toate maşinile lui tipografice subterane, să tipărească decât un „Univers Literar" încăput de două ori în interval de trei ani pe mâna unor scriitori autentici, şi însfârşit „condus" de atunci de cine ştie cine din tipografie sau din administraţie.

Voim să subliniem acest fapt: că cititorul „Adevĕrului Literar", căruia împrejurările nu-i îngădue să cumpere cele câteva sute de volume de bună literatură străină şi românească, găseşte acest univers abstract, integral în esenţa lui, în paginile revistei. Dar el nu e mulţumit!... El vrea şi *altceva*. Şi redactorul se vede silit să-i ofere, alături de d. Zarifopol un nud, alături de d. Sadoveanu o anecdotă, alături de d. Arghezi o ghicitoare.

Cititorii care în 1900—1905 erau în vârstă de 15—18 ani, aveau altă tradiţie intelectuală; ei cercetau cu teamă şi păstrau. *Inainte* de apariţia în volum, ei aveau în caete sfinte primele poeme ale lui Tudor Arghezi, revoluţionarele romanţe ale lui Ion Minulescu, întâile desene ale lui Iser, cugetările lui G. Ibrăileanu — adunate şi selecţionate din revistele timpului.

E azi rândul criticilor şi poeţilor să exclame:
— Unde e cititorul de altădată?...
E o întrebare de jubileu.

F. ADERCA

Din Esop

Arabul şi cămila

Un arab, încărcându-şi cămila, o întrebă ce-i place mai mult să meargă, la deal, sau la vale? Cămila răspunse:

— Dar drept nu se poate merge?

Ursul şi vulpea

Ursul se lăuda că e foarte iubitor de oameni, pentru că niciodată nu s'ar atinge de un cadavru. Dar vulpea îi răspunse:

— Mai bine ai mânca morţii şi nu te-ai atinge de cei vii.

Cel care mă persecută cât trăesc să nu-mi plângă moartea.

Sclava şi Afrodita

Un om se îndrăgostise de o sclavă a lui, urâtă şi murdară, căreia îi dădea tot ce-i cerea. Iar ea, îmbrăcată numai în aur şi'n purpură, se ţinea numai de certuri cu stăpâna, şi o cinstea pe Afrodita, care-i dăduse o soartă aşa de fericită. In fiecare zi îi făcea sacrificii, îi oferea tămîie şi-i adresa juruinţe. In sfârşit, zeiţa i se arătă în somn şi-i zise:

— Nu-mi mulţumi că te-aş fi făcut frumoasă: nu fac decât să mă răzbun pe cel căruia-i placi.

Broaştele

Două broaşte locuiau într'un lac. In timpul verii, lacul secă şi ele fură nevoite să-l părăsească şi să caute altul. Ajungând la o fântână adâncă, una din ele îi zise celeilalte:

— Hai să sărim în fântâna asta.

Cea de a doua răspunse:

— Dar dacă seacă şi apa asta, cum o să mai ieşim?

Broaştele şi soarele

Broaştele petreceau şi se veseleau la nunta soarelui. Dar una dintre ele le zise:

— Fiinţe ticăloase, ştiţi ce suferiţi de pe urma soarelui care seacă apele. Ce-o să se mai întîmple dacă o avea şi copii tot ca el?

Boii şi osia

Boii trăgeau carul, iar osia scârţâia. Atunci boii se întoarseră şi o întrebară:

— Toată povara o tragem noi; tu de ce gemi?

Boii şi măcelarii

Boii voiau odată să omoare pe măcelarii, care au o meserie aşa de funestă. Se şi adunaseră şi-şi ascuţeau coarnele pentru luptă, când unul din ei, foarte bătrân, care trăsese multă vreme la plug, le zise:

— Aceştia ne taie cu mâini îndemânatece şi ne omoară fără prea mare suferinţă. Iar de vom da peste nişte oameni nepricepuţi, moartea ne va fi de două ori mai grea. Totdeauna se va găsi cineva care să taie boii, chiar dacă nu vor mai fi măcelari.

Citiţi azi:
LECTURA No. 282
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
HERMANN BAHR
CÂND AI NEVASTĂ FRUMOASĂ....
Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari

La Bradul De-nu-plouă

de A. FRUNZĂ

Deşi tot aşa îi mai zic şi alţii, dar de cunoscut îl cunoaştem numai noi doi: Tudorache şi cu mine...

Mulţi vânători, mulţi pădurari, şi chiar şeful, au tot căutat să afle cel puţin pe unde vine... Geaba, nu se spune! Se poate spune atâta: că dacă vrei plaiul Geminei, vine la stânga, că securea pe aici n'a pătruns încă de când lumea, şi dacă dă Dumnezeu, nu pătrunde încă multe rânduri de oameni.

Are în apropiere un izvor... Dar destul!

Incolo, prea multe n'am putea spune nici noi. Am putea spune cât e de gros, dar înălţimea, vârful nu se pot vedea: Atâtea ramuri şi atâta desiş are de jur-împrejur, încât nu poţi judeca măcar încotro vine vârful... Căci dela o înălţime oarecare trunchiul parcă ar lua-o în altă parte... Atâta vezi deasupra capului: o pădure întunecoasă, ale cărei margini se pierd în zmida măruntă din juru-i.

Că dela oarecare înălţime o ia în altă parte, că e strâmb, nu încape îndoială; dar de ce e strâmb?... S'o fi povârnit cândva coasta, s'o fi lăsat — s'o fi lăsat şi el; şi atunci vârful a luat-o în sus... Dumnezeu ştie.

Şi mai de mirare poate, cum de şi-a păstrat cepii, ramurile dela rădăcină, când se ştie de toată lumea, că cepii de jos cu vremea se usucă? O fi stat poate câteva veacuri singur, şi atunci ramurile au avut încotro să se întindă, să se întărească în voe.

Strâmb, stufos, fioros, aşa de stufos mai ales, că ploaia nu-l pătrunde niciodată



A. Frunză

— Şi nu plouă, badeo, niciodată?

— Nu s'a pomenit. Nu vezi pământu' subt el? Tun! Rar dau pe aici, poate odată la doi-trei ani, când te-apucă o vreme rea, o ploaie. Nu se află să cadă o picătură. Aşa, poate, o rouă...

Aşezăm desagii la rădăcină, atârnăm puştile unde se întâmplă şi ne pregătim de cină. Până să se aprindă bine focul, dăm fuga la izvor, îl mai descurcăm de crengi, de bolovani, umplem ciaunul cu apă şi, până amurgeşte bine, mămăliga e gata...

In curând am putea să ne culcăm, dar mai stăm aşa, mai fumăm, mai privim focul, mai ascultăm şoaptele pădurii. Contra obiceiului, e şi Tudorache parcă ceva mai dispus pe ziua de azi, mai vorbăreţ.

— Şi de unde ştii că nu mai vine pe aici şi altceva? Vine şi...

— Nu se află. Imi cunosc eu gospodăria. Toate semnele: vatra focului — neschimbată, tăciunii — ai mei; toate la locul lor. Câte lemne vezi adunate colo, toate-s de mine. De doi ani!

— Ca acasă! De puşti, de lucruri — nici o grijă! Mai ales când ai şi câne...

— Pa-ace! Ei, da odată tot a fost unu, — zise Tudorache după ce mai tăcu. — Numai unu...

— De mult?

— O fi vreo doisprezece ani. Să vezi. Era toamna. Oamenii duşi depe acasă: care după păpuşoiu, care după lemne, ca toamna. N'am cine ştie ce gospodărie, cu femeea sfădit... Caut un tovarăş: nime. Imi iau puşca, iau copou... Degeaba am pierdut o săptămână întreagă: ici o găinuşă, colo un jder, dar l-am pierdut; dincolo un cucoş, l-am scăpat şi pe aista. Atâta. De abia a şaptea zi dau de urma unui căprior. Slobod îndată haita şi mă aşez la pândă. Ici, pe plaiu. Plaiu cam stricat: ici o stâncă răsturnată, colo un butuc. Da' văd că haita mână bine: trap, trap, trap... Să stau, zic, la noroc. Până în seară, zic, poate tot vine el. Da' numai ce-aud: bu-u!

Am rămas cu cu gura căscată: cine să fie, că nu-i dela noi? Puşcă străină!... Şi în plin! Moale aşa, înăbuşit...

Să mă duc, să văd — degeaba: cine-a împuşcat, nu-i nebun să te aştepte, a şi şters-o. Mă gândeam, încotro? Să cobor în vale, să-i aţin calea? Nu se coboară el la pârâu; nu vine nici pe aici: ştie că dă de mine!

— De unde ştie el, unde stai dumneata, — mai ales dacă-i străin?

— He-e! Cât de străin, da dacă-i vânător, vede el cum stă plaiu, îndată îşi face socoteală: ici prihod, colo, mai în vale, trebuie să fie tot prihod, aşteaptă cineva...

Nu, nu-l prinzi. Şi să-ţi sufle vântu' aşa, de sub na, şi încă un străin!...

Şi aşa, necăjit, cum eram, şi se mai apropia şi noaptea, ba şi o ploicică... Hai, zic, la brad. Barem te odihneşti în linişte: lemne am, apă am...

Sosesc destul de obosit, arunc puşca şi mă gândesc să despic trunchiu ista, că nu era aşa de putred, ca acum. Iau toporul şi... ce să fie? Parcă ar fi urmă de foc, ba încă proaspătă, poate chiar de azi!... Abia mă plec eu să văd mai bine, numai ce aud paşi... Să fie cânele? Is prea rari. Vre-o dihanie? Zdup! Zdup!... Paşi de om!.. Mă opresc cu toporu ici, între stâncă şi brad şi-l aştept... Zdup! Zdup!... Cu puşca în mână, cu capra pe umăr...

— Stai! — zic, că-i moarte de om!

— Nu da, badeo, că-i om bun!

— Jos puşca! Jos căprioara, dacă vrei să stai de vorbă!

— Iaca, le-am şi pus!

Era un flăcău cât un brad.

— Mă cunoşti? — zic.

— Nu te cunosc, — zice, da cred că nu poate să fie altu, fără numai badea Toader.

— Eu îs. Da' căprioara cu ce drept? Tu ai şlehuit-o? Tu ai mânat-o?...

— Dacă eşti badea Toader, zice, apoi poţi să mă şi spovedeşti, îţi spun şi ce-am făcut şi ce-am gândit. Alt popă nu-mi trebuie; dar să-mi dai, bade, o bucăţică de mămăligă, că de o săptămână am mâncat numai bureţi. Is mort, îs...

Numai acum l-am văzut cât era de prăpădit: slab, rupt, desculţ. Numai puşca — halal! Ca a şefului!...

— Ia-o, bade, da dă-mi să mănânc. De o săptămână mă hrănesc numai cu bureţi.

— D'apoi amu, dacă avem capra, nu pierim noi. Da dacă n'aştepţi friptura, na bucata asta de mămăligă.

Ei, am petrecut noi bine. O capră cât o mânzată! Numai după ce am mâncat vârtos amândoi:

— Amu, — zice, — dacă-mi mai dai şi o ţigară... Că aşa vin, bade Toader, păcatele pe capul omului, cum vine ţigara asta după friptură. Ai făcut o poznă? Indată vine alta, apoi alta. Ţi-a fost mai greu până ai început, c'apoi merg lanţ: dela fugă, la temniţă, dela temniţă iar la fugă! Şi tot aşa!... Ţi-o spun ca unui tată, ca unui popă!

— Ai făcut-o lată, băiete, pe cât văd!

— Lată nu-i da' nici îngustă, — zice. — Mi-a zis: stăi! Şi n'am stat..

— Cine?

— Locotenentu'. — Stăi, ticălosule, — zice, — dece n'ai salutat? Spune cum te chiamă, spune, că te cunosc!

— Şi nu te-ai oprit!

— Da' zi, cum mi s'au mişcat picioarele? Că altă dată eşti ca în vis: să vrei să fugi, că n'ai putea. Iţi înlemnesc picioarele... Am fugit... m'au dus picioarele, şi fugit sunt şi azi!

— Nu te-au mai ajuns?

— Ba m'au ajuns al dracului, dar iar am fugit! Se înţelege, unde să fugi? Tot acasă...

— De acasă te ia ca din oală...

— Aşa-i, da vezi că iar am fugit!... Ia, păcat de băieţi... Că după ce m'au prins şi a doua oară, măi camarade, zic, sânteţi soldaţi, soldat, creştin sânt şi eu. Fie-vă milă. Să ne odihnim o leacă. Mă strânge şi afurisita asta de funie..."

— Ei, şi?

— Era unu de treabă tare, tot depe la noi. „Dezleagă-l, măi, — zice, că nu mai fuge el. Şi să mâncăm ici, la umbră. Că aşa drum... praf..."

Se aşează băieţii jos, scot pânea din traistă, mănâncă, îmi dau şi mie... Unde? Mă fac mort, abia mai suflu... Ii aud şoptind: „săracu!" Se lungeşte unu la umbră, aţipeşte o leacă... Celălalt vrea s'aprindă ţigara, Caută chibrituri. Ba că-s în traistă, ba că-s în buzunar. Puştile jos, pe marginea şanţului... Găseşte un amnar, dă să scapere, scapă amnarul în prund... Atâta mi-a trebuit, şi — drept în pădure!...

— Iar ai fugit! Ai băgat oamenii în bucluc, măi băiete!

— Nu fugeam, nu băgam oamenii în bucluc, dar afurisita de babă, care m'a spus... Trebuia s'o mănânc friptă!... E-e badeo, ce să-ţi mai înşir? Dacă ai şti pe tata, dacă ai şti cine am fost noi... te-ai cruci! Ei, aşa a fost dela Dumnezeu. Zi, să te ferească Dumnezeu de păcat, şi pe dumneata şi toată lumea. Că poate ai copii, zice. Dacă ai şti cine am fost noi în sat...

— Nu vreau să ştiu, zic, că nu vreau să fiu martor, să mă înhaţe şi pe mine. Da ai face bine, zic, să te pocăieşti, să te duci la cazarmă: aşa şi aşa, trăiţi, domnule căpitan, am greşit, puteţi să mă mâncaţi şi fript... Dar ce fel de babă, ce-ai avut cu babele?...

— Cu baba?...

N'a vrut să spuie. A tăcut şi s'a culcat. Nu ştiu, a mai adormit ori nu. Tot gemea, tot visa parcă. „Trăiţi, domnule căpitan... crucea ei de..." Suspina, plângea.... N'am putut să mă odihnesc nici eu, am adormit abia spre ziuă. Când m'am trezit, da el nicăieri... — S'o fi dus la căpitan să se spovedească...

Tudorache tăcu. Aşa era Tudorache; când era supărat, sau avea poate de spus ceva mai mult, tăcea. Atunci trebuia să aştepţi până i-o veni din nou chef de vorbă.

* * *

Nişte afurisiţi de purici, numiţi pe aici purici de brad, ne coşeau. Făceau a ploaie, se vede, şi trebuia luată vre-o măsură.

— Afurisitele de veveriţi... Când le-i căuta, aici îşi găsesc de joacă, toată ziulica se zbânţuie. Eu zic, să-i mai măturăm în foc.

Ne făcurăm câte o mătură bună de cetină şi măturarăm toată bătătura de subt brad, aruncând tot gunoiul în foc. Ne dezbrăcarăm şi scuturarăm apoi şi hainele. Chiar cămăşile le scuturarăm tot deasupra focului.

— Auzi cum pârâie?

Nu ştiu dacă pârâia, dar mâncărimea parcă mai încetă.

Mai stăm aşa, ascultăm şoapta bradului: are să fie ploaie mare, dar fără furtună. Vroiam acuma să ştiu ce-a mai fost cu dezertorul.

Se zicea că tot el ar fi prădat şi nişte stâni, că şi pe un Evreu din Buhuşi...

— De unde poţi să ştii? — zise Tudorache.

— Nu s'a mai putut afla?

— Ba s'a aflat, da de unde ştii că-i el? Ci-că l-au şi prins. Şi tot dela o babă i s'a tras... Că l-au judecat apoi la târg. El trebuie să fi fost! Boieri, cucoane — lume peste lume. Ci-că-l întreba judecătoru:

— Nenorocitule, când ai fugit la tine acasă, ce căutai în pădure?

— Aşteptam să înopteze, să mă duc la tata. Ori poate venea el cumva, că avea acolo nişte lemn de ridicat.

— Dar cu baba ce-ai avut?

— Baba aduna găteje prin pădure şi a dat peste mine.

— Ei, şi?

— Zice, tu eşti, măi Ioane? Ştii, zice, că te caută? — Ştiu, băbuco, dar să nu spui, că-s pierdut! Intri şi dumneata în hiena focului nestins. Să nu spui, băbuco, nimănui. Ori să spui numai tatei, să vie.

— Aşa, — zice judecătoru. — Tată-tău nu era acasă. Şi atunci baba a şoptit altei babe, şi asta alteia... Foarte bine.

Continuare în pag. 10-a

CONCURSUL
SOLMYPHONULUI

28			
28			
28			
	28	28	28

Găsiţi un număr pentru fiecare din cele 9 casete, în aşa fel ca, totalul să fie 28 în cele 3 sensuri.

PRIMILOR 1000 CAŞTIGATORI
Stabilimentele „SOLMYPHONE"
OFERA GRATUIT
Un fonograf cititorilor acestui ziar, cari vor trimete soluţia exactă a concursului, conformându-se condiţiunilor noastre.
Trimiteţi răspunsul Dv. tăind acest anunţ şi anexând un plic francat purtând adresa Dv.
Stabilimentelor SOLMYPHONE, 13 rue de Traci, Paris (2)

— Şi până în seară jandarmii au şi pus mâna pe mine.

— Aşa. Dar după ce ai fugit şi ai venit a doua oară, unde ai întâlnit-o?

— O leacă mai la deal, aduna bureţi.

— Şi ce-a zis, când te-a întâlnit din nou?

— N'a zis nimic, s'a îngălbenit numai grozav. Băbuco, zic, nu ţi-ai stăpânit gura şi ai şoptit... pela oameni, pe la femei.

— Aşa. Şi bine a făcut! — a zis judecătorul. — Dar tu ce-ai mai zis, când ai văzut-o a doua oară?

— Nimic. Să ştii numai, zic, că dacă mă spui şi de data asta, te mănânc friptă! Ţine minte, băbuco! Mă jur că te mănânc!

— Şi atunci?...

— Şi după ce am înşelat pe soldaţi acolo, pe şosea... şi am venit...

— Spune tot, spune!

— Şi iar a dat baba peste mine!

— Fiindcă te urmărea, te pedepsea Dumnezeu: dece ai fugit dela meliţie? Ori acum tu o căutai?

— Acuma eu o căutam!

— Aşa...

— Şi după ce a dat peste mine, am luat-o de gât. Şi am dus-o în văgăună şi i-am zis...

— Mai trăia?...

— Mai sufla. Şi i-am zis: dece n'ai tăcut?

— Mă rog!...

— Şi am făcut foc din găteje...

— Mai încolo.

— Şi după ce s'a făcut jeratec?

— Am pus-o pe...

— Pe cărbuni!...

Da' cucoanele de colo, dă să cadă în leşin! Dă să strige boierii! Da' şi judecătoru:

— Zi înainte! — zice. — Spune! spune tot!

— Am tăiat din ea şi am mân.... gustat...

Subt brad urmă o tăcere încremenită. Stăm cu gândul şi privirea în necunoscut. Numai căldura înăbuşitoare a focului ne face să ne mişcăm din loc, să ne dăm mai aproape de rădăcină.

— N'a putut să tacă baba!

— S'o arzi în foc, s'o pici cu lumânarea, că nu poate!

Flacările butucilor depe foc ne dogoresc şi aici; dar în curând, veni răcoarea: din nourii care mocneau în întunerec deasupra noastră, un fulger neaşteptat şi scurt izbucni deodată, descoperind toate piscurile dinspre apus; un tunet uscat şi tot aşa de scurt trăsni deasupra bradului, apoi se rostogoli în clocote prelungi dealungul văiei de subt picioarele noastre. Ploaia începu să spele paianjenii depe zmida însetată şi păcatele unei lumi ticăloase.

A. FRUNZA

In grădină

Miresme dulci de flori mă'nbată, şi mă alintă gânduri blânde,
Şi uit de visurile mele de dragul florilor plăpânde;
Lucesc grămezi; floare de nalbă şi albe flori de mărgărint,
De parc'a'r fi căzut pe straturi un stol de fluturi de argint.

Albastre-s bolţile spre sară şi mai albastră-i iasomia
In ochii ei blajini şi galeşi par'c'ar dormi melancolia
Seninului de zare stânsă, — şi'n trandafiri cu foi de ceară,
S'adun mâhnirile şi plânge lingoarea florilor de vară.

Atâtea amintiri uitate cad stol chemate de o mireasmă...
Par'c'ă'mi aruncă o floare roşă, o mână albă de fantazmă,
Ş'un chip bălan lângă'o fereastră resare 'n fulger şi se stinge;
De-atuncea mi-a rămas garoafa pe suflet, ca un strop de sânge...

Ca nalba de curat odată, eram şi visuri de argint
Imi surâdeau sfios cum râde lumina 'n foi de mărgărint,
Şi dulci treceau zilele toate, ş'arar dureri dădeau ocoale.
Ah! amintirile-s ca fulgii rămaşi uitaţi în cuiburi goale.

D. D. ANGHEL

„Adevĕrul Literar", 20 Iunie 1894.

NOU CETIŢI
SELMA LAGERLÖF
MUNKYTTAN
Traducere de ANA CANARACHE
în BIBLIOTECA DIMINEAŢA
No. 125 apărută în 165 pagini
Preţul 20 Lei
La librării şi depozitare de ziare

Vreţi să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale ? Vreţi să cunoaşteţi viaţa tragică şi extraordinară a unui poet genial
CETIŢI
ARIEL
SAU
VIAŢA LUI SHELLEY
de ANDRÉ MAUROIS
apărută în Editura „Adeverul" într'o frum casă traducere românească.

Cronica cinematografică

Cântecul Cazacilor. — Paul Lukas.—Billie Dove.—Emil Jannings şi Garry Cooper

Afară de Schlettow, care joacă corect, întreg ansamblul filmului „Cântecul Cazacilor" ne readuce la cinematograful dinainte de războí. Până şi fotografiile au acea spălăceală caracteristică vremilor când, în loc de reflectoare, operatorii trebuiau să se mulţumească cu lumina solară. Cât despre actorul care făcea rolul intrigantului — nu pricep cum i se mai poate încredinţa astăzi, unui astfel de om vreun rol oarecare.

* * *

Un film plăcut şi armonios a fost „Pentru o noapte de dragoste", cu Billie Dove şi Paul Lukas. Spre deosebire de „Cântecul Cazacilor" aci totul era de calitatea întâi. Vreau să spun: toată marfa materială a filmului. Fotografiile erau de o claritate şi de un relief remarcabile. Scenariul n'a avut nici o lungime şi a fost foarte abil condus. Debutează, în primele scene, cu câteva întâmplări totodată senzaţionale şi incomprehensibile care învălue toate personagiile în mister. Şi atunci, unul din eroi isbucneşte în confidenţe. Şi începe povestirea celor întâmplate cu o zi înainte. Fapte, destul de multe, care se angrenează meşteşugit unele într'altele şi, în mod progresiv, clarifică misterul dela început. Este un model de scenariu bine condus, care împrumută dela romanul poliţist ceiace acesta are într'adevăr artistic, şi anume: ştiinţa progresării misterului şi ştiinţa, nu mai puţin dificilă, a elucidării lui, deasemeni progresivă.

Cu aceiaşi ocazie trebue să remarcăm că Paul Lukas este un excelent actor. L'am văzut în rolurile cele mai diverse. In filmul lui Bebe Daniels „Reporter cinematografic" juca rolul unui excroc şi făcea diverse comicării; în „Coktail" (Nancy Carroll) făcea un director de music-hall cinic şi afemeiat, care mai era şi încornorat de soţia lui legitimă pe deasupra; în „Rachel" (Pola Negri) făcea pe un gazetar energic care reuşeşte să o împedice pe vestita tragediană să se căsătorească cu omul pe care îl iubea; în „Daisy" este milionarul care întreţine regeşte pe o „dancing-girl" şi care se vede părăsit pentru că tânăra se îndrăgostise pur sentimental de un soldat sărac; însfârşit, în filmul de care ne ocupăm, în „Pentru o noapte de dragoste", iată-l şi pe el în rolul bărbatului iubit, iubit mai tare decât ceilalţi. Fără a aduce nici-o schimbare de grimaj, cu exact acelaş cap în toate aceste roluri, Lukas reuşeşte să încarneze, în fiecare, cu toată exactitatea, personajul piesei. Desigur nu face niciodată adevărate „creaţii"; dar nici vre-un cusur, sau vre-o greşală în joc, cât de mică, nu-i putem reproşa.

Billie Dove face şi ea parte din rândul artiştilor corecţi. Apoi — lucru esenţial în cinematograf — este frumoasă. In jocul ei găsim totuşi un oarecare defect. Pe faţa ei există, tot timpul, în momentele când surîde precum şi în acelea când plânge, când e fericită sau speriată, desgustată sau entuziastă, o crispaţie, aceiaşi şi mereu aceiaşi, un rictus care agasează spectatorul atât prin încordarea cât şi prin monotonia lui. Incolo, Billie Dove se achită totdeauna perfect de rol; e drept că rolurile jucate de ea nu-s din cale afară de variate, şi se cam reduc la acela de femee virtuoasă.

* * *

„Daisy" a fost un film excelent, despre care sunt multe de spus — ceiace ar necesita o cronică întreagă. Această cronică am făcut-o şi am trimis-o revistei „Realitatea ilustrată". Cetitorul o va găsi într'unul din numerele viitoare ale acelei reviste.

* * *

Noul film al lui Jannings („Betrayal") în româneşte „Minciuna" are toate calităţile, dar şi toate cusururile filmelor concepute şi jucate de Emil Jannings. In primul rând, ceiace face Jannings este cu adevărat cinematografic; nu e teatral; sunt atitudini sufleteşti realizate cu atitudini trupeşti — şi atâta tot. Să nu uităm că acestui mare artist îi revine meritul de a fi lansat în cinematograf jocul cu spatele. In filmul său epocal, „Variéte", Jannings a arătat ce eloquent lucru e o spinare, ce gamă bogată de expresii găsim în simplul fapt al unei spinări care se ridică sau se încovoaie. Deasemenea şi jocul de profil şi de 3/4 spate. Inainte de Jannings se întrebuinţau numai planurile de faţă. Acestea aveau inconvenientul că obligau pe actor să vorbească. Pe când personajul văzut din spate nu are nevoie să spună nimic. Şi oridecâteori putem scăpa de cuvînt — de marele duşman al cinematografului — realizăm un progres considerabil în arta ecranului.

Ultimul film, „Minciuna", realizează toate aceste reţete. Dar — după părerea mea — le realizează cam excesiv. E drept că cinematograful consistă dintr'o juxtapunere de detalii pitoreşti, evenimentele propriu zise, adică intriga, neavând mare importanţă. Decât acele detalii pitoreşti nu trebue să fie prea lungi. Ba chiar marele avantaj al acestor detalii e tocmai că sunt scurte, că durează fiecare câte-va secunde, că deci în zece minute de film putem condensa un mare număr de senzaţii artistice. Ceiace dă o impresie generală de viteză, de tempo rapid. Dar... încă odată: este indispensabil ca fiecare din aceste detalii să **dureze puţin.** Dacă ţin prea mult, atunci avem o impresie inversă, de încetineală. Şi este tocmai cusurul filmului „Betrayal". Cred că toţi spectatorii au fost isbiţi de ritmul prea lent al desfăşurării scenelor.

In schimb, filmul, trebue să o recunoaştem, este excelent pentru caracterul profund omenesc al jocului tuturor actorilor şi al lui Jannings în special.

Unii spectatori desigur vor zice: iarăşi şi iarăşi aceleaşi lucruri! In toate creaţiile sale Jannings joacă roluri de burghez de treabă pe care catastrofele îl fac să devină pasionat şi la două degete de crimă. Mereu aceleaşi scene de lacrimi menite să fie cu atât mai înduioşetoare cu cât ele sunt vărsate de un om gras şi cumsecade. Apoi mereu eternele scene în care acest om gras şi burghez dădăceşte unul sau mai mulţi copii, îi spală, — îi culcă, îi ceartă, îi iartă, etc. etc.

Şi totuşi, nu trebue să ne plângem de o astfel de monotonie. Căci „tema" lui Jannings e un subiect dramatic bogat, care poate fi exteriorizat în multe foarte multe filme. Nu-i din acelea pe care un singur film îl epuizează. Tema lui Jannings e soarta dramatică a omului de treabă, a burghezului profund moral, dar şi foarte pasionat, căruia o nenorocire accidentală îi descopere deodată rezerve de acţiuni îndrăzneţe şi un destin tragic. Sunt aşa, în viaţă, oameni care duc multă vrme o viaţă perfect tihnită şi uniformă. Şi deodată, o catastrofă neaşteptată intervenind în biografia lor, îi vedem par'că devenind alţi oameni; îi vedem deslănţuiţi ca nişte posedaţi.

Este o temă extrem de fecundă artisticeşte, pe care un singur film nu o epuizează.

Iată dece, minus cusururile de ordin technic de care vorbeam mai sus, „Betrayal" este una din bucăţile foarte reuşite, foarte emoţionante şi fin artistice ale lui Emil Jannings.

Garry Cooper, deşi deţine aci un rol redus ca dimensiuni, are totuşi prilejul să ne dea câteva „peizagii fizionomice" remarcabile. Astfel îl vedem, la început, într'o sanie, pe ninsoare, înfăşurat în blănuri şi în amintiri. Căci vine, acum ca în fiecare an, în pelerinaj sentimental la cel mai bun prieten al lui, soţul femeii pe care el a iubit-o, pe care nu o poate uita, şi care, cinstită şi leală, a hotărât să nu-l mai privească niciodată în ochi, deşi îl iubise şi chiar îl iubeşte şi azi.

Şi aşa, alunecând cu sania în viscol, îşi aminteşte de tot acest trecut trist; şi capul lui zburlit, cu o expresie de dulceaţă, de bunătate şi de desnădeje, s'afundă în gaura larg deschisă a gulerului de blană. Este în această mişcare ceva din gestul copilului care suferă de o mare amărăciune şi care se ghemuieşte în poalele maică-sii, căutând consolare. Eroul nostru încearcă aceiaşi nevoie de a se retrage din lumea înconjurătoare, ghemuinduse în vastele pulpane ale şubei, retrăgându-se, din lume, în el-înuşi, în propriile sale amintiri. Rareori mi s'a întâmplat să văd un gest cinematografic care, ca acesta, să trezească, în interval de câteva clipe, un mai zdrobitor sentiment de tristeţe.

Insfârşit, trebue să atragem atenţia şi asupra celor doi copii care joacă într'adevăr desăvârşit.

D. I. S.

„Aş vrea să ştiu"

UN CITITOR DIN SUCEAVA.

Ce carte ar fi recomandabilă în limba franceză pntru o iniţiere în istoria filosofiei?

Vă recomandăm volumul **„Initiation philosephique" de Emile Faguet,** (editura Uachette), care, pe lângă un scurt istoric, limpede şi sistematic al sistemelor filozofice vă familiarizează totdeodată cu terminologia şi cu marile probleme ale filozofiei.

P. ANTONIU T.-Severin.

Care e origina sifilisului?

S'a crezut până în timpul din urmă că acest teribil flagel a fost adus în Europa din America, de către marinarii lui Cristofor Columb şi că el n'a existat înainte în vechiul continent. Enorma extensiune a sifilisului, care a urmat apoi în Japonia şi China s'ar datora, după această teorie, incursiunilor ulterioare ale europenilor în Extremul Orient.

Un specialist european, Gaston Vorberg, în 1924 a susţinut o teză contrarie, afirmând că această boală datează în Europa încă înainte de Columb.

Controversa a fost rezolvată de curând, prin cercetările savantului Lorenz Michaelis. Acesta, pe baza examinărei unor oseminte omeneşti din epoca începuturilor creştinismului, a epocei vechiului Egipt şi chiar a celei preistorice, şi în urma unor analize microscopice minuţioase a deformaţiilor caracteristice sifilisului, a conchis cu siguranţă că boala exista în Europa încă înainte de Columb.

V. DUMBRĂVEANU—Loco.

In ce constă individualismul lui Ibsen?

Spre deosebire de conaţionalul său, scriitorul Björnson, adept entuziast al democraţiei, Ibsen nu crede de loc în puterea de discernământ a mulţimei, pe care o consideră oarbă şi îmbibată de prejudecăţi grosolane.

Detestând forţa brutală a numărului, dramaturgul norvegian, crede că numai singurătatea poate forma şi oţeli caracterele şi nici decum contactul cu massa.

In această ordine de idei, democraţia îi apare o amăgire şi „apostolii" ei, nişte demagogi primejdioşi. Individualismul ibsenian este categoric formulat în drama lui socială „Un duşman al poporului". Eroul piesei hulit de o populaţie întreagă pentru o acţiune înalt morală, care contrariază însă interesele materiale imediate ale unei anumite categorii exclamă la sfârşit, într'un avânt larg de apostol, fraza rămasă de atunci celebră: „Cu cât eşti mai singur, cu atât eşti mai tare".

Individualismul lui Ibsen, aristocratic ca şi acel al lui Nietzsche, prin aceea că dispreţuieşte plebea, se deosebeşte totuşi de acel al preconizatorului supraomului. Intr'adevăr, pe când Nietzsche respinge ca slăbiciuni, virtuţile moralei creştine, exaltând energia până la violenţă şi detestând mila, Ibsen chiar şi în opera sa „Brand", poemul prin excelenţă al individualismului „a l'outrance", este pătruns de un cald sentiment de umanitate.

Intre profetul nietzschian „Zorathustra" şi acel ibsenian „Brand", deşi există oarecari puncte de analogie în ceiace priveşte dispreţul convenţiunilor omeneşti, se evidenţiază totuşi o deosebire esenţială în mijloacele pentru realizarea omului superior. Brand deşi sălbatec, este incomparabil mai aproape de morala omenească decât Zorathustra.

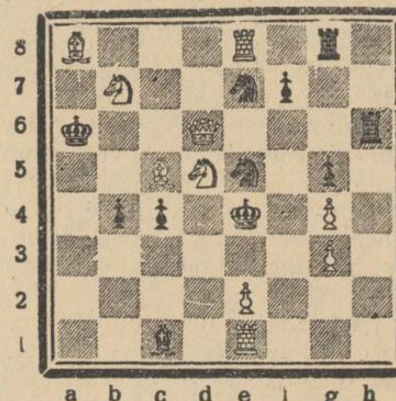
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 297

— *Din concursul nostru de probleme* —
MOTTO: „Caissa"
(inedită)

Negru:

Ré4, Tg8 şi h6, Cé5 şi é7, Nc1, Pb4, c4, f8 şi g5 (10).



Alb:

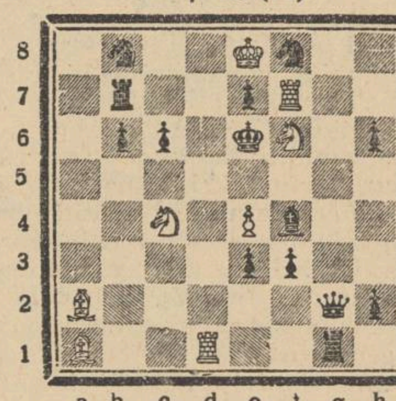
Ra6, Dd6, Té1 şi é8, Cb7 şi d5, Na8 şi c5, Pé2, g3 şi g4 (11).
Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 298

— *Din concursul nostru de probleme* —
MOTTO: „Läuferrad"
(inedită)

Negru:

Ré6, Dg2, Tb7 şi g1, Cb8 şi f8, Nf4, Pb6, c6, é3, é7, f3, h2 şi h6 (14).



Alb

Ré8, Td1 şi f7, Cc4 şi f6, Na1 şi a2, Pé4 (8).
Alb joacă şi face mat în 2 mutări

*

Anunţăm pe cititori că problemele publicate în numărul trecut (Schiffmann) au diagramele şi nomenclaturile corecte. Problema No. 295 are 10 piese albe şi 11 negre, iar problema No. 296 8 piese albe şi 12 negre.

D-nii deslegători sunt înştiinţaţi că la soluţiile problemelor în 2 mutări este suficient să se indice numai prima mutare; la cele în 3 mutări primele două în variantele mai importante. La celelalte problemele tot ce e necesar ca soluţia să fie complectă

ŞTIRI

„Federaţia Internaţională de Şah" (Fide) a încredinţat cercului de şah din Hamburg (Germania) sarcina de a organiza un concurs internaţional pe echipe de câte 4 jucători. La acest concurs participă 20 de state din Europa şi America.

România participă deasemenea. Credem a şti că echipa românească va fi formată din maeştrii: Dr. I. Balogh, A. Baratz, chimist căpitan I. Gudju, Henry Taubmann şi Al. Tyroler. Cum mai toate ţările participante trimet pe cei mai buni jucători ai lor, printre cari se numără şi mari maeştri internaţionali (ca Rubinsstein, dr. Tartakover, Marshall, Saemisch, etc.), echipa noastră va întâmpina mari greutăţi spre a repurta victorii. Nu ne îndoim însă că jucătorii noştri îşi vor depune toate sforţările pentru a face cinste tinerii noastre mişcări şahiste.

Cercul de şah din Liège (Belgia) organizează pentru începutul lunei Septembrie un mare concurs internaţional la care vor lua parte cei mai renumiţi maeştri din lume.

Pus sub auspiciile oraşului Liège, acest concurs a primit sume importante atât din partea primăriei locale, cât şi a altor instituţii oficiale.

Concursul se va ţine în sălile marei expoziţii internaţionale, organizată cu ocazia aniversării de 100 de ani dela independenţa Belgiei.

Ni se comunică din Lipova că cercul local de acolo a organizat un concurs între oraşele Arad, Timişoara, Lugoj şi Lipova. Din Timişoara au luat parte la acest concurs 14 jucători în frunte cu campionul României Erdélyi, din Arad 12 jucători în frunte cu talentatul tânăr Halic, campionul Aradului, din Lugoj 7, iar din Lipova 5 jucători.

Rezultatul concursului a fost: 1) Aradul cu 11½ puncte, 2) Timişoara cu 9½, 3) Lugoj cu 6 şi 4) Lipova cu 3.

Dintre jucători s'au remarcat Erdélyi din Timişoara, Halic şi Caracianyi din Arad, Pichter şi Szalai din Lugoj şi Stein din Lipova.

BIBLIOGRAFIE

A apărut No. 6 din excelenta publicaţie lunară „Galerie moderner Problem-Komponisten" care conţine o problemă în amintirea decedatului componist Philipp Klett şi portretele şi câte 4 probleme ale d-lor: M. Bukofzer, C. Eckhardt, M. Niemeijer, P. Keirans, M. Barulin şi R. Kintzig. Ea mai conţine şi un concurs între deslegători cu 4 probleme inedite.

Abonamentul e de 4 jum. franci elveţieni pe an. Cererile se vor adresa la: Redaktion „Problem-Galerie", Wien IV, Wiedner Guertel 42 (Austria).

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Cărţi şi Reviste

M. KOGĂLNICEANU: „Opere"
Editura „Scrisul Românesc", Craiova

Cel de-al patrulea dintre autorii tipăriţi în colecţia „Clasicii români comentaţi" de către editura „Scrisul Românesc" din Craiova este Mihail Kogălniceanu; comentatorul: d. profesor N. Cartojan dela Universitatea din Bucureşti, care este şi îngrijitorul întregii colecţii.

Oprindu-se la editarea şi comentarea lui Kogălniceanu, d. N. Cartojan îşi mărturiseşte vechi preocupări. Intr'adevăr, încă de mai bine de douăzeci de ani d. N. Cartojan a publicat în revistele noastre capitole bine închiegate dintr'un studiu amplu asupra lui Kogălniceanu, pe care le-am dori strânse la un loc şi alcătuind o mare monografie de felul celora ce ne trebue pentru fiecare din scriitorii noştri de frunte. Intreg acest material, risipit în diferite publicaţiuni sau broşuri, ar da — reunit — măsura justă a importanţei şi valoarei acestei monografii a unuia dintre reprezentanţii străluciţi ai scrisului românesc modern.

Ediţia comentată astăzi de d. N. Cartojan a isvorât deci din acele vechi preocupări. Ea se deschide cu o introducere generală asupra vieţii, activităţii şi însemnătăţii lui Kogălniceanu în literatura română. După câteva pagini de biografie se studiază pe rând activitatea istorică, literară şi politică a lui Kogălniceanu, sfârşindu-se cu o caracterizare generală care-i fixează locul precumpănitor în literatura noastră. Din studiul acesta de mică întindere, dar luminos şi complet, se străvede siguranţa de metodă a istoricului literar încercat, care este d. N. Cartojan.

Volumul cuprinde proza literară a lui Kogălniceanu, câteva dintre discursurile lui celebre şi o scrisoare. Mai întâi programul revistei „Dacia literară" dela 1840, apoi cele două schiţe de moravuri: 1. „Scene pitoreşti din obiceiurile poporului: Nou chip de a face curte" şi 2. „Fiziologia provincialului în Iaşi"; la urmă discursurile, dintre care nu lipsesc cele două modele ale genului: 1. „Cuvântul pentru deschiderea cursului de istorie naţională în Academia Mihăileană, la 24 Noembrie 1843" şi 2. „Imbunătăţirea soartei ţăranului" şi, în sfârşit, o scrisoare către baronul de Jomini în legătură cu situaţia Basarabiei de după războiul dela 1877—1878, în care Kogălniceanu dă dovadă de o înaltă demnitate naţională, de fineţe şi de tact diplomatic desăvârşit.

Nu înţelegem dece nu s'a cuprins în volumul editat de d. N. Cartojan şi nuvela „Iluzii pierdute, Intâiul amor" (Iaşi 1841), în care găsim cele mai colorate tablouri ale societăţii moldoveneşti de pe vremea lui Kogălniceanu!

Programul „Daciei literare" (1840) are pentru literatura noastră cea mai mare însemnătate, mărturisind începutul unei noi direcţii literare. Cu intuiţia lui perfectă, Kogălniceanu observă că o literatură (ca a noastră, tânără), nu se poate desvolta şi nu poate trăi numai din traduceri şi imitaţii şi că nu trebue să tindă la discuţii şi vrajbe: „Literatura are trebuinţă de unire, spune el, iar nu de desbinare; cât pentru noi dar, vom căuta să nu dăm cea mai mică pricină, din care s'ar putea isca o urâtă şi neplăcută neunire. In sfârşit, ţelul nostru este realizaţia dorinţii ca Românii să aibă o limbă şi o literatură comună pentru toţi". Se ridica prin urmare şi în contra caracterului regionalist al literaturii din vremea lui. Şi în sprijinul programului stabilit, Kogălniceanu publică, numai în cele două numere apărute din revistă, proză şi versuri originale din cei mai buni scriitori ai epocei: aici publică Gr. Alexandrescu celebrul lui „Anul 1840"; Alecsandri: „Buchetiera din Florenţa"; C. Negruzzi: „Scene din cronicile Moldaviei, Alexandru Lăpuşneanu"; aici îşi publică A. Donici multe fabule şi C. Stamati poemul: „Gafiţa blestemată de părinţi".

Dacă, personal, Kogălniceanu n'a realizat pagini de înaltă literatură în proza lui, rolul lui de îndrumător şi de clar-văzător al directivelor sănătoase rămâne neştirbit.

Ne îngăduim acum câteva observaţiuni: dacă toate bucăţile publicate în volumul de azi sunt larg comentate şi adnotate, programul „Daciei literare" este lipsit de orice notă complimentară. Poate că editorul, d. N. Cartojan, n'a voit să mai adaoge nimic care să fi putut întuneca, oarecum, frumuseţea de idei şi de formă a programului. Totuşi, dat fiind că ediţia se adresează în primul rând tineretului şi publicului mare, se impuneau anumite completări sau lămuriri, mai ales întrucât M. Kogălniceanu greşeşte sau are uneori anumite scăpări din vedere.

La începutul programului „Daciei literare", Kogălniceanu face un mic istoric al gazetelor româneşti până la 1840, data apariţiei revistei lui. Acest istoric trebuia completat printr'o notă editorială. Dela încercarea lui Racocea dela 1817 şi până la „Curierul Românesc" şi „Albina Românească" (1829) Kogălniceanu nu citează (pentrucă nu ştia, atunci): Crestomaticul Romănesc (tot al lui Racocea) dela 1820 şi Biblioteca Românească (1821) a lui Zaharia Karcalechi, la Buda; pune apoi mai înainte apariţia „Albinei" româneşti faţă de „Curierul românesc" al lui Eliade. („Aşa la 1 Iunie 1829, în Iaşi, „Albina Românească" văzu lumina zilei pentru întâiaşi dată. Puţin după ea se arătă şi „Curierul Românesc" în Bucureşti"). Dar se ştie că cel dintâi a apărut „Curierul Românesc" 8/20 April 1829) şi numai apoi „Albina Românească" a lui Asaki (1 Iunie 1829). Mai citează Kogălniceanu printre gazete şi „Foaia inimei", care este, se ştie, „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", redactată de G. Bariţ la Braşov, între anii 1838—1865. Nota complimentară a editorului mai trebuia să adaoge indicaţii pentru apariţia fiecărei gazete citate şi împărţirea acestor „gazete" în două: de-o parte reviste cu caracter enciclopedic sau literar, dealta gazetele, culturale sau informative. Se dădea astfel cititorului putinţa să înţeleagă mai bine şi să-şi dea seama de adevăratul rol în literatura noastră a programului „Daciei literare", care va fi însuşit în esenţa lui, dar sub altă formă, de societatea „Junimea" de mai târziu (1864) şi revista ei (Convorbiri literare, 18—67).

GEORGE BAICULESCU

GERHARD VELBURG: Rumänische Etappe
Wilhelm Kohler Verlag*)

Sunt rare cărţile care, ca aceasta, să întrunească însuşiri atât de opuse: să fie atât de prost scrise şi atât de interesante în acelaş timp. E drept că această din urmă însuşire sufere restricţii: cartea e interesantă numai pentru noi românii şi mai ales pentru acei dintre noi cari am trăit sub ocupaţia germană. toate locurile comune, toate ideile curente ale momentului de atunci şi care circulau printre militari ca şi printre civili, toate se găsesc notate serios şi conştiincios în jurnalul acesta de soldat neamţ disciplinat. Astfel, pe noi, Velburg reuşeşte să ne transpuie iarăşi în atmosfera de acum 14 ani, cum cu greu ar fi reuşit o carte literariceşte bună.

Dar impresiile sincere ale unui străin despre ţara noastră, fie el mediocru — în parte tocmai pentru că e mediocru — sunt prin ele însile interesante şi amuzante. Să citâm câteva complimente: „Stând la colţul dintre bulevardul Elisabeta şi calea Victoriei poţi să-ţi imaginezi, dacă ai fantezie, că te afli în Berlin". Nu ştiu dacă e meritat dar nu se poate nega că e un compliment.

„Pentru sătenii români peria de dinţi nu e un obiect de întrebuinţare zilnică" (textual, vezi pag. 108) şi totuşi au mai toţi dinţi albi şi foarte frumoşi. Asta nu se poate explica decât prin aceia că mănâncă atâta porumb". Nu v'am spus că găsim lucruri amuzante în jurnalul neamţului?!

Toată cartea respiră simpatie pentru România. Despre un frânar care îi face un mic serviciu, citim: „acest om simplu care în clipa plecării mi-a făcut un bine, simbolizează pentru mine tot poporul la care am fost trimis ca **duşman**".

Dar nici criticile nu lipsesc. Să citâm numai una, interesantă tocmai prin felul naiv cum e făcută. Velburg e în teritoriul ocupat francez şi scrie: „Deosebirea faţă de România e frapantă. Pe când populaţia de acolo ne privea ca stăpâni şi era cu totul la dispoziţia noastră, francezii sunt foarte retraşi, se consideră egalii noştri şi caută mai ales să-şi păstreze demnitatea.

I.

*) De vânzare la librăria Hasefer.

Literatura italiană actuală

O carte excelentă atât ca informaţie cât şi ca pătrundere critică asupra curentelor nenumărate, începând cu cea mai clasică ortodoxie şi mergând până la futurismul cel mai exploziv, al literaturii italiene din cele trei decade ale secolului al XX-lea, este cartea lui Camillo Pellizzi şi **„Le lettre italiene pel nostro secolo"**.

Literatura italiană, spune autorul, nu este o sinteză, este o confederaţie între mai mulţi adevăraţi mari scriitori alăturaţi prin tradiţie, care au fost destul de îndemânatici a scoate o unitate din această complexitate şi a impune astfel lumii o sinteză italiană, deci universală.

Italia nu are o unitate naţională decât de scurtă vreme şi nu posedă încă un centru precumpănitor de viaţă intelectuală în stare de a absorbi şi a unifica diferitele literaturi regionale ale Lombardiei, Toscanei, Piemontului, Sardiniei, Siciliei şi Neapolului. In literatura italiană trăesc încă într'o infinită varietate de forme literare, diferitele varietăţi ale acestui suflet italian şi dau mereu alte izvoare de inspiraţie nouă şi neprevăzută literaturii naţionale.

Volumul doctorului Pellizzi ne dă o strălucită desfăşurare a acestor varietăţi infinite ale literelor italiene, dela Carducci şi d'Annunzio ca influenţători ai generaţiilor nouî, trecând apoi la **„verişti"**, reprezintaţi prin Verga şi Capuana, pentru a ajunge la fantasticul prestidigios al lui Pirandello şi la filozofiile lui Croce şi Gentile, şi în fine la pseudoexotismul lui Guido da Verona. Pentru fiecare autor are observaţii interesante şi puncte de vedere noui şi originale, o critică discriminantă şi pătrunzătoare şi pe lângă aceasta mai posedă o bibliografie bogată şi amănunţită, care poate fi de cel mai preţios ajutor celor ce ar dori să cunoască mişcarea contimporană a literelor italiene în toată amploarea ei.

Hermann Bahr

Dramaturg, romancier, nuvelist şi critic, Hermann Bahr, născut în 1863 la Linz, a studiat dreptul la Viena şi Cernăuţi, dar a părăsit curând această ramură spre a se închina cu totul literaturii. O mai îndelungată şedere la Paris avu o covârşitoare înrâurire asupra neastâmpăratului poet, cu sufletul deschis oricărui curent spiritual, nou. Se aruncă bătăios în luptă pentru naturalismul ce deschisese de curând focul, şi fu, atât criticeşte cât şi ca autor, unul din cei mai de vază stegari ai acestuia. Trăi apoi câtva timp la Berlin, participând la întemeierea teatrului „Freie Bühne" (scena liberă), iar câteva voiajii în străinătate îi prilejuiră mereu puncte noi de vedere şi evoluări ciudate. Bahr întemeie în 1894, împreună cu alţi doi colaboratori, revista vieneză „Die Zeit" şi intră în 1899 în redacţia lui „Neues Wiener Journal" ca recenzent teatral, iar în 1906 ca regisor la „Berliner Deutsches Theater".

Personalitatea literară a lui Bahr e caracterizată prin multe şi surprinzătoare salturi şi schimbări de concepţii şi de genuri literare. Dela prima lui dramă „Oamenii noi" (1887) duce un drum ciudat de întortochiat, prin studiile lui „Contribuţii la critica modernismului" (1890) şi „Naturalismul biruit", prin romanul său „Şcoala cea bună" (1890) şi „Studii asupra criticei modernismului" (1894), — până la acel punct de cotitură, când Bahr începe să-şi cucerească scena. După comedia „Tschaperl" (1897) urmează repede un şir de piese ca: „Maestrul", „Ineluş-învârtecuş", „Privighetoarea galbenă", „Concertul", „Copiii" etc. Romanele lui principale sunt: „Rahl", Drut", „Oh, Omule !" etc.

Totdeauna interesant, totdeauna fascinant, scânteietor de paradoxe spirituale şi, chiar când e adversarul care atacă, niciodată lipsit de o trăsătură de cavalerism, niciodată lipsit de o bonomie fin zâmbitoare, — aşa e Hermann Bahr, răsfăţatul unor largi cercuri admiratoare şi recunoscătoare.

Aceste calităţi le găsim din belşug în nuvelele apărute sub titlul „Când ai nevastă frumoasă" în cel mai nou număr al „Lecturei, floarea literaturilor străine".

Cărţi de balneologie şi climatologie

din Editura „CARTEA ROMÂNEASCă"

Bulevardul Academiei, No. 3, Bucureşti

„TECHIRGHIOLUL" de Dr. **Emil Gheorghiu**
(Un volum de 160 pg. Lei 25)

O meticuloasă punere în lumină a valorei curative a acestei staţiuni cu renume mondial.

„CĂLĂUZA LOCURILOR DE BĂI DIN ROMÂNIA" de Dr. **F. Grunfeld**
(Un volumaş Lei 10)

Foarte preţuită este această lucrare de către toţi cei ce vor să cunoască toate staţiunile noastre balneare.

„IDROTERAPIA MEDICALĂ" de Dr. **G. Baiulescu**
(Un vol. de 700 pg., cu 15 planşe lei 100)

Technica, efectele fisiologice şi aplicările procedeurilor idro-terapice, în tratamentul tuturor boalelor acute şi cronice.

CURA DE KARSBAD — TRATAMENTUL DIABETULUI ŞI INTREBUINŢAREA INSULINEI
de Dr. **M. Căhănescu**
(2 volume lei 32).

Iată o lucrare de mare preţ pentru toţi acei ce-şi văd cu atenţie de sănătate.

HARTA STAŢIUNILOR BALNEARE ŞI CLIMATERICE de **Maior A. Stotz**

Indispensabilă tuturor celor ce vor să viziteze staţiunile noastre balneare şi climaterice.

Cărţile amintite mai sus, cum şi alte multe opere capitale ale fruntaşilor literaturii noastre, editate de „CARTEA ROMÂNEASCĂ", se află de vânzare la toate librăriile din ţară şi se pot cere şi direct dela „CARTEA ROMÂNEASCĂ" Bulev. Academiei, 3, Bucureşti, I, trimiţând costul prin mandat poştal.

„Un îndoit succes: de librărie şi de presă"
(Convorbiri literare)

Neamul Coţofănesc
Roman
de
D. V. Barnoschi

Editura Cultura Românească

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Inginer Henri Tillmann, membru al Institutului General Psihic din Paris. La Şaraga. Episcopiei 3 bis, Bucureşti, Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii studenţi plătesc lei 40 volumul.

Citiţi azi **Realitatea No. 179**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

Fizionomia „Adevĕrului literar" în publicistica românească

Atitudinea morală a „Adevĕrului Literar" este din cele mai curioase — şi în acelaş timp dintre cele mai fireşti. Căci doctrina acestei reviste e absoluta libertate. Or, pare evident că o asemenea conduită e nu numai naturală, dar singura naturală. Este incompatibil cu arta o altă situaţiune decât aceia a desăvârşitei libertăţi de gândire.

Şi totuşi, oricât de normal ar părea în principiu ca o revistă literară să iubească libertatea, nu-i mai puţin adevărat că, în practică, sunt foarte rare revistele care să nu fie, într'o măsură mai mare sau mai mică, robite vre-unei „atitudini" doctrinare oarecari.

Astfel, în literatura românească, oricât de tânără şi de aproape născândă ar fi ea, există o seamă de asemenea atitudini, care se pot, rezumativ, clasifica în trei grupe: **reacţionarii, moderniştii** şi o grupă intermediară: curentul reprezentat de revista **„Viaţa Romînească"**.

Moderniştii vor noutate cu orice preţ şi în toate. Reacţionarii introduc noţiunea de naţional şi de specific etnic în toate domeniile vieţii spirituale. „Viaţa Romînească" face o distincţie. Ea este pentru un cât mai larg „europeism" în toate domeniile culturii (economie, moravuri, şcoală, politică, drept, religie, ştiinţă); în schimb crede că arta, şi în deosebi literatura, e nedespărţibil legată de un „specific naţional".

Originalitatea „Adevĕrului literar" este azi, de a pluti absolut neturburat pe deasupra tuturor acestor ideologii. Este, în înţelesul întreg al cuvântului, o „tribună liberă". Criteriul selecţiunei bucăţilor este numai buna calitate. Dacă bucăţile originale româneşti sunt uneori slabe, este pentru că azi, în România, talentele nu mişună cu sutele. Totuşi, printre puţinii scriitori buni ai ţării acesteia, „Adevĕrul literar" se sileşte să atragă pe cei mai buni.

*

Dar — ni se va spune — o asemenea libertate incoloră nu este, la urma urmelor, un fel de indiferenţă, un fel de lipsă de interes, şi un fel de dezorientare? Şcolile literare, curentele, mòdele — au fost desigur totdeauna cam dogmatice, tiranice şi sectare. Dar aceste cusururi nu-s ele în fond un fel de calităţi? Nu-i oare bine ca tocmai să existe asemenea „partis-pris"-uri pasionate?

Fără puţină îndărătnicie pătimaşe este imposibil să vedem născând şi înfierbântându-se creerii cu adevărat creatori.

Ceva mai mult. Sunt eu-însumi înregimentat unuia din curentele pe care le enumăram mai sus, şi mărturisesc că toată producţia mea scrisă o datoresc în mare parte imboldului sentimental pe care mi l-a dat atmosfera morală a „Vieţii româneşti". Consider deci, cu toată convingerea, că puţin sectarism în materie literară şi estetică nu strică. Desigur, atunci când facem teorii sociologice asupra artei, criteriul raţionalist ştiinţific trebue să rămână singur valabil. Consideraţii de specific naţional nu au ce mai căuta. „Specificul naţional" devine atunci el însuşi un simplu fapt care trebue sociologiceşte examniat şi explicat. Nu-i însă mai puţin adevărat că doctrina „Vieţii Romîneşti" — care este şi a mea — reclamă şi postulează prezenţa acestui specific naţional în tot ce e producţie artistică şi în deosebi literară. O reclamă aproape cu dogmatism. Şi, am spus-o mai sus, cred că o mică doză de dogmatism nu poate fi decât util producţiei literare.

Ar apărea deci că acea libertate absolută a „Adevĕrului literar" este în fond o libertate excesivă, poate chiar într'o privinţă uşor răufăcătoare.

Dar e numai o aparenţă.

Alături de oficinele atitrate ale unui curent, este nevoie şi de tribune libere unde diversele curente, **cu o egală pasiune**, să se poată manifesta, poate încă şi mai nestânjenite decât în coloanele foilor lor oficiale. Au nevoie curentele literare să se întâlnească din când în când pe o piaţă neutră, dar neutră nu în sensul că, momentan nu se mai vorbeşte de nimic ostil, ci dimpotrivă, o piaţă neutră în sensul că mai ales aci diversele atitudini morale ale literatorilor se pot exprima mai pasionat şi mai integral.

Corespunde unei mari necesităţi culturale existenţa, într'o societate, a unei tribune cu desăvârşire libere. Şi — trebue să o recunoaştem — publicaţia săptămânală care se numeşte „Adevĕrul literar" e singura care realizează acest deziderat — sau în tot cazul singura unde acest deziderat e realizat în mod aproape integral.

Şi cred că această lăudabilă particularitate nu cu puţin a contribuit la imensul succes de răspândire a „Adevĕrului literar", în special în ultimii ani.

*

Dar „Adevĕrul literar" mai este „unic" şi în altă privinţă. Găsim într'însul informaţii literare şi artistice culese fără alt scop decât pura şi simpla informare literară şi artistică.

Există în Franţa o revistă săptămânală, tot cu „format-jurnal" ca şi „Adevĕrul" nostru, şi purtând ca titlu tocmai cuvintele „Veşti literare" („Nouvelles littéraires"). Este clar că sursele de informaţii de care dispune revista pariziană sunt mult mai perfecţionate decât acele ale surorii sale româneşti. Totuşi, prin ceva aceasta din urmă îi este superioară celei dintâi. „Nouvelles littéraires" este infeodată intereselor comerciale ale câtorva case de editură. Chiar aceasta a şi fost originea ideii însăşi a lansării unei asemenea publicaţii hebdomadare. Preocupările curat estetice şi pur informative sunt în subordine faţă de preocuparea de a vinde cutare carte. Este o societate de editori, camuflată îndărătul faţadei unui biurou de informaţii literare şi artistice.

Departe de noi gândul de a critica „Nouvelles littéraires". Ba chiar ne bucură într'o privinţă, să vedem cum scopuri negustoreşti au putut avea ca rezultat final o foae de excelentă calitate artistică şi cum încetul cu încetul, buna calitate artistică, la rându-i, influenţează pe comercianţii editori. Este o colaborare între punctul de vedere artă şi punctul de vedere tejghea care nu poate da decât cele mai culturale rezultate.

Nu rămâne însă mai puţin adevărat că „Adevĕrul" nostru este, într'o privinţă, mai pur-artistic decât alte publicaţii, dacă n'ar fi decât pentru simplul motiv că noi nu avem editori de lansat şi interese comerciale de menajat. Deaceea tonul informaţiei este mai pur şi mai dezinteresat, rămânând desigur, cu mult mai sărac în cuprins.

In tot cazul, „Adevĕrul literar" are, în publicistica românească, o fizionomie foarte originală, şi — trebue să o recunoaştem — dintre cele mai occidentale.

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

Amnistia

In „Bilete de papagal", revista d-lui T. Arghezi, citim următoarele rânduri despre amnistie, gest aşteptat de toată opinia publică:

„Se atribuia M. Sale Regelui, încă din momentul în care s'a întors, după patru ani de absenţă şi după ce a fost osândit de partidele politice, la pribegia pe viaţă şi la interzicerea de a intra în ţară zece ani — intenţia amnistiei. Silite de necazul public, diverse guverne au acordat de la război încoace din ea câte un crâmpei. Curajul unei amnistii întregi nu l'a putut avea nici un guvern, din pricină că oamenii fără inimă, fără dragoste şi fără creştinătate ai teatrului politic s'au temut de otrava şi imbecilitatea agresivă a rândaşilor din jurul fostului partid liberal, a cărora nerozie confunda duşmănia cu autoritatea şi mustrarea cu eternizarea puşcăriei. Am avut în Regenţă pe Şeful duhovnicesc al ţării şi el nu şi-a adus aminte de suferinţa nimănuia şi nici de răstignirea Celui, în numele căruia a purtat veştminte frumoase şi o cârjă cu şerpii de aur.

Majestate, toată lumea în ţara Ta are nevoie de o iertare, şi cei morţi şi cei ce sunt încă în viaţă, şi cei reputaţi vinovaţi şi cei socotiţi nevinovaţi. Datoria, dacă se poate pomeni o vorbă atât de aspră pentru meschinăria timpului nostru, nu şi-a făcut-o nimeni întreagă, decât din întâmplare; întâi, pentru că oamenii sunt de carne şi nu de metal şi nu de idee, şi al doilea pentru că Românii sunt ceeace sunt, Români chinuiţi şi Români iertători, cum îi cunoaşte trecutul întreg, în care n'au putut încăpea două lucruri: pedeapsa cu moartea şi crima politică, indicaţii definitive pentru a fi judecaţi de orice popor şi de orice civilizaţie, fie cât de veche şi de strălucită.

Şi dacă, pe de o parte, fiecare stăpân şi conducător a greşit, pe de altă parte nici slugile n'au greşit niciodată de tot, sau în orice caz greşeala lor nu poate fi socotită ca un asasinat. Nici Miniştrii n'au fost miniştri întregi, nici patrioţii n'au fost patrioţi întregi, nici dezertorii dezertori întregi, nici trădătorii trădători întregi. Toţi au nevoie de o iertare şi mâna Ta tinerească este aşteptată să mângâie cărunţimea părinţilor şi capetele copiilor noi — pentru ca, şi din holde şi din ocne, toate însufleţirile să se ridice către Tine şi să nu fie la punerea piciorului Tău drept în scara lui Vodă Mihai Viteazul, nicăirea nicio mâhnire".

Manuscrisele lui Slavici

Se discută chestia dispariţiei unor manuscrise ale lui I. Slavici cu prilejul unei percheziţii. D. Romulus Voinescu, membru în comitetul S. S. R. şi fost şef al Siguranţei, se disculpă: nu d-sa a făcut percheziţia, ci organele din subordin (parcă şeful nu-i responsabil şi el, în oarecare măsură, de isprăvile subalternilor!)

Ca colegi de breaslă scriitoricească cu d. Romulus Voinescu, — ţinem să-i facem un reproş: — Când era vorba de Slavici, unul de-ai noştri, de ce n'a supravegheat d-sa însuşi operaţiile de scotocire a sertarelor?

Măcar atâta protecţie... Doar d-sa îşi dă seama ce-i aia literatură!

O lecţie

Atrăgând atenţia unor tineri, care scot o foae literară, asupra unor greşeli, — primim în numărul următor al foii răspunsul de mai jos:

„Articolul d-lui Sevastos a avut darul să ne mărească entusiasmul cu care am pornit la lucru şi să continuăm a ne da toată atenţia ca această revistă scrisă şi editată de tineri să-şi îndeplinească adevărata ei misiune. In acelaşi articolaş d. Sevastos re atrage atenţia asupra unei greşeli strecurate în revistă. (Din neatenţia corectorului a apărut în corpul revistei „ex nihil nihilus" în loc de „ex nihilo nihil".)

Asemenea greşeli însă şi poate mai grave încă, apar în toate revistele.

Dar nu numai atât, întâlnim adeseori în reviste articole semnate de scriitori consacraţi pline de fraze stâlcite.

De pildă: în Adevĕrul Literar din 18 Mai întâlnim o schiţă intitulată: „O păcăleală" de Tudor Arghezi.

Intre alte fraze greoaie ale acestei schiţe, întâlnim aceasta: „scoase un epure dintr'o cutie, fără urechi". Probabil că e vorba de un epure şi nu de-o cure fără urechi", etc."

Vra-să-zică noi am spus că revista tinerilor nu ştie să scrie latineşte, iar ea ne acuză că nu ştim să scrim noi româneşte...

Luând notă de lecţia ce ni se predă — o trecem mai departe, d-lui Tudor Arghezi. Dacă d-sa îşi va modifica proza conform reţetei date, — perfect! Dar atunci bucata va trebui semnată Maur Săveneanu, şi nu Tudor Arghezi...

Savantlîc

„Universul Literar", enumerând scriitorii preferaţi de-un romancier al nostru, scrie: „Fraţii Karamazov, Les Passédès, Les messieurs *Golofliеff* (?), Salticov, Scedrin ş. a."

Această serie de autori şi de opere, — când în româneşte, când în franţuzeşte, când în ruseşte, — este amuzant amestecată şi ortografiată de interviewer.

Dar revista citează pe Salticov şi pe Scedrin ca doi scriitori — sau, poate, două opere... când în realitate individul despre care-i vorba se numeşte întreg: M. E. Saltîcov (Şcedrin).

Aceiaşi revistă, dedându-se la savantlâc, citează: „Nel mezzo cami della nostra vita"... când versul lui Dante sună astfel:

Nel mezzo del cammin di nostra vita.

Dar...

Un interview

La întrebarea pusă de reprezentantul unei reviste săptămânale: „Vă gândeaţi că mai târziu o să scriţi teatru în adevăr serios?", — d. Victor Eftimiu a răspuns:

„Nu. Făceam toate astea din simplu vagabondaj spiritual. N'am avut propriu zis o vocaţie literară. Nici acum nu sunt sigur că am avut-o. Poate că dacă aş fi continuat să fac pe actorul, acum aş fi fost *eliminat* din teatru, dacă aşi fi cultivat mai departe vioara, aş fi ajuns poate un cântăreţ virtuos ori un compozitor vestit, căci şi compuneam atunci. Cum vezi, am făcut literatură şi, regret, că nici acum nu sunt convins dacă trebue sau nu să mă felicit."

„Nici Nichifor, nici Crainic"

In ultimul număr al revistei „Gândirea", d. Nichifor Crainic — ricanând faţă de sărbătorirea memoriei lui Gherea — spune printre altele despre acest critic, luptător şi om de o rară distincţie sufletească: „C. Dobrogeanu-Gherea, care nu se numia în realitate nici C. Dobrogeanu nici Gherea... avea un spirit de întreprindere caracteristic rasei sale". (E mai nobilă taparea, decât locanta?).

Ne miră că d. Nichifor Crainic pune chestia pe acest teren — el care nu se numeşte nici Nichifor, nici Crainic... ci Ion Dobre, şi care — graţie „spiritului de întreprindere caracteristic rasei sale" — se ocupă cu cultivarea spanacului, şi cu vinderea lui pe preţ de speculă... — *M. Sevastos.*

Poşta Redacţiei

VASILE COBAN.— La nota noastră relativă la sursa d-voastră de inspiraţie: Heine şi Balmont, — ne răspundeţi următoarele:

„Cu plăcere vă răspund, că muza mea, nu e ataşată de Balmont. Insă recunosc singur cât de profund sufăr influenţa lui Heine, în versurile ce aţi bine voit să mi le publicaţi.

Fiind însă începător, am toată încrederea în mine, că am să mă scutur de această influenţă, mulţumindu-mă a rămânea cu o simplă asemănare naturală, a muzei lui Heine. Vă mai trimit încă nişte versuri. Am pus în ele, un colorit original. Bine voiţi a relata şi despre acestea, şi vă mulţumesc adânc, căci justa D-stre critică, mă cizelează, şi îmi arată, adevăratul drum".

Vra-să-zică chestia cu Balmont este o simplă coincidenţă.
Cât despre Heine, lepădaţi-vă cât mai repede.
Dar cu o condiţie: să nu contractaţi alte influenţe.
Astfel în poezia „Destăinuire", pe care ne-o trimiteţi, citim alăturatele versuri — pastişate după A. C. Cuza:

De vreţi să ştiţi prieteni, din ce motiv mâhnirea,
A aruncat în mine un cuget de ateu,
Am să vă spun prieteni — că mi-a murit iubirea...

Poate, vrând să scăpaţi de Heine, v'aţi tratat cu Cuza.
Dacă-i aşa — mai bine cu muza lui Heine, decât cu paţachina lui Cuza....

Expoziţii retrospective în Paris

Cu prilejul centenarului romantismului s'au organizat la Paris mai multe expoziţii în legătură cu acesta.

La Biblioteca Naţională s'au expus cărţi interesante şi unele manuscrise. A fost apoi expoziţia colecţiei „Revue des Deux Mondes" şi a tuturor publicaţiilor în legătură cu ea, expoziţia operelor lui Delacroix. Muzeul Artelor decorative a expus desene, mobile şi ornamente pentru interioarele franceze din acea epocă.

La Louvre s'a aranjat un colţ de muzeu care reprezintă Pavilionul Marian, fosta reşedinţă a ducelui şi ducesei d'Orleans, care se ştie că au fost protectori devotaţi ai mişcări romantice.

La drept vorbind ,arta din această epocă nu a fost la înălţimea literaturii. Ceeace a fost mai frumos în această epocă a fost moştenit din arta Primului Imperiu. Nu s'ar putea deci vorbi de un stil al romantismului. Totuşi arta acestei epoci a avut un caracter propriu, ea a fost arta aceea ce Francezii numeau „des brimborions" sau „des colifichets", a micilor nimicuri de pe masa de toaletă a femeilor cochete şi de pe etajerele saloanelor, miniaturi, talere de China pictate, mânere de uşi şi tot felul de vase şi statuete şi broderii, juvaeruri, umbrele, bastoane, reticule.

Trei săli cu asemenea desăvârşite şi incomparabile niimcuri au fost rconstituite complect. Picturile lui Eugène Lami şi Alfred de Dreux sunt mai numeroase decât acele ale lui Géricoult, Ingres şi Delacroix sau Daumier. Aceştia, dimpreună cu fraţii Deverie sunt mai caracteristici pentru epoca romantică şi gustul ei.

Cu acest prilej s'a amintit şi de alţi pictori, destul de talentaţi, dar căzuţi în uitare ca: Champmartin, Court, Granet, Couture, Charlet şi Xavier Leprince.

Cel mci mare interpret al Indiei

Astfel consideră presa engleză pe autoarea cărţii *„The Garden of Fidelity"*, Flora Annie Steel.

Autoarea a fost o personalitate extraordinară: „a greawoman", înţeleaptă, profundă şi de un curaj uimitor. Către sfârşitul vieţii, ea a devenit din ce în ce mai înţeleaptă, fără ca bătrâneţea să-i poată stânge vioiciunea, humorul şi să-i întunece cugetarea şi sufletul ei strălucitor.

La 82 de ani a făcut o călătorie în jurul lacurilor italiene şi a scris un volum de notiţe asupra acestei călătorii. La 83 de ani a citit şi recitit ultima carte a lui Eddington, studiind zi şi noapte filosofia lui, a scris cartea despre care vorbim aci, a început o alta şi a murit.

Cunoscută de o întreagă generaţie ca cea mai profundă interpretă a sufletului indian, ea a luat contact cu oamenii cei mai mari ai vremii.

Dar nu aceasta face valoarea autobiografiei sale „The Garden of Fidelity", ci francheţa cu care este povestită această viaţă omenească, în care se arată fiinţa care o povesteşte şi se descrie India, cum n'a descris-o încă nimeni până în prezent.

Fiind înzestrată cu un dar deosebit pentru limbi a pătruns în sufletul femeii indiene cum puţine femei albe au pătruns până la ea şi ce a găsit în acel suflet a redat cu pasiune pentru faptele reale şi adevărate şi în stilul unui umanist stăpân pe metodele ştiinţei — ceiace face din această carte, din care se vede o adâncă iubire pentru poporul indian, un izvor preţios de cunoştinţe şi pentru oamenii de stat englezi şi pentru cei ce ar vrea să scrie despre India şi pentru Indieni, ei înşişi, fie că urăsc sau admiră pe Englezi.

Flora Annie Steel a fost poetă, pictoriţă, actriţă, medică, dantelieră, bucătăreasă de prima forţă şi muzicantă, multe din cărţile ei sunt cunoscute şi apreciate în trei continente, iar unele de interes local se găsesc în mânile tuturor, ca acel manual de higienă pentru fetele moderne, despre care spune autoarea: „trebuie să ia locul lui Euclide, cel fără de nici un folos pentru ele". A fost inspectoarea şcolilor pe o întindere de 141.000 mile pătrate şi membră în biroul de Educaţie a *Penjabului*. Este unul din acele tipuri de „Great Women", care se întâlnesc adeseori în istoria culturii engleze şi care sunt dovada cea mai strălucită a nivelului de grandoare feminină, la care poate ajunge femeia în împrejurări prielnice libertăţii sale de desvoltare. — *I.*

Centenarul lui Benjamin Constant

„Gazette de Lausanne" publică într'un număr special textul in-extenso al discursurilor pronunţate la ceremonia organizată de către „Société des Etudes des lettres a l'Aula de l'Université de Lausanne", cu ocazia centenarului morţii lui Benjamin Constant.

Această serie de studii constitue o evocare complectă a operei, caracterului şi activităţii literatului, omului de lume şi omului politic. D-l P. Kohler, profesor la şcoala politehnică federală, a vorbit despre scriitor; d-nii A. Reymond şi C. Gilliard, profesori la facultatea de litere, au analizat, primul pe istoricul şi criticul Constant, al doilea pe omul politic.

Dar bucata cea mai completă este aceea a d-lui G. Rudler, profesor de literatură franceză la Universitatea din Oxford. Este un studiu magistral asupra sufletului şi caracterului lui Benjamin Constant.

Sunt evocate mai întâi învăţăturile deplorabile şi exemplele urâte pe care le primi Benjamin Constant încă din copilărie: „Tatăl său, mai înainte de a-l lansa în lume, la vârsta de 14 ani, îl părăseşte, în micile oraşe neerlandeze, în grija servitorilor. El are apoi asupra lui, între timp, o influenţă deplorabilă. Dispreţuitor, ironic, taciturn până la absurd, el contribue la anihilarea afectivităţii fiului său, şi-i progresează timiditatea. Ii provoacă egoismul prin lecţiuni de un utilitarism meschin. Asupra femeilor îi dă sfaturi semeţe".

Urmează apoi cele dintâi experienţe amoroase: „Imaginaţi-vă frumoasa (?) siluetă a îndrăgostitului! Un băiat slăbuţ, cu picioarele subţiri, cu talia mlădioasă şi cu umerii încovoiaţi, cu părul... en baguettes de tambour şi roşu, cu ochii umezi de culoarea sticlei. S'ar putea spune că, pe lângă temperamentul lui, trei lucruri au contribuit ca Benjamin Constant să fie aşa cum a fost: moartea mamei lui, lecturile lui şi... părul lui cel roşu. Nimic nu duce mai mult la timiditate, atunci când iubeşti şi vrei să fii iubit, decât sentimentul urâciunii tale. La timiditatea ca şi la revoltă. Cine ştie dacă extravaganţele acestui tânăr nu sunt într'o măsură protestarea sensibilităţii în contra formei şi chipului său, semnul unei adânci mâhniri interioare? Oare nu din cauza aceasta nu va şti el să cucerească o femeie? El le forţează şi uzează de ele într'un fel sumbru, amar, tragic; le târăşte după sine într'un vârtej cald şi uscat ca şi vântul deşerturilor".

In 1787, la Paris, face cunoştinţa admirabilei doamne de Charrière. Dar el are douăzeci de ani şi ea patruzeci şi şapte. Legătura lor fu scurtă şi sfârşi lamentabil. Urmează aventuri celebre: mai întâi d-na de Staël, pe care o întâlni la Lausanne, la 28 Septembrie 1794. După puţin timp întâlneşte pe ilustra cochetă M-me R camier. Aventura lor nu dură propriu zis decât cinci zile. „Când se despărţi de aceasta, spune d. Rudler, Constant nu mai era decât un pustiu, o grămadă de cenuşă, şi ruini. Ca om, era sfârşit. Măreţia lui se clădi însă pe aceste ruini".

Acest frumos număr din „Gazette de Lausanne" este bogat ilustrat cu numeroase portrete ale lui Benjamin Constant şi constitue un preţios document de istorie literară. **G. B.**

Mărunte

— D. Ionel Teodoreanu, înainte de a se instala la mare (unde va scrie, în vara aceasta, romanul unei femei), a dat un interview unei reviste săptămânale. Citām:

„Preţuesc mult pe Sadoveanu şi Arghezi. Stimez activitatea culturală ce se desfăşoară la Bucureşti şi admir lupta pe care o dă Cezar Petrescu pentru a defini fizionomia socială a epocii noastre. Tuturor celorlalţi scriitori cari muncesc astăzi, le aduc aci la toţi salutul meu frăţesc".

— D. Const. Rîuleţ publică în reviste seria unor rapoarte agramate asupra câtorva fapte diverse.

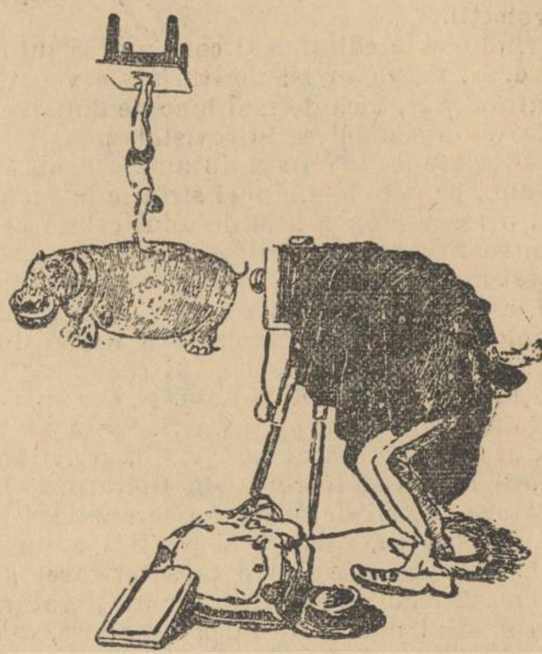
Cum d-sa face parte dintr'un birou oficial de presă — în caz de continuare... vom fi nevoiţi să-i cerem destituirea.

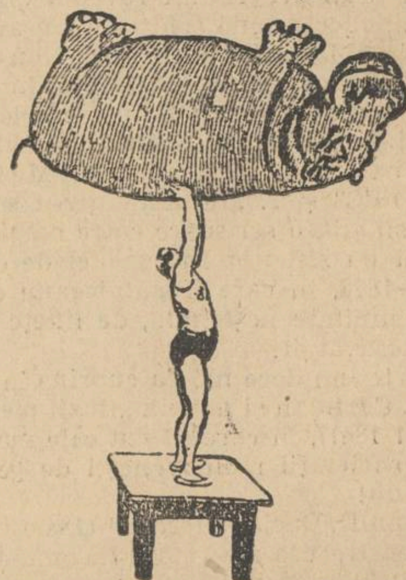
Căci dacă d. Râuleţ face literatură *aşa*... ce trebue să fie opera-i gazetărească, lucru mai puţin pretenţios ca limbă şi stil?

— D. Ion Foti, codirectorul „Propileelor literare", se ocupă într'o revistă despre gazetarul de idei, gazetarul profesionist, gazetarul-scriitor, etc. Numai despre gazetarul *mouchard*, d. Foti nu spune un cuvânt. Şi d-sa ar fi fost foarte competent...

Cetiţi
Romanul celor 4
Stafiile Dragostei
de Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştok şi Alexandru Bilciurescu. Preţul 60 Lei

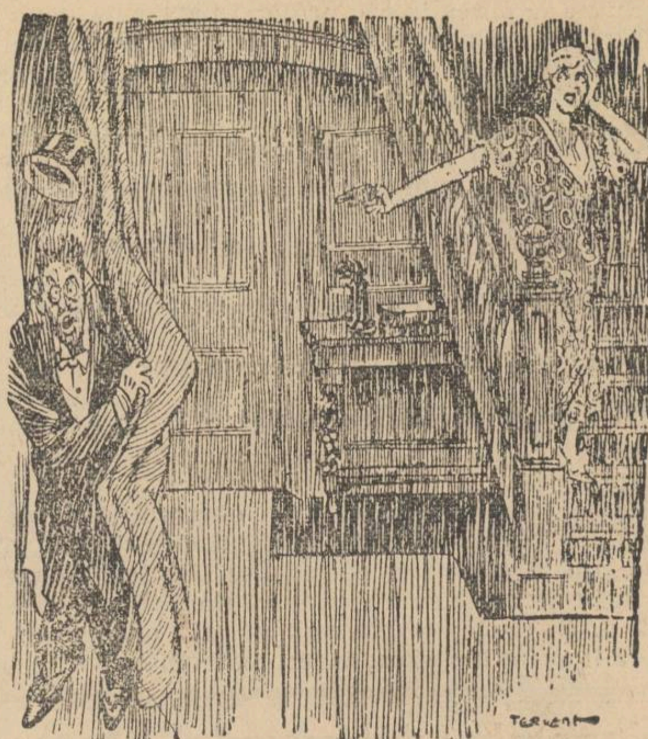
Un atlet


Cum se fotografiază.


Şi cum îşi expune fotografia.

(Din „Adevĕrul de Joi" 1898)

Riscul


— Nu ştiu dacă eşti bărbatul meu sau un hoţ. Ca să nu risc — trag...

Accident



Agentul. — Domnişoara Virginia Plunet, str. Republicii No. 73... Vârsta: peste patruzeci.

Domnişoara. — Cum peste patruzeci? Obraznicule. Treizeci şi cinci peste o lună...

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 501

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 13 Iulie 1930

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: | AL. V. BELDIMAN 1888–1897
CONST. MILLE 1897–1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

De vorbă cu d-ra Otilia Cazimir

Trăim în epoca interview-urilor literare.

Conformându-se acestei mode occidentale care s'a aclimatizat și la noi, Adevĕrul Literar *a publicat, nu tocmai de mult, câteva convorbiri cu unii dintre scriitorii noștri, pe care i-a obligat să vorbească despre persoana lor, despre împrejurările lor de viață, despre biografia, gusturile și proectele lor, etc. (știind bine că aducem astfel cetitorilor acestei reviste, amatori de atare incursiuni indiscrete în viața omului, un savuros serviciu).*

Numai d-șoara Otilia Cazimir s'a sustras până acum regulat acestei obligațiuni profesionale.

Aducându-ne aminte mai zilele trecute de această dezerțiune a unuia dintre colaboratorii noștri cei mai statornici, ne-am indignat: pentruce refuză d-șoara Otilia Cazimir moravurilor noastre inchizitoriale acest auto-da-fe, *pentruce umblă să scape de această autorăstignire pe altarul artei, al istoriei literare și al curiozității profane? Și, neputând să ne deplasăm momentan până la Iași, am trimis scriitoarei noastre o lungă listă de întrebări indiscrete, cu obligația s'o complecteze imediat și să ne-o trimită îndărăt cu prima poștă.*

D-șoara Otilia Cazimir ne-a făcut o surpriză: a transcris pe curat întrebările noastre prozaice — și ne-a răspuns la ele... în versuri!

Iată, mai jos, acele întrebări, însoțite de răspunsurile lor.

— Cum e casa în care locuiți și care este anturajul d-voastră imediat?

— Mi-i casa 'n deal... E un palat modest
In care, la un colț, e un iatac
Ce peste ramuri verzi de liliac
Se uită 'ntotdeauna spre sud-vest.
E-o casă nici prea mică, nici prea mare,
Și-i toată îmbrăcată 'n rouruscă.
Din umbra ei s'aude prin urmare
Când, pe la poartă, trece 'n sbor o muscă.

In față e grădina mea cu flori.
(Acum miroase amărui, a maci,
Iar mai pe sară dulce, a cicori).
Am nu știu câte soiuri de copaci.

Am soră, frate, mamă... și mai am
Doi ochi mirați cu care uneori
Mă văd pe mine însă-mi, ca prin geam.

Am păsări multe și-un cocoș pestriț.
Pe ouă am o cloșcă mai de soi.
Un câne ramolit (îl chiamă Fritz)
Și trei pisici, cu câte doi pisoi.

— Unde v'ați petrecut copilăria? Și dela cine credeți că ați moștenit talentul literar?

— Pe unde mi-am lăsat copilăria,
Erau livezi cu vișini și cireși...
Străbunii din spre tată mi-s răzeși,
Dar strănepoata lor, cu „poezia"
Și-a prăpădit pe semne răzășia
Când s'a mutat cu maică-sa la Ieși.
(Păstrez într'o firidă de dulap
O cațaveică veche cu sângeap,
Vre-o câteva ceasloave cu 'nsemnări
Și stropi de ceară dela lumânări,
Covoare înflorite pe păreți
Și patru-cinci hârțoage cu peceți...)
Acolo, la o casă cu cerdac,
Ardeau în soare pâlcuri vii de mac
Și toamnele veneau cu crizanteme.
Cămara mea dădea în spre Siret.
(Vedeți, sunt moldovancă get-beget).
Dar cât de-adânc aș căuta în vreme,
Nu dau în neamul meu de vre-un poet,
Deși se poate (ce nu-i dă prin gând
Cui umblă să-și înobileze spița?) —
Străbunii mei de cine știe când
Să fi colaborat la *Miorița*...

— La ce an v'ați născut?

— De chestiuni de ordin prea intim
Eu cred c'ar fi păcat să mai vorbim...
Destul că vre-un confrate oarecare,
Atunci când eu voiu fi în paradis,
S'o apuca să-mi umble prin saltare
Cu mână indiscretă și ostilă
(Se pare, doar, că lucrul e permis),
Să scrie „O viață inutilă", —
Biografie extra-romanțată
In care va fi vorba despre-o fată
Ce nu sunt *eu* — și n'am fost niciodată.
Că m'am născut, nu 'ncape îndoială
(Doar n'oiu fi „generație spontană"),
Dar când? — Aceasta-i altă socoteală...
Iți spune orice vrei să-ți spue-o fată,
Dar vârsta nu și-o spune niciodată.
Cu toate astea — lucru curios —
Pe-a altora ți-o spune bucuros.

— Când ați început să scrieți literatură?

— Pe vremea când am început să „scriu",
Mă pieptănam cu cozile pe spate
Și-aveam într'un carnet liliachiu
In loc de flori — metafore presate.

Cântam „durerea sfântă-a unui neam"
Și Oltul „nost", pe care-l cunoșteam,
Din vechiul meu atlas de Geografie,
Doar ca pe-un fir de ață albăstrie.

Și mai scriam și stihuri de iubire,
Ca niște flori de *bună-dimineața,*
Rimând iubire cu nefericire.
(Simțeam, pe semne, că mă trage ața...)



Otilia Cazimir

— Orice scriitor își are, când e vorba de scris, obiceiurile și procedeele lui. Ați putea să ne spuneți și nouă: cum scrieți, cum vă inspirați? Și când aveți obiceiu să scrieți: dimineața ori seara?

— Vă 'nchipuiți, probabil, o poetă
Cu imaterială siluetă,
Cum stă așa, cu degetul la frunte,
Privirea vagă, ațintită 'n pod,
Și-așteaptă inspirația târzie?...
Ar fi frumos — dar tare incomod!

Nu, viața nu-i „poetică" de loc.
Și cântecul, sfios ca o răsură,
Iși țese melodia lui obscură
Pe-ascuns, — cum cântă marea în ghioc,
Cum doarme, iarna, râul viu subt ghiață...

Poți pune viață în literatură, —
E greu să pui literatură 'n viață...

— Vă rugăm să ne spuneți: cum arătați la față? Sunteți blondă sau brună? Urâtă sau frumoasă? Care e părerea d-voastră personală în această privință?

— In poza ce-o vedeți alăturată,
V'asigur că nu sunt de loc flatată.
Un pictor modernist mi-a dăruit
O poză 'n care samăn cu... bunica,
Și fotografii toți mă compromit
Cu chipuri triste de mă prinde frica:
— Cum, *asta* 's eu?...
Oglinda 'i mai cu toane:
Eri, mi-arăta un chip ca din icoane
(Oval sever, de sfântă bizantină),
Și astăzi — râd ca macii din grădină.
Cum sunt, exact, n'aș ști să spun de loc,
Cuvintele 's rigide și sărace, —
Dar știu că-i par frumoasă cui nu-mi place,
Iar cui îmi place i-s urâtă foc.

Nu-s rea, nici bună nu-s. Și orice-aș face,
Prieteni am puțini, dușmani destui.
In lume nu fac umbră nimănui,
Dar nici în umbra altora nu-mi place.

Și-apoi, ce-ați vrea să vă mai spun, anume?
Oricui ar încerca să mă descoase,
I-aș spune c'am trăit cu capu'n nori,
Că 'ntotdeauna am fugit de lume
Și că m'am ocupat adeseaori
Cu lucruri ce se zic neserioase.

— Sunteți socotită ca poet tradiționalist. Care e părerea d-voastră în această privință?

— In astfel de discuții efemere,
Am obiceiu... să n'am nici o părere.

Eu nu răspund la întrebări cu spini,
Nici umblu după laude cu cheta.
De nicăeri nu-mi împrumut rețeta.
E treaba dumneavoastră, ca străini,
Să-mi puneți, după toane, eticheta.

Mă indispune orișice tipic.
Odată-s tristă, alte ori mă joc, —
Nu pot să mă 'nvârtesc mereu pe loc,
Așa cum caii se 'nvârtesc la treer.
In fire-oiu fi având ceva de greer,
Dar din flașnetă știu că n'am nimic.

— Ce părere aveți despre confrații d-voastră întru literatură?

— Eu îmi cunosc confrații prea puțin
Pe consurori nu le cunosc de loc.
Am auzit că sunt urâte foc.
(Din punctul de vedere feminin,
Ne prețuim, de sigur, reciproc...)

— Ce părere aveți despre faptul că s'au acordat femeilor drepturi politice? D-voastră faceți politică?

— In viața asta scurtă (un minut!)
Sunt lucruri mult mai bune de făcut.
Nu țin de fel ca 'ntr'un local de vot
Să stau cu cetățenii cot la cot.
(Deși —mai știi? — la vârsta zisă critică,
M'oiu apuca și eu să fac politică...)

— Ați fost vre-odată în străinătate? Vă place să călătoriți?

— Aș vrea să rătăcesc prin alte părți,
Mă 'mbie câmpul, marea și lumina.
Mă plimb în vis prin țări văzute 'n cărți
Și-am vrut, când-va, să fug în Argentina.

De când aștept să-mi vie-odată rândul
(Cu-o „bursă de călătorie", poate)
Să plec și eu aiurea 'n libertate, —
Dar pân' atunci, călătoresc... cu gândul.
(Ba, ca să nu rămân nici chiar cu visul,
Mi s'a tăiat pe C. F. R. permisul).

— In urma volumului „Din carnetul unei doctorese", lumea crede că sânteți doctoreasă în medicină. E adevărat?

— N'am omorît pe nimeni pân' acum...
Și dacă sunt ori nu sunt doctoreasă,
La urma-urmei, oare cui ce-i pasă?
Că de-aș fi medic cum e Duhamel,
Ar însemna că am talent ca el?
Ori dacă titlul meu ar fi absent,
Ar însemna că nu mai am talent?

Ce fel de doctoreasă, prin urmare,
Când pentru mine însă-mi nu-s în stare
Sá inventez ceva, vre-o doctorie,
Ca să mă lecuesc de poezie?...
Când aș descoperi ceva în fine,
Aș scrie (tot în versuri) o rețetă
Pe care-aș da-o 'ndată la gazetă,
Să-i vindec și pe alții ca pe mine.

Dar n'ași vrea să-mi găsească nimeni vina
Că versul mi-l prescriu cu picătura, —
Și că-l ucid pe om cu medicina
Când nu-l dau gata cu literatura!

— Cum vă petreceți de obiceiu vremea liberă, într'un oraș ca Iașul?

— „Eu nu mă duc la cinematograf".
A zis, când-va, un trubadur ieșan.
Nici eu, — decât așa, odată 'n an.
(Și — e coincidență ori mă 'nșel? —
De câte ori mă duc, la orice ceas,
Il întâlnesc acolo și pe el).
Nu pot să sufăr filmele „cu glas".
Prefer s'ascult acasă, din balcon,
Un bariton englez la patefon, —
Că ăsta cântă numai când îl pui,
Ce-mi place mie, nu ce-i place lui.

Imi plac grozav cafelele turcești
(Doar nu de geaba stau în „Beilic")
Și singură cu mine 'mi spun povești,
Și singură cu mine mi le stric.

Dar când mă satur să mă tot ascult,
Când toate parcă au mai fost demult,
Pornesc pe uliți singurică cuc
(Iau aer să-mi ajungă pân' la anu')
Și câte-odată, rare ori, mă duc
La vie 'n deal, la domnul Sadoveanu.

Acolo-i umbră, liniște, răcoare,
Și-s zâmbete cum nu sunt nicăeri.
Spre crâng, pe subt caiși, gutui și meri,
Miroase a sulfină și-a cicoare,
In fața noastră albăstrește vița, —
Și-mi iese 'n drum duduia Profirița...

— Ce credeți despre mutarea „Vieții Romînești" în Capitală?

— „Viața Romînească" a plecat...
De câtva timp, din sumbrul ei palat
Se arăta la patru luni odată,
Tot mai subțire, mai anemiată,
Ca scrisă pe hârtie de țigară.
Am dus-o cu onoruri pân' la gară
Și i-am făcut bezele cu batista...

Dar n'am de ce să fac pe pesimista;
Deprinsă 'n urbea ei patriarhală,
Cum o să stea, săraca, 'n Capitală?
Acolo nu-ți poți auzi cuvântul,
Că toate țipă, toate se hurducă
De parcă se cutremură pământul...
O s'o apuce-așa, un dor de ducă,
De târgul ei tihnit, de megieși,
De liniște, de domnul Ibrăileanu, —
Și, într'o zi, făcându-și geamantanu',
O să mai vie, poate, pe la Ieși.

* * *

Și-acum, când v'am răspuns pe îndelete
La 13 chestii indiscrete,
Precum la tribunal o inculpată, —
Eu am făcut tot ce-am putut să fac
Spre a eși basma curată.

Și dacă nu v'am fost pe plac,
Să... mai poftiți și altă dată!

OTILIA CAZIMIR



Maxime latinești

Locul care era umed dinainte, se udă și mai mult după ce-a plouat.

Dacă te bați cu bălegarul, fie că te învinge, fie că-l învingi, tot te spurci.

In vasele umede nu stă smoala solidă.

Vițelului să-i dea de mâncare cine a băut laptele.

E curios că găina neagră face ouă albe.

Dacă vrei să strângi bani, fă-te advocat sau doctor; dacă te faci profesor sau filozof, rămâi sărac.

E slab de minte cine coase sacii cu purpură.

Gaura sacului se cârpește din acelaș sac dacă nu se poate din altul.

Din aceiaș floare se scoate și miere și venin.

Cine nu știe să jupoaie oile, le strică blana.

Prostul râde chiar numai dacă-l strigi pe nume.

De nevoie aleargă baba.

Mare zarvă s'ar face, dacă l-ar învinge mielul pe lup.

Flacăra proaspătă se stinge cu apă puțină.

Din flori felurite iese parfum mai bun.

Junca slută ar vrea să le sluțească pe toate.

Cine e stăpân pe trăsnet nu se teme de grindină.

Hoțul laudă calul, dar cu ochii e la grajd.

Cine sparge vasele le plătește.

Cine vrea să învețe fără carte scoate apă cu ciurul.

Iarba care nu dă rod crește mai iute.

DOMNIȚA A PLECAT

Scrisoare tristă

Veste îți trimit acum prin frunze,
Gălbineala galeșă de toamnă,
Lacrimi prinse 'n sufletul meu, pânze
Peste stârvul vremii de aramă.
Limpezimile de vin curgând prin vrană,
Cântec smuls izvoarelor de sticlă,
Impletesc în veselii de cramă,
Pașii tăi molateci, calzi de pâslă

Liliecii întrebărilor de noapte
Frâng svâcniri de sboruri mătăsoase
Peste țintirimul cu morminte coapte
Unde iarba poartă amintiri cleioase,
Putrezimi de carne și de oase,
Invârstări de viermi prin țestele de pâclă,
Unde gândurile-ți au plivit mănoase,
Pașii calzi, molateci ca de pâslă.

Mă prind de crucea aspră de tăciune
Și scurm tăcerea nopții de cenușă
Cu unghii colțurate și păgâne
Și scâncete de prunc fără păpușă.
Aș vrea în piept să am deschisă ușă,
Și sângele să-l știu curgând cu svon de vâslă,
Să n'aud gâlgâind la buhnă 'n gușă,
Calzi pașii tăi, molateci ca de pâslă.

Și întreb Domniță țărna și văzduhul
Când reintors la vechea cislă,
Simți-voi clătinându-se ca stuful,
Calzi pașii tăi, molateci ca de pâslă.

EDOUARD MEZINCESCU

Din carnetul unui muncitor

Instantaneu Periferic

Amiaza unei zile de Mai. Căldură calmă.
Vedere pitorească de mahala străveche.
Prin curți cu garduri știrbe, profund, tăcerea doarme,
Trezită doar de-un câine ce latră 'ntr'o ureche.

Ușor, ca niște funde pufoase, rândunele
Alunecă grăbite pe sub salcâmi în floare,
Din ale căror ramuri se scutură pe uliți
Bucăți de umbră verde și broderii de soare.

Incovoiat din umeri, spre câmp, un plop subțire
Abia mijind în zare — o dungă nichelată —
Pășește printre case purtând în cap cu trudă
Căciula somnoroasă a unui nor de vată.

Pe cărărui de aer trec fluturi de olandă
Și pentru că e ora când lumea muncitoare,
In cete scorojite de fumul din uzine,
Și-a înfundat necazul prin cârciumi populare,

Induioșată parcă, departe în surdină,
O caterincă 'ndrugă romanțe demodate
Și răsfățându-și trupul de-atlas senin, prin arbori,
Alene bate vântul din aripi parfumate.

CRISTIAN SARBU

Noutăți apărute în Editura „Cugetarea" Delafras:

PANAIT ISTRAȚI
HAIDUCII
MAURICE DEKOBRA
TIGRII PARFUMAȚI
I. WASSERMANN
CAZUL MAURIZIUS
I. NEMIROVSKY
DAVID GOLDER

Prima Liturghie

FRANCESCO PERRI

Ciudat gustul nevestei mele! — se gândea cavalerul Cristofor Bellomo, în timp ce se ghemuia sub plapuma patului nupțial, — să mergi duminica la liturghia dela ora șase, când se celebrează atâtea dela opt până la prânz. De fapt doamna Silvia, sărise din pat deabea bătuse cinci, se spălase cu îngrijire, și acum, înaintea oglinzii, care reflecta întreaga sa făptură grațioasă, se îmbrăca pentruca să se ducă la prima liturghie.

Doamna Silvia care avea aproape treizeci de ani era o femeiușcă adorabilă. Nu prea înaltă, avea însă un corp delicat tăiat la perfecție, o față frumoasă ovală cu pielea fină, și doi ochi verzi, care sub bucla de păr castaniu tăiat à la garçonne, dădeau fizionomiei și privirii ei un nu știu ce misterios și ales. Se îmbrăca foarte bine, pentrucă bărbatul său câștiga îndeajuns cu comerțul de orez și nu-i refuza nimic.

De altfel doamna Silvia merita un tratament similar. In casă, cu toate că aveau doi servitori, veghea asupra tuturor, era econoamă, afectuoasă, ordonată, și-și adora cei doi copii. Pe bărbat deasemeni îl iubea... da... dar pentru D-zeu! După zece ani de căsătorie nu se poate pretinde mare entuziasm nici chiar celei mai bune soții. Și pe urmă cavalerul Bellomo bătuse deja cincizeci de ani, și la entuziasm supraabundent nici nu se mai gândea. Ii ajungea acea afecțiune calmă, ordonată și prevenitoare, aproape filială pe care i-o risipea doamna Silvia, și era astfel fericit. Chiar gustul de a merge la prima liturghie era justificat prin faptul că el se ridica la timpul când o cunoscuse: ceva mai mult, — acelei obișnuinți matinale îi datora el căsătoria și unele din cele mai delicioase ore din viața sa. Gândindu-se acum în caldul cearșafurilor, un fior de plăcere îi scutură corpul puțin cam molatec și îngrășat.

Lucruri de acum zece ani.

El era atunci holtei și uneori nemerea la hotelul „Șoimului", în companie cu prieteni, ca să bea câteva sticle și să petreacă. Silvia, încă domnișoară, orfană de amândoi părinții, fusese luată în casă de un unchiu ca s'o ajute, și în special în zilele de târg, servea la masă anumite grupuri de clienți care meritau considerație specială. Era așa de tânără, cu o bluză de catifea roșie, părul abundent despărțit de o cărare pe frunte, și piciorușele nervoase și sprintene care făceau să plesnească fustele ca un bici, încât cavalerul Bellomo se îndrăgosti. El avea deja o frumoasă poziție economică, și cu cei patruzeci de ani începea să simtă nostalgia familiei, acea dorință arzătoare de repauz și de liniște care subminează apusul tinereței și care termină de obiceiu ducându-ne înaintea ofițerului stării civile. Dar obiceiurile de holtei nu-i permiteau să se gândească serios la căsătorie, astfel că atunci când se hotărî să curteze pe Silvia, o făcu cu reaua intenție de a o seduce.

Cavalerul Bellomo începu să frecventeze hotelul în toate zilele, și o vorbă azi, o mângâiere mâine, reuși să intereseze pe tânără foarte serios. Nenorocirea era că fata nu eșea niciodată din casă și când ajunse la mângâieri la întrevederi mai concludente, dificultățile au apărut de neînlăturat. Dar femeile trec peste toate greutățile când e vorba de dragoste, și Silvia trecu într'un mod strălucitor. Ea mergea pe atunci la prima liturghie; se gândi să folosească acele două ore.

Era iarnă și atunci, și cavalerul Bellomo își amintea cu mare plăcere de așteptarea neliniștită a primei vizite. Afară căzuse zăpadă și ferestrele erau înflorite de ghiață. Când clopotele bisericii din față împrăștiau chemarea lor încă în întuneric, ușa pe care el o lăsase întredeschisă scârțâi ușor, și Silvia, puțin cam speriată, se repezi în brațele lui cu obrajii reci ca o înghețată. Aceea a fost ultima și cea mai delicioasă aventură de holtei. In Aprilie se'nsură și deveni foarte mulțumit.

Era poate amintirea acelei aventuri care dusese, după cum se spune la polițe, la bun sfârșit, că doamna Silvia rămăsese afecționată de prima liturghie? Lucru care, dacă ne gândim bine nu displăcea cavalerului Bellomo. Chiar de câte ori vedea pe nevasta sa cu fața înfloritoare ascunsă pe jumătate în blana de vizon, eșind din camera nupțială ca să se ducă la liturgia de dimineață, îi părea că o revede intrând în odăița lui de holtei, și amintirea îl făcea să închidă ochii, ca și cum ar fi vrut să țină pe loc imaginea unui amor fericit care acum îi înveselea viața.

In timp ce cavalerul Bellomo răscolea aceste amintiri, doamna Silvia terminase să se îmbrace, își retușase pentru ultima oară cu pudră năsucul și obrăjorii și aplecată asupra soțului toată parfumată și elegantă cu ultima toaletă, îl sărutase pe păr salutându-l: — Ciau, scumpule... adio dragoste:... — Și dispăruse sveltă după ușă. Cavalerul Bellomo se ghemuise cu un tremur de plăcere sub plapumă și readormise.

* * *

Intr'o Vineri cavalerul Bellomo s'a dus la târgul din Mortara și, dupăce a combinat niște afaceri excelente, spre amiază se gândi să meargă să se refacă la hotelul „Coroana groasă". Când intră în salonul hotelului observă că era plin și că toate locurile erau ocupate. Pe când se uita împrejur, îi veni înainte un chelner care-l cunoștea.

— Cavalere, poftiți cu mine. Aici nu mai e loc; dar am preparat câteva mese în vestibul pentru câțiva turiști milanezi. Dacă nu vă displace...

— Dimpotrivă! — răspunse cavalerul Bellomo și urmă pe chelner. Sub o boltă a vestibulului hotelului, un grup de tineri eleganți începuseră deja masa, discutând zgomotos.

— Permit, domnii? — întrebă cavalerul Bellomo, salutând.

— Poftiți, poftiți... — răspunse unul dintre comeseni, un tânăr frumos și robust, îmbrăcat cu un costum de turist de cea mai bună stofă engleză. — Luați loc.

— Mulțumesc. Sunteți milanezi d-voastră?

— Milanezi pur sânge.

— Sunt milanez și eu.

Făcute repede prezentările, cavalerul Bellomo începu să mănânce și el șuncă și sardele, în așteptarea unui rizoto.

S'a mâncat și s'a băut cu abundență, și când au ajuns la fructe, cum se întâmplă întotdeauna în companiile unde sunt tineri, au început să vorbească de femei. Două sau trei aventuri piperate au înveselit și pe cavalerul Bellomo, când tânărul elegant, îmbrăcat în turist, care-i adresase la început cuvântul, începu să vorbească.

— Cu toții știm, — spuse, — că nu există pe pământ un animal mai ciudat și mai de neînțeles ca femeia, dar chiar în femeie sunt ciudățenii și ciudățenii. De unele își dă seama, de altele absolut nu. Eu vă invit pe toți, domnilor, și pe d-ta, cavalere, să-mi explicați acest mister. De un an cunosc o femeie, una din creaturile cele mai bine făcute din câte am cunoscut. In totul, văzută pe stradă, nu pare mai mult decât o femeie grațioasă, văzută în intimitate e însă perfectă. Am cunoscut-o din întâmplare, la grădina publică, am privit-o, mi-a răspuns, am urmărit-o, m'a încurajat. M'am apropiat, am vorbit puțin, și s'a despărțit imediat dându-mi o întâlnire pentru Duminică, la ora șase, în fața bisericii S. Carlo. Cu toate că atât ora cât și locul mi-au părut ciudate, în acel moment nu am discutat. Am promis să mă duc și Duminică punctual m'am aflat sub una din coloanele bisericii. După un minut un taxi s'a oprit înaintea pieței, doamna scobori, îmi dădu mâna și mă invită în templu.

„In umbra discretă am vorbit. Mi-a spus că-i plăceam, m'a întrebat dacă aveam un apartament al meu, și pentrucă i-am răspuns afirmativ, declară că e gata să mă urmeze. Am mers. Vă asigur că o creatură mai delicioasă eu nu mai cunoscusem: arzătoare, expansivă, mângâietoare, plină de gingășii, însfârșit ceva superlativ. Am stat împreună un ceas, apoi mă lăsă dându-mi întâlnire pentru duminica următoare la aceeaș oră. Ei bine: acum e un an de când cunosc pe această femeie, am încercat în mii de feluri s'o văd într'o altă zi, să schimb ora întâlnirilor noastre, totul a fost în zadar. Imi răspundea: eu nu sunt liberă decât Duminica dela șase la opt, în ora primei liturghii.

„Bărbatul pare că e un om bun, liniștit, un cincantenar cinstit, care o adoră, și care nu se îndoește nici pe departe de infidelitatea nevestei. Și pe urmă e un comerciant care câteva zile pe săptămână e departe de casă pentru comerțul lui.

— Trebue să fie o femeie ciudată, una din acele mistice bolnave la creer, — spuse unul dintre comeseni.

— Mai puțin ca oricine... Dacă ați vedea-o, chiar fizic, e portretul sănătății, al echilibrului în persoană. Și e așa de drăguță, cu un corp atât de delicat, o față frumoasă ovală și doi ochi verzui care dau privirii sale un nu știu ce misterios și ales.

Cavalerul Bellomo încercă să se ridice foarte palid, dar recăzu pe scaun cu greutate și cu fruntea muiată de o sudoare rece. Comesenii îl înconjurară îngrijorați, îi desfăcură cravata, îi descheiară gulerul și-l stropiră cu apă rece pe față. Alergară îndată chelnerul, proprietarul hotelului și se trimese după un doctor.

— Ce simțiți, cavalere, îl întrebă tânărul elegant, în timp ce-l susținea de subțiori, — puțină indigestie?

Cavalerul Bellomo îl privi cu ochii unuia în agonie; apoi eși transportat pe sus de doi chelneri. Și pe când îl așezau pe un pat, într'o odaie a hotelului, murmura ca aiurit: „Prima liturghie, prima liturghie!.... Mai întâiu a făcut-o unchiului ei și acum mi-o face mie".

Trad. din ital. WL. PETROVICI

IN VACANȚĂ
TREBUE SĂ RĂSCUMPĂRAȚI VREMEA LECTURILOR INUTILE ȘI BANALE
ORICE IUBITOR AL CĂRȚII VA CITI:
ARIEL sau
VIAȚA LUI SHELLEY
de ANDRÉ MAUROIS
apărută în Editura „Adevĕrul" într'o excelentă traducere romînească

NOU CETIȚI
SELMA LAGERLÖF
MUNKYTTAN
Traducere de ANA CANARACHE
în BIBLIOTECA DIMINEAȚA
No. 125 apărută în 165 pagini
Prețul 20 Lei
La librării și depozitare de ziare

Impresii franceze din Berlin

In numărul de Iunie din „Revue de Paris", Jean-Louis Vandoyer publică impresii din Berlin. Foarte interesante pentrucă foarte imparțiale. Domnește în aceste note un spirit de nepărtinitoare observație, de conștiincioasă punere la punct care, din partea unui Francez, surprinde. Autorul a fost în Berlin și în 1910 și a asistat, la legația franceză, la o recepție a Kaiserului. Anul acesta a fost invitat împreună cu alți câțiva scriitori francezi de directorul celebrului Circ Sarrazani. Vandoyer plimbându-se prin Berlin își notează astfel impresiile: „Deoparte și de alta a străzii casele noui ale unui cartier nou. Trebue să fiu sincer: caut zadarnic să văd urmele acelui faimos „prost gust german", care, la noi în Franța, servea cu indolență (și servește încă) drept cuvânt de ocară pentru orice arhitectură mai îndrăzneață... Aproape toate aceste clădiri plac prin armonia și simplicitatea liniilor..." Iată, într'adevăr pentru un Francez o afirmație surprinzătoare. Moda care a domnit mereu în Franța și care consta din hulirea à priori a tot ce era artă germană și gust german pare, însfârșit, că e pe cale de dispariție. Era un obicei foarte francez de a considera gustul ca un monopol francez, mai mult chiar (sau mai puțin): ca un monopol parizian. Despotismul Parisului în această materie se exercită nu numai asupra lumii, ci chiar asupra provinciei. In notele lui Vandoyer acest despotism nu apare deloc. După cum nu mai apare nici tonul acela arogant, fudul și categoric cu care Francezii călători dinainte de război își istorisiau impresiile de călătorie.

Este — din acest punct de vedere — o reală schimbare (și radicală) în mentalitatea franceză. Puțini mai sunt Francezii care să persiste în vechea atitudine. Mai sunt fără îndoială câțiva ireductibili (ca Léon Daudet, de exemplu, cel mai talentat și mai spiritual dintre toți). Majoritatea scriitorilor francezi de astăzi, știu, însă, să vadă și să observe dincolo de granițele Franței incomparabil mai mult și mai bine decât se observa acum un sfert de secol.

Vandoyer vorbește cu admirație de Tiergarten, vastul parc-pădure din inima Berlinului. „Acest Tiergarten mi s'a părut armonios și vast. Grădinile Parisului au devenit astăzi prea strâmte pentru a putea uita, chiar în mijlocul lor, zgomotul din jurul lor... Monumente destul de urîte sunt presărate prin Tiergarten; dar oare monumentele parcurilor din Paris, de la Luxemburg la Carrousel, sunt toate frumoase?".

După ce vorbește cu admirație de Grădina Zoologică din Berlin (în comparație mai ales cu cea din Paris) și după ce recunoaște că cele mai frumoase pânze impresioniste franceze sunt la Berlin nu la Paris, Vandoyer încheie: „N'am venit la Berlin cu ochii închiși ca să spunem: Totul e bun la noi, totul e rău la vecin. Trebue să recunoaștem din nou că arhitectura și arta decorativă germană nu sunt acele caricaturi ridicule și arbitrare care ne place să credem că sunt... Să avem curajul s'o spunem: ne-am luat obiceiul de a fi așa de siguri de simțul nostru estetic, am auzit atâta lăudându-se, de secole, „gustul francez", încât poate nu ne mai dăm destulă osteneală să menținem și să justificăm această veche reputație".

Cu greu se pot găsi pasagii analoage în notele de călătorie ale Francezilor de acum jumătate de secol. Adevărul este că Francezii au învățat de la război încoace, și cu prilejul războiului, să călătorească, și să observe călătorind. Au învățat să se adapteze pentru o clipă la alte civilizații și la alte mentalități decât ale lor. Un Paul Morand, un Valéry Larbaud, scriitori cosmopoliți și „cetățeni ai lumii" sunt apariții nouă în literatura franceză. Există, totuși, tradiția acestui cosmopolitism. E destul să amintim de Stendhal, unul din primii cosmopoliți europeni — și totuși atât de francez ca spirit. Francezii se pot lăuda că și pe acest teren au arătat drumul, chiar dacă l'au părăsit deabia indicat și nu l'au reluat decât târziu. Dar de data asta e sigur că l'au reluat pentru a nu-l mai părăsi niciodată.

AL. A. PHILIPPIDE

A apărut:

Viața Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ
No. 4 și 5 pe April, Mai 1930
CU URMATORUL SUMAR:

Frank B. Kellog . . .	*Calea spre arbitrajul internațional.*
Demostene Botez . .	*Urlet (versuri).*
I. Petrovici	*Impresii din Italia (Roma).*
Mihail Sadoveanu . .	*Pe o ediție nouă a lui Creangă.*
Henriette Yvonne Stahl	*Mătușa Matilda.*
I. M. Marinescu . . .	*Din Sappho (Versuri).*
Mihai D. Ralea . . .	*G. Ibrăileanu, moralist.*
D. I. Suchianu	*Ce este un film?*
T. A. Bădărău	*Deslegarea unui mister.*
Dem. B.	*Note pe marginea cărților (O culegere de esseuri).*
Emil Virtosu	*Un pamflet moldovenesc din vremea Eteriei.*
Al. A. Philippide . . .	*Cronica literară (O nouă ediție a Poeziilor lui Eminescu. — Operele complecte ale lui Caragiale).*
Al. Hallunga	*Cronica economică (Impozite comerciale. — Patenta).*
D. I. S.	*Cronica ideilor (Centenarul lui Fustel de Coulanges).*
N. N. Tonitza	*Cronica artistică (Despre precursorii oficiali și despre premiul național de pictură).*
Thomas Greenwood . .	*Cronica externă (Primejdia relațiilor anglo-sovietice).*
	Cronica modei (Letopisețîi).
T. Arghezi	
M. Sevastos	*Cronica teatrală (V. Maximilian.— Aglae Pruteanu — C. Vernescu-Vâlcea).*
P. Nicanor & Co. . .	*Miscellanea (D. Goga despre votul universal. — Confuziunea valorilor — „Viața Romînească" și ziarele bucureștene. — Documentările d-lui C. Stere).*

RECENZII: Gala Galaction: In pămîntul făgăduinței. — **Gib I. Mihăescu:** Brațul Andromedei. A. A. Philippide. — **Izabela Sadoveanu:** Educația nouă. Indrumări pentru părinți și educatori. D. I. Suchianu. — **I. M. Marinescu:** Figuri din antichitatea clasică. C. Balmuș. — **V. Bănățeanu:** Sur les désinences de l'indicatif parfait en latin Al. Graur.
REVISTA REVISTELOR.
MIȘCAREA INTELECTUALĂ IN STRĂINĂTATE.
PREȚUL 60 LEI
Redacția și Administrația: Str. Const. Mille 7-9-11, București

PLASTICA

In Salonul Oficial dela Şosea s'a deschis întâia expoziţie de artă armeană la noi.

Din contactul statornic cu Grecia şi cu Orientul, Armenia a izbutit să-şi creeze, prin secolul al VII-lea, o artă care, în ciuda tuturor influenţelor, a fost ilustrată de tehnicieni iscusiţi şi de artişti originali.

Armenia a păstrat aproape intacte numeroase monumente ale arhitecturii sale religioase. Aceste monumente sânt astăzi documentele cele mai preţioase care stau la temelia studiului originii şi evoluţiei artei creştine orientale.

Multă vreme Roma a fost socotită ca leagăn al artei apusene, iar Bizanţul — ca punct de plecare al celei răsăritene.

Astăzi, se ştie cu precizie că Armenii au fost mijlocitorii artei răsăritene, ai acelei arte care a înflorit şi s'a desvoltat şi în Apus prin opera unor Brunnelleschi, Alberti, Leonardo şi Bramante.

Strzygowski a îndrumat cercetările pe calea cea bună.

Pentru lămurirea multor probleme ar trebui, însă, studiată arhitectura anterioară creştinismului pe pământul armenesc, precum şi monumentele din Nord-Estul Iranului, care se pare că au influenţat arhitectura bisericilor moldoveneşti.

Incercările de felul aceste lipsesc deocamdată.

In artele plastice, vechii Armeni au realizat opere de seamă, în deosebi fresce, picturi murale, gravuri colorate şi miniaturi, — cele mai multe distruse de invaziile barbare.

Câteva din cele mai preţioase manuscrise armeneşti împodobite cu gravuri, au fost salvate şi se află în păstrarea bibliotecilor armeneşti din Armenia, Ierusalim, Veneţia şi Constantinopol. Cel mai vechiu manuscris salvat este Evanghelia Reginei Mâlke, scrisă în 902.



A. Gurgian ***Compoziţie***

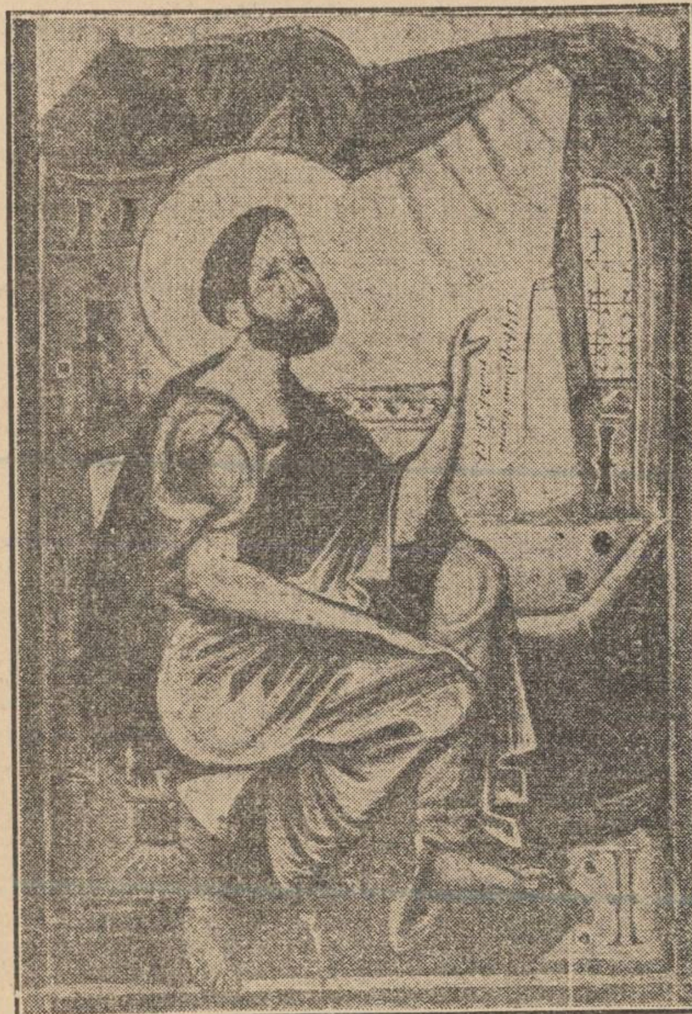
Manuscrisele acestea ne aduc şi numele artiştilor ilustratori, între care Nagaş Hovnatan şi Nagaş Măghărdici, amândoi şi poeţi în acelaş timp, sânt cei mai vestiţi.

Dintre artiştii armeni care s'au remarcat în vremea din urmă trebuesc pomeniţi în primul rând: Hovhannes Aivazowski, Edgar Şahin, Zakaria Zakarian, Vardan Makokian, Arsen Şabanian, Alhazian, Atamian, Puşman, Terlemezian, Tateosian, Khaciadurian, Gurgian, Sarian, Şiltian, etc.

Armenii au o artă decorativă care-i aşează în rândul popoarelor cu veche tradiţie artistică.

Din cele mai depărtate timpuri, artiştii armeni au dovedit o deosebită aplicaţiune către decoraţie, utilizând în lucrările lor, ca toţi orientalii, flora variată şi fauna, precum şi ornamentale abstracte, — în ritmul stilului bizantin.

Manuscrisele de preţ care sânt expuse în pavilionul dela Şosea, conţin ornamentaţii înfăptuite din originale îmbinări de linii şi ritmică cromatică.



Miniatură din secolul al XV-lea

Un simţimânt de supremă împăcare cu firea se desprinde din tovărăşia aceasta a tuturor năzuinţelor artiştilor armeni, şi ochiul cercetează cu pietate, parcă, filigranele, draperiile de altar, ceramica, monedele, manuscrisele vechi, stofele imprimate, ţesăturile, broderiile, obiectele de metal sau realizările artei moderne, strânse aci cu atâta pricepere şi cu un simţ artistic atât de discret.



Evanghelia traducătorilor (1202)

Patronând această expoziţie, domnul profesor Nicolae Iorga a dat, ca întotdeauna, pilda unei frumoase iniţiative, pentru care şi noi trebue să-i fim recunoscători.

In orânduirea metodică a lucrărilor, am recunoscut spiritul de organizator occidental al pictorului Steriade.

Expoziţia de artă armenească se înscrie, astfel, printre cele mai însemnate manifestări artistice ale anului.

* * *

Sala Ileana a Cărţii Româneşti adăposteşte expoziţia de broderii şi ţesături a şcoalei speciale Tudosca Doamna. Sânt acolo lucrări delicate ieşite din mâna harnicelor eleve care au înţeles să se consacre unui meşteşug pe cât de nobil, pe atât de temeinic legat de tradiţia sănătoasă a ţării.

Ca şi expoziţia copilului, această manifestare vrednică de laudă a unei şcoale speciale dovedeşte o înclinare deosebită a tineretului nostru şcolar către artele practice şi către construcţie. Şi aceasta ne îndreptăţeşte să îndemnăm pe cei ce năvălesc spre şcoalele înalte să-şi îndrepte interesul către găsirea carierelor practice, care aduc satisfacţii imediate şi mai puţine riscuri decât aşa zisele profesiuni libere, în care izbânda e plătită cu ani şi ani de studii grele, de lipsuri şi dezamăgiri.



Edgard Şahin ***Desen***

Satisfacţiile meseriei sânt cel puţin tot atât de mari ca şi satisfacţiile cărţii.

Părinţilor le incumbă datoria de a nu contribui la mărirea numărului şomeurilor intelectuali.

De aceia, copiii trebuesc trimişi în număr cât mai mare la şcoalele profesionale.

H. BLAZIAN

CUGETĂRI

Sentimentalitatea este greşala de a crede că în conflictele morale se poate acorda sau accepta iertarea.

Doi oameni flămânzi nu sunt de două ori mai flămânzi decât unul singur, dar doi ticăloşi sunt de două ori mai păcătoşi decât unul singur.

Crucea să-ţi fie cârja. Dar dacă vezi pe altul făcând acelaş lucru, păzeşte-te de el.

Jertfa de sine ne face capabili să jertfim pe alţii fără să roşim.

Dacă începi prin a te jertfi pentru cei pe care-i iubeşti, o să sfârşeşti prin a urî pe cei pentru care te-ai jertfit.

TABLETE: Metropola

Oraşule, pe care te iubesc, ce-ai să aduci tu ţărilor unite laolaltă subt putredul tău prestigiu? Ce ai să dai tu milioanelor de oameni, care vin la tine ca la o cetate sfântă? Ce miruri porţi în mâinile tale de noroi, ca să le ungi sufletul şi să li-l întăreşti?

Din închisoarea de unde te privesc peste cântecul broaştelor din smârcurile ce mă despart de tine, îmi dau seama, oraşul meu, de reverie şi de suferinţă, că tu n'ai avut ce face cu mine, că nu ţi-a păsut de inima mea, că nădejdiile mele te-au ofensat.

Am fost în tine un locuitor supărător şi m'ai trimis între puşti, cu ordinul ca să mă gândesc la trecutul meu ca la o greşală şi la visurile mele ce te priveau, ca la o crimă. M'ai trimis aci, unde-ţi trimiţi escrocii şi banditii, lângă cimitirul unde-ţi trimiţi dricurile ca nişte caleşti de mireasă, în vecinătatea casei, unde-ţi trimiţi nebunii, regiunea ta deşartă, infernul tău, ale căruia munci le-ai învecinat cu o pustietate.

Trecutul meu, ascultă, nu am să mi-l tăgăduiesc, nici după ce un tribunal de popi m'au osândit pentru ceruri, nici după ce o poruncă m'a pedepsit pentru oameni, nici după ce furia putregaiurilor tale s'a răscolit, ca să-mi aducă pe buzele sufletului, cuvintele de părere de rău. Au putut cei de o seamă cu mine, lucrători şi canoniţi ai ideii, să se lepede de prizonierul tău, să-l alunge dintre dânşii, să-l blesteme şi să-l bârfească; oraş al încercării şi al neputinţei, insulă de liliac şi de mătrăgună, groapă de stagnaţie a purulenţei, în care se îneacă şi se fac leşuri toate pasările ce vin tinere în sbor pe ape şi munţi. Cloacă de nenufari.

Dar mă gândesc la viaţa ta, capitală a unei ţări întinse, prin care trec astăzi, pe mijloc, Alpii şi şerpii mari ai norilor negri. Cum te înfăţişezi tu astăzi când fruntariile ţării s'au depărtat şi holdele noastre ating răsăritul, amurgite de apus? Ce suflet şi ce puteri aşezi tu la temelia ţării? Ce sânge bate în vintrele tale?

Mă adâncesc în tine şi caut, cetate cu gloata numeroasă, o elită care să-ţi dea dreptul să te mândreşti că din tine a purces în cele patru unghiuri ale lumii cântecul de adunare laolaltă a întregei odrasle. Tu ai vorbit cu înlesnire toate limbile drumeţilor şi te-ai supus obiceiurilor lor, trecând dela unele la celelalte, ca de la o zi la ziua viitoare, încălţându-ţi simţirea cu cismele sau cu pantofii celui de mai curând sosit. Sufletul tău e ca bucătăria ta: toţi i-au lăsat câte ceva, halvaua şi stridiile, porcul şi fasanul, sarmalele şi pateul, Mavrocordat şi Paul Verlaine, mastica şi şampania „gout americain", tutunul turcesc şi marylandul, papucii sultanei şi tocul Louis XV.

Ai hypodrom ca Londra şi Parisul, bătaie de flori ca Nissa, rulete ca Monte-Carlo, modiste pariziene, croitori englezi, băcani greci, grădinari bulgari, misiţi armeni şi evrei; ai cluburi şi tripouri, automobile, covoare persane, dancinguri şi varieteuri, ai o Academie à la Richelieu.

Dar n'ai avut niciodată, nici un sfânt şi nici un scelerat strălucit. Şi tu n'ai dat nici pe Eminescu nici pe Anton Pan, nici pe Creangă nici pe Veniamin Kostachi, nici pe Cantemir, nici pe Kogâlniceanu. Tu n'ai putut să dai un Domnitor.

Ai o bibliotecă închisă cititorilor, pentru şoareci. Ai câteva sute de biserici în care cântă preotul pentru dascăli şi dascălii pentru preot. Ai arhierei negustori de acatiste şi de cadavre, ai episcopi care fac negustoreselor măritate copii şi văduvelor lepădături. Ai profesori fără studenţi şi studenţi fără profesori şi ai mulţi copii fără tată.

Ai restaurante, hoteluri şi o sumedenie de case închise.

Nu voi exagera nimic, oraşul meu iubit şi ticălos de o ticăloşie minusculă. Mă voi duce însă din casă 'n casă, în toate casele tale mari, din club în club şi voi spune ce am văzut. Voi însemna cu o cruce mesele numeroase la care mănâncă doi domni şi o doamnă elegantă. Unul din ei e soţul doamnei şi celălalt e însoţitorul, care plăteşte restaurantul, teatrul, chiria, bijuteriile şi echipajul nobilei căsnicii fără descendenţă. Soţul consumă mulţumit şi în vreme ce pierde la cărţi, însoţitorul îi distrează părechea într'un alcov împrumutat. Voi face iarăşi un cârd deosebit din soţii bătrâni, dregători în societate, care întreţin pe cheltuiala lor, vigorile tinerilor inseparabili, prepuşi la egalizarea temperamentului soţiei tinere şi luxoase.

O, Metropolă! Ziua nimeni nu stă acasă şi noaptea nimeni nu-i în casa lui. Fiecare bărbat îndulceşte singurătatea voită a femeii prietenului său. Urâtul te alungă din casă totdeauna într'altă parte, nomad. Medicul, omul de ştiinţă, omul politic, advocatul, inginerul, profesorul îşi lasă vatra goală şi nevestele lor îşi lasă întâmplătorii copii pe seama unguroaicii.

Cu ştirea soţului, femeia unui factor însemnat vilegiaturează în societatea unui şef de partid, care va înmulţi onorurile cuvenite soţului. Cu ştirea soţiei bărbatul se bucură de graţiile servitoarei. Incepătorul se înrudeşte noaptea cu femeea şefului său. Bărbatul divorţează de nevastă şi se căsătoreşte cu sora ei, cu care a concubinat, unind într'un acoperământ, ca fii ai lui, pe verii născuţi din încăerarea cu un singur mascul, a două surori — şi-i cea mai înaltă culme de cavalerism şi moralitate, la care poate ajunge unul din cetăţenii tăi aleşi. Căci de obicei, nu se simte nevoie nici de primul divorţ nici de a doua căsătorie, idila merge paralel.

S'au văzut în tine înalţi magistraţi şi învăţaţi măsluind cărţile, ca să poată sustrage zestrea proaspătă a unui partener şi apărători împărţind cu hoţul, drept onorariu juridic, bocceaua cu lucruri furate.

Mănâncă porceşte scumpa mea cetate şi te împreună ca muştele şi gândacii, din zbor sau între molozuri.

Şeful familiei deboşează pe verişoară, pe soacră, pe mătuşe, pe cumnată, pe nepoată. Mă duc la un cunoscut şi dacă nu-i iau soţia, mă provoacă ea să încerc. Vine prietenul la mine şi-mi acostează nevasta, după ce desbrăcându-se de blană, a frecat cu spinarea ţâţele servitoarei. Il primeşti bine şi el se crede pensionarul autorizat al bunurilor întregei familii. Unchiul se informează la nepoată de câteori e strânsă în braţe în timpul unei nopţi.

Când se întrunesc la ceai în saloanele tale, soţiile cetăţenilor tăi distinşi comentează forma, lungimea şi elasticitatea unui atribut la persoanele încercate, după cum bărbaţii fac confidenţe şoptite asupra facultăţilor secrete ale doamnelor măritate.

Ceeace mă revoltă la spectacolul tău neruşinat, de universală şi neîncetată streche, nu e în primul rând tinereţea care se iroseşte pe canal, creşterea copiilor, nelepădaţi la timp în casele tale bogate, căci toate acestea le plăteşti cu bătrâneţea precoce şi cu putregaiul. Mă revoltă consimţirea generală şi liniştea normală a monstruosului tău coit. Nici o dramă, nici o tragedie nu izbucneşte din zmârcul, în care zeci de mii de broaşte se încalecă necontenit.

Mă revoltă că nici măcar cuvântul „înşelăciune" nu caracterizează starea de priapism a cetăţenilor tăi. Mă revoltă lipsa de pasiune, absenţa dragostei, absenţa inimii, a curajului şi a primejdiei din actele elitei tale presupuse. Soţiile nu-şi ucid bărbaţii, bărbaţii nu-şi ridică din pământ coarnele ca să-şi împungă adversarul, fetele seduse nu-şi răpun seducătorul. Urăsc în tine indiferenţa care devine o carieră, urăsc în tine sfatul prudenţii. Fata sedusă şi cu averi îşi găseşte întotdeauna bărbatul care să-i dea în schimbul traiului comod şi al evoluţiei sociale, condusă de legăturile alianţei, numele lui, tot aşa după cum fetele slute, cocoşate, foanfe şi cu albeaţă îşi găsesc arhitecţii, medicii şi profesorii de care au nevoe.

Urăsc în tine tiparul, după care situaţiile cele mai complicate şi mai scârnave se aranjează fără morţi, ca o afacere între moştenitori libidinoşi. Urăsc în tine, oraş care făgăduiai reveriei mele trepte culturale fără sfârşit, identificarea sufletelor cu banul abject. Pasiunile tale sunt microscopice, nebunia ta e necunoscută, sângele tău e păstrat cu îngrijire.

Asasinatele tale apar în forma minoră a pungăşiei prudente. Morţii tăi mor de indigestie sau de cantaridă, niciodată de un vârtej de patimi, de o răscoală de suflet, de o vijelie de idei. Şi după cum năzuinţele se liniştesc în parlament şi cu o sinecură, avânturile tale amoroase sfârşesc printr'o socoteală cuminte. Eşti o capitală care detestezi toate excesele, şi în cutezanţă, şi în răutate, şi în revendicare, şi în bunătate. Eşti un oraş cu măsură, un oraş intermediar, un oraş samsar. Nu crezi în nimic, nu nădăjdueşti nimic.

In plină tragedie istorică bărbaţii tăi de seamă, bătrâni şi gârbovi, se căsătoresc vlăguiţi cu femei tinere, care ştiu că vor aparţine altora. Când trupul nu mai ajută pe marii tăi cetăţeni, sufletul lor nici atunci nu se vindecă de luxură. Obsedat de lubricitate el a luat forma, încă de mult, a unui singur organ.

Pentru simţirea ta degradată, o, cetatea mea, când se va cutremura pământul ca să te doboare şi să te învieze pură, ca pe Lazăr, în tinereţea, naivitatea şi lumina pe care le merită ţărâna ta binecuvântată?

T. ARGHEZI

Cărărue

Cărărue, cărărue,
Cum te pierzi în amintire!
Cum te duci pe unde nu e
Nici un strop de fericire
Din trecutul depărtat, —
Nici o rază, nici o umbră,
Decât codrul înoptat!

Dar te văd tăcută, sumbră
Şerpuind în depărtare
Printre iarba înflorită,
Aşteptând ceva din zare.

Nu mai căuta în suflet,
Nici un colţ de taină nu e
Nici o criptă, nici un vis,
E adânc, adânc abis,
Cărărue, cărărue...

Mai e lacul unde luna
Sub colnic când stă s'apue,
Turma stelelor şi-adapă
Şi 'n străfundul nopţii scapă
Cărărue, cărărue...

D. NANU

O seară unică

E cunoscută ura nepotolită a marilor cântăreţi, între ei; au întrecut şi pe poeţi, ale căror blesteme se'ndreaptă de cele mai multe ori, nu atât asupra durerilor şi nedreptăţilor acestei lumi, cât asupra colegilor mai aplaudaţi. Şi cu toate acestea cântăreţii de operă sunt siliţi să colaboreze pe aceiaşi scenă şi să fie de faţă la omagiile unei săli întregi faţă de glasul unui tenor sau graţiile unei balerine, după ei, lipsiţi cu totul de farmec şi însuşiri. In ţări cu numeroase scene de operă, cum e Germania, unde aproape fiecare oraş de seamă a fost reşedinţă suverană (princiară sau ducală) situaţia cântăreţilor e, din acest punct de vedere, mai suportabilă. La Berlin, la München, la Dresda sau la Bayreuth se află câte un cântăreţ sau cântăreaţă de soi şi care, în afară de tantieme şi aplauze, se bucură de norocul extraordinar de a nu vedea cu ochii lor succesul rivalilor.

Şi cu toate acestea Parisul a izbutit o singură seară, să unească la o reprezentaţie a operei lui Wagner „Tristan şi Isolda", pe cei mai buni interpreţi ai profetului dela Bayreuth, sub conducerea lui Karl Elmendorff, emulul lui Toscanini.

A fost de sigur, din punct de vedere artistic, o seară unică. Fericiţii care au avut norocul să asculte pe „Tristan şi Isolda", în cea mai desăvârşită interpretare pe care o putea realiza timpul nostru cu artiştii lui, sunt de invidiat. Cu toate că de mult reprezentaţiile de operă nu sunt o gustare exclusiv regală sau curteană, ci adevărate plăceri populare, spectacolul unic dela Paris s'a realizat şi a pierit într'o singură seară, pentru delectarea unui pumn de oameni, întâmplătoare aristocraţie de bani.

Radiodifuziunea încă nu şi-a impus universala-i dictatură. Miracolul dela Paris ar fi putut deveni o sărbătoare a tuturor continentelor.

Va veni şi victoria acestei zeiţe a eterului; degetele ei au legat numai câteva antene în câteva oraşe; nu va trece un deceniu şi pe undele ei muzicale cel mai umil muncitor de pământ, cel mai îndurerat lucrător de uzină va primi şi va gusta din bucuriile de care n'aveau parte decât prinţii, curtenii şi marii financiari.

BERTRAND RUSSELL

Rolul amorului în viaţă

Cea mai mare parte dintre colectivităţi au faţă de amor o atitudine dualistă extrem de curioasă. Pe de-o parte, amorul rămâne tema de căpetenie a poeziei, a romanului şi a teatrului; pe de altă parte, sociologii cei mai serioşi par a-l ignora în întregime: dragostea nu figurează în programele de reformă politică sau socială. Nu cred ca această atitudine să fie justificată. Amorul este unul dintre elementele cele mai importante din viaţa omului şi pentru mine, orice sistem social care pune vre-o piedică liberei lui desvoltări, e un sistem greşit.

Amorul, în adevăratul sens al cuvântului, nu înseamnă numai un raport sexual oarecare, ci un raport care implică o mare intensitate de sentiment şi legături atât psihologice cât şi fiziologice. Se manifestă în diferite grade. Sentimentele exprimate în *Tristan şi Isolda* corepund întocmai celor încercate de nenumăraţi bărbaţi şi femei. Căci dacă darul de a exprima în mod artistic acest sentiment este rar, sentimentul în sine nu e rar de loc, cel puţin în Europa. Sunt societăţi în care e chiar frecvent, şi această frecvenţă, după mine, nu depinde de caracterul popoarelor considerate, ci de convenţiile şi instituţiile lor sociale. In China, de exemplu, amorul este rar şi apare mai curând ca o trăsătură distinctivă a istoriei împăraţilor netrebnici, abătuţi de amantele lor din calea datoriei. Cultura chineză tradiţională condamnă într'adevăr orice sentiment violent şi susţine că în orice împrejurare omul trebue să ocrotească stăpânirea raţiunii. In această privinţă China seamănă cu primii ani ai veacului al XVIII-lea din Occident. Noi, care avem în urma noastră mişcarea romantică şi revoluţia franceză, nu mai putem să credem că raţiunea ocupă o parte atât de mare în viaţa omului cum o visau cei din epoca reginei Ana. Raţiunea însăşi şi-a trădat apărătorii creând teoria psiho-analizei. Religia, războiul şi dragostea sunt cele trei activităţi ale vieţii care n'au raţiune.

Dar dragostea nu este contra raţiunii, căci un om rezonabil poate găsi de ce să se bucure în existenţa dragostei. Antagonismul profund, care se manifestă între dragoste şi religie în lumea modernă, nu e inevitabil, şi provine numai din faptul că religia creştină, contrar celorlalte religiuni, se bazează pe ascetism. Dar în lumea modernă dragostea are un duşman mai de temut decât religia, şi anume evanghelia muncii şi a propăşirii economice.

Se admite îndeobşte, mai cu seamă în America anglo-saxonă, că un om, care nu vrea să fie considerat imbecil, nu trebue să îngăduie ca dragostea să-i împiedice cariera. Dar în această privinţă, ca în oricare alta privitoare la oameni, trebue să urmăm o cale de mijloc.

Fără îndoială că e o nebunie să-ţi sacrifici în întregime cariera pentru dragoste, cu toate că adesea aceasta ar putea să pară eroic. Dar iar e o nebunie să sacrifici în întregime dragostea pentru carieră. Totuşi aceasta se întâmplă în chip firesc într'o societate ca a noastră organizată pe principiul goanei universale după bani. Dacă privim viaţa comerciantului şi a industriaşului de astăzi, mai cu seamă în America, putem vedea că de îndată ce atingi vârsta bărbăţiei, acesta consacră banului cea mai bună parte din gândirea sa şi consacră succesului financiar cea mai bună parte din energia sa. Tot restul nu este pentru el decât simplă recreare şi pură bagatelă. In tinereţe îşi satisface dorinţele fizice cu prostituate, apoi se însoară. Dar gusturile sale sunt cu totul diferite de cele ale nevestei sale şi niciodată nu ajunge să pătrundă cu adevărat în intimitatea ei. Se întoarce acasă de la biroul său târziu şi obosit, se scoală înaintea ei. Duminica şi-o petrece la golf, pentrucă exerciţiul îi e necesar ca să se menţină în formă în luptele de afaceri. Gusturile nevestii sale îi apar cu totul feminine, şi cu toate că le aprobă, nu face nici o sforţare ca să le împărtăşească. N'are pentru amorul ilicit mai mult timp decât pentru cel conjugal, cu toate că-i e permis — se înţelege de la sine — să viziteze ici, colo câte o prostituată, când e în călătorie de afaceri. Nevasta lui rămâne probabil din punct de vedere sexual rece faţă de el, ceiace nu-i de mirare pentrucă el n'are timpul s'o câştige. In subconştientul lui există o indispoziţie, neformulată, a cărei cauză n'o cunoaşte; dar îşi linişteşte această nemulţumire prin muncă sau încercând o bucurie sadică la luptele de box. Soţia lui la fel de nemulţumită găseşte o scăpare într'o cultură de mâna a doua şi încurajează virtutea defăimând pe toţi acei a căror viaţă e generoasă şi liberă. Şi în felul acesta lipsa de satisfacţie sexuală la bărbat şi la femeie duce la ura dintre oameni, sub masca sociabilităţii şi a înălţării morale.

Această nefastă stare de lucruri se datoreşte în mare parte unei concepţii false asupra nevoilor sexuale. Sfântul Pavel credea că singurul avantaj al căsătoriei era ocazia ce-o oferea relaţiilor sexuale.

Acest fel de a vedea a fost susţinut de către toţi moraliştii creştini. Desgustul lor pentru sexualitate i-a făcut orbi în faţa celor mai frumoase aspecte ale vieţii sexuale, ca dovadă că cei care au fost supuşi acestei discipline în tinereţea lor trec prin lume complect încătuşaţi, deşi au cele mai bune posibilităţi. Dragostea este ceva mai mult decât dorinţa de relaţii sexuale, este calea esenţială prin care bărbatul şi femeea încearcă să scape de singurătatea care le amărăşte întreaga viaţă. In cea mai mare parte dintre oameni există profund înrădăcinată o teamă de răceala unei lumi de piatră şi de cruzimea posibilă a mulţimii, o sete de tandreţă adesea ascunsă sub asprimea şi brutalitatea bărbaţilor, sub răutatea şi severitatea femeii. Un amor pătimaş şi reciproc elimină aceste cruzimi, doboară zidurile de fer ale eului, contopeşte două fiinţe într'o creatură nouă. Natura n'a creat oamenii spre a trăi izolaţi, pentrucă nu-i pot îndeplini scopul decât ajutându-se unul pe altul şi pentrucă popoarele civilizate nu-şi pot satisface instinctul sexual fără dragoste. Acei care n'au cunoscut unirea intimă şi profundă, camaraderia fierbinte a unui amor reciproc, nu s'au bucurat de ceiace ne poate oferi viaţa mai bun. In mod inconştient dezamăgirea ce rezultă de aci duce pe om la invidie, tiranie şi cruzime.

Deci obiectul principal al preocupărilor sociologului trebue să fie acela de a da amorului locul ce i se cuvine, pentrucă în cazul în care experienţa amorului nu izbuteşte, bărbaţii şi femeile nu pot îndeplini desăvârşirea fiinţei lor şi sunt incapabili de a simţi pentru restul umanităţii acea cordialitate generoasă fără de care activitatea omului este inevitabil răufăcătoare.

Cei mai mulţi dintre oamenii a căror existenţă îndeplineşte anumite condiţiuni simt amorul pasiune la un moment din viaţa lor. Totuşi omului neexperimentat îi este greu să deosebească amorul pasiune de simpla atracţie sexuală. Acesta este mai cu seamă cazul fetelor bine crescute care au fost învăţate că este imposibil să săruţi un bărbat dacă nu-l iubeşti la nebunie. Dacă se cere fetelor să fie virgine când se mărită, e firesc ca ele să cadă în cursa unei atracţii sexuale pasagere şi oarecare, contrar femeilor cărora experienţa sexuală le dă posibilitatea să facă deosebirea între această atracţie şi o dragoste adevărată. Această lipsă de discernământ pricinueşte nenorocirea a nenumărate căsătorii. Şi reciproc, dragostea poate fi înveninată de către unul dintre amanţi care o consideră ca un amor vinovat. Fără îndoială că uneori aceste temeri sunt justificate. Chiar dacă acest sentiment de vinovăţie nu este întemeiat, el poate să învenineze dragostea care trebue să fie spontană şi generoasă, fără piedici şi fără rezerve, ca să dea toată fericirea pe care o poate da. Sentimentul păcatului pe care căsătoria convenţională îl leagă de sexualitate, fie ea şi conjugală, exercită o influenţă adesea inconştientă la bărbat şi la femeie, atât la acei care s'au desbărat de formele de gândire învechite cât şi la acei care le-au rămas credincioşi. Efectele acestei noţiuni de păcat sunt diferite. Il fac pe bărbat mojic, neîndemănatec şi necomunicativ în amorurile sale, pentrucă adesea îl fac incapabil să se destăinuiască spre a-şi asigura dragostea femeii şi-l împiedică să preţuiască la justa lor valoare etapele progresive care duc la posesia dorită şi care sunt esenţiale plăcerii celor mai multe dintre femei. Adesea bărbatul uită să se gândească că femeia trebue să simtă plăcere în dragoste şi dacă nu reuşeşte, amantul este vinovat. La femeile cu o educaţie convenţională, răceala este un punct de mândrie, dar rezerva şi rezistenţa fizică fac imposibilă orice libertate şi oricare intimitate reală. Dibăcia unui amant probabil că ar învinge aceste scrupule, dar un bărbat care le respectă şi le admiră ca semne de virtute feminină nu este în măsură să le învingă şi în chipul acesta, după ani de căsătorie, relaţiile conjugale rămân formale şi nefireşti. Pe timpul bunicelor noastre, un bărbat nu s'ar fi gândit niciodată să-şi privească nevasta goală şi femeile s'ar fi cutremurat la acest gând.

Această stare de spirit este şi astăzi mult mai frecventă decât se crede, şi chiar la aceia care au depăşit acest stadiu persistă încă o mare parte de rezervă.

Există şi un obstacol mai mult psihologic în desvoltarea integrală a amorului în lumea modernă: frica multora de a-şi primejdui şi de a-şi pierde individualitatea. Este o greşală tare neroadă şi nu prea veche. Individualitatea nu este un scop în sine, ea necesită un contact fecund cu lumea ca să piardă din lipsa ei de comunicabilitate. O individualitate închisă sub un glob, ca să spunem aşa, se ofileşte şi piere, în timp ce altele se îmbogăţesc prin libera lor expansiune. Amorul, paternitatea, munca sunt cele trei mari izvoare de contact fecund între individ şi restul lumii şi dintre aceste trei izvoare, amorul este primul în ordine cronologică. Mai mult decât atât, amorul este esenţial spre fericita desvoltare a dragostei părinţilor, căci copilul reproduce deobiceiu trăsăturile tatălui şi ale mamei şi dacă ei nu se iubesc, fiecare va suferi de orice asemănare dintre copil şi celălalt soţ.

Munca nu este întotdeauna un izvor de contact fecund cu lumea exterioară. Spiritul cu care omul se consacră muncii determină efectele ei. O ocupaţie al cărei mobil este pur material nu poate avea calitatea de a fi rodnică pentru individ.

Pentru aceasta e nevoie de o muncă însufleţită de devotament pentru o fiinţă, pentru o cauză, pentru un ideal. Nici amorul nu va avea însuşirea de a îmbogăţi individualitatea dacă este numai posesie corporală. In acest caz e pe acelaşi plan cu munca mercenară.

Pentru ca să aibă această valoare, amorul trebue să-l facă pe bărbat să simtă individualitatea fiinţei iubite ca şi pe a lui proprie, să simtă sentimentele şi planurile ei ca şi pe ale lui. Aceasta înseamnă că amanţii sunt uniţi printr'o lărgire a personalităţii lor nu numai conştientă ci şi instinctivă. Dar lumea noastră de concurenţă şi rivalitate, nu uşurează întru nimic această lărgire de personalitate, graţie ineptei religii a individului născută din protestantism şi din mişcarea romantică. Printre acei care s'au desbărat de vechile prejudecăţi, amorul cu semnificarea profundă pe care i-o dăm, e ameninţat de un nou pericol. Când omul nu simte nici o stavilă morală, cedează la toate impulsiunile sexuale şi-şi ia obiceiul de a separa amorul de orice sentiment serios, de orice tandreţe profundă, ba chiar îl poate asocia cu ura. Romanele lui Aldous Huxley ne dau cele mai bune exemple de astfel de situaţii. Personajele acestui roman, la fel cu Sfântul Pavel, nu văd în amor decât o necesitate fiziologică. Ei par a nu cunoaşte valorile cele mai înalte pe care amorul şi le poate alătura. Dela această atitudine până la o renaştere a ascetismului este un singur pas. Amorul are idealul său şi regulele sale morale, pe care învăţătura creştinismului le tulbură în aceiaşi măsură condamnabilă ca şi revolta oarbă pe care o trâmbiţează o mare parte din generaţia tânără contra oricărei morale sexuale. Relaţiile sexuale care au alungat amorul, nu au putinţa de a satisface instinctul sexual al omului. Dar nu vreau să spun că funcţiunea sexuală nu trebue să se exercite niciodată fără dragoste, căci pentru ca să se ajungă la acest rezultat ar trebui să se restabilească contra instinctului sexual acea stavilă rigidă care îngreunează însăşi desvoltarea amorului. Vreau numai să spun că actul sexual fără dragoste are o valoare mică şi nu poate fi considerat decât ca o încercare şi o cercetare al căror scop este amorul. Drepturile amorului, căruia să i se recunoască locul cuvenit în ordinea valorilor umane, sunt foarte importante.

Dar amorul este o forţă anarhică şi care, lăsată liberă, nu poate să rămână încătuşată în limitele fixate de legi sau de obiceiuri. Aceasta n'are nici o importanţă atât timp cât nu se pune chestiunea copilului. Dar îndată ce intră în joc acesta, ne aflăm într'un alt domeniu unde amorul nu mai este independent, ci serveşte scopurile biologice ale speţei. E nevoie atunci de o etică socială subordonată interesului copilului şi care poate să prevaleze în caz de conflict cerinţele amorului pasiune. Totuşi o morală înţeleaptă ar face bine să reducă acest conflict la forme cât mai puţin acute, nu numai pentrucă amorul în sine e un bine, dar pentrucă e minunat pentru copii ca părinţii lor să se iubească. O etică socială înţeleaptă trebue să aibă între alte scopuri şi pe acela de a scuti pe cât posibil amorul de restricţiile pe care le cere interesul copilului.



Invierea lui Homer ?

In domeniul ştiinţelor literare şi istorice, secolul al nouăsprezecelea a văzut triumful spiritului critic. Toate legendele şi teoriile vechi au fost supuse unui examen minuţios la care numai puţine din ele au rezistat. Istoria literară a început să lucreze pe bază de documente şi de surse ştiinţifice, filologia s'a dezbărat de teoriile estetice ale şcoalei lui Bentley, linguistica a fost creată pe de-a'ntregul, iar istoria care până atunci era o simplă înşiruire de poveşti, s'a familiarizat cu disciplinele conexe şi, mergând mână în mână cu filologia, cu arheologia, cu epigrafia, etc. a aşternut fundamentele solide ale cunoaşterii trecutului nostru.

Secolul al douăzecilea a avut de înregistrat participarea la studiile literare a diferitelor ţări noi, în special a Americii. Statele Unite publică astăzi o mulţime de reviste istorice, filologice şi linguistice. Natural că după război influenţa stării financiare înfloritoare a noului continent a fost simţită şi de cei care se consacră ştiinţei. Din nefericire însă, Americanii au introdus şi pe acest tărâm arta bluffului, sau cu un termen mai de mult împământenit la noi, a cacialmalei.

Ştiu bine că expediţia americană în Asia Mică a dat rezultate admirabile: descoperirea unui mare număr de inscripţii liciene, lidiene, etc. care în puţini ani au fost citite şi descifrate şi care pregătesc în surdină o revoluţie a istoriei Grecilor. Ştiu iarăşi că nu acesta e singurul succes al ştiinţei americane: indianiştii americani ţin astăzi un loc de frunte în ştiinţa mondială şi nici în alte ramuri Americanii nu mai vor să fie întrecuţi de colegii lor europeni.

Dar faţă de cei câţiva savanţi serioşi şi muncitori, câţi specialişti ai cacealmalei! Nu e zi dela Dumnezeu să nu citim în presa americană (şi în cea franceză, ecou complezent al celei dintâi) că s'au mai făcut alte descoperiri senzaţionale pe cine ştie ce tărâm închis: ba s'a descoperit o treaptă din scara lui Iacob, care ducea la cer, ba s'au dezgropat tablele lui Moise, ba s'a găsit o falcă de om din epoca primară, etc. După câteva zile de zarvă, senzaţionala descoperire se întoarce în neantul de unde n'ar fi trebuit să iasă, dacă nu era setea de reclamă a vreunui panglicar în căutare de trucuri noi.

Ce devine în aceste împrejurări savantul onest şi muncitor, care nu vorbeşte decât de descoperirile pe care le-a făcut în realitate? Evident, renumele lui rămâne şters, cu atât mai mult cu cât adevăratul om de ştiinţă nu poate vorbi publicului nici de urmele paşilor lui Hercule, nici de locul unde a înţărcat dracul copiii, ci numai de lucruri aride şi necunoscute încă mulţimii.

Pe când, de pildă, adevăratul savant îşi ruinează sănătatea migălind asupra unui manuscris al poemelor homerice, contrabandiştii americani publică articol peste articol şi volum peste volum ca să stabilească, în ciuda spiritului critic şi a istoriei serioase a veacului al nouăsprezecelea, că Homer a trăit în cutare sau cutare oraş, că eroii lui au existat în realitate, şi aşa mai departe.

De astă dată însă cacialmaua nu vine din America. Inceputul l-a făcut Europa. Fie din ignoranţă, fie din naivitate, s'a găsit întotdeauna câte cineva care să pretindă că poemele homerice sânt opere unitare, scrise toate de acelaş poet, asupra căruia se puteau da şi detalii biografice. Antichitatea însă n'a fost niciodată de acord asupra personalităţii miticului aed şi nici un detaliu serios nu ne permite să stabilim dacă un poet cu numele de Homer a existat sau nu. Cât despre unitatea poemelor, ea nu poate fi susţinută nici chiar dacă admitem că mare parte din text se datoreşte unor interpolări posterioare. In adevăr, la fiecare pas găsim amănunte care contrazic faptele expuse anterior sau pe cele următoare. Limba e împestriţată cu forme extrem de arhaice şi foarte noi, încât în acelaş vers întâlnim cuvinte pe care câteva sute de ani le despart. Nu mai amintesc că limba Odiseei şi starea de civilizaţie pe care o oglindeşte ea e simţitor mai nouă decât cea a Iliadei.

Cel mai de seamă reprezentant al şcoalei care admite existenţa şi meritele lui Homer e d. Victor Bérard, personalitate considerabilă în republica franceză, dacă nu din punct de vedere ştiinţific, cel puţin din punct de vedere politic. Dar marota de frunte a d-lui Bérard e alta: d-sa ţine să dovedească originea semitică a celor două epopei, ca, de altfel, a întregii culturi greceşti. Dacă istoricii şi linguiştii nu acordă nici o atenţie acestor teorii, se pare totuşi că filologii le iau în serios, de vreme ce d. Bérard e profesor la Şcoala de Inalte Studii şi a fost însărcinat de societatea Guillaume Budé cu editarea Odiseei, căreia i-a făcut o introducere în trei volume, cu totul în sensul vederilor d-sale.

Multă vreme s'a crezut că toată civilizaţia greacă e de origine semitică. In timpul din urmă însă, după strălucitele descoperiri din Creta, istoricii sânt de acord ca să admită că din regiunea egeană a pornit, înainte de sosirea Grecilor în sudul peninsulei, admirabila civilizaţie pe care o dau la iveală săpăturile noastre. Dela această civilizaţie s'au împărtăşit în mod egal şi Grecii şi Fenicienii, ceeace explică asemănările culturale între aceste două popoare, ba chiar, în mai mică măsură, s'au înfruptat şi Romanii.

Linguiştii admit că diferite nume de plante şi animale mediteraneene (pe care Grecii şi Romanii n'aveau de unde să le cunoască în regiunea nordică de unde veneau), diferite noţiuni referitoare la o viaţă culturală mai intensă decât cea a triburilor indo-europene au fost cunoscute de ele numai la sosirea în ţinuturile unde s'au aşezat definitiv şi numai sub numele pe care le aveau în limba populaţiei băştinaşe. De ce neam era această populaţie nu se poate încă spune precis. Sigur e numai că nu era nici indo-europeană, nici semitică. Şi tot aşa de sigur este că, înainte de epoca lui Alexandru cel Mare nu se poate face dovada nici unui împrumut de vocabular făcut de Greci dela Semiţi.

D. Bérard îşi continuă însă calea solitară şi susţine mereu că Odiseea e tradusă după un model fenician. Zilele trecute a publicat un nou volum adresat de astă dată marelui public.[1]) Nu ne îndoim că acesta îi va face o primire triumfală, căci e întotdeauna şi în mod explicabil mai accesibil cărţilor bazate pe sentimente decât celor clădite pe un material ştiinţific greu de digerat. Şi trebue să recunoaştem că lucrarea în chestie nu face parte din această din urmă categorie. Autorul ei ia de bune toate afirmaţiile istorice ale Bibliei, crede în veracitatea tuturor episoadelor Odiseei, caută şi descopere grota unde l-a primit Circe pe Ulise şi pe cea în care Polifem a mâncat pe tovarăşii acestuia. D-sa dovedeşte originea semitică a Odiseei în felul acesta: diferite episoade sunt făcute ca să explice originea unui nume geografic, procedeu care se găseşte şi în Biblie, ceeace denotă influenţa semită. D. Bérard ignorează de sigur faptul că epopeile celtice abundă de povestiri alcătuite în scop etimologic. De altfel etimologiile semitice ale d-sale ne duc cu o sută de ani în urmă, pe timpul când, după butada lui Voltaire, etimologia era o ştiinţă în care vocalele nu contau de loc, iar consoanele foarte puţin.

Cititorul neprevenit poate găsi plăcere în citirea cărţii d-lui Bérard. Intr'un stil uşor şi agreabil, autorul povesteşte succesiv episoade din texte semitice şi egiptene, pasagii din Homer, şi fragmente din jurnalele de călătorie ale exploratorilor moderni. Apropierile pe care le face între toate aceste surse disparate sânt destul de sugestive şi pot părea convingătoare dacă nu eşti obişnuit cu metodele ştiinţifice contemporane. Contra acestor curse subtile ţineam să previu cititorii revistei.

AL. GRAUR

1) Victor Bérard, *La résurrection d'Homère*, Grasset, 1930.

Lucien Guitry

S'au împlinit cinci ani dela moartea unuia din cei mai caracteristici actori francezi, Lucien Guitry, care a lăsat în urmă-i cea mai solidă amintire, pe actorul Sacha Guitry, fiul lui. Familia lor, deşi pariziană, e din Normandia. Ne-am întrebat adesea dacă însuşirile artistice se transmit urmaşilor ca o maladie specială şi ca un teanc de acţiuni de bancă. Familia Bach, familia Strauss — dau parcă un răspuns afirmativ, în ce priveşte muzica. Dar numai atât. Iar Shakespeare, Goethe, Rembrand, Michel Angelo, Napoleon, etc. n'au lăsat urmaşi demni de geniul lor în poezie, pictură, sculptură şi arta de a face războiul. Nici pianiştii, nici violoniştii celebri n'au lăsat o progenitură artistică.

Fără a căuta pricinile — care sunt ascunse în inevitabila hibriditate a copilului, zămislit din iubirea a două fiinţe cu moşteniri diferite — se poate afirma că arta actorului, mai mult decât toate celelalte, e legată de un mănunchiu de însuşiri, care trebue să fie foarte comune, spre a putea fi foarte gustate.

In amintirile lui, Lucien Guitry mărturiseşte că în familie a crescut în tirade teatrale. Bătrânul Guitry ştia pe dinafară, deşi de profesie comersant, peste cincizeci de piese de teatru şi nu lipsea niciodată dela spectacolele dela Comedia Franceză, când punea mâna pe un bilet de favoare. Chiar slujnica, la bucătărie, curăţa cartofi declamând celebrele inspiraţii ale lui Corneille.

„Nu e decât un loc, scrie Lucien Guitry, locul natal; nu e decât o casă: casa natală. Afară de acestea e totul, care e splendid, minunat, emoţionant. E pământul, tot pământul... dar nu e locul natal!"

Fericitul hazard care a voit ca Lucien Guitry să moştenească însuşirile teatrale şi să le ducă la perfecţie, explică şi entuziasmul negustorului pentru cea mai odioasă din meseriile anti-burgheze, pe care şi-o alesese, din copilărie, fiul lui. Nimeni n'ar crede şi e totuşi adevărat: însuşi bătrânul Guitry a fost impresarul lui Lucien când acesta n'avea decât 17 ani, şi banii negoţului au plătit întâile cheltueli pentru scoaterea la lumină a unui artist dramatic fără pereche.

Sacha Guitry duce mai departe această preţioasă moştenire. — *A.*

Cetiţi

Romanul celor 4

Stafiile Dragostei

de Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştok şi Alexandru Bilciurescu · Preţul 60 Lei

Gherea-Coşbuc-Artur Stavri

Raiul prietenesc şi gastronomic din casa lui Dionisie Many, despre care am pomenit, primea foarte des vizita lui Gherea. Discuţiile erau din cele mai diverse şi extraordinar de animate. Nu lipseau nici glumele şi anecdotele, uneori foarte sărate şi piparate, care nu displăceau deloc, dar de loc, birtaşului de la Ploeşti.

Pe atunci începuse a fi cunoscut, cu succes, chiar de la debut, poetul Coşbuc. Câte discuţii a mai provocat în cercul nostru noua apariţie de pe terenul literar! Erau două extreme: Gherea entuziasmat, Artur Stavri de loc admirator al lui Coşbuc. Noi ceilalţi înclinam spre părerea lui Stavri. Gherea câte odată ajungea la paroxism nu numai cu admiraţia ci şi faţă de criticile noastre. Intr'o zi Stavri îi spuse:

— Eu ,dragă Costică (adică Gherea) îţi fac poezii ca a lui Coşbuc câte vrei, şi mai bune. Dar numai să mă doară capul, căci cu capul liniştit desigur că le-aşi face mai bune...

— Să te văd, să te văd, te lauzi, îi răspunse Gherea. Apoi: Păcat că nu-l cunosc pe Coşbuc că i-aş cere ceva pentru „Literatură şi Ştiinţă".

Era aceasta o publicaţie lunară a lui Gherea, voluminoasă şi de mare preţ.

Peste câteva zile iată-l pe Stavri venind la masă cu o straşnică durere de cap de care pătimea adesea.

— Hai Thuthur (aşa îl poreclea Tony Bacalbaşa dela „Artur"), pune-te, mă, şi fă poeziaua aia à la Coşbuc, că iacă te doare capul. Ca un automat, Stavri se aşeză la masă şi scrise la şir poezia de mai jos, par'că i-ar fi dictat-o cineva. Noi făcurăm un haz straşnic şi-l aclamarăm pe Stavri, căci parodia mi se păru minunată.

Când veni Gherea iar la masă la noi, Tony îi zise:

— Dragă Costică, spre a-ţi face plăcere Thuthur ţi-a procurat o poezie de la Coşbuç cu care se cunoaşte bine. Scoate-o, Thuthur, şi dă-i-o. Stavri o scoase din buzunar şi i-o dădu.

Gherea o luă cu mefienţă, privi cu un ochiu poezia şi cu celălalt la noi. Incepu s'o citească. Il vedeam că stă la cumpănă. Dar isbucnirea noastră într'un râs zgomotos, isteric pot zice, tranşă chestia. Gherea se supără, ne ocărî, ne făcu chiar albie de porci. Bineînţeles că până la desert am fost prieteni buni ca întotdeauna. Există oare un antiseptic moral şi intelectual mai puternic ca râsul franc şi abundent?

Dar, spre a avea şi noi un fel de satisfacţie, adică aceia că „Thuthur" al nostru nu era mai puţin tare decât Coşbuc, parodia cu pricina apăru în numărul cel mai apropiat al „Adevĕrului literar", aşa după cum o reproducem mai jos.

Nu ştiu dacă în afară de cercul nostru şi de Gherea a mai ştiut cineva că bucata e datorită lui Artur Stavri, şi de abia astăzi, în urma acestor destăinuiri, se va pricepe exact rostul ei.

I. T.

Despărţire

— Spanac neplagiat în genul Coşbuc —

Radă, spui că te-ai gândit
Să mă uiţi pe mine —
Şi că eri te-ai logodit...
Bine!
Eu mă duc, şi să mă crezi
Că de-acum n'o să mă vezi; —
Da, s'o ştii
Că nu-ţi iert, — ia sama bine! —
Şi c'am să m'ascund de tine
In pustii.

Imi iau lumea'n cap, mă duc...
N'o să-mi fie dor!
Poate crezi c'am să m'apuc
Să mor?
Am să fac ca tine, fată:
Ii zic dragostei de-odată:
— Hai, te du!
Şi ea pleacă... Tu, fă-ţi cruce!
Par'că dragostea se duce
Când vrai tu?

O să-ţi ai bărbat şi'n veci
Cu urâtu'n casă!
Fericit' o să petreci,
Lasă,
O să-ţi aminteşti mereu
Cum îi el şi cum îs eu...
Şi oricând
Tot la mine-ai să gândeşti —
Şi din somn să te trezeşti
Plângând!

Că şi dacă te-ai gândit
Să mă uiţi pe mine,
Ştii că întâiul îndrăgit
Ţine;
Iar de mi-i uita, ţi-o spun,
Mă cunoşti tu că-s nebun,
Şi uşor
Aş da'n gura tuturor
Toate dragostele tale —
Şi de-mi ieşi cumva în cale
Te omor!

THUTHUR

Citiţi azi: LECTURA No. 283
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
PLATOŞKIN
INFIERATA
— Roman din lumea studenţilor Bolşevici —
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

Al VIII-lea Congres al Pen-Clubului

Anul acesta, între 20—25 Iunie, Congresul Internaţional al scriitorilor a avut loc la Varşovia.

Ce este Pen-Clubul şi ce rost are Congresul anual al Federaţiei Pen-Cluburilor?

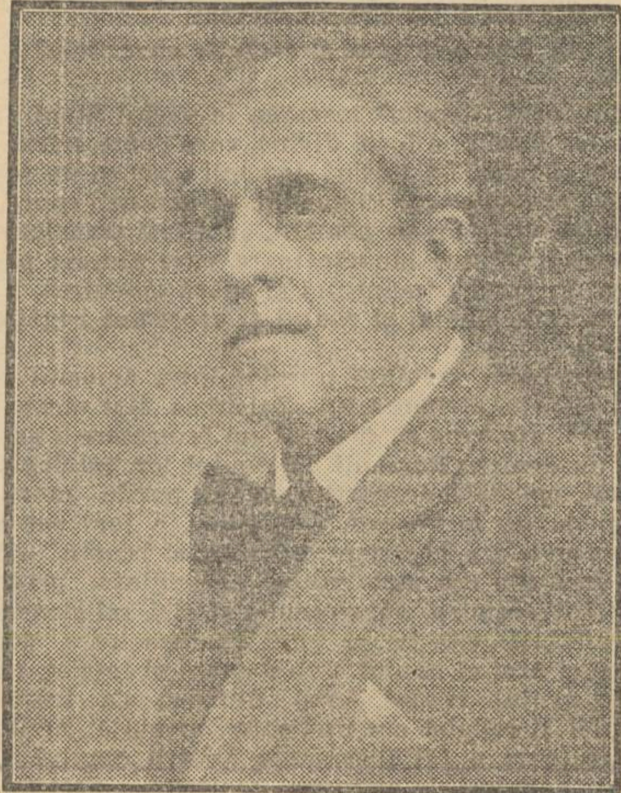
Prin felul muncii sale, scritorul este juruit la izolare. Totuş există un sentiment de solidaritate frăţească între toţi acei care cunosc greutăţile şi mulţumirile acestui fel de muncă.

Acest sentiment constitue deja un sâmbure de asociaţie, care se poate desvolta pentru ca să ajungă o puternică realitate spirituală.

Prima grupare a scriitorilor englezi a dat frumoasa pildă de respect datorit părerilor fiecărui scriitor. O disciplină civilizată, plină de tact, curtuoazie şi discreţie, ajunge să stabilească relaţii între membrii celor mai deosebite curente, şcoli şi cenacluri literare. Căci e firesc ca pe toţi oamenii de litere, indiferent de credinţele ce au, să-i lege aceleaşi preocupări artistice-profesionale.

Primul Club P. E. N. (**Poetry, Essay, Novel.**) s'a format la Londra, după războiul mondial, din iniţiativa scritoarei Mistress Dawson Scott şi a romancierului John Galsworty (Balzacul Angliei).

Celelalte ţări au început să-i imite pe Englezi, înfiinţând Cluburi P. E. N. tot pe aceleaşi baze de organizare. S'a mers mai departe fixându-se congrese anuale, pentru ca scriitorii din diferite ţări să se apropie şi să se cunoască, tinzând la o reală solidaritate intelectuală, prin relaţii constante ce s'ar stabili cu timpul între scriitorii din lumea întreagă.



Jean Bart

Ideia înfiinţării unui Pen-Club românesc sub conducerea d-lui Brătescu-Voineşti, a fost adusă de d. Beza, cunoscutul scriitor şi harnicul consul român la Londra.

Legăturile care le păstrăm cu Federaţia Pen-Cluburilor, se datoresc, în cea mai mare parte, activităţii şi tactului d-lui Bucuţa, secretarul Pen-Clubului român.

* * *

Congresul din acest an ,organizat de scriitorii poloni la Varşovia, a fost în adevăr somptuos, datorită în mare parte, ministrului de externe D. Zaleski, care a înţeles importanţa acestui congres ca mijloc de propagandă pentru statul polonez.

Şedinţele s'au ţinut în sala Parlamentului.

Delegaţii străini au avut în Polonia drumul şi întreţinerea gratuită.

După bogate banchete şi recepţii la Primărie, Ministerul de Externe, la Preşedintele Consiliului, în palatul ultimului rege: Poniatowski, a urmat o escursie la **Cracovia,** vechea capitală, Acropole şi Panteon, cu relicvele istorice ale trecutului civilizaţiei poloneze.

Escursia s'a sfârşit la **Zacopane,** o pitorească localitate de vilegiatură, în creerii munţilor Carpaţi, în masivul Tatra, la frontiera ceho-slovacă — unde cele două state, cu ocazia unei noui delimitări de frontieră, s'au hotărît să cedeze câte o porţiune pentru a forma un parc comun, în felul parcurilor naţionale americane, unde se conservă natura în stare primitivă.

* * *

Interesantă şi impunătoare a fost declaraţia repetată de toţi oratorii polonezi în solemna şedinţă de deschidere a Congresului.

„Timp de o sută de ani Polonia a fost forţată să încredinţeze marilor ei literaţi guvernarea morală a naţiei. Caracterul literaturii poloneze a fost **mesianic.** Ca anticii profeţi ai Israilului oprimat, scriitorii polonezi au predicat lupta şi învierea neamului. Măreţia cuvântului trebuia să nască măreţia faptului. Michievici, Slovaski, Krasinski, reprezintă eternul spirit revoluţionar. Polonia a depus azi în cripta Panteonului dela Kracovia cenuşa marilor scriitori alături de resturile vechilor ei regi. Ne înclinăm în faţa soldaţilor acestei arme, căci ne dăm seama că literatura este una din cele mai puternice şi mai nobile forţe umane".

Pentru a ajunge la înfrăţirea popoarelor, pacea mondială — suprema perfecţie a umanităţii — magia literaturii poate face mai mult decât notele diplomaţilor politici. Dar pentru o înţelegere mutuală popoarele trebue să se cunoască. Este nevoe de schimbul de cugetări între naţiuni şi limbi, de punerea în circulaţie a valorilor literare, pentru stabilirea unei solidarităţi între popoarele care se cunosc aşa de puţin până acum între ele.

Cugetarea merge mai departe decât trenul, vaporul sau avionul.

Rolul Pen-Cluburilor este să înlesnească circulaţia internaţională a operelor prin informaţii sigure, prin bune traduceri, prin punerea în valoare imediată a cărţilor bune. Şi pentru asta trebue metodă, continuitate şi un just sentiment al calităţii. Trebue să tindem la idealul ca orice scriitor bun, din orice ţară, să scrie nu numai pentru compatrioţii săi, ci pentru oamenii de pretutindenea. Căci scriitorul are două patrii: ţara sa şi epoca în care trăeşte.

Universalitatea în libertate şi egalitate este una din devizele Pen-Clubului, căci cugetarea şi arta sunt deasupra frontierelor.

Marele poet şi cugetător Valéry propune să se creeze sub auspiciile Societăţii Naţiunilor o Academie Internaţională de traducători.

Cu drept cuvânt a susţinut unul dintre oratori că **Pen**-Europa poate ajunge o realitate înainte de **Pan**-Europa.

* * *

Chestiunea traducerilor a ocupat cu deosebire Congresul. Toţi scriitorii recunosc că această chestiune e lăsată numai în voia comerţului. Cărţi proaste de senzaţii şi aventuri se traduc şi se răspândesc cu reclamă în toate limbile, pe când opere de valoare rămân necunoscute.

Federaţia Pen-Cluburilor în legătură cu Institutul Internaţional de Cooperaţie Intelectuală îşi propune să rezolve această problemă în chip practic. S'a adunat deja un bogat material documentar din diferite ţări.

Scriitoarea vieneză **Greta Urbanitzki** a propus ca să se premieze de către Federaţia Pen-Cluburilor la fiecare doi ani, cartea găsită cea mai bună, care să fie tradusă în toate limbile.

Ideia este admirabilă, dar nu tocmai uşor de pus în practică. In cursul acestui an se va studia în detaliu modalitatea de pus în aplicare.

Discuţii au urmat în jurul chestiunilor: suprimarea taxelor vamale pentru cărţi, piesele de teatru pentru Radio.

Au fost şi discuţii încordate asupra unei gingaşe chestiuni: un delegat german a cerut cu stăruinţă ca Federaţia să invite pe scriitorii Rusiei Sovietice ca să intre în Pen-Club.

Propunerea a căzut. Scriitorii ruşi vor fi primiţi ca şi scriitorii oricărei naţii, fără să fie nevoie a fi invitaţi.

Delegaţii unguri, după obiceiu, au ridicat reclamaţii — de data asta nu împotriva României — că Cehoslovacia opreşte intrarea cărţilor maghiare.

In vederea propagandei şi cunoaşterii literaturii poloneze ni s'au pus la dispoziţie, la discreţie, numeroase cărţi cu traduceri în diferite limbi din literatura poloneză.

Cu mirare am cercetat această chestiune. Cum se explică apariţia numeroaselor cărţi poloneze traduse în editurile pariziene şi berlineze?

Uşor de explicat. Guvernul polonez îşi dă seama de importanţa propagandei şi pe acest teren, şi ajută publicarea cărţii poloneze în limbi străine.

Noi n'am ajuns încă până la această treaptă.

Cu Polonia, de care ne leagă atâtea interese comune putem uşor face un schimb şi comerţ intelectual. Am găsit câţiva tineri care au învăţat singuri româneşte şi urmăresc cu interes mişcarea noastră culturală.

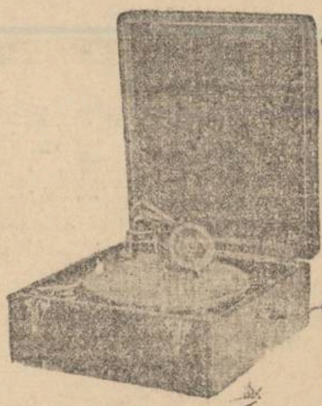
„Pădurea Spânzuraţilor" a lui Rebreanu a fost tradusă şi în curând va apărea în limba polonă. In schimb va apărea în limba română o traducere a unui roman de **Ferd. Goetel,** scriitor polonez care are deja câteva cărţi traduse în limbile franceză şi germană.

Scriitorul polonez Jelenta, care astă iarnă a ţinut cu succes o serie de conferinţe interesante la Bucureşti, a publicat câteva articole în ziarele poloneze asupra literaturii române.

Sistemul acesta de reciprocitate pentru traduceri, cred că s'ar putea încerca şi din partea noastră cu folos, atunci când Statul s'ar hotărî să facă oarecari sacrificii, ţinând seamă că nu-i destul ca România să se afirme numai cu producţia de petrol, grâu şi brânză de Brăila.

JEAN BART

CONCURSUL SOLMYPHONULUI



Găsiţi un număr, pentru fiecare din cele 9 casete, în aşa fel ca, totalul să fie 28 în cele 3 sensuri.

			28
			28
			28
28	28	28	

PRIMILOR 1000 CAŞTIGATORI
Stabilimentele „SOLMYPHONE"
OFERA GRATUIT
Un fonograf cititorilor acestui ziar, cari vor trimete soluţia exactă a concursului, conformându-se condiţiunilor noastre.
Trimiteţi răspunsul Dv. tăind acest anunţ şi anexând un plic francat purtând adresa Dv.
Stabilimentelor SOLMYPHONE, 13 rue de Traci, Paris (2)

Cronica teatrală

Teatrele de vară

Teatrul Neptun : „ODATĂ ŞI BINE"
Revistă de ION PRIBEAGU

După succesul obţinut cu „Flossie", care ne-a dat prilejul să relevăm surprinzătoarele însuşiri ale unor artişti dramatici chemaţi să apară într'o comedie muzicală, Teatrul Neptun ne prezintă, dovedind din nou un bun gust în alegere, o revistă.

E suficient să ştii că revista e opera d-lui Ion Pribeagu spre a o primi cu încredere. D. Pribeagu e doar decanul revuiştilor la noi şi niciodată nu i s'a întâmplat să dea greş. Dialogul spiritual, cupletul vioi şi materia ingenioasă sunt calităţi pe care d. Pribeagu le-a desfăşurat în toate lucrările d-sale şi i-au asigurat locul pe care-l merită în genul aşa-zis „uşor", şi totuşi atât de pretenţios şi de capricios al revistei.



I. Pribeagu

„O dată şi bine" nu numai că a venit să confirme aşteptările noastre, dar adaugă la activul d-lui Pribeagu un succes cum n'au mai cunoscut teatrele de vară. O explicare e aceia că, lăsând pe planul al doilea înţepăturile ce se adresează de obicei cutărui sau cutărui personaj politic, d-sa a arătat o deosebită preferinţă chestiunilor de interes general şi de strictă actualitate.

Pe lângă acest merit, revista d-lui Pribeagu s'a remarcat şi prin numeroasele inovaţiuni de ordine tehnică. Subliniem, între acestea, ideia cu „pomul miraculos" şi vizita celor trei muschetari, care pregăteşte cum nu se poate mai bine apoteoza finală.

Interpreţii şi-au dat toată osteneala de a contribui la desăvârşirea succesului şi au izbutit să facă din scena Teatrului Neptun un câmp de adevărată realizare artistică.

D-rele Zuchy Eremia, Elena Zamora şi Consuela Dimitriu au arătat încă o dată măsura rutinei lor artistice atât în debitarea impecabilă a cupletelor,cât şi în jocul de scenă, variat şi bine studiat. D-ra Ştefania Popescu s'a remarcat în rolul unei chinezoaice, achitându-se cu deplină conştiinciozitate.



G. Baldovin

D. G. Baldovin care, în „Flossie" ne-a procurat o îmbucurătoare surpriză, a adus în revista d-lui Pribeagu o notă nouă prin jocul său grotesc şi bine inspirat, şi prin excelentele d-sale calităţi vocale.

D-nii Niculescu-Buzău şi M. Milian — ca de obiceiu — plini de vervă şi de vioiciune, în dialoguri, ca şi în cuplete.

Baletul pregătit de d. Siomin dovedeşte o bună conducere, iar orchestra d-lui Schwartzman — a cărui fericită colaborare muzicală o recunoaştem uşor — s'a menţinut la nivelul unui spectacol desăvârşit.

S'a remarcat şi lipsa d-lui Pizone. J. BK.

ANECDOTE

Sophie Arnould nu avea numai spirit ci era şi onestă şi cu demnitate, deşi moravurile ei întreceau uneori marginea bunei cuviinţe.

Intr'o seară se făcură mai multe epigrame asupra d-nei de Pompadour, la un dineu la Sophie Arnould. A doua zi se şi înfăţişă un locotenent de poliţie.

— Domnişoară, unde aţi luat masa aseară?

— Nu-mi amintesc, Domnule.

— Acasă la D-voastră?

— Poate!

— Aveaţi invitaţi?

— Probabil!

— Câte persoane?

—Nu-mi aduc aminte.

— Nu vi-i amintiţi pe acei care au luat aseară masa la D-voastră?

— Nu, domnule!

— Dar, o femee ca Dv. ar putea să-şi amintească lucrurile astea...

— Da, domnule, dar înaintea unui om ca dv., eu nu mai sunt o femee... ca mine...

Cronica cinematografică

Greta Garbo a început să se repete?

„Filmul cel nou al Gretei Garbo" — spuneau unii esteţi foarte exigenţi — „este o prostie; nici nu face să fie văzut. Ea — mereu aceiaş; iar ceilalţi — inexistenţi".

Este aceasta o veche manie la acei spectatori care se cred obligaţi să fie dificili. Şi atunci — pentru a critica, prilejul cel mai ieftin este, atunci când un mare artist apare în al zecilea sau al douăzecilea rol, să spui dispreţuitor că talentul i-a săcătuit şi că a început să se repete.

Prevenim dela început:

„Sărutul" nu-i un film prost. Detaliile sunt îngrijite, technica materială de bună calitate, jocul actorilor este corect; pe ici pe colo câte o idee cinematografică puţin cam „pompierească", (de pildă ideia de a se reprezenta pe Greta Garbo, pe banca acuzaţilor, îmbrăcată în nişte mantii negre, coafată cu un bicorn de cioclu, şi privind în formă de Napoleon la Sfânta Elena. Grotesc). Scenariul filmului se desfăşură cu naturaleţe, fără neverosimilităţi jignitoare artisticeşte. Nu zic că este un film bun. Dar nici că este prost nu s'ar putea spune.

Principalul însă — de care n'am vorbit încă — este Greta Garbo. Iată, incontestabil, o mare, foarte mare artistă. O bogăţie de resurse fizionomice cum n'am văzut la alte femei. Ochii, comisurile buzelor, sfârşitul şi începutul sprâncenelor, mişcările bărbiei sau ale pometilor, încreţiturile frunţii — fiecare porţiune din figura Gretei Garbo este o lume de expresii posibile.

Mi se pare aşa de curios că negustorii, proprietari ai talentului acestei artiste, îi fac reclama atrăgând atenţia publicului asupra calităţilor ei de femeie, asupra farmecului ei sexual, asupra însuşirilor ei de amantă. Ce caraghios! Niciodată asemenea gânduri nu mi-ar putea veni (gânduri care vin oricui în faţa atâtor alte actriţe, ca de pildă Betty Aman, Louise Brooks, Dorothy Mackail, Nancy Caroll, Anita Page, şi atâtea altele care, realmente, au „sex-apeal"). Dar Greta Garbo!

E drept că rolurile ei, pe ecran, sunt roluri de amantă, de îndrăgostită aproape totdeauna la paroxism, sau de femee frenetic decepţionată. Dar cine spune că pentru asta trebue actriţe care să aibă personal „sex-apeal"? Un artist este — am spus-o de atâtea ori — o combinaţie de preot şi echilibrist. El se găseşte în faţa unui model, pe care trebue să-l *imite creator*. Pentru asta el trebue să facă cele mai înmărmuritoare acrobaţii, căci este vorba de lucrul cel mai acrobatic din lume, şi anume: să trăeşti, cu viaţa ta, viaţa altuia; să te identifici complect cu modelul, rămânând, bineînţeles, în forul tău interior, acela care eşti. Este o situaţie mereu dublă, mereu echivocă. Iată de ce spuneam că actorul trebue să fie, în primul rând, iscusit echilibrist.

Dar mai e ceva. Această „imitaţie creatoare" care e jocul artistului, este o întreprindere extrem de prezumţioasă. Pretindem să *creăm viaţă*, să facem oarecum la fel cu Dumnezeu. Şi asta — cum? Printr'un întreg ritual mai mult sau mai puţin convenţional. Intocmai ca un cleric ce oficiază în scop de a naşte în asistenţă o atmosferă de viaţă religioasă nouă. Iată de ce spuneam că actorul e o combinaţie de acrobat şi preot.

Or — în toate acestea, ce importanţă are că Nancy Caroll ne excită sexualmente sau că Greta Garbo, personal, nu este excitantă fiziologiceşte? Trebue să fie cineva negustor, agravat cu faptul de a fi american, pentru a-şi închipui că „sex-apeal"-ul privat al unei actriţe are vre-o legătură cu valoarea ei artistică.

Greta Garbo? Măturisesc că, ori de câte ori văd un film cu dânsa, îmi trebue câteva scene de antrenament, ca să-mi treacă o uşoară stare de agasare în faţa frunţii prea chele, a oaselor prea deşirate, a făpturii anatomiceşte destul de imperfectă a acestei lungane care nu devine graţioasă decât după un oarecare timp, şi : *jucând*.

Greta Garbo este, şi ea, un caz instructiv pentru a ne arăta deosebirea dintre frumuseţea fizică şi frumuseţea (tot fizică) a artei, Greta Garbo joacă roluri de femei deslănţuite sau desnădăjduite, roluri de amante pasionate; pentru asta găseşte o infinitate de nuanţe fizionomice. Dar nici-un moment jocul ei nu e lasciv.

O enormă castitate acoperă scenele cele mai sensuale din filmele sale.

Este chiar surprinzător cum regisorii americani, care caută „sex-apeal" cu orice preţ, au sfârşit prin a face caz de Greta Garbo. Adică nu e curios. Căci regisorul, cât ar fi el de dictator, are la rându-i un stăpân, încă şi mai puternic: publicul. Şi publicul spectator, din toate ţările albe, a rămas pretutindeni înmărmurit în faţa patetismului curat şi înalt al minunatei actriţe scandinave.

Să se ducă încă odată la filmul „Sărutul" pentru a vedea cum fiecare încruntare din sprincene este la Greta Garbo o întreagă lungă poveste, — să se ducă să o vadă, toţi acei care s'au putut lăsa o clipă influenţaţi de falşii-esteţi care spuneau, iac'aşa, ca să arate că-s dificili, că „Greta Garbo a început să se repete".

* * *

De altfel nu e nici-un singur mare actor de cinema care să fi scăpat de acest soiu de critică. Imi amintesc de filmul „Masca de fier". O seamă de spectatori rafinaţi au spus atunci: „Nu mai e Douglas. Săracul. „Il se raconte". A început „ a se povesti pe el însuşi".

In realitate „Masca de fier" este, poate, unul din cele mai reuşite filme ale lui Fairbanks. Faţă de cele anterioare, el prezintă superiorităţi de îngrijire a detaliului plastic, pe care nu le aveau celelalte.

Fireşte, este în „Masca de Fier", *acelaş* Douglas vijelios, zâmbitor şi viteaz. Dar asta nu e un cusur, ci e marele lui merit, meritul de a fi creat nu un rol, ci un *stil general* de artă cinematografică, o formulă estetică nouă.

Şi asta ne apropie de o problemă foarte delicată:

Un artist, creând o formulă de artă nouă, nu duce arta la o oarecare standardizare? De pildă stilul Fairbanks, nu va fi el oare imitat de mii şi mii de scenarişti şi de regisori? Şi atunci Zorro sau Don X mai avea-vor alt interes decât acela de antichitate de muzeu?

E uşor de răspuns.

Căci există două soiuri de formule de artă: acele care se imită deadreptul, şi acele care doar servesc ca isvor indirect de inspiraţie.

Formula de film cu cow-boys călări face parte din prima categorie. A fost copiată aidoma, reprodusă în sute de bucăţi. A devenit numai decât pură industrie.

Formula-Douglas, în schimb, este *inimitabilă*. Prin aceasta însă — înrâurirea ei asupra technicei ecranului este încă şi mai considerabilă. Cred că puţini sunt actorii şi actriţele pe care să nu-i fi inspirat, în jocul lor, câte ceva, din „maniera" lui Fairbanks. Astfel, Bebe Daniels ia dela el o anumită filozofie a hazardului, pe care, pe urmă, ea, o îmbracă în alte haine, în alte decoruri. Dar cel mai mult se inspiră de la Douglas: John Gilbert. El este moştenitorul şi continuatorul surâsului aceluia special şi plin de conţinut al lui Zorro. Pe gura lui Gilbert, acest surâs devine de nerecunoscut. Multă vreme n'am observat că sursa zâmbetului aşa de personal al lui Gilbert era la Douglas. Pentru că aşa se prezintă totdeauna înrâurirea artistică într'adevăr fecundă. Ea se încorporează aşa de bine în stilul celuilalt, încât şterge orice urmă a originii sale.

Din toate acestea o concluzie se desprinde:

Putem spune despre un artist că „se repetă" numai atunci când trucurile sale au fost adoptate şi de alţii, şi când, ele devenind de domeniul public, începe şi *el*, primul lor inventator, să le utilizeze, ca şi când s'ar copia pe el însuşi.

Dar atâta vreme cât anumite procedee sunt încă proprietatea exclusivă a stilului unui artist, acest artist, continuând a le întrebuinţa, nu numai că nu comite o repetiţie, dar dimpotrivă, realizează o variaţie. Căci acesta e sensul, singurul sens al cuvântului „variaţie" atunci când e vorba de artă. A varia înseamnă a plimba o anumită concepţie *unică şi unitară* dealungul unui cortej bogat de decoruri *mereu reînoite*. Căci fără acea concepţie unitară şi *mereu aceiaş*—nu poate exista artă, una din condiţiile ei de căpetenie fiind tocmai un stil foarte personal al artistului. Şi „personalitate", în psihologie, înseamnă elementul durabil şi permanent al unui individ.

Cetitorul să mă scuze că fac atâta teorie. Dar era nevoie să evităm un pericol destul de grav: putinţa, la unii, de a da ascultare acelor esteticiani mofturoşi care, văzând de două-trei ori un actor, şi fiind de felul lor supuşi la oboseală, declară cu înălţime: cutare artist, Douglas Fairbanks, sau Greta Garbo, au început să se repete.

* * *

Totdeauna m'a agasat superlativ acel falş-mare-actor care se numeşte Lon Chaney. Am observat că reţeta lui artistică constă din roluri de om bun pe care o nenorocire oarecare îl acreşte şi-l face crud. Şi atunci, Lon Chaney îşi fabrică o grimaşă de „Grand-Guignol". Uneori îşi suprimă mânile. Alteori picioarele. Alteori nasul, ca în „Fantoma operei", unde încearcă şi reuşeşte să imite silueta craniilor de mort. In „Magia neagră" se numeşte „Beteagul", şi se târăşte de colo până colo numai în mâni, tuns chilug şi strâmbându-se cumplit. In „Fantoma dela Operă", care s'a repetat de curând ca film sonor, şi care este de o plicticoasă puerilitate, Lon Chaney — trebue să o recunoaştem — a isbutit să fie înfricoşător. Mulţi spectatori au putut să-l viseze noaptea. Dealtfel asta e graniţa, punctul de reuşită culminant al artei lui Lon Chaney: un copil să poată, din pricina lui, să facă, noaptea, ce nu trebue, în pat...

Dar, însfârşit, pentru acei copii mari care sunt Americanii...

D. I. S.

Seceriş

Noaptea caldă din mijloc de vară,
Umple golul dintre cer şi apă...
Stele lângă stele se adapă;
Şi'mplinit e spicul de secară.

Luna s'a pornit secerătoare.
Numai ea îl vede 'n miez de noapte, —
Şi pe'ntinsul lanurilor coapte,
Luna s'a pornit secerătoare.

Omule, tu stai pe ţărm şi sângeri;
Şi în timp ce stelele se scaldă,
Dumnezeu, în noaptea asta caldă,
Seceră secară pentru îngeri.

D. N. TEODORESCU

A apărut:
Indicaţiile şi contra indicaţiile curei de Karlsbad
de Doctorul GR. GRAUR
Medic balneolog la Karlsbad
Lucrarea se adresează medicilor practicieni
Preţul lei 40
Editura „Adeverul"

CÂINELE DE PRIPAS
HOŢUL
INGERUL
TREI DIN CELE MAI CELEBRE POVESTIRI ALE LUI
LEONID ANDRIEV
BIBLIOTECA DIMINEAŢA No. 127 PREŢUL 8 LEI

„Aş vrea să ştiu"

I. SPIRESCU — Botoşani.

Unde găsesc o descriere a activităţii societăţii culturale „Junimea" din Iaşi?

O descriere sub formă de amintiri interesante o găsiţi în „Amintiri de la Junimea din Iaşi" de Gh. Panu (2 volume) şi „Amintiri din Junimea" de Iacob Negruzzi.

De altfel colecţia din această vreme a revistei „Convorbiri Literare", organul „Junimei" cuprinde toate operele literare, scrise de membrii grupului.

I. LUNGU. — Brăila.

a) De unde vine expresia „sabia lui Damocle"?

Damocle, unul din curtezanii bătrânului Dionysios, tiranul Siracuzei, fericea necontenit pe acesta din urmă, pentru mărirea şi fastul de care se bucura la curtea lui.

Pentru a dovedi curtezanului său cât de amăgitoare este această fericire, pizmuită, Dyonisios îl pofti pe Damocle să încerce timp de o zi traiul său princiar. Damocle fu astfel adus în sala tronului, înconjurat de un fast şi o strălucire neînchipuită şi se simţi la început foarte bine în rolul său. Deodată însă, el zări cu spaimă pe plafonul sălii o sabie ascuţită, suspendată de un fir de păr, exact deasupra capului său.

Tiranul voise să-i arate prin acest simbol cât de nesigură este fericirea atât de invidiată a monarhilor. Damocle renunţă astfel bucuros la situaţia, pe care o râvnise cu atâta ardoare.

De atunci, expresia „sabia lui Damocle" serveşte pentru a reprezenta o primejdie, care poate ameninţa şi nimici brusc o fericire omenească.

b) **Care e origina şi evoluţia cuvântului „demon"?**

Cuvântul „demon" însemna la vechii Eleni, din epoca lui Homer, o forţă divină, care poate stârni admiraţia şi frica. La Hesiod demonii apar ca un soi de fiinţe supraomeneşti. El susţine că oamenii epocei de aur, după viaţa lor pe pământ, ar fi fost transformaţi în demoni, făpturi binefăcătoare, care plutesc pretutindeni în jurul pământului şi apără omenirea, hotărând asupra binelui şi răului şi acordând bogăţia şi fericirea.

Deosebirea, stabilită ulterior între demonii buni şi cei răi este atribuită lui Zaleukos. Mai târziu Socrate şi Plato, cred că fiecărui om la naştere, i se sorteşte un demon. Romanii, la rândul lor, înţeleg prin demoni, spiritele despărţite de trupurile morţilor. Demonologia, sau teoria demonilor, a luat cea mai mare desvoltare în Orient, adevăratul leagăn al ei, unde încă din cea mai veche antichitate, procesul creaţiunii cosmice, substrasul moralei religioase au fost înfăţişate sub forma unui dualism între geniul binelui şi acel al răului. Sub demoni ei înţelegeau în special geniul răului. Acest dualism s'a transmis de altfel şi religiei creştine care prezintă acţiunea binefăcătoare a lui Dumnezeu asupra omului, contrariat adeseori de acţiunea malefică a Satanei. In terminologia modernă, „demon" şi-a conservat semnificaţia de spirit rău, aceasta nu atât în sensul religios cât mai ales în înţelesul figurat al unei patimi sau influenţe nenorocite.

B. CREŢU—Iaşi.

a) **Ce însemnează „heteronom" în limbajul filozofic?**

O facultate se zice că este heteronomă, când îşi primeşte legea din afara ei, şi nu din sine. Când legea unei facultăţi este însăşi expresia naturei ei, ea este autonomă. Aşa de ex., după Kant, voinţa noastră este autonomă, întrucât legea ei morală nu îi este impusă de o voliţie străină. Nu există un bine exterior sau interior, care să o guverneze. Binele este ceiace este, tocmai pentrucă legea autonomă a voinţei îl crează astfel, prin caracterul ei imperativ şi obligator.

b) **Ce se numeşte hibrid?**

Hibrid este produsul încrucişării a două plante sau animale aparţinând, fie la speţe diferite, fie la varietăţi diferite ale aceleiaşi speţe. Hibrizii sunt în general sterili.

Prin analogie, se numesc concepţii sau sisteme hibride, acele doctrine, cari conţin nesintetizate între ele teoriile cele mai opuse şi eterogene.

UN CITITOR CURIOS, — Loco.

Dece cade pisica veşnic în picioare?

Animalele posedă, în general, un organ, care le permite cu uşurinţă, ca din orice poziţie s'ar găsi, să revie într'o poziţie cu capul în sus. Această funcţiune care reprezintă un reflex de poziţie îşi are sediul în urechea internă, în labirint şi reacţionează ca un organ de echilibru, discernând automatic poziţia verticală de cea orizontală. In capul pisicii în special, organul echilibrului are o situaţie particulară în urechea internă, fiind într'o anumită legătură, prin nervi, cu muşchii gâtului. Imediat ce capul se deplasează din poziţia lui normală, muşchii gâtului îl acţionează în mod reflex şi independent de orice impuls voluntar, Dela muşchii gâtului pornesc de asemenea căi reflexe la muşchii picioarelor şi acei ai trunchiului. Maimuţa se bucură de aceiaş funcţiune, de a cădea veşnic în picioare. De altfel, şi cânele posedă un organ reflex analog însă cu o funcţionare mult mai lentă şi mai puţin sigură.

Un câine al nimănui, pripăşit pe lângă o casă de oameni şi atras de nevoia de mângâeri şi de societate pe care o simte şi sufletul unui animal, e eroul povestirii lui Leonid Andriev *Câinele de pripas*, apărută în ultimul număr al excelentei publicaţii de popularizare literară, *Biblioteca „DIMINEAŢA"*. Se desprinde din această povestire o largă expansiune umanitară, lipsită însă de înduioşări sentimentale ieftine.

Acelaş spirit însufleţeşte şi alte două povestiri: *Hoţul* şi *Ingerul*, povestea unui copil nenorocit, înrăit de mizerie dar tocmai din această pricină cu sufletul plin de aspiraţii fantastice.

Toate la un loc, sub titlul *Câinele de pripas* au apărut în No. 127 al *Bibliotecii Dimineaţa*. Minunata lucrare costă numai 8 lei.

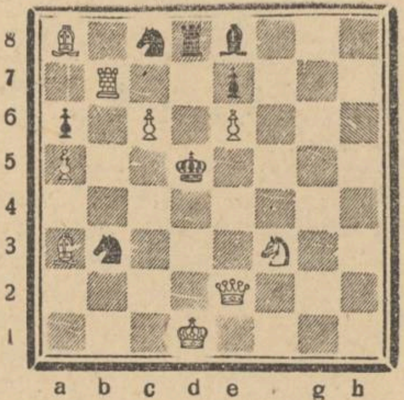
Cronica Sahului

PROBLEMA No. 299

— Din concursul nostru de probleme —
MOTTO: „Echo"
(inedită)

Negru:

Rd5, Td8, Cb3 şi c8, Né8, Pa6 şi é7 (7).



Alb:

Rd1, Dé2, Tb7, Cf3, Na3 şi a8, Pa5, c6 şi é6 (9).

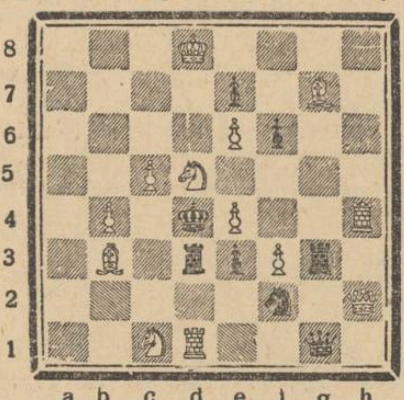
Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 300

— Din concursul nostru de probleme —
MOTTO: „Läuferrad"
(inedita)

Negru:

Rd4, Dg1, Td3 şi g3, Cf2, Pé3, é7 şi f6 (8).



Alb

Rd8, Dh2, Td1 şi h4, Cc1 şi d5. Nb3 şi g7, Pb4, c5, é4, é6 şi f3 (13)

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

*

Cunoscutul şahist M. Wechsler-Constanţa, stabilit acum la Paris, ne trimete următorul articol, căruia îi facem loc cu plăcere.

Parisul Şahist

S'ar putea afirma cu drept cuvânt că Parisul adăposteşte astăzi aşii şahului mondial şi că este centrul de activitate al mişcării şahiste. Pe primul plan sunt cei doi mari adversari: Dr. Alechin şi Capablanca, care-şi încrucişează mereu privirile, fără însă, să cadă de acord asupra unui match de revanşă pe care-l cere cu insistenţă acesta din urmă. Se pare totuşi că tratative sunt în curs şi D-rul Alechin şi-a dat chiar consimţământul pentru acest match care va avea loc, pe la începutul anului viitor, în Europa. Ei, sunt înconjuraţi de maeştrii Dr. Bernstein, Dr. Tartakower, Znosko-Borowsky, Romi, etc., care sunt mai accesibili numeroşilor amatori şi curioşi. D-rul Tartakower care este cel mai simpatic dintre maeştri, joacă regulat şi cu toţi acei care-l solicită, ţine conferinţe, face demonstraţii şi urcă mereu numărul partidelor oarbe. Dar, în afară de aceştia care-şi au domiciliul lor acolo, Parisul mai este vizitat tot anul de cei mai reputaţi maeştri. Vechiul cerc dela „Régence", unde tronează în mijloc celebra masă pe care a jucat Napoleon, întruneşte tot ce are şahul mai select, după care vine cercul dela Palais Royal, urmat de puternicul şi popularul cerc dela Rive Gauche.

In afară de prezenţa maeştrilor, mişcarea şahistă din Paris este foarte activă. Cele 15 cercuri, care numără 2500 de membri, activează tot anul cu: conferinţe, simultane, concursuri şi match-uri, ceiace atrage bine înţeles atenţia amatorilor şi constitue un bun mijloc de propagandă.

Ziareale franceze care încurajează tot ce este sport, nu s'au dat la o parte când a fost vorba de şah. Ziarul „La Liberté", a cărui rubrică de şah este condusă de un eminent problemist şi un foarte iubitor al şahului: D-l Monvoisin, a donat anul trecut o cupă care-i poartă numele şi care se joacă între echipele prime ale cercurilor din Metropolă. Această cupă a fost câştigată anul trecut de cercul Rive Gauche iar anul acesta de Palais Royal.

Ceiace atrage însă acum atenţia jucătorilor şi mai ales a jucătoarelor, al căror număr creşte din zi în zi, sunt: concursurile feminine şi interesul ce-l are sexul frumos pentru şah. Tot datorită ziarului „La Liberté s'a organizat anul trecut primul concurs internaţional feminin, la care au luat parte doamne şi domnişoare din toate ţările. Câştigătoarea acestui concurs a fost D-ra Dr. Schartzmann (Polonia, urmată de doamna D'Autremont (Franţa). D-na Schawrtzmann (Polonia) şi D-na Tonini (Italia).

Am dori să vedem şi la noi o activitate atât de prodigioasă: Totuşi, întrucât ne priveşte, suntem foarte bine reprezentaţi la Paris. Maestrul Baratz, care a fost trei ani de-arândul deţinătorul titlului de campion al Parisului, a revenit de curând şi-şi va recâştiga laurii. Este foarte apreciat şi căutat. Vine apoi D-l Zeno Proca, dar care din păcate nu activează decât puţin, este însă înlocuit cu destul succes de tânărul şi talentatul nostru problemist Camil Seneca, care este în acelaş timp şi un bun jucător. In concursurile rapide, care au loc la toate cercurile, D-l Camil Seneca a eşit de multe ori învingător chiar înaintea maestrului Dr. Tartakower.

In sfârşit Parisul este într'adevăr un punct de atracţie unde toate curiozităţile sunt satisfăcute.

M. WECHSLER

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Cărţi şi Reviste

Din greşelile enciclopediei „Minerva"

Pentru redactarea vastului material care avea să încapă în cele aproape o mie de pagini ale enciclopediei clujane „Minerva", au lucrat 13 intelectuali, titraţi în cea mai mare parte. Activitatea celor mai mulţi dintr'înşii pe terenul literar a rămas până acuma misterioasă. Doar vreo cinci: doctorul *Valeriu Bologa*, istorician al medicinei româneşti, *Ştefan Meteş*, bibliograful lui N. Iorga, *Septimiu Popa* căruia îi datorăm pagini nostime despre Alexandru Gramma, detractorul blajean al lui Eminescu şi *Ion Muşlea* custode al Bibliotecii Universităţii din Cluj, şi-au dobândit oarecare nume printre cercetătorii culturali.

Ştiam, însă, că la Cluj se munceşte. Trei mari publicaţii: *Dacoromania, Anuarul Institutului de istorie naţională* şi *Clujul medical* ne-au obicinuit cu faptul că în mediul acela — reacţionar, de altminteri! — se lucrează serios.

Ne aşteptam, deci, la o enciclopedie gospodăreşte alcătuită.

Şi dăm aici câteva din motivele dezamăgirii de care am avut parte.

Deschidem enciclopedia la pagina 636, coloana II-a şi cetim:

„Macarie *patriarh al Antiohiei, între anii 1650-1660 a călătorit prin ţările române, iar secretarul său Petru de Alep a descris această călătorie*".

Călătoria patriarhului Macarie prin ţările române a durat nu un deceniu, ci 7 ani şi anume: dela 1652 până la 1659. Dar nu asupra *acestui* amănunt, chronologic, vrem să atragem luarea-aminte.

Ci vrem să amintim că pe secretarul patriarhului Macarie al Antiohiei, nu-l chema *Petru* de Alep, ci *Paul (Pavel)* de Alep. Sub *acest* nume îl cunosc: George T. Căliman, B. P. Hasdeu, M. Gaster, N. Iorga, Vasile Radu, etc.

Ştim că o schimbare sau o întreschimbare de nume cându-i vorba de Petru şi Pavel — cari au drept „patroni" pe cei doi apostoli ale căror „vieţi, nevoinţe şi pătimiri" se serbează într'aceiaşi zi: la 29 Iunie — e lesne de înţeles.

Pe sfântul Petru nu l'a chemat din capul locului astfel.

Simon fiul lui Ionà, era numele său.

Şi venind la dânsul Iisus i-a zis:

„Tu te vei chema Chifa, care se tălmăceşte Petru".

Şi i-a mai zis:

„Vino după mine că de-acuma vei vâna oameni spre viaţă, în chipul ce-ai vânat peştii spre moarte".

Iar Pavel, înainte de apostolie, se numea Savlu adică Saul.

Numai *după* ce i s'a arătat lui Invăţătorul, cu mustrarea: „Savle, Savle pentru ce mă goneşti?" şi după ce Savlu orbise — vremelnic — „de ochii cei trupeşti, începând a i se lumina ochii cei duhovniceşti", a luat numele de Pavel.

Prin urmare: Chifa sau Petru, înainte: Simon ben Jonà; Pavel sau Paul, înainte: Savlu adică Saul. Iată ceva menit să încurce şi pe un simplu profan care *nu* are vocaţie pentru cercetări, dar mi-te pe 13 învăţaţi în frunte cu d. Alexandru C. Pteancu, doctor în litere şi filozofie, inspector general al învăţământului secundar!

Intâmplarea cu Pavel de Alepo, ajuns subit: Petru de Alep, o înţelegem aşa dar. Ca un adaos de scuză a confuziunii ce-a avut loc în mintea redactorului respectiv, vom repeta că zisa călătorie a patriarhului şi a secretarului său e din veacul al 17-lea. Dar sunt chestiuni de istorie literară *contemporană*, de mult şi definitiv rezolvate de bio-bibliografi şi cari ne mirăm că n'au ajuns încă la cunoştinţa făuritorilor enciclopediei „Minerva". Bunăoară, la pagina 418, col. III a acestei lucrări, e tipărit:

„Eminescu *Mihail, cel mai mare poet al Rom. (n. 1849+1889)*".

Or, extrasul din „registrul matricilor partea I, născuţi pe anul 1850 a bisericii cu hramul Adormirea Maicei-Domnului (Uspenia) din oraşul Botoşani" — publicat de Corneliu Botez în „Omagiu lui Eminescu" (Galaţi 1910) arată că în *1850* Ghenari (Ianuar) în 15 zile, s'a născut Mihail fiul lui Gheorghe Iminovici căminar şi al Ralucăi Iminovici căminăreasă.

Nenumărate studii şi notiţe biografice apărute în ziare, în reviste, în foi volante, în calendare, în volume, au înregistrat şi adoptat această dată a naşterii lui Eminescu: 15 Ianuar 1850. Enciclopedia „Minerva" — apărută în 1929! — perpetuează, însă, o foarte veche eroare biografică neexplicabilă în epoca *ştiinţifică* a cercetărilor cu privire la Eminescu.

Cu privire la Gaster, enciclopedia pomenită scrie, între altele, la pagina 474, col. I-II:

„Gaster *Moses, filolog şi istoric lit. rom. (n. 1856). Dr. în litere din Hale. Evreu de origine, plecat din ţară în 1885, la Londra, unde e rabin al comunităţii israelite*".

„Plecat din ţară la Londra" are aerul dacă nu al unei călătorii de agrement, în tot cazul al unei mutări sau expatrieri de bunăvoie.

Pentru *plecări*, însă, de felul celeia a lui Nicolae Bălcescu în Septembrie 1848 şi a lui M. Gaster în Octombrie 1885, limba românească are o sinonimie destul de bogată: *proscriere, exilare, surghiunire, expulzare,* dacă nu voim să întrebuinţăm termenul popular şi dur de: izgonire.

BARBU LAZAREANU

MAURICE MAETERLINCK: „La vie des Fourmis"

(Ed. Fassquelle, Paris)

Tripticul este complect, pentrucă la „Viaţa albinelor" şi „Viaţa ternitelor" d. Maurice Maeterlinck adaogă şi „Viaţa furnicilor". Literatura myrmoceeană este destul de importantă şi, printre lucrările care solicită atenţia noastră, trebuia să amintim pe aceia a adevăratului părinte al myrmocologiei, René Antoine de Reaumur, ale cărui pagini pitoreşti asupra furnicilor, scrise la începutul secolului al 18-lea, n'au fost cunoscute decât în 1925, după publicarea lor la New-York de către un savant american. Cităm apoi „Cercetări asupra obiceiurilor furnicilor" de Pierre Hubert, care a apărut în 1820 şi „Furnicile din Elveţia" de Forel, apărute mai târziu.

D-l Maurice Maeterlinck, care preferă să stea la ţară, s'a interesat totdeauna de felul de viaţă al furnicilor, care, departe de a nu fi împrumutătoare, cum spune fabulistul, sunt din contră privite ca animalul cel mai caritabil. Graţie regurgitaţiunii, „act fundamental din care derivă viaţa socială, virtuţile, morala şi politica furnicărească", furnica nu împrumută, ea dă şi dă fără să socotească. Buzunarul ei social îi permite să împrăştie în jurul ei tot bunul pe care l-a recoltat, şi, din cele trei insecte mai civilizate, d. Maurice Maeterlinck pune în primul rang pe furnică, a cărei viaţă este superioară celeia, strălucitoare şi scurtă, a albinelor şi aceleia a termitelor, de o rară ferocitate. — *G. B.*

Confuziunea valorilor

Revista „Viaţa Romînească" publică, sub titlul de mai sus, la rubrica *Miscellanea*, o notă foarte judicioasă, punând în evidenţă confuzia permanentă ce se face în publicistica noastră, atunci când se judecă, se enumeră sau se compară valorile estetice. Alături de scriitori ca Sadoveanu, Rebreanu, Arghezi, sânt citate numele unor autori de ultima mână, şi „opera" lor e judecată cu aceleaşi criterii şi elogiată cu aceiaşi îndreptăţire ca şi aceia a scriitorilor de mult consacraţi.

„In Germania lui Nietzsche era prea multă tradiţie în apreciere, — spune autorul notei. — La noi e curată anarhie. La urma urmei am admite orice punct de vedere în valorificare. Cu o condiţie însă: ca acest punct de vedere să se menţină consecvent până la capăt.

Dar când cineva enumără printre marii poeţi pe T. Arghezi, pe Eminescu şi pe Vasile Militaru, de pildă, atunci suntem în plin haos. Aprecierile la noi se fac aşa de arbitrar încât îţi provoacă întotdeauna cel puţin surâsul. S'au publicat în ultimii ani în literatură lucruri absolut remarcabile ale unor autori tineri nu prea cunoscuţi. Să cităm, printre altele, două: „Voica" romanul d-rei H. Stahl şi „Popi" de Theodor Scorţescu. Prea puţini le-au observat şi mai puţini au scris câte ceva despre ele. Cine a comentat cum trebue, atunci când au apărut remarcabilele studii, de ţinută europeană ale d-lui Ibrăileanu: „Creaţie şi Analiză" sau articolele despre Eminescu, sau studiile mai vechi despre „Caragiale" sau „Marcel Proust" ale d-lui Zarifopol ?

Au trecut pur şi simplu neobservate. In schimb câte „capo d'opere" pe care nu le ştie nimeni au fost preamărite şi vestite profetic. Publicul nostru a auzit, ştie, după un prestigiu stabilit de o stare de opinie publică, că *trebue* să-i placă M. Sadoveanu, L. Rebreanu, Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu. Şi atunci îi citeşte maşinal, dela ediţie la ediţie. Dar ca să le controleze operele, să ştie diferenţa dela un roman la altul, să înţeleagă de ce unul a reuşit şi altul nu, aceasta e prea mult.

Şi ca în Literatură, în toate domeniile, la fel".

Cauzele sunt arătate în faptul că domeniul publicisticei a fost invadat de o serie imensă de nepregătiţi, care au oarecare facilitate la scris, dar sunt cu totul lipsiţi de gust.

„Numai comparând şi aprofundând producte spirituale mari, poţi înţelege şi gusta altele mai mici. Dar cărturarii nu mai scriu în România. Scriu în schimb, din simplă meserie, o serie de publicişti, adolescenţi şi ignoranţi. Aceasta fiindcă lipseşte sancţiunea unei autorităţi şi a unei instituţii de valorificare. Şi, cauza cauzelor, autoritatea şi sancţiunea nu există, fiindcă nu există *tradiţie* consacrată. Totul stă în alcătuirea moravurilor noastre publice de unde lipseşte *conştiinţa* şi sentimentul răspunderii. Fiecare bea o cafea ori bere cu un prieten. A doua zi se simte dator să-l laude şi să-l compare cu toate geniile omenirii. Totul se aranjează la cafenea şi, fără pic de ruşine, ne lăudăm numai familia sau prietenii".

Am reprodus aceste constatări dureroase, pentru adevărul profund pe care îl conţin. Poate, cetindu-le, mulţi vor fi îndemnaţi să mediteze mai serios înainte de a aşterne pe hârtie o judecată critică sau o înşirare de preferinţe literare. — *h.*

Indreptar, Anul I, No. 5

Această revistă s'a făcut exclusiv ecoul literaturii franceze. Nimic de spus dacă această însărcinare pe care şi-a luat-o s'ar mărgini într'un cadru informativ şi demn. Ni se pare, însă, că „îndreptăriştii" aceştia au pornit la drum cu alte intenţii. Ei vor să facă, în România, literatură de culoare franceză, de inspiraţie franceză, francomană cu orice preţ. Deaceea fiecare număr aduce două sau trei pagini de literatură franceză, scrisă în franţuzeşte, de autori fie francezi, fie români. Numărul de faţă, de exemplu, cuprinde versuri şi proză de d. Louis Lefebvre, a cărui biografie este dată în rubrica dela urmă: „Aspecte şi atitudini". Foarte bine. Literatura d-lui Lefebvre nu e nici mai bună nici mai proastă decât o anumită literatură corect mediocră şi banal elegantă care se practică (şi s'a practicat, de multă vreme) în Franţa, pe o scară foarte întinsă. Mai grav este că — aproape fără nici-o excepţie — colaboratorii „Indreptarului" scriu şi ei o astfel de literatură. Este o literatură de provenienţă foarte franceză, este drept (aceasta, desigur, că îi flatează). Dar acest lucru nu ni se pare destul pentru a o îndreptăţi. Nu vedem nici utilitatea, nici valoarea artistică, nici valoarea morală a acestui efort de stearpă şi anacronică imitaţie. Şi servilă imitaţie! De-abia ne simţeam şi noi după război, descătuşaţi de suveranitatea despotică a literaturii franceze care de ani de zile (cu excepţia unui moment, poate, la „Junimea") ne conducea, ne remorca, ne falşifica. Şi iată că un grup de scriitori (sunt, credem, printre ei câţiva scriitori veritabili), reîncep o tradiţie pe care o credeam stinsă — şi care nu-şi mai are astăzi nici-un rost. Ştim cât datoreşte literatura noastră literaturii franceze. Pela şcoala ei am trecut mai toţi cei care astăzi scriem literatură. Şi am învăţat dela această literatură franceză, pe care o iubim, multe lucruri bune şi folositoare. Dar, în literatură, e bine câteodată să uiţi ce ai învăţat. Sau, cel puţin, atunci când pretinzi că eşti scriitor adevărat.

De ani de zile literatura franceză încetase de a mai fi pentru noi un „îndreptar". Devenise numai o sursă de imitaţii şi reminiscenţe. Imitam, înainte de război, tot ce era francez, cu frenezie. Era o modă, un snobism, o manie, un viţiu. Literatura franceză era pentru literatul român o obsesie, ca aceea a unei femei sau a unui drog. Generaţia actuală de scriitori pare că a început să se lepede de această obsesie. Această desrobire începuse chiar înainte de război. Un Arghezi, un Galaction scriau deja „româneşte". Sadoveanu începuse acest lucru mai demult. La „Viaţa Romînească" nu numaidecât tot ce era francez era bun. Literatura originală, rămasă staţionară dela Eminescu şi Caragiale, se înfiripa din nou. Credem că astăzi s'a înfiripat definitiv. Atunci, pentru ce această sforţare de a se robi iarăşi, pe care o fac cei dela „Intreptar"? Cum s'ar putea ei justifica? Este nevoie oare astăzi, la noi, de această literatură corect mediocră şi banal elegantă pe care ne-o oferă? (Ar putea, la urma urmei, să ne dea imitaţii de literatură franceză autentic bună, dar nu fac acest lucru. Şi chiar dacă l-ar face, imitaţia tot imitaţie rămâne). Pretind oare domnii dela „Indreptar" că mai avem nevoie de tutela literaturii franceze (înţeleasă aşa cum o înţeleg ei, nu ca un „îndreptar" ci ca un exemplu, ca un model dela care nu se depărtează cu un pas)? Atitudinea lor înseamnă negarea unei literaturi române originale. Din fericire atitudinea lor nu prea este luată în seamă. Este inoperantă prin definiţie. Am relevat-o, doar, ca pe o stranie rămăşiţă dintr'o stare de spirit dispărută de mult din literatura noastră. Nu-şi dau seama cei dela „Indreptar" că au fost depăşiţi demult?

Sau, atunci, să-şi puie ca subtitlu „revistă de imitaţie franceză". Cel puţin să ştie astfel despre ce este vorba cetitorii (bănuim că foarte rari) ce s'ar apuca să răsfoiască acest „Indreptar" — care nu este, care nu mai poate fi un îndreptar... — *Al. A. PH.*

Editura „CULTURA NAŢIONALA"

a publicat în cursul anului 1930 următoarele volume de poesie:

ION BARBU — JOC SECUND — Operă premiată de Soc. Scriitorilor romîni

D. IACOBESCU — QUASI

AL. A. PHILIPPIDE — STÂNCI FULGERATE

I. MINULESCU — STROFE pentru toată lumea

B. FUNDOIANU — PRIVELIŞTI

Distracţii pentru vacanţă

Perioada sezonieră a vacanţiilor începe. Ea este, între Iunie şi Octombrie, pentru jurnale şi reviste, epoca prin excelenţă a „anchetelor". Motivul e destul de lesne de găsit.

Ziarul conservă, chiar pe vară, şase şi opt pagini, care trebue, de bine de rău, umplute. Cu atât mai mult că, în acest răstimp de vacanţă — *mortalis aevi spatium* — cetitorii, ei, au mult mai multă vreme liberă de cât în restul anului. E greu, nu-i aşa, ca douăsprezece sau cincisprezece ore pe zi să joci table sau écarté; sau să contempli zece ceasuri în şir şi regulat, în fiecare zi, tinerele nimfe ce ies din băi de mare. Cât despre vânătoare, ea nu-i deschisă decât din Septembrie. Insfârşit, să se mai adaoge că există încă şi azi oameni care persistă să nu danseze sau să ignoreze bridge-ul. Şi aş mai putea umple pagini întregi cu argumente doveditoare că pentru foarte mulţi, în vacanţă, după-mesele sunt goale şi serile penibil de deşarte.

Insfârşit — *last but not least* — tocmai atunci nu mai există nici politică! Aşadar alte trei coloane de gazetă rămase fără întrebuinţare. Ba chiar, printr'o ironie răutăcioasă a destinului, parcă şi crimele, escrocheriile, dramele pasionale, parcă şi ele se împuţinează în timpul verii.

Trebue deci să se astupe o gaură. Şi asta se realizează cu ajutorul aşa ziselor „anchete".

Din nenorocire însă, anchetatorii aproape totdeauna sunt lipsiţi cu desăvârşire de originalitate. Ei te întreabă, bună-oară: „Care e concepţia dv. despre fericire?" Sau — şi asta e ancheta-tip:

„Dacă n'aţi fi ceiace sunteţi, — cine aţi dori să fiţi?" Unii, crezând că prin aceasta ating culmea ingeniozităţii, vă întreabă:

„Dacă în loc de bărbat aţi fi femee — ce aţi face?" Sau viceversa.

Şi vă jur că nici unul nu merge mult mai departe de atât. Fără să mai vorbesc de întrebarea aşa de tristă:

„Ce credeţi dv. despre viitorul literaturii contemporane?"

Şi totuş, este ceva de reţinut şi de întrebuinţat din toate chestiunile citate mai sus. Bunăoară vorbeam de posibilitatea ca un bărbat să se fi născut femee şi viceversa. S'ar putea institui o foarte interesantă anchetă formulată astfel:

„Ce ar fi devenit, după părerea dv., Europa, deci Lumea, dacă la 15 August 1769, la Ajaccio, Laetitia Ramolino, soţia lui Bonaparte, în loc de a da naştere unui copil de sex masculin, botezat pe urmă Napoleon, ar fi adus pe lume o fată?"

Desigur, o prezicere rămâne o simplă profeţie. Şi încă, viitorul o poate uneori confirma. Dar în cazul nostru avem o profeţie oarecum *fără viitor*. Căci acest viitor este deja, pentru noi, trecut. Aşa încât interesul anchetei nu e de ordin pur istoric, ci psihologic şi mai ales — cum să spun — metodologic. Căci ne-ar oglindi cum anume concep diferiţii oameni Istoria, şi mai precis: ce loc acordă ei individualităţilor în determinismul istoric.

Astfel sunt sigur că Sorbona, asupra acestei chestiuni, s'ar împărţi în două şcoli. Una ar spune:

„Dela începutul începuturilor, înlănţuirea cauzelor este astfel încât un om, un accident, o situaţie individuală — nu pot schimba nimic în marile mişcări ale Istoriei. Dacă Francisc I ar fi vrut să institue în Franţa o biserică naţională, mai mult sau mai puţin „reformată", mai mult sau mai puţin colorată cu „protestantism", ca aceea Anglicană, s'ar fi întâmplat desigur ceva — ceva puternic şi irezistibil — care ar fi restabilit ceiace este azi: o Franţă catolică.

Sau, ca să luăm un exemplu din voevodatele româneşti: dacă Vlaicu Vodă ar fi avut curajul să realizeze politica papistaşă, deja începută, puţin de înaintaşul său Alexandru, politică la care, din toate puterile ei, îl împingea maică-sa, Doamna Clara... dacă Muntenia devenea ţară catolică, în legături cu latinitatea, în legături cu mult mai puternice ca Ungurii Mongoli sau Polonii Slavi, dacă această catolicizare ne-ar fi adus coroana regală (pe care numai Roma o putea pe atunci conferi), dacă... dar e de prisos. Căci în tot cazul s'ar fi petrecut ceva, ceva irezistibil şi puternic, care ar fi readus Valahia la ortodoxism...

Şi dacă tânărul Napoleon ar fi fost domnişoara Napoleona, fată înzestrată cu toate virtuţile sexului (inclusiv bineînţeles modestia şi sfiala) — ar fi apărut totuş, după guvernul Directoriului, cu care lumea se săturase, ar fi apărut, zic, un om, oricare, probabil tot militar, care ar fi săvârşit exact aceleaşi lucruri.

Dar cealaltă şcoală dela Sorbona va răspunde imediat:

De acord. Ar fi sosit un alt om. Dar acest om n'ar fi făcut *exact* aceleaşi lucruri, ori ce aţi spune. Şi asta pentru bunul motiv că nu este *acelaş om*. Ar fi întrebuinţat *alte* mijloace, n'ar fi avut acelaş geniu, sau ar fi avut unul *diferit*. Nici politiceşte nici milităreşte n'ar fi făcut la fel. Astfel, de pildă, dacă nu s'ar fi simţit destul de tare singur, ar fi făcut poate apel la Burboni, încă din ultimii ani ai secolului al XVIII-lea. Şi atunci Burbonii, întorşi în Franţa s'ar fi purtat desigur altfel decât au făcut-o în 1815. Ei n'ar fi putut profita de sistemul administrativ al lui Napoleon, şi nu s'ar fi putut ca să zicem aşa, culca în patul lui. Ar fi avut de a face cu emigraţi cu mult mai puţin obosiţi, cu emigraţi care învăţaseră şi uitaseră mult mai puţin ca cei dela 1815. Şi pasiunile revoluţionare, care poate că astfel nu s'ar mai fi potolit în războaie externe, ar fi produs, în interiorul Franţei, zdruncinări încă şi mai radicale. Şi atunci... atunci, cine mai poate şti?

Sau dacă Philip Macedoneanul ar fi avut, în loc de Alexandru, ca fiu un sumbru idiot, atunci — fără îndoială — civilizaţia helenică tot ar fi sfârşit prin a se vărsa deasupra Asiei. Dar poate că prin alte mijloace. Poate că atunci Imperiul lui Alexandru nu ar mai fi fost împărţit între generali, etc., etc...

Dar mai este încă o a treia teorie, teoria oarecum sociologică, şi care le conciliază pe celelalte două.

Există într'o societate, şi în desfăşurarea ei (care se chiamă Istorie) două soiuri de elemente: *indivizi* şi *situaţiuni impersonale;* fapte ale unui om, şi stări de lucruri obiective.

Intre aceste două serii, raporturi pot exista. Fie raporturi de colaborare, fie de antagonism. Există mari personalităţi care devin celebre tocmai pentru că iau în răspăr situaţiile şi sentimentele generale ale timpului lor. Alţii devin faimoşi tocmai pentru că exprimă integral şi oglindesc fidel un ideal al epocei lor. Aceştia din urmă sunt un fel de mandatari taciţi ai comunităţii, ca deputatul sau ca magistratul. Ei nu-s indivizi puri, ci-s doar o exprimare individuală a societăţii. Sunt ei înşişi ceva *social*, şi eficace social.

Şi atunci, încărcaţi cu această forţă de a lucra socialmente, — ei îşi pot permite luxul şi capriciul de a schimba, deodată, direcţia acţiunii lor, orientând societatea pe căi nouă.

Acţiunea lor, deşi antisocială, rămâne socialmente eficace, căci îşi trage originea dintr'o forţă curat socială.

Nu s'a atras destul atenţia asupra acestui fenomen al omului ajuns celebru pentru că a exprimat idealurile societăţii sale şi care, deodată, bazat pe prestigiul astfel căpătat, îşi antrenează partizanii pe drumuri necunoscute.

O asemenea personalitate ar fi un fel de sinteză, de combinaţie între individ şi societate.

Dar toate acestea ne-au dus cam departe. Am voit doar să sugerez cetitorilor de vacanţă câteva distracţii de vilegiatură mai intelectuale decât tablele sau cuvintele „încrucişate".

D. I. S

INSEMNĂRI

Concursul „Adeverului Literar"

„Adevĕrul Literar" organizează şi anul acesta, ca şi în anii trecuţi, un concurs pentru descoperirea şi încurajarea elementelor cu serioase aptitudini literare. Concursul este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcoalei speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl face o compunere care va fi sau *descrierea unui peisagiu dintr'o localitate cunoscută de elev,* sau *povestirea unei întâmplări interesante din viaţa sa.*

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Const Mille (Sărindar) No. 9—11 până la 30 Septembrie a. c.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

Dovada

Intr'un lung articol, „Luceafărul Literar şi Artistic" — polemizând cu d. Al. A. Philippide asupra rostului revistelor provinciale — îşi închee astfel lunga, calda, documentata şi complexa apărare a acestor reviste:

„Noi ne menţinem convingerea că şi în provincie pot apărea reviste literare *bune* şi mai suntem de părere că este chiar necesară o *descentralizare literară,* în care scop *toate* revistele provinciale vor trebui să educe pe cititorii lor în sensul de a nu mai aştepta totul de la Capitală".

Decât atâta polologhie, ar fi fost mai simplu ca „Luceafărul" să fi scos un număr bun — pentru a face dovada completă...

„Cazul Stere" şi diavolul

„Cazul Stere" a dat mult de lucru lumii politice şi publicistice din România. Iată cum îl rezolvă „Fîntîna Dorurilor", revistă de cultură creştină subt direcţia preotului Toma Chiricuţă:

„Demonismul politic îşi înfăţişează târgul cu o neruşinare culminantă. Trufia cumplită îşi rânjeşte spre noi, chipu-i hâd şi aducător de înfricoşare.

In nici un alt domeniu, ca în cel politic, nu putem privi un tablou mai desăvârşit al înfăţişărilor trufiei umane...

Aici, trufia îmbracă forme savante. Omul politic se crede providenţial, istoric, fatal, etc... Aici, omul poate ajunge la culmea de pe care îndrăzneşte a grăi: „fără mine, neamul n'ar fi putut să-şi împlinească destinul său istoric..."

E ceiace, în fond, susţine d. C. Stere în amintirile ce publică într'un cotidian.

Şi dacă ar fi toate acestea fără urmări, — dar aici nu e vorba de-o simplă atitudine literară, — ci aceste aşa zise „documentări şi lămuriri politice" vor avea darul de a tulbura profund situaţiile politice cu privire la Basarabia, fără a putea creia ceva. E, prin urmare, o lucrare de subminare.

Dar ambiţia politică nu cunoaşte altă lege decât aceea a unei iubiri de sine ilimitată...

Pe noi însă, nu ne surprinde noua ipostasă a d-lui C. Stere. D-sa este doar exponentul măreţ şi mândru al şcoalei atee dela Iaşi. Aşa că...

Altul ar fi fost folosul frumoasei inteligenţe cu care e împodobit d. Stere, dacă d-sa ar cunoaşte pe Dumnezeu..."

Vra-să-zică, totul vine dela diavolul.

Şi-atunci nu-i nimic de făcut — pe lumea aceasta...

Pe lumea ceialaltă revista creştină îi rezervă d-lui Stere permanentul foc al Gheenei. Şi astfel „Cazul Stere" nu se va termina niciodată...

Walter Scott şi centenarul său

Generaţiile de azi par a fi dat cu totul uitării pe marele povestitor Walter Scott; iar centenarul lui nu e probabil că-l va mai pune din nou la modă ca acum două trei decenii.

Aceasta poate şi din cauză că şcolarii englezi au fost, timp de mai multe generaţii, obligaţi să citească „Kenilworth" şi „The Tallissman", ca nişte teme de vacanţă, iar revistele, articolele de critică, essai-urile, erau toate în jurul lui Walter Scott — *ad nauseam* — zice un critic englez.

Marea reputaţie şi valul acela de modă care l-a ridicat pe W. Scott la culmea gloriei, s'au datorit, nu atât meritului acestui autor, cât noutăţii genului.

Romanul istoric, se poate zice că nu a existat înainte de Scott. Romanele lui Stevenson, ale lui Dumas, ale lui Hewlett, Weyman, Farnol, au fost o înflorire a genului după ce l-a creat Walter Scott.

Pentru generaţiile de azi, care s'au format sub semnul unui Guy de Maupassant, al unui Flaubert şi alţii şi care sunt chinuite de o aprigă dorinţă a „ economiei" stilului şi a „cuvântului potrivit", — romanele lui Walter Scott şi toate romanele istorice celebre, din timpul şi de după timpul său, sunt cu neputinţă a fi citite şi suportate. Ele sunt prea difuze, prea vaste, prea larg şi prolix scrise.

Cu toată puterea dramatică a unor epizoade din scrierile sale, tempo povestirii în genere nu se potriveşte de loc cu ritmul vârstei vitezei, a automobilului, a telefoniei şi televiziunii, care este vârsta noastră.

S'ar putea zice că el a fost mai mult scoţian decât englez: se delecta în reînvierea trecutului scoţian, a scris cu expresii din diferite dialecte scoţiene, a fost îmbibat de obiceiurile scoţiene, până la snobism şi cu toată trecerea lui prin Londra nu a trăit decât în Scoţia. Nu era un intelectual şi, dacă nu ar fi fost atins de paralizie infantilă, ar fi fost desigur un soldat şi un soldat de mare valoare. Dacă nu ar fi fost scriitor, ar fi fost un „country gentlemen" pasionat. Era un spirit cavaleresc, un om de acţiune, un sportsman, un „Tory" generos şi plin de senzibilitate, un om plin de credinţă în sistemul aristocratic, un om din linia lui Shakespeare care a fost idolul său, sau al lui Chancer şi al lui Dryden, pe care l-a editat (singurul autor editat de el).

Şi era şi natural. A trăit tocmai în vremea când Pitt a proclamat costumul scoţian ca o uniformă a Angliei, când era încă proaspătă amintirea rebeliunii Iacobite. El a făcut Scoţia înţeleasă şi simpatică Angliei. Opera sa a fost o conciliere a sudului englez cu imaginaţia romantică, orgoliul şi hotărîrea scoţianului, i-a făcut înţeleasă calitatea acestui spirit nordic în care se îmbina atât de curios realismul logic cu sălbatica generozitate a sentimentului.

Multe evenimente din viaţa lui Walter Scott seamănă cu acele din viaţa lui Byron, dar reacţiunea sa este cu totul alta. Astfel şi Scott a fost şchiop în copilărie, dar şi-a învins cu hotărîre sentimentul acestui defect şi nu s'a lăsat niciodată deprimării din cauza lui. Pe când Byron care a fost atât de fericit dela naştere, niciodată n'a putut uita piciorul său cel mai scurt. La Walter Scott viaţa a început cu o adâncă decepţie în dragoste şi această decepţie a fost de aşa natură — în cât i-a lăsat o ură puternică în suflet. Niciodată nu a uitat-o, dar niciodată nu a simţit vre-o ură gândind la ea şi nu şi-a otrăvit sufletul cu amărăciunea vre-unui resentiment.

Biograful său cel mai nou, Stephan Gwynn, observă că Scott a fost socotit, cu drept cuvânt, ca un om norocos; dar adaugă el: niciodată un om nu a cucerit succesele sale cu mai multe lupte şi învingând, în fiecare treaptă a urcuşului spre glorie, greutăţi mai mari. El rămâne nu numai un scriitor de talent, dar şi o pildă de voinţă omenească şi putere de alegere în viaţă. In aceasta el trebue să ne apară pe atât de Scoţian pe cât de Englez. — *I.*

Singalezii şi frumuseţea femeii

Singalezii trec drept mari cunoscători în materie de frumuseţe. Un Kandyan a făcut doctorului Dosy, pe care-l citează Havelock Ellis, următoarea enumărare a condiţiunilor pe care trebue să le îndeplinească frumuseţea feminină:

„Femeia frumoasă trebue să aibă părul bogat ca o coadă de păun, lung până la genunchi şi să se termine cu unduiri graţioase; sprincenele trebue să fie asemenea curcubeului; ochii — ca safirul albastru şi ca petalele florii de manillă.

„Nasul trebue să-i fie ca ciocul de şoim; buzele să-i fie proaspete şi rumene ca mărgeanul sau ca frunzele tinere ale arborelui de fier.

„Să aibă dinţi mici, regulaţi şi foarte apropiaţi unii de alţii, şi să semene floricelelor de iasomie.

„Gâtul să-i fie înalt şi rotund, asemenea *berrigodeii.*

„Să aibă pieptul larg, sânii tari şi conici, ca nuca de cocos în pârg; mijlocul — subţire, atât de subţire încât să poată fi cuprins cu o singură mână.

„Coapsele trebue să-i fie bine desvoltate, membrele — svelte; tălpile picioarelor să nu aibă nici-o crăpătură, iar pielea trupului să fie peste tot netedă, catifelată, moale şi întinsă, fără ca forma oaselor sau tendoanelor să iasă în relief". — *h.*

Cugetări trandafirii

In general, interview-urile literatorilor nu oferă mare interes. Intr'însele, ei obicinuesc să ne întreţină despre „cum sunt ei", cum fac când mănâncă sau când nu mănâncă, cum consumă hârtie mai multă ori mai puţină pentru micile lor nevoi publicistice, etc., etc.

Iată însă, prin excepţie, un interview interesant. Solicitatorul e o solicitatoare: Simonne Ratel. Iar solicitatul spune lucruri mai atrăgătoare decât cele pe care le scrie când face literatură pe cont propriu (se numeşte Gaston Batez).

Iată bunăoară ce spune despre cinematograf:

„Imi veţi spune că ecranul a creat pe Charlot. Dar Charlot este un tip falşificat de public, falşificat de adaptarea populară. Charlot pe care îl vedeţi pe bulevarde ,într'o zi de Mi-Carême, este un tip vesel, glumeţ. Nu-i tipul lui Charlie Chaplin.

„Cinematograful ar fi putut să ne deschidă o uşă care să dea într'o regiune de lucruri în adevăr răscolitoare. In loc de asta, ecranul se mulţumeşte cu fotografii de femei goale în automobile, cu interioruri de miliardari, sau cârciumi trucate. Şi, pe deasupra, au mai adus şi filmul vorbitor! E sfârşitul oricărei speranţe. Am văzut, la Londra, **Broadway Melody.** Este apogeul insanităţii. Voci — ca să zic aşa — „cu trei dimensiuni", întovărăşesc gesturile unor personagii „cu două dimensiuni", iar între aceste două elemente, nici-o legătură. Pe de altă parte, acordând actorului cuvântul, îl încurajăm să se lenevească pentru găsirea expresivităţii. Cinematograful astfel nu mai e decât teatru prost. Să nu aşteptaţi de la acest bastard vre-o creaţie oarecare".

— Aţi întâlnit, în viaţa dv., **tipuri,** tipuri de roman, tipuri de umanitate?

— Da de unde! De unde vrei să le iau? Din massa amorfă care e societatea contemporană? E tot atât de greu să distingi tipuri astăzi, pe cât e de greu să găseşti flori într'un gunoi. Păcătoşirea caracterelor face pe oameni să samene toţi unii cu alţii. Suntem o lume în descompunere, căreia îi va urma una a cărei formă nu o putem încă prevedea. Dcaltfel, vai, n'o să ne consulte nimeni asupra preferinţelor noastre!

„Totuşi, uite: ar fi poate un **tip** de creat: acel al burghezului care se ştie condamnat şi căruia puţin îi pasă (qui s'en fout"), şi care nu se gândeşte decât să se bucure pe cât se poate de ce-i mai rămâne din viaţă. Tipul eminamente **tranzitoriu** al burgheziei, un Almaviva al clasei mijlocii. Mă întreb cum nici-un autor nu s'a gândit până acum la dânsul?" — **S.**

Revoluţia ingrată

Când nu ne ajută criteriul estetic, cel moral care-şi are izvorul în inima omenească, e gata oricând să plângă pe ruinele inteligenţei. Nu ar trebui să ne intereseze decât producţiile artistice ale Rusiei sovietice, dar oamenii politici ai Rusiei s'au dovedit artişti atât de capricioşi, încât dau, şi în lumea visătorilor, adevărate lovituri de artă.

Vera Figner, una din eroicele mame ale Revoluţiei, care dacă ar fi mâncat de viu un mare duce barbar, n'ar fi ucis un gândac ci l-ar fi ridicat şi l'ar fi pus cu luare aminte pe aşternutul moale al unei frunze, şi-a trăit visul în întregime. A văzut revoluţia. Pe Vera Figner a văzut-o în primele zile ale decăderii ţarismului Maurice Paleologue, ambasadorul Franţei, care o descrie în „Memoriii" luând parte la o reprezentaţie proletară de la aristocratul teatru „Maria" din Petrograd. Lojile imperiale erau ocupate de trupele schilodite şi fizionomiile tragice ale foştilor surghiuniţi din Siberia.

Totuşi nici în Rusia revoluţionară Verei Figner nu-i prieşte. Autoarea acelei impresionante cărţi „Noaptea Rusiei", e din nou surghiunită în Siberia pentru câteva pagini de literatură, pe care Ţarii de la Moscova Roşie au socotit-o contra-revoluţionară. Căci revoluţiile, care se ridică totdeauna până la tiranie, sunt ingrate.

Mărunte

— Un mare de succes de librărie constitue carte *Făclii în noapte* de d-na Constanţa Marino-Moscu.

E un volum de schiţe şi nuvele care au stârnit admiraţia cetitorilor încă de pe când au apărut în „Adevĕrul literar" şi în „Viaţa Românească".

BIBLIOGRAFIE

Ion Chinezu: „Aspecte din literatura maghiară ardeleană".

Şcoala Secundară, Anul I, No. 5—6.

M. Beraru: „Epigrame".

Cărţi de călătorie

din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulevardul Academiei, No. 3, Bucureşti

ORAŞE DIN ROMÂNIA de **Prof. I. Simionescu**

(Un vol. de 300 pag. cu 62 ilustr. Ed. II. Lei 120)

Citirea acestei cărţi e absolut trebuitoare nu numai celor ce doresc să cunoască ţara şi frumuseţile ei, ci, mai ales, celor ce fac drumuri prin ţară. Fiecare oraş e descris în cadrul lui natural, cu indicaţiunile a tot ce-i demn de vizitat în el.

DOBROGEA — O ŢARĂ DIN POVEŞTI de **Prof. I. Simionescu**

(Un elegant volum de 120 pag. bogat ilustrat. Lei 75)

A încerca rezumarea acestor descrieri e dificil şi inutil. Cei ce iubesc marea, soarele, şi toate feţele sub care creatorul se arată creaţiunilor sale, citind această carte se vor recunoaşte în ea. Iar cei ce nu cunosc Dobrogea, o vor cunoaşte.

(„Viitorul")

PRIVELIŞTI DIN BUCOVINA de **Căp. I. A. Gheorghiu** cu o prefaţă de *Prof. I. Simionescu*

(Un vol. de 200 pag. bogat ilustrat. Lei 60)

Iar tu călător în ţara fagilor, nu porni la drum fără această călăuză

(„Lamura")

INSEMNARE A CĂLĂTORIEI MELE de **Dinicu Golescu**

(Un volum de lux. Lei 40)

Insemnarea călătoriei lui Golescu e una din cele mai frumoase pagini de literatură română.

(„Universul")

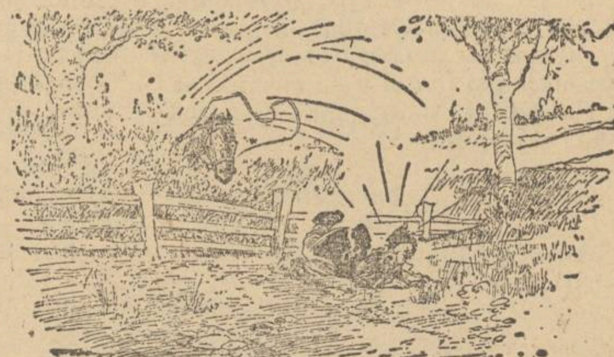
CUTREERÂND EUROPA de **M. Negru**

(Un volum de 246 pag. ilustrat. Lei 60)

Sunt însemnările unui călător pasionat, prin aer şi pe apă. O întreagă serie de ilustraţii face ca lectura acestei cărţi să fie cât mai plăcută.

Cărţile amintite mai sus, cum şi alte multe opere capitale ale fruntaşilor literaturii noastre, editate de „CARTEA ROMÂNEASCĂ", se află de vânzare la toate librăriile din ţară şi se pot cere şi direct dela „CARTEA ROMÂNEASCĂ" Bulev. Academiei, 3, Bucureşti, I, trimiţând costul prin mandat poştal.

Cavalcadă



— Sari odată, Sardanopol... E al treilea obstacol pe care îl sar singur...

Decoraţii



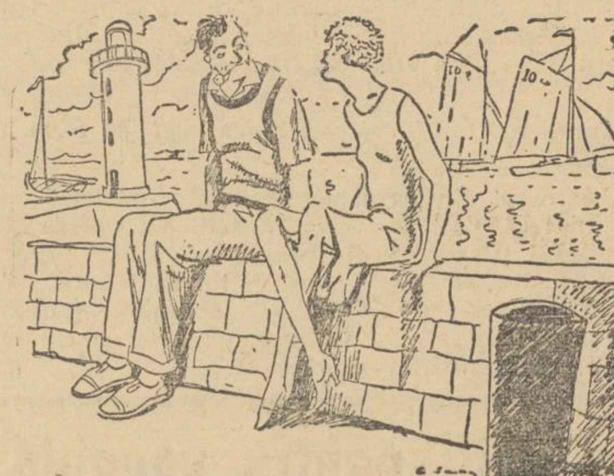
— Vreţi să fiţi decorat? Ce titluri aveţi?
— Dacă aş fi avut... n'aş mai fi venit la d-ta.

Fotograful amator



— Hai, Cecilie, zâmbeşte puţin...

Flirt



— Poate există o prietenie castă între un bărbat şi o femee?
— Da, domnişoară, după cincisprezece ani de mariaj...

CEL MAI FRUMOS DAR

ALBUMUL concursului de frumuseţe

Tipărit în culori pe hârtie velină, cuprinde fotografiile **tuturor** frumuseţilor care au participat la marele concurs organizat de **„REALITATEA ILUSTRATĂ"** instantanee de la festivităţile din Galveston, Bucureşti şi Sinaia. Sute de clişee fotografice, extrem de interesante descrieri a serbărilor şi convorbiri cu toate alesele. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă.

De vânzare la toate librăriile şi depozitele de ziare

Se expediază şi ramburs. — Preţul **80** lei

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a. - No. 502

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 20 Iulie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Diletantul şi tehnica

„Pe spinarea lui Eminescu şi pe a mea s'au certat ani de zile Gherea cu Maiorescu, şi alţii, fără să se întrebe, o dată măcar, ce am vrut şi ce am făcut noi ca meşteşugari".

Când îmi spunea acestea, în anii lui dela sfârşit, Caragiale părea să uite că, de mult, el însuşi dăduse frumoasă explicaţie acelei neglijenţe a criticilor. Vorbind de cei doi artişti, Gherea, Maiorescu şi alţii, făceau, mărturisit ori nu, politică. — Plictisit de maşinala tânguire că, la noi, totul e înghiţit de politică, Caragiale arătase că, ceiace ne loveşte ca exces în această privinţă, este numai urmarea normală a adoptării unor forme de stat ce nu rezultau organic din societatea românească aşa cum era ea în momentul adoptării. Acele forme de viaţă publică au fost pur şi simplu traduse ca un foileton; şi negreşit a trebuit să înceapă truda localizării, — o operaţie care durează încă puternic, şi va dura cine ştie cât, peste formele de regim dictatorial pe care eventual le vom traduce între timp, fiindcă vocaţia noastră de traducători politici persistă cu vigoarea unei juneţe permanente. Rămâne în tot cazul explicat deplin, dece atenţia Românilor era neglijentă faţă cu meşteşugul artistic: tehnica politică o absorbea şi o delecta prisositor. Politicei pe care o făceau, sub formule filosofice şi sociologice, cei doi campioni ai criticei, disputând despre Eminescu sau Caragiale, i se potrivesc cu deosebită savoare concluziile strălucitei notiţe despre **Politică şi Cultură:**

„Ce folos ar fi, neputând face ştiinţă şi artă, să stăm cu mânile în sân fără să facem nimic? Incai să facem politică! Şi, slavă Domnului, cred că nu o facem rău".

Insă toate consideraţiile istorice nu pot infirma cât de puţin, în sine, obiecţia pe care artistul Caragiale o ridica deosebitelor critice în care el şi Eminescu slujeau mult prea excluziv ca pretexte pentru altceva.

Antica glumă cu păstorul care se judeca pentru nişte capre, iar avocatul lui nu vroia să vorbească decât despre Anibal şi bătălia dela Cannae, are substrat veşnic. In chip firesc, vorbeşte fiecare de ce-l doare: pe avocatul roman îl durea gloria lui de orator. Dar comicăria, evidentă în anecdota clasică, nu e mai puţin reală în cazul celui care vorbeşte de artişti, fără a se ocupa de artă.

Din haosul datelor empirice, spiritul extrage şi stilizează grupuri pentru a forma „obiecte" potrivite operaţiilor sale. Dar acest element subiectiv îşi află graniţele în calităţile datelor empirice. Aceste calităţi ne sunt impuse. Judecata şi bunul gust sunt regulatoarele acelei subiectivităţi esenţiale. Pentru a evalua un militar care ţi se prezintă ca atare, nu e potrivit să cercetezi cu exclusivă pasiune cum se poartă el ca ginere. După organizarea activităţii lui cauţi a înţelege ce vrea să fie un individ; şi „ideile" care inevitabil sunt implicate în cuvintele unui poet, în figurile unui pictor, sunt faţă cu lucrul de artă tot atât de neesenţiale, de nepoftite, de întâmplătoare cum e prezenţa soacrei în existenţa militarului. Şi cel puţin cine vorbeşte de artist şi de operă, trebue să le trateze ca întâmplătoare.

Neapărat artiştii se posomorăsc dela o vreme în faţa acelei comicării mult prea frequente, ce consistă în uitarea obiectelor şi confundarea raporturilor în care ele ne sunt date. Astăzi, poetul Valéry, de exemplu, se miră abundent de neglijarea tehnicei, — neglijarea adică a specificului artistic. Instinctiv, poetul ajunge aproape să nege arta romanului, fiindcă povestirea e, în adevăr, pretextul cel mai comod pentru a vorbi de ce nu e în chestiune. Un om cu vorba atât de curtenitoare ca Valéry ajunge să scrie despre cei ce pomenesc, în artă, de „idei încântătoare, mişcătoare, profund umane:" —*comme disent les ânes.*

E aspru; şi e explicabil. Atât drept cât au ceilalţi să se pasioneze zgomotos de „idei", au şi artiştii să se impacienteze de obositoarele confuzii ale acelora.

Cred că apropierea poeziei de muzică, pe care au voit-o şi au practicat-o simboliştii, are, între altele, un merit general şi de principiu: acela de a fi îndreptat atenţia scriitorilor asupra artei în care funcţionează tehnica cea mai strictă. In muzică, tehnica este eminent palpabilă; acolo ignoranţa tehnicei isbucneşte cu mare scandal.

Lui Caragiale, mare cunoscător de muzică, îi erau semnificativ familiare analogiile construcţiei literare şi dramatice cu cea muzicală. Prezentarea temei, dezvoltări, reveniri şi încheieri, erau concepte preferate, cu care judecata lui trecea dela reminiscenţe muzicale la cele literare, sau invers: — Prin intransigenţa sa însăşi, clasicismul lui Caragiale este un instrument de unic preţ pentru încătuşarea diletantismului.

Prin diletantism înţelegem aici orice uitare sau neglijare conscientă a intenţiilor de artă, în folosul unor intenţii străine de ea. Pentru diletanţii astfel înţeleşi, arta este un accesoriu de deghizare, sau un moft. In literatură acest moft poate înflori mai comod decât în muzică sau în plastică. Valsul ori aquarela sentimentală în care se rezolvă neastâmpărul diletantului, sunt mai curând şi mai sigur diagnosticate decât romanul sau poemul. Produsele neputinţei literare sunt mai general tolerabile decât acele ale neputinţei muzicale ori plastice; şi se admite prealabil că măiestria literară, în creare caşi în judecare, o atinge, cu puţină bunăvoinţă, orice om prin uzuale lecturi beletristice.

Intre toate inocenţele, acea a diletantului literar ne apare cu deosebire inatacabilă. O impudoare robustă e semnul nelipsit al acestei inocenţe. Senin şi prompt îţi confecţionează diletantul operă literară din durerile inimii sale. Aici, ca oriunde, eroismul cel mai sigur este eroismul prin ignoranţa totală a greutăţilor şi primejdiei. Diletantul nu cunoaşte tradiţie de artă, nu ştie ce e momentul artistic, şi scrie, cu pretenţii, la 1920 întocmai aşa cum la 1840 se scria pentru mahala. El lucrează din plenitudinea inspiraţiei. In estetica diletantului s'a descoperit doar că poetul cântă ca privighetoarea, — fără şcoală: acolo arta, prin o fericită armonie, se confundă cu natura. Iar critica respectivă a venit cu o descoperire faimoasă: deosebirea între *scriitori* şi *stilişti.* Adică: dacă vreai d-ta numai decât, poţi să fii şi — stilist. Dar nu se cere. Să fii scriitor: aceasta trebue, şi ajunge, — să ai idei şi să ai viaţă. Şi numai decât se aduce exemplu Tolstoi, care scria, se zice, adeseori contra gramaticei, şi totdeauna fără retorică. Iată: scriitor mare; stilist, deloc. Dar Balzac, cel care, fără stil, face concurenţă stării civile?

Dar Stendhal, cu paradoxul său genial despre codul civil?

In sfârşit Proust, — şi ne putem odihni definitiv; inducţia a ajuns la capăt.

Omul care, scriind ce-i vine, cum îi vine, crede că face ca Balzac, Tolstoi, Stendhal şi Proust, este un fanatic, cuirasat contra oricărei demonstraţii sau suggestii, ca oricare alt fanatic. Mai tare poate decât oricare altul, fiindcă el e fanatic de sine însuşi.

Capitolul diletantului literar e curios, dar e mărunt.

Insă diletantismul e nenorocire serioasă, atunci când artistul adevărat se degradează în diletant, din lene sau prin siluirea prea nemiloasă a soartei.

Tehnica e sistem de mijloace expresive.

Energia expresivă slăbeşte prin întrebuinţarea majoritară.

Intre toate domeniile expresivităţii, cuvântul este cel mai rău subjugat trivializării. Artistul literar se luptă cu materialul cel mai fad, cel mai pătruns de ridiculele şi toate uriciunile depuse în vorbire de prostia comună. Elementul prin excelenţă activ al prostiei comune, în vorbire, este diletantul literar, tocmai.

Pentru veşnica lui afurisenie, şi veşnica afurisenie a tiraniei care strânge de gât pe artist ca să scrie o singură silabă nepotrivită şi, prin aceasta să cadă în ruşinea de a fi, o clipă măcar, diletant, am notat cele de mai sus.

PAUL ZARIFOPOL

„Plagiatul lui B. P. Hasdeu"

Una din cele mai reuşite farse ale lui Tony, în „Adevĕrul literar" cel dintru început, a fost aceia cu aşa pretinsul plagiat al lui B. P. Haşdeu, anunţat cu surle şi trâmbiţe ,cu o săptămână înainte, şi apoi prin „Adevărul" politic, zilnic. Credem interesant pentru cititorii de astăzi de a-l reproduce, dar cu comentariile şi lămuririle necesare fără de care cu greu i s'ar pricepe chichirezul.

Pe vremea aceia B. P. Haşdeu, în puterea inteligenţii lui atât de vie, scotea „Noua revistă română" sau „Revista nouă", nu-mi mai amintesc bine, că de atunci nu am mai zărit-o. In această revistă se găsea o rubrică, în capul căreia figura un rus cu-o pompă încărcată cu praf insecticid, cu „zacherlin" — cred că aşa se numea rubrica — împroşcând în numeroase insecte ce figurau nu numai prostiile, incapacităţile şi răutăţile la ordinea zilei, dar adesea şi pe duşmanii personali ai lui Haşdeu. Aştern aceasta spre a se şti că rubrica era plină nu numai de duh, de dreptate, de umor, etc., ci şi de înţepături şi atacuri injuste.

Aşa de pildă într'o polemică cu unul din fraţii Bacalbaşa ,cu care se războia din când în când, cu abundenţă de spirit din ambele părţi, Haşdeu îl stropi într'un rând rău cu zacherlină pe acest frate al lui Tony. Şi cu Tony de altminteri se înţepa Haşdeu, dar mai rar.

Fiind vorba de descoperirea unui nou corp chimic, de către un prieten al lui Haşdeu, mi se pare de dr. Istrate, corp ce s'a numit Gallia şi nu Istrateria de pildă, acel frate al lui Tony glumea, totuş inocent deşi cu spirit, pe tema asta. Lui Haşdeu însă i-a sărit muştarul şi, în cel mai apropiat număr al revistei sale pune chestia cam aşa: Dar cum voia d. Bacalbaşa să se numească noul corp chimic ? Lasă, când o descoperi şi d-sa unul, i se va zice... după numele autorului.

Această glumă cam indecentă a avut succes — Tony a fost furios şi s'a hotărît, întru sine, căci şi-a ţinut planul foarte secret, să-şi răzbune familia împotriva lui Haşdeu. De-aci anunţul despre care am pomenit mai sus.

Vă închipuiţi ce alarmă în lumea intelectualilor. Haşdeu un vulgar plagiator ! Parecă bătrânul învăţat a fost atât de impresionat că n'a mai prins somn în gene, nerăbdător să afle ce-i cu plagiatul de care era acuzat. Şi-a recitit tot ce scrisese dar n'a putut da de nici o urmă suspectă. Doar se ştia omul cu cugetul curat. Şi noi eram emoţionaţi. Ori-ce subterfugii sau rugăminte întrebuinţate faţă de Tony ca să ne spue secretul au rămas fără nici un rezultat. Se ţinea foarte tare. Ne promitea însă că va fi ceva fantastic.

Aşa a fost, în adevăr, când a apărut articolul cu plagiatul. Un râs homeric a scuturat întreaga suflare intelectuală a ţării, inclusiv Haşdeu, care se zice că a făcut un mare haz de farsa lui Tony. A făcut el haz, dar în definitiv i-a fost şi ca o uşurare, căci plagiatul se reducea la o glumă, ca şi cea cu numele de Bacalbaşa din „Revista nouă", dar în cele din urmă o simplă glumă.

I. T.



Duminicile negre
42° la umbră

de CEZAR PETRESCU

La şase dimineaţa, soarele proaspăt scos dela cuptor a început să dogorească scăfârliile ultimilor supravieţuitori dela Băneasa.

Dospeşte vinul sub ţeastă. Razele înfig ponciş sârme răsucite de foc, în frunţile cleios asudate.

Patronul moţăie. Chelnerul moţăe. Moţăie şi scripcarul, cu un muc de ţigară defunct, lipit pe buză şi cu arcuşul muiat, de cocă.

Prin ce minune tot dinamismul planetei s'a adunat în picioarele domnului cu pălăria de paiu pe ceafă şi cu hainele albe, de doc?

Tovarăşii pirotesc în faţa paharelor care adineaori erau brumate, iar acum şi-au prefăcut conţinutul într'un lichid clocit, oţetit şi filamentos, ca mustrele laboratoriilor de analiză, secţia genito-urinară. Mânele se întind năclăiat după pachetul de ţigări şi după cutia de chibrituri, cu o ultimă drojdie de energie. Se întind şi cad, renunţând, în drum. Unul somnolează cu bărbia în piept. Celălalt, cu palma la frunte, cu ochii închişi, bate numai cu degetul mic, imperceptibil, tactul unei muzici interioare, desigur foarte jalnică şi în orice caz foarte monotonă: o melopee din orientul fachirilor imobili.



Cezar Petrescu

Amândoi ar dori să se mute alături, la umbră. O ştiu şi o vor. Dar nu-şi pot încorda puterile sleite pentru un act atât de viteaz.

De aceia sunt deprimaţi şi scârbiţi.

Numai domnul cu pălăria de paiu, e dârz şi întinerit şi vesel şi frenetic, pentru toţi.

Joacă de unul singur, svârle din picioare, bate călcâile, se răsuceşte şi se lasă pe vine, svâcneşte în sus şi îşi repede pălăria mai pe ceafă cu bobârnace energice, se îndeamnă şi chiuie:

— Haide, mă! Ţine-o, mă! Aşa, mă! Trage-i, mă! Uite-aşa! Uite-aşa!...

De mult între spasmul danţului şi scârţâitul muribund al scripcei, divorţul e definitiv şi total. Domnul cu haine de doc şi cu pălăria de paiu, se svârcoleşte după un tact propriu şi îndrăcit, pe care nu l-ar putea acompania nici un acrobat muzical. A spus-o dela început, privind la lăutar cu desgust şi compătimire:

— Mă, după mine se poate ţine numai Paganini! Eşti tu Paganini, brunetule?

— Pe mine mă chiamă Cristache! a declarat cu modestie brunetul. Aşa mă ştiţi de zece ani, boierule !

Iar fiindcă nu e Paganini, a continuat să cânte ce ştia el şi cum putea el, într'o asemenea dimineaţă de Iulie cu răsăritul incandescent.

— Aşa, mă! Trage-i, mă!

Pe şosea trec căruţele lăptăreselor cu bidoane pline. Grăbesc olteni spre piaţă cu grele coşuri în cumpănă. Ţâşnesc vehicule rapide, pe roţi de gumă, înspre Ploeşti. Este o viaţă întreagă care se deşteaptă odihnită, în straie curate de sărbătoare. Unii se opresc. Aprobă din cap cu admiraţie. Domnul cu haina de doc şi cu pălăria de paiu, e cunoscut în partea locului. E domnu Mitică dela Domenii, şi e o mică celebritate dela ora şase, în toate aşezămintele de repaos şi de recreaţie duminicală, dintre Băneasa şi Otopeni.

— Trage-i, mă! Aşa, mă! Dă-i pe loc! Dă-i pe loc!

Pălăria se mai menţine suspendată pe ceafă printr'un miracol, la cea din urmă extremă a legilor de echilibru. Picioarele muşcate de tarantelă, svârl, saltă, svâcnesc, ţes şi bat pe loc: Uite-aşa! Uite-aşa!

— Al dracului, dom' Mitică!

Domnu Mitică e măgulit de admiraţia poporului. Ea îi dă puteri însutite şi îl încurajează la figuri temerare de cazacioc. Intru aceasta a scos o batistă leoarcă de vin şi sudoare, pe care o flutură ca un apel de naufragiat în jurul unei partenere de dans, invizibile. Dansează pe rând; pentru el şi pentru ea. E îndrăsneţ şi rugător, avântat şi desnădăjduit: cuprinde femeia de aer cu braţul rotunjit şi o strânge la piept rotindu-i fustele nevăzute, o svârle şi o reia; tupilat la pământ împroaşcă nori de praf din călcâile demonice; s'a deşirat ca un vârtej în stepele cu iarba spârlogită de secetă şi iar bate mărunt cu talpa în creştet, un adversar iluzoriu şi doborât: Uite-aşa! Uite-aşa!

— Al dracului, dom' Mitică!

S'a oprit. Brusc. Fără pricină. Priveşte rotund, un mic univers pe care nu-l recunoaşte.

Soarele s'a urcat pe acoperişul de zinc sclipitor. Deacolo îi revarsă din plin, în obraz, arşiţa palpitând în văpăi de cuptor. O zi întreagă, zi goală de Duminecă, se anunţă cu dogoare mai înfricoşată decât ieri.

Domnu Mitică găseşte situaţia insuportabilă. Isbeşte cu pumnul în masă. Paharele au zăngănit atât de brutal, încât cei doi tovarăşi se deşteaptă tresărind ca la un semnal alarmant de incendiu.

— Mă! In definitiv, cine sunteţi voi, indivizilor?

Cei doi surâd tâmp şi fricos.

Domnu Mitică are dreptate. Nu-i ştie cine sunt, nici cum a ajuns cu dânşii aci. Aceasta i se întâmplă întotdeauna. A rămas înainte de zori, singur, părăsit de prietenii cei adevăraţi, care s'au strecurat tiptil spre casă, spre pat şi neveste. A rămas cu aceşti doi necunoscuţi dela masa vecină, muţi şi fără stare civilă. Le-a jurat amiciţie eternă. Dar nu ştie cum îi chiamă, iar indivizii n'au nici un haz.

— N'aveţi casă? se supără domnu Mitică.

E adevărat. E o idee. Cei doi se privesc cu uimire şi reproş. Cum nu s'au gândit la aceasta? Era nevoie să le-o amintească un străin, un necunoscut? S'au ridicat deslegaţi de blestemul care-i ţinea pironiţi pe scaun. Scociorăsc în buzunarul vestelor, hârtii împăturite, pe care şi le resping reciproc, cu egală indignare, supralicitându-se:

— Fugi d'acilea, monşer! E rândul meu. Plata, băiatule!

— Pardon! Dă-mi voie...

— Să ştii că mă supăr. Plata am cerut, ostrogotule!

Chelnerul nu se mişcă. Surâde ca un spectator blazat, cu braţele încrucişate peste şervet. Ştie că întotdeauna domnu Mitică plăteşte. E regulă fără abatere.

(Continuare în pag. II-a)

Domnu Mitică îşi concediază prietenii necunoscuţi, cu un gest măriminos de monarh eliberând prizonierii după victorie:

— Acum marş! Plecaţi la casele voastre.

Cei doi se depărtează cuminţi, fără grabă, spre autobusul de tinichea hârbuită. Nu privesc îndărăt.

— Ce-i spun eu Dorinei? întreabă cleios, cel mai scund, cu mustaţă roşie şi ochelari atârnaţi în şnur.

— Spui că ai fost cu mine! îl îmbărbătează celălalt. Nu te-am luat aseară pe garanţia mea? Eu am garantat. Eu răspund.

— Atunci e altceva! se bucură roşcatul. Dacă tu răspunzi, e treaba ta. Mergi şi răspunde. Eu mă duc în cealaltă cameră şi mă culc. Nici nu vreau să ştiu. Ce păţeşti, te priveşte. (După o pauză). Aş fi curios însă să ştiu cum ai s'o împaci?

— Fii fără grijă. Am eu sistemul meu. Ştii că la mine nu merge.

Roşcatul se opreşte în faţa autobuzului. Işi priveşte prietenul cu admiraţie, prin ochelarii cu şnur.

— Eşti extraordinar, monşer. Vino să te pup. Eşti un fenomen.

Prietenii se pupă înduioşaţi. Se lasă şi iar se pupă. Pe urmă se ajută să urce scara autobuzului, unde au găsit două locuri între un plutonier încătărămat şi o precupeaţă cu ouă. Vagonul cu tinicheaua încinsă de arşiţă, purcede în scrâşnet de hârburi.

Domnul cel roşcat trimite dela geam, un ultim adio, spre masa unde-a rămas domnu Mitică dela Domenii.

— Şi ăla e-un fenomen! E un tip extraordinar. Pă cinstea mea!

Dar domnu Mitică nu-l vede şi nu-l aude. Chiar să-l vadă şi să-l audă, puţin i-ar păsa. A comandat trei şpriţuri reci, pe care le soarbe cu sete, din trei înghiţituri, până la fund. A luat şi cafeaua amară. Acum porneşte pe jos, spre inima Capitalei, cu pălăria în mână şi cu gulerul cârpă. El n'are nimănui, nimica de spus. Nu-l aşteaptă o nevastă care trebue împăcată. N'are de dat nici o socoteală. Are înainte numai o zi întreagă şi pustie de Duminecă, fără ore de birou şi fără dosare numerotate. E de aceia omul cel mai nefericit din această dimineaţă, cu cerul de sticlă topită.

In celelalte zile, dosarele cu şnur, rapoartele cu cifre şi resoluţiile cu semnături indescifrabile, îl ţin magnetizat cu nasul între file, să nu vadă cerul de afară pe fereastră; îi mocnesc cugetul să nu dorească nimic, să nu-şi amintească nimic. Ridică ochii numai la ceas şi la foile calendarului. La ceas, ca să numere cât de încet se mişcă minutarul până la ora de închidere; la calendar, să numere câte zile mai sunt până la leafă. In afară de aceasta nimic nu mai există, decât aceleaşi sute şi sute de hârtii cu numere de intrare şi de ieşire slobozite din toate unghiurile ţării şi scrise totuşi ca de aceiaşi mână uscată: *„La ordinul Dv. No..... Având în vedere că.... Avem onoare să... Urmare adresei dela... Binevoiţi a..."*.

Pe aleia boltită şi umbroasă, vin dimpotrivă călăreţii care s'au deşteptat înaintea tutulor. Trec în trap legănat femei cu amazoane negre; în galop svâcnit, femei călare bărbăteşte, cu pantaloni strânşi pe genunchi şi cu cismuliţe în miniatură. Toate au obrazul proaspăt răcorit de duşul gheţos de acasă, ochii luminoşi şi odihniţi. Tot aşa trec alte femei, în pas grăbit şi elastic, cu haine subţiri prin care se văd în zare linii unduioase şi rotunde, mobile. Toate trec, râd, îşi vorbesc, se chiamă şi îşi răspund; frumoase sunt toate şi tinere toate şi toate sunt ale altora.

Domnu Mitică dela Domenii se gândeşte cum le-ar opri în cale să le vorbească, galant, cu o largă şi nobilă reverenţă de paj: *„Având în vedere că... Am onoare să... Binevoiţi a... La ordinul Dv. No...."*. Atât poate gândi. Aceste cuvinte numai îi revin pe buze. Ele constitue singurul său vocabular de două decenii. Domnu Mitică scuipă cu scârbă. Işi priveşte hainele care aseară erau albe, călcate pe dungă şi noui. Costumul admirat de toţi colegii de birou. Acum a colecţionat pete de cafea şi de vin.

Barba crescută în timpul nopţii, căruntă şi aspră, a pus pe obraz un praf de scrum.

Sunt case vaste de granit, cu ferestre deschise. Se văd înlăuntru mobile grele, lacul vertical al oglinzilor, biblioteci cu litere de aur gravate în scoarţele de piele. Sunt grădini în care se desfoaie trandafiri de catifea roşie-neagră. Stropitori împroşcă piepteni de apă în gasonul tuns, în statui de marmură, în straturi de pansele. Pe porţi de fier date în lături, pornesc automobile încărcate cu femei şi copii, spre pădurile răcoroase de departe.

Domnu Mitică dela Domenii, grăbeşte pe lângă toate, fără să le vadă, căci toate sunt ale altora.

De undeva, dintr'un adânc de trecut, se deşteaptă un scâncet numai o clipă, dar numai una. Când nu era domnu Mitică dela Domenii şi când nu dănţuia de cincizeci şi două de ori pe an, în cincizeci şi două de Duminici inutile, acelaş joc desnădăjduit de unul singur: „Uite-aşa! Tot pe loc!" Atunci toate puteau să fie ale lui, sum sunt ale altora. Să înalţe ochii şi să aleagă. Să întindă mâna şi să culeagă. Toate sunt ale altora. Barba crescută în timpul nopţii, căruntă şi aspră, a pus pe obraz un praf murdar de scrum.

Paşii bat pământul într'o cadenţă în care domnu Mitică, recunoaşte silabisit refrenele cunoscute: *„Având în vedere că... Binevoiţi să... La ordinul D-voastră No..."*.

A ajuns la Capul Podului. In pavaj, flacăra soarelui dogoreşte orbitor. O birjă traversează toropită; caii abia clempănesc desarticulat din copite. Domnu Mitică şi-a pus pălăria pe cap, a scos-o iar, şi cu ea în mână, priveşte indecis. De aci, spre stânga, se întind cârciumi cu mititei şi pelin. Le cunoaşte şi e cunoscut.

A intrat şi comandă.

— Poftiţi aci, domnu Mitică. Poftiţi mai la umbră! îl invită patronul, ştergându-şi năduşeala cu poalele şorţului albastru. Ocupaţi loc din vreme. Are să fie căldură mare. Paşidouă la umbră. Scrie'n ziar. Băiete, bateria lu' dom' Mitică!

Domnu Mitică se mută docil la umbră. A pus cotul pe masă, bărbia nerasă în palmă şi începe să doarmă, nevinovat şi pur ca un prunc.

Un roiu de muşte a tăbărît lipicios.

CEZAR PETRESCU

Citiţi azi **Realitatea No. 181**

:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::

5 culori — 10 lei

MARK TWAIN

Huckleberry Finn

Cap. XIV

(In romanul *Huckleberry Finn* — din seria *Tom Sawyer* — eroul, un băiat de vre-o doisprezece ani, crescut de o văduvă ajunge pe o insulă pustie a Missouriului, împreună cu Jim, un sclav negru fugit dela stăpân. Ei hotărăsc să rămână împreună acolo. In capitolul al paisprezecelea, Huck povesteşte o conversaţie a lui cu Jim).

Vorbeam adesea cu Jim despre regi, duci, conţi şi alţii de-al de ăştia, şi-i spuneam ce luxos se îmbrăcau şi ce mult stil puneau în toate şi cum îşi spuneau unul altuia „Maiestatea voastră" şi „Excelenţa voastră" şi „Măria voastră", în loc de „Domnule". Jim holba ochii şi se arăta foarte interesat. Zice:

— Nu ştiam că sânt aşa de mulţi. Nu auzisem până acuma decât de regele Sollermun (Solomon) din vechime şi de cei dela jocul de cărţi. Cât capătă un rege?

— Cât capătă? zic eu. Păi, capătă şi o mie de dolari pe lună dacă vrea. Pot avea ori cât vor. Toate sânt ale lor.

— Straşnic! Şi ce au de făcut?

— N'au nimic de făcut. Cum îţi vine să întrebi asta? Stau de geaba.

— Ce tot spui?

— Păi sigur, stau de geaba. Numai când se întâmplă să fie un războiu, atunci se duc la războiu. Dar încolo, trândăvesc. Cel mult umblă cu şoimii... ce zgomot s'a auzit?

Ne sculărăm şi ne uitarăm peste tot, dar nu era de cât un vapor care trecea pe râu. Ne aşezarăm deci înapoi.

— Da, zic eu, şi alte ori, când lucrurile merg prost, se ceartă cu parlamentul. Şi dacă cineva nu face cum vrea el, îi taie capul. Dar cea mai mare parte a timpului şi-o trece cu haremul.

— Cu ce?

— Cu haremul.

— Ce-i aceea harem?

— Locul unde-şi ţine nevestele. Nu ştii ce e harem? Şi Solomon avea harem. Avea vreun milion de femei.

— Da, aşa e, uitasem. Dar ce scandal trebue să fi avut în camera copiilor! Şi femeile trebue să se fi certat grozav, aşa că scandalul era şi mai mare. Ci-că Sollermun e omul cel mai înţelept din câţi au trăit vre-odată; dar mie nu-mi vine a crede. Ce, un om înţelept ar fi trăit în mijlocul unei ţigănii ca aceea? Nu se poate. Un om înţelept dacă avea nevoie de gălăgie îşi clădea o fabrică de cazane şi când ar fi vrut să se odihnească o închidea.

— Ba da, era omul cel mai înţelept. Chiar văduva mi-a spus asta.

— Puţin îmi pasă de ce spune văduva, eu îţi spun că nu era înţelept. Făcea nişte pozne nemaipomenite. Ai auzit de copilul pe care era cât pe ce să-l taie în două?

— Da, văduva mi-a spus.

— Ei, spune şi tu, nu era lovit cu leuca? Uită-te numai puţin la mine. Uite buturuga asta, aici, e una din femei. Tu, eşti cealaltă femeie. Eu sânt Sollermun. Hârtia asta de un dolar e copilul. Amândouă o cereţi. Ce fac eu? Mă duc şi cercetez pe la vecini şi aflu a cui e şi-o dau aceluia, fără să o vatăm, aşa cum ar face orice om care are puţină doxie la cap? Nu, rup hârtia în două şi-ţi dau jumătate ţie şi cealaltă jumătate celeilalte femei. Aşa a făcut Sollermun cu copilul. Acuma eu te întreb: la ce foloseşte o jumătate de bancnotă? Nu poţi cumpăra nimic cu ea. Şi la ce foloseşte o jumătate de copil? N'aş da un ban pe un milion de jumătăţi.

— Las-o mai ieftin, Jim, că ai scrântit-o! Nici pe departe nu te-apropii.

— Cine, eu? Ia lasă-mă în pace! Nu-mi vorbi mie de scrânteală. Ştiu eu ce spun. Ce e bine, e bine, dar asta nu e. Cearta nu era pentru o jumătate de copil, ci pentru un copil întreg şi omul care crede că o ceartă pentru un copil întreg se poate împăca cu o jumătate de copil, să ştii că-i mănâncă câinii din traistă. Nu-mi mai vorbi mie de Sollermun, că-l cunosc ca pe-un cal breaz.

— Ba eu îţi spun că ai scrîntit-o.

— Fiţi-ar de râs scrînteala! Eu îţi spun că ştiu ce ştiu. Scrînteala nu e unde crezi tu, e mai adâncă. Toată treaba vine din felul în care a fost deprins Sollermun. Ia un om care are numai unul sau doi copii: O să se apuce omul ăsta să-şi omoare copiii? Nu, nu e de crezut. El ştie să şi-i preţuiască. Dar ia un om care are vre-o cinci milioane de copii alergând în jurul casei, ei atunci se schimbă lucrurile. Taie în două un copil cum ar tăia o pisică. Puţin îi pasă: un copil sau doi mai mult sau mai puţin, ce importanţă avea asta pentru Sollermun?

N'am văzut de când sunt aşa negru. Când i-a intrat un lucru în cap, nu mai e chip să i-l scoţi. Era cel mai pornit în contra lui Solomon din toţi Negrii pe care i-am văzut vreodată. De aceea începui să-i vorbesc de alţi regi şi-l lăsai în pace pe Solomon. Ii vorbii de Ludovic al şaisprezecelea căruia i s'a tăiat capul, de mult, în Franţa, şi de micul delfin, care ar fi trebuit să fie rege, dar l-au aruncat în închisoare şi se zice că ar fi murit acolo.

— Bietul băiat!

— Dar alţii spun că a scăpat şi a venit în America.

— Aşa-i bine! Dar o să fie grozav de singur aici, că nu mai sânt alţi regi aici, nu-i aşa, Huck?

— Nu, nu sunt.

— Aşa că n'o să poată avea slujbă aici. Ce-o să facă?

— Nu ştiu. Unii din ei intră la poliţie, alţii învaţă oamenii să vorbească franţuzeşte.

— Cum, Huck, Franţujii nu vorbesc ca noi?

— Nu, Jim. Nu poţi înţelege nici o vorbă din ce spun ei, nici o singură vorbă.

— Asta e nemaipomenit. Şi de ce e aşa?

— Nu ştiu, dar e aşa. Am găsit într'o carte nişte pălăvrăgeli de ale lor. Inchipuie-ţi că vine cineva la tine şi-ţi spune *Poli-vu-franzi*, ce-ai zice?

— N'aş zice nimic, i-aş da un brânci de s'ar duce de-a berbeleacul. Adică asta dacă n'ar fi alb. Nu i-aş da voie unui Negru să-mi zică aşa.

— Bine, frate, dar nu ţi-ar zice nimic. Te-ar întreba numai dacă ştii să vorbeşti franţuzeşte.

— Păi, atunci, de ce nu spune aşa?

— Ba tocmai asta îţi spune. Aşa spun Franţujii la asta.

— Asta e cel mai caraghios fel de a spune ceva, şi nici nu vreau să mai aud de ei. N'are nici un rost să spună aşa.

— Ascultă, Jim, pisicile vorbesc ca noi?

— Nu, pisicile nu.

— Dar vacile?

— Nici vacile.

— Dar pisicile vorbesc ca vacile, ori vacile ca pisicile?

— Nu.

— Şi nu e drept şi potrivit ca fiecare din ele să vorbească altfel decât celelalte?

— Fără îndoială.

— Şi nu e drept şi potrivit ca pisicile şi vacile să vorbească altfel decât noi?

— Ba e foarte drept.

— Ei atunci nu e drept şi potrivit ca şi Franţujii să vorbească altfel decât noi? Răspunde-mi la asta.

— Pisicile sânt oameni, Huck?

— Nu.

— Ei, atunci n'ar avea nici un rost ca pisicile să vorbească ca oamenii. Vacile sânt oameni? sau vacile sânt pisici?

— Nu, nici una nici alta.

— Ei, atunci, de ce vrei să vorbească unele ca altele, şi toate ca oamenii? Dar Franţujii sânt oameni?

— Da.

— Ei, atunci, lua-i-ar dracul, de ce nu vorbesc ca oamenii? Răspunde-mi la asta.

Mi-am dat atunci seama că nu făcea să-mi mai stric gura, căci nu poţi învăţa un Negru să discute. Aşa că m'am dat bătut.

trad. de GH. REVIGA

Final

Bolnavul Soare vrea cu chipu-i supt, livid,
Să pue calorii în trupuri vegetale,
Când aurul masiv din Nibelungenlied
E dus de vânt la patru puncte cardinale.

Soseşte seara grav, pe drumuri de rugină,
Urmată de orchestră: flaut, fluer, naiu,
Şi Toamna îşi desface, leneş, pe colină
Cosiţele de foi, ca blonda Loreley...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Varia

Când servitoarele nu-şi pot vărsa necazul bătând saltelele, devin de nesuferit.

*

Ar trebui să existe un fel de cutii de scrisori, în care să-ţi arunci pălăria când nu mai ai nevoe de ea, şi s'o găseşti pe urmă acasă.

*

Reflectoarele automobilului preschimbă pădurea în noapte de Crăciun.

★

Orice casă cu confort modern, ar trebui să aibă şi o cameră rezervată sinuciderii.

*

Libertate? Nu trăim oare în mreaja liniilor de longitudine şi latitudine?

CÂINELE DE PRIPAS

HOŢUL

INGERUL

TREI DIN CELE MAI CELEBRE POVESTIRI ALE LUI

LEONID ANDRIEV

BIBLIOTECA DIMINEAŢA No. 127 PREŢUL 8 LEI

CEL MAI FRUMOS DAR

ALBUMUL concursului de frumuseţe

Tipărit în culori pe hârtie velină, cuprinde fotografiile **tuturor** frumuseţilor care au participat la marele concurs organizat de „REALITATEA ILUSTRATĂ" instantanee de la festivităţile din Galveston, Bucureşti şi Sinaia. Sute de clişee fotografice, extrem de interesante descrieri a serbărilor şi convorbiri cu toate alesele. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă.

De vânzare la toate librăriile şi depozitele de ziare

Se expediază şi ramburs. — Preţul 80 lei

„Aş vrea să ştiu"

REGMARIA 5-Ploeşti.

Cum se alimentează aeroplanele în sbor?

In decursul sborurilor fără escală, avioanele sunt alimentate cu benzină şi ulei de către alte aeroplane, care le însoţesc, rămânând în imediata lor apropiere şi la o înălţime ceva mai mare.

Aceste aeroplane auxiliare, care se aprovizionează din când în când cu combustibil pe pământ, îl furnizează la timp avioanelor în sbor fără escală, trecerea combustibilului, făcându-se printr'o conductă de legătură suspendată în aer.

In modul acesta, aeroplanele reuşesc să se menţie un timp foarte îndelungat în sbor.

V. ALBU-Brăila.

Ce se înţelege în filosofie prin idealism?

In general, prin acest termen se înţelege în filosofie orice teorie, care afirmă că nu cunoaştem lumea decât indirect, prin intermediul stărilor noastre de conştiinţă, spre deosebire de doctrina *realistă*, după care există o percepţie externă, ca izvor de cunoştiinţă directă a obiectelor din afară.

Idealismul filozofic derivă din faptul că nu cunoaştem imediat decât stările noastre de conştiinţă şi că proectându-le în afară, ele nu ne pot da decât o lume externă de aparenţe sau de fenomene.

Principalele forme, pe care idealismul le-a îmbrăcat în filosofie, sunt:

1) *Idealismul subiectiv*, formulat de Berkeley în modul următor: firea lucrurilor este aceea de a fi percepute.

Ideile reprezentative ale obiectelor nu sunt obiecte în înţelesul obişnuit al cuvântului. Dumnezeu produce direct în spiritul nostru ideile lucrurilor: universul nu este decât forma lui de exprimare şi el nu are nevoie de intermediul obiectelor reale, pentru a trezi în sufletele noastre toate ideile, care alcătuesc ştiinţa omenească. Berkeley nu tăgădueşte de-altfel aparenţele, nici senzaţiile; el se conduce exact ca şi cum n'ar exista lumea exterioară.

2) *Idealismul critic*, reprezentat de Kant, este formulat de acesta în cuvintele: „Orice cunoştiinţă a lucrurilor dedusă din înţelegerea pură şi doctrina pură nu este nimic altceva decât curată iluziune; adevărul rezidă în experienţă".

3) *Idealismul obiectiv sau absolut*, preconizat de Hegel, explică totul prin evoluţia sau devenirea *ideii:* această idee, *care devine*, îmbracă toate formele şi explică atât natura cât şi istoria. Ea este un neant relativ şi totodată absolut, încât nimic nu există în afara ei.

Părintele idealismului filosofic, Platon, care a construit cel dintâi teoria ideilor, menţine totuşi un soi de existenţă a lumii exterioare, încât lucrurile sensibile *participă* la idei. Pentru Platon, însă lumea ideilor rămâne lumea realităţilor *în sine*.

A. DUMITRESCU-Loco.

De unde derivă cuvântul „nihilism"?

Cuvântul „nihilism", derivat dela latinescul „nihil" (nimic), a fost utilizat întâia oară de scriitorul rus Turgheniev în celebrul său roman „Părinţi şi copii".

Eroul acestui roman, Bazorov, este un tânăr intelectual, sceptic, lipsit de prejudecăţi, cu vederi largi, însă suficient de pătruns de relativitatea tutulor noţiunilor, pentru a-şi da seama că „nimic" nu este sigur, absolut şi sfânt. Personalitatea extrem de originală a lui Bazorov, inteligent, mândru şi independent, în gândire până la cinism, reprezenta după Turgheniew, un prototip al sufletului tânărului intelectual rus din vremea lui. Cu o psichologie analogă cu aceea a lui Hamlet, acest prototip al „nihilismului" înclina mai degrabă la contemplaţie şi critică decât la acţiune.

Romanul, care a făcut mare vâlvă în lumea literară a stârnit furtuni de indignare în cercurile tinerilor studenţi ruşi care protestau vehement împotriva portretului ce le făcuse Turgheniew, acuzându-l de a fi realizat o adevărată caricatură şi o şarjă nedreaptă.

De atunci printr'o degenerare a cuvântului, termenul „nihilism", introdus de Turgheniev, a suferit o deformare, devenind echivalent cu atributul de revoluţionar şi chiar terorist, aplicat în special eroilor mişcărilor insurecţionale ruseşti.

I. FILIP-Botoşani.

In ce constă teoria determinismului în artă?

Teoria determinismului în artă, formulată cu o deosebită strălucire de savantul şi criticul francez Taine, tăgădueşte spontaneitatea şi independenţa absolută a artistului în creaţia operei de artă, cum se credea până la el în critica metafizică şi estetică.

Socotind creaţiunea artistică ca un produs al sufletului omenesc, Taine susţine că trebue s'o considerăm, nu ca un ce independent, ci ca o rezultantă a unui complex de factori din afară, care modelează şi *determină* într'o măsură hotărîtoare sufletul artistului şi deci indirect genul ei specific. Aceşti factori sunt reductibili la trei mai însemnaţi: rasa, mediul şi momentul.

După acest criteriu, Taine analizează în celebra sa „Philosophie de l'Art" caracterul şi evoluţia artelor din antichitate şi până 'n vremurile moderne, explicând după criteriul menţionat al celor trei factori fundamentali, arta caracteristică a fiecărei epoci. Antichitatea trebuia astfel să-şi aibă eflorescenţa în sculptură, evul mediu să-şi găsească cristalizarea în arhitectura gotică, renaşterea în pictură şi vremurile moderne în muzică.

In literatura română reprezentantul criticei deterministe a fost Dobrogeanu-Gherea.

Privighetoarea, cântecul şi viaţa ei

Este scrisă şi tâlcuită frumos pentru copii şi tineret de Ion Cireşu în minunata „CARTICICA A PASARILOR ŞI ANIMALELOR"—Ilustrată în culori de Dem.—Lei 30.

— De vânzare pretutindeni —

Editura „ADEVERUL" S. A. Bucureşti.

S. M. Eisenstein: Cucerirea pământului sau Linia Generală

— Film interzis —

Numele regisorului rus *Eisenstein*, a mai trecut prin această revistă: când am pomenit de odiseia europeană a ultimului său film „Linia Generală". Imprejurările ne pun la îndemână fapte noui, care nu trebuesc pierdute din vedere. Să reamintim că Eisenstein a încercat să-şi reprezinte filmul în Polonia, Cehoslovacia, Austria, Germania şi Franţa. N'a izbutit nicăeri. Pretutindeni poliţia, care vizase paşaportul comunistului, n'a consimţit să vizeze şi filmul. Arta a fost totdeauna cea mai periculoasă armă revoluţionară, ea prezentându-se cu surâs perfid. Beatrice, chiar când este într'adevăr, la bal mascat nu poate fi luată'n serios. Poliţia Parisului în tradiţia căreia sunt şi câteva revoluţii (dacă nu şi câteva atentate) mai dedată cu artişti, artiste şi alţi admirabili declasaţi, a îngăduit desfăşurarea filmului, într'o sală specială a Sorbonnei, numai pentru câţiva savanţi şi câteva actriţe cu amicii lor, scritorii şi regisorii. Sala a fost însă populată mai mult de agenţi secreţi, binecunoscuţi tuturor parizienilor. Sorbonna a protestat, iar Poliţia a refuzat să mai prelungească regisorului de filme plăcerea de a respira aerul încărcat de libertăţi, al Parisului. Literaţii, ziariştii, directorii de teatre, criticii de artă — *Nouvelle Revue Française*, a protestat şi a afirmat că „Eisenstein este regisorul cel mai de seamă de pe suprafaţa pământului" — s'au ridicat, cu tot patriotismul lor necontestat, împotriva Poliţiei. Regisorul rus a primit încuviinţarea să rămâe, până la alte hotărâri, în Franţa.



S. M. Eisenstein

Prea târziu!... Americanii au pus mâna pe el, l-au ferecat în lanţurile de aur ale dolarilor şi l-au transportat, ca pe un şarpe monstru, în continentul lor, unde sunt hotărîţi să-i hrănească veninul, cu laptele cel mai gras. Intr'adevăr!... Eisenstein e periculos când crează filme în Europa — în Rusia sau în Franţa, indiferent: concurenţa lui e aceiaşi! Dar în studio-urile din America?... Nu există geniu mai binefăcător ca al lui Eisenstein!... Europenii se vor convinge în curând.

Acelaş hazard care favorizează şi se joacă de-atâtea ori cu aplicările cele mai subversive şi vinovate ale firii noastre, ne-a pus pe urmele filmului care, în afară de Rusia, n'a putut fi reprezentat nicăeri. O editură din Berlin a publicat scenariul complect al „Liniei Generale", cu ilustraţii şi un studiu introductiv de Eisenstein.

Această bombă artistică a trecut, până la Bucureşti, câteva granițe şi se prezintă sub forma unei cărţi ieftine (o marcă imperială) în învelişul idilic al unui ţăran care la coarnele plugului, îndeamnă un cal pe colină, dealungul brazdei amare, profilaţi, vită, unealtă şi om, pe albul cerului.

★

Născut în 1898 la Riga, *S. M. Eisenstein* n'a avut de la început intuiţia darului său artistic. A studiat cu multă râvnă, la Institutul Ingineresc din Petersburgul ţarist, matematecile şi arhitectura. Târziu află de existenţa lui Leonardo da Vinci, pictor, fizician, sculptor, inginer şi filosof din timpul Renaşterii şi descoperirea o datoreşte cărţii lui Freud „Amintirile din copilărie ale lui da Vinci". In 1918 e ocupat cu construirea tranşeelor şi doi ani mai târziu începe, la Moscova, viaţa de actor şi decorator în tovărăşia lui Mayerhold, regisorul. Pune'n scenă „Mexicanii" de Jack London, şi această arhitectură iluzorie, pentru câteva ore, îl pasionează. In 1923 ţinându-se pe urmele unei povestiri de Ostrowsky, crează întâiul lui film „Calul bun nu şchiopătează..." şi un an mai târziu un film fără eroi proeminenţi, „unanimist" (cum s'ar spune în Franţa) „Greva".

Impreună cu actorul şi regisorul S. W. Alexandroff realizează în doi ani „Potemkin", filmul revoluţiei marinarilor din 1905 de pe Marea Neagră; numele autorului principal începe să fie cunoscut şi'n Europa.

„Linia Generală sau Cucerirea Pământului" (text german, cu nuanţă alăturată: „Der Kampf um die Erde") a suferit o întrerupere în realizare, din pricina filmului „Zece zile care au cutremurat lumea", cerut cu ameninţare de osândă la moarte, de Comisarii Roşii pentru serbarea de zece ani a împlinirii Revoluţiei Ruse.

S. M. Eisenstein ne oferă, în loc de prefaţă la scenariul filmului, un studiu asupra technicei cinematografice. El crede că a dat o lovitură artistică revoluţionară, înlocuind, la crearea filmului, caetul cu scene numerotate şi înlocuindu-l cu „nuvela cinematografică". Toată technica artei celei noui izvorăşte din caracterul ei eminamente vizual (chiar când îşi însuşeşte muzica): transpunerea emoţiei (care e abstractă) în imagini vizuale încărcate de exact aceiaşi electricitate emotivă, care să molipsească brusc şi să scuture cu violenţă, la aceiaşi frecvenţă, mulţimea spectatorilor. Dar cum e cu putinţă această realizare, fără emoţia prezentă a regisorului, staţia psihică de transformare a curentului emoţional în curent vizual de acelaş voltaj?... Şi regisorul trebue emoţionat de autorul filmului, ca un cititor obicinuit: prin mijloace literare. In lături deci caetul cu scene reci, numerotate! Trăiască nuvela cinematografică!...

Această profundă revoluţie de cuvinte, e numai o închipuire a d-lui Eisenstein. Caetul cu scene şi nuvela cinematografică sunt modalităţi exterioare, tot atât de puţin importante pentru realizarea originală şi impresionantă a filmului, ca numărul dela gulerul cămăşii sau forma bastonului cu care d. regisor apărându-se de câinii de pe uliţele Moscovei, a venit la studio. Technica d-lui Eisenstein se află în propriile-i măruntae. Ea nu poate fi retransmisă. Ea se'nnoeşte cu fiecare subiect. Ea evoluiază cu experienţele şi vârsta d-lui Eisenstein.

„In aer plutea o tăcere de moarte..." Cum se realizează, *vizual*, această stare de spirit? se'ntreabă marele regisor? Tăcerea de moarte plutea pe vasul Potemkin în clipa în care matrozii erau gata să ridice armele, pentru a-şi executa camarazii aliniaţi. Şi d. Eisenstein a *văzut* acestea: „Mari întinderi de apă nemişcată; prora sumbră a crucişetorului se lasă încet într'o parte. Steagul de pe catarg fâlfâe. Un delfin sare poate din valuri; un peşte trece de-alungul vasului..." Apoi ţevile, pe ponton, se ridică, ochite.

Este evident că darul de a găsi imaginile vizuale cele mai scurte, mai originale şi mai molipsitoare pentru anumite stări de suflet, se află nu în *forma* textului (nuvelă, schiţă, cifre, versuri, dialog), ci în creerul celui care făptueşte miracolul spontan al transpunerii perfecte şi deci fără pereche. De altfel această etapă intermediară constituită de literat, poate fi arsă. Pictorul nu-şi mai liniază pânza înainte de a transpune peisagiul; dramaturgii îşi pun singuri în scenă piesele, iar regisorii — inclusiv d. Eisenstein — renunţă la colaborarea literaţilor, viziunea plastică coincizând în punctul ei cel mai preţios cu însuşi entusiasmul creaţiei artistice. D. Eisenstein, arhitect şi poet, lucrează deocamdată numai cu fizionomia omului şi peisagiului; nu va trece mult (avem elemente în „Linia Generală") şi va transpune şi sonorităţile vieţii, fără să aibă nevoe de o teorie particulară a „partiturii muzicale" pentru, bunăoară, o defilare de oi.

De-aci înainte arta d-lui Eisenstein se confundă cu însăşi arta lui Paul Valery: darul de a crea stări emoţionale cu ajutorul unor imagini şi sonorităţi — iar critica ei se prezintă cu aceleaşi ustensile de judecată. Valoarea artistică a filmului (caşi a poemului verbal) trebue căutată nu în natura politică sau morală a schelei anecdotice, ci în unitatea superioară a concepţiei poetice, în originalitatea imaginilor, în ineditul îmbinării şi încărcătura luxuriantă a emotivităţii lor contagioase.

★

Din capul locului deci, caracterul de revoluţie socială al filmului „Linia Generală", cădea în acele categorii spirituale în care se află votul, propaganda, discursul, articolul de ziar şi entusiasmul de întrunire politică. Admirabil propagandist al revoluţiei sociale, cetăţeanul S. M. Eisenstein putea fi un regisor mediocru şi banal.

Fenomenele se prezintă însă în ordine inversată şi artistul se dovedeşte de o valoare incontestabilă. Comunismul politic şi social al regisorului rus e — spre uimirea noastră! — inexistent!!! *„Linia Generală" e departe de a fi un film de propagandă sovietică.* Nu'ncetăm de a ne întreba ce anume a putut jigni delicateţea Poliţiilor din Polonia, Cehoslovacia, Austria, Germania şi Franţa?...

Intr'adevăr, misteriosul film e povestea energiei unei ţărance, Marfa Lapkin, care într'un sat de ţărani vicleni, răi, mizeri şi superstiţioşi, izbuteşte să creeze o cooperativă de producţie, să aducă o maşină de bătut lapte, să cumpere un taur de prăsilă dela o fermă, să închirieze o secerătoare automată şi însfârşit să cumpere un auto-tractor. Nimic n'o clinteşte în hotărîrea şi viziunea ei atât de omenească, atât de ţărănească: nici avariţia sătenilor, nici munca la nevreme, nici moartea prin otrăvire vinovată a taurului, nici formalităţile biurocraţiei dela oraş... Sunt totuşi două imprejurări, de mică însemnătate pentru valoarea artistică a filmului, când s'ar putea crede că autorul a ţinut să facă o anumită propagandă: scena icoanelor scoase la câmp pentru aducerea nourilor cu ploaie (şi nu plouă) şi scena auto-tractorului care trece peste brazedele de hotar ale ariilor. In schimb întreg filmul este o apologie a muncii, a economiei şi bogăţiei. Nu cunoaştem discurs, broşură sau lege care să aibă o mai puternică şi mai bine făcătoare influenţă asupra desvoltării *Cooperaţiei,* ca filmul d-lui Eisenstein. Ministerul de Domenii, Direcţia Cooperaţiei şi a Băncilor Populare, chiar şi Direcţia Educaţiei Poporului, au la îndemână, prin filmul „Linia Generală sau Cucerirea Pământului" cel mai impresionant mijloc de propagandă în favoarea Cooperaţiei de producţie agricolă, într'o vreme când toţi bărbaţii de Stat şi economiştii uimiţi şi gravi de atâta ştiinţă deplâng dezastrul economic provocat de fărâmiţarea marei proprietăţi rurale şi scăderea catastrofală a producţiei noastre agrare.

Iar scenele în care sunt caracterizate biurourile administraţiei, încărcate de dosare, stampile şi alte dosare mânuite de funcţionari solemni şi dactilografe pătimaşe, cutremuraţi deodată de pumnul pe masă al ţărancei — sunt de un efect anti-sovietic de cea mai bună calitate.

Pe cei care nu-i preocupă problemele economiei naţionale şi nu sunt urmăriţi nici de obsesii politice, filmul d-lui Eisenstein — dacă ar fi permis — i-ar încânta şi interesa prin savoarea şi robusteţea unui temperament care se joacă decâteva ori cu întâile elemente şi voluptăţi ale vieţei.

F. ADERCA

P. S. — Ne permitem a oferi, în alte coloane ale revistei de faţă, câteva imagini din viziunea de care pomenim mai sus, a regisorului rus. — *F. A.*

S. M. Einsenstein şi G. W. Alexandrov

Cucerirea pământului sau Linia Generală

Soare.
Flori.
Fete 'n găteală de sărbătoare
Tinereţe, bucurie.
Pregătiri de nuntă.
Tineri, fete, aleargă în toate părţile.
Impletiri de cunune.
Năvălesc fete cu sufletul la gură.
Strigăt:
— Vine mireasa! Vine!...

In faţa porţii s'au alcătuit şiruri, purtând cununi, lanţuri de flori, zmicele verzi.

— Vine!...
Inchinăciuni de probă, cu îndoirea genunchiului.
Zadarnic.
— Nu intră nimeni pe poartă.
Aşteptare.

Gâtlejurile se tot lungesc. Chicote şi râsete abea reţinute.

— Vine!...
— Mireasa!...
Respiraţiile se opresc.
Toate privirile ţintă, însetate, către poartă.
— Mireasa!...
Altă aşteptare.
Altă nerăbdare.
— Mireasa!...

In dogoarea zilei de amiaz aburii împrejmue pe cei doi luptători, ca răsufletul oamenilor în gerul iernei. Ţăranii aruncă deoparte coasele şi se uită la întrecerea celor doi.

Harşt!
Un-doi-trei!...

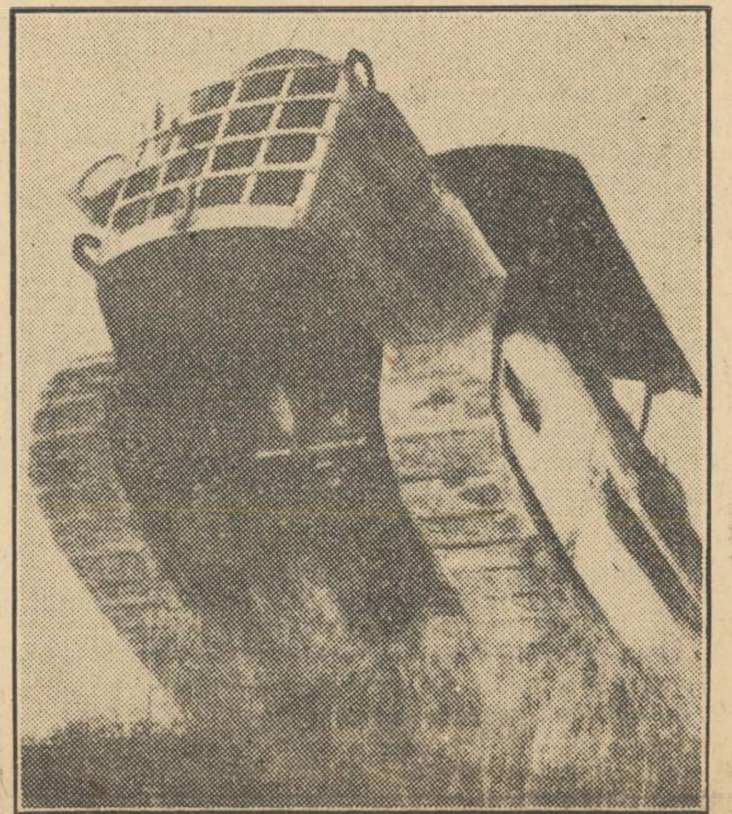
Nădragii de in s'au lipit de pulpele umede, cămăşile s'au umflat în spete, ca pânza corăbiilor.

Wasca nu se lasă. Toată priceperea lui e îndemânarea mâinilor. Şi împotriva iuţelei n'are ce face nici ursul din pădure.

Amândoi cosaşii cheltuesc puteri supra-omeneşti. Ei înjură înfundat iar ţăranii privitori îi îndeamnă de zor.

Uriaşul nu mai poate: îşi pierde răsufletul.
Ameninţând, ridică pumnul împotriva lui Wasca.
Când...
Un zumzet îndepărtat: Ţăranii ridică fruntile.
Ţârâe greerul?
Sâsâe lăcusta?
Nu.
Zumzetul se apropie.
Nu,
e zgomotul unei maşini.
Cosaşii se opresc de tot.
Bubuit de maşină 'n mers, dintr'o parte.
Toţi întorc capetele.





Eroii filmului „Linia Generală"

— Mireasa!...
— Să vie Mireasa!...
Mireasa intră pe poartă.
Mândră, cu capul ridicat.

Ii atârnă panglici din creştet, iar capetele panglicelor flutură în adierea zefirului.

E împodobită cu o bogăţie de flori şi e fericită.

Aşteaptă ca fetele să-şi descarce 'n râs toată voioşia lor sufletească şi râsul să înceteze.

Şi acum se aude şi glasul ei:
— *Muuu...*

E o vacă. Intâia din neamul ei ursită să guste farmecile sălbatice şi iubirea sublimului taur Fomca.

— Mirele!...

Nu era şi el, mai eri, un biet viţeluş? Priviţi-l, vedeţi cum creşte, cum înaintează puternic, cum i se 'ncordează muşchii iar sângele-i se adună în ochi.

E tot mai mult asemenea imaginii pe care a visat-o Marfa, dormind pe scânduri, în odaia cooperativei: taurul uriaş din înălţimea cerului.

Mireasa îşi priveşte mirele. Şi el stă, împodobit cu panglici, pe iarba zmălţată cu flori mari, albe, între picioarele lui.

Mireasa se 'nfioară — mirele a făcut întâiul pas către ea.

Mireasa se clatină — mirele a purces în trap uşor.

Mireasa închide ochii — mirele a pornit în galop şuerător.

Pământul stă să se clatine. Din împrejurimea lui ţâşnesc flăcări în toate culorile. Fierberi şi bubuiri ca la izbucnirea unui vulcan.

Din nourii întunecaţi care se destramă încet, merg înainte nenumărate şiruri de viţei şi viţeluşe.

Merge înainte viitorul.

Viţeii se alungă, asemeni copiilor în joc, pe pajiştea înflorită.

Dar coasele dau jos ierburile pajiştei.
Cooperatorii împăcaţi îngrijesc de nutreţul de iarnă.
Toată cooperativa e la cosit.
Zi caldă de vară, de folos la iarnă.

Deasupra pajiştei se agită o pădure ascuţită de coase şi de furci.

Un tufiş de iarbă rămâne nesecerat: să-i fie de barbă sfântului Ilie, dătătorul de ploaie. De-asupra tufişului se pune pită şi sare. Incepe munca îndelungată şi grea. Stinghii cu basmale 'n adierea vântului, ca flamuri arată hotarul de muncă al fiecăruia.

Şi munca merge bine până ce Wasca, un flăcău scurt şi sprinten, o ia înainte ţăranului vajnic, cel mai de seamă cosaş din sat. La început uriaşul râde. Dar Wasca nu-i dă răgaz şi o ia înainte de tot. Vlăjganul se mânie şi intră 'n joc. Cu o singură coasă dă jos cât a încărca un car de fân. Dar la o coasă a uriaşului, măruntelul Wasca a tăiat trei.

David şi Goliat, vechea poveste.

La ce bună viaţa, la ce slujeşte puterea, dacă nu sunt mânate de duhul întrecerii?...

Până la ultimul răsuflet!
Harşt! face coasa.
Harşt!... Un-doi-trei! Un-doi-trei!...
Nu te lăsa!...

De partea cealaltă a hotarului cooperativei trece grav tractorul Fermei-Model. O secerătoare e prinsă 'n urma ei. In adăpostul lui, şade şoferul şi fumează. Munca maşinei e un joc lesnicios. Un nour de aburi peste capetele cosaşilor. Proşti şi dobitoci ce sunt, gândesc ei, să lucreze din zori până 'n amiaz pentru o ispravă pe care maşina o face cât ai mişca odată braţul.

Dar secerătoarea nu tae numai, ci şi încarcă fânul cum se cade de-asupra maşinei, şi stogul creşte pe măsură ce tractorul se apropie de cosaşi.



Viitorul

Stogul e cât un turn, când şoferul strigă prieteneşte către cosaşi, dându-le bineţe.

Ţăranul-Goliat e gâtuit de mânie. Pune mâna pe coasă, o rupă 'n două de genunchi şi aruncă bucăţile 'n câmp, care se rostogolesc departe şi mai tae câteva fire înainte de a se înfige în pământ.

Maşina!...

De roţile ei s'au lipit căpşoarele florilor cosite.

— De-acum, piciule, putem să ne 'mpăcăm! zice Goliatul.

— Incoace, maşina!... strigă Wasca

Şi cei doi cosaşi, în preajma tractorului, îşi dau mâna râzând.

O poveste cu oi

Nicio jucărie nu e frumoasă ca o jucărie de vorbe. Copiii, ca şi oamenii mari sunt mai simţitori la vorbe decât la fapte şi preferă faptelor făcute faptele povestite. Şi, dacă povestea miroase a minciună şi minciuna este ticluită bine, povestea place mai mult; de unde un scriitor scoate învăţătura că fantezia e mai artistică decât fotografia şi că viaţa trebuie turburată, ca să fie scrisă pe placul cititorului mare şi al ascultătorului mic.

Cu o povestire isbutim să astâmpărăm desordinea copiilor noştri în ceasurile agitate. La apelul: Staţi să vă spui povestea cu racii — toate uneltele de joacă sunt părăsite şi nici o păpuşă nu reţine atenţia fetiţei, ca un rac spus şi spilcuit cu sulimanul închipuirii şi nicio maşină nu mai interesează pe băiat ca o reverie.

Fata se urcă pe masă şi se culcă de-alungul ei, ascultând ipnotic desfăşurarea evenimentului, care cu o clipă mai devreme, nu existase în imaginaţia nimănuia. Atenţia ei e gravă, pe când a lui Baruţu e jovială. Miţura fixează în spaţiu mişcarea icoanelor atârnate de cuvinte, nu le aprobă, nu le desaprobă, le judecă şi le strecoară în noţiuni, şi câteodată face o legătură inteligentă între două momente depărtate sau între două cioburi disparate de idei. Ochii ei sunt absorbiţi în lumea stelelor, cu care încep să semene, scânteietori şi nemişcaţi.

Baruţu se bucură de spectacolul exterior şi de îmbucarea aparentă a bucăţilor, din care se construeşte povestirea. El nu munceşte; măsoară şi încadrează şi-i place luciul vorbelor, ca un lac proaspăt întins cu pensula moale pe un obiect lustruit. El stă pe scaun ceasuri întregi, participând cu pâlpâirea lui înceată la licărirea vitrinei în care se uită. Neastâmpărul lui natural stagnează brusc şi Baruţu devine băiatul cel mai calm din culoarea de Albastru.

Ieri s'a făcut după masă povestea unui măgar, care avea drept familie o pisică. Pisica aducea măgarului tot ce trebuia pentru o căsnicie de pisică gospodină şi măgarul a trăit ca un boer leneş, o grămadă de ani, până ce, din senin, şi poate că şi din pricina vârstei, pisica s'a îmbolnăvit...

Copiii n'au voit să ştie cum se împacă un măgar cu o mâţă şi unde şedea tânăra pereche, în proprietate sau cu chirie într'un apartament. Imbolnăvirea pisicii li s'a părut firească. I-a făcut să râdă amănuntul că pisica zăcea subt o plapumă de păpuşe şi că îşi culcase durerea de cap, înfăşurată într'o basma cu dantelă, pe o perină de puf, brodată cu numele ei şi purtând un fluture într'o fereastră, tăiată cu foarfeca în faţa de olandă subţire.

Pisica tuşea puţin şi slăbindu-i vederile, n'avea ochelari ca să citească.

— Destul te-am ţinut eu pe tine, a zis oftând pisica. E rândul tău să umbli şi să aduci.

— Natural! au adăogat copiii, mişcaţi de boala pisicii şi convinşi de sprijinul pe care trebue să şi-l acorde prietenii şi fraţii reciproc.

— Şi după ce a spus aşa, ce a făcut măgagul? întrebă Baruţu, cu rostirea lui din gâtlej, unde mama i-a pus, ca la muzică, o zbârnâitoare.

Ce să facă? A ieşit din casă fără nici un proiect dar a nimerit la un baci bătrân, care sufla din fluier în mijlocul oilor fermecate.

— Sunt sărac şi amărât a zis măgarul, că mi-e familia bolnavă. Nu râde de mine, am spus adevărat: am şi eu o familie. Eu sunt capul familiei şi familia e pisică.

— Şi vrei să nu râd încă odată? zise baciul. Cine a mai văzut măgar şi pisică făcuţi să se înţeleagă? Haide, fii serios, măgarule, şi treci între oile mele, căci tot mi s'a pierdut măgarul meu.

— Nu pot, că mă aşteaptă pisica să-i duc de mâncare.

— Să nu mai răspunzi că te cotonogesc, zise baciul. Vezi bâta asta? Numaidecât ţi-o culc pe spinare de câteva ori.

Copiii, turburaţi de întorsătura lucrurilor, scrutară când ochii lui tătuţu, care asculta şi el, foarte supărat, şi el, pe cioban; când ochii mamii, care făcea povestea, scărpinând câteodată capul fetiţii, în părul căreia, castaniu, îşi strecurase un deget a mângâiere.

— Staţi să vedeţi ce s'a întâmplat! zise micuţa, asigurând astfel auditoriul că tot răul este spre bine. Intâi, măgarul, care se gândea numai la pisică, fu constrâns să se supuie şi baciul, pornind cu turmele din loc, pe păşuni, îi împovără spinarea cu toate câte trebuiau duse de cineva, şi cu merindea unchiaşului.

Au umblat aşa 45 de zile.

— Dar ce face pisica? întrebă tresărind fetiţa. N'are pe nimeni.

Intr'adevăr, 45 de zile era o cifră exagerată.

— Mi se pare, interveni tătuţu, că ai greşit numărul zilelor. Ia vezi, nu cumva sunt numai zece, cincisprezece, douăzeci, zise el, căutând să nimerească numărul normal. Nu, au fost numai 15 zile, cred, adaose el, simţind că 20 se făcuseră şi cu scăderile lui, prea multe.

— Ai dreptate, m'am înşelat. Luasem zilele potopului, cu ploile lui de o lună şi jumătate. După o mai bună socoteală, nu cred să fi trecut măgarul în păşuni, peste 15 zile.

— Cel munt! aprecie Baruţu.

— Adormind o dată baciul în pădure înainte de asfinţit, măgarul îl văzu sforăind cu gura căscată şi o luă la fugă îndărăt şi ajunse a treia zi la pisică..

— Bine, dar ce-mi făcuşi? îl mustră pisica. N'am pus în guriţa mea, de când ai plecat, o picătură de apă.

— Uite ce ţi-am adus. Ia din spinare.

Şi se puseră pe mâncat şi pe băut, în dăsagii măgarului, găsindu-se, pe lângă brânză, mămăligă, slănină şi două tivgi cu lapte bun. Când se făcu de ziuă, pisica uitându-se ca să se oglindească în geam şi să-şi aşeze urechile şi puful dintre urechi, în felul cum i-ar fi stat mai frumos, văzu o lume neagră şi albă umplând bătătura, cum nu mai văzuse niciodată.

— Nu te înfricoşa! zise măgarul. Asta e averea noastră. S'au luat oile după mine. De-acum nu mai avem nevoie de nimic — şi cum sunt eu cam puturos, că-mi place să dorm câte 15 ore pe zi, totul vine, cum nu se poate mai nimerit.

Aci, Baruţu trase cu poftă un căscat, căruia din pricina volumului voluptuos, îi zicem în familie: un căscat număru unu. Şi râse de plăcere, gâdilat de un început de stuf somnoros primprejurul genelor lui codate.

— Să-ţi prezint, zise măgarul, pe al treilea membru al familiei, pe Grivei. Şi-a ridicat nasul de subt fereastră la tine. Uite-l, ăla de colo.

— Intre noi, zise pisica, s'a hotărît o ură de moarte, încă dela început.

— Prea te pricepi în biologie, zise măgarul! A fost o prejudecată. S'a isprăvit. De azi încolo tu, pisică, vei fi cu câinele ca o soră mai gingaşe.

Şi plecară, măgarul, pisica şi căţelul, cu oile lor, ca să străbată lumea. La marginea oraşelor, pisica vindea laptele muls de Grivei, făcea iaurt şi lapte, cum îi zice Baruţu, covopsit. Pe câmpii, dormeau cu toţii grămadă şi Grivei avea nişte colţi!... Când colo, pe un buştean suferea un bătrân slăbănog, într'o pustietate. Era baciul.

— Va să zică, zise unchiaşul, aşa te-ai purtat: mi-ai furat oile.

— V'am furat eu pe voi? întrebă măgarul pe berbeci. Berbecii deteră din cap negativ. S'au luat după mine! zise măgarul. Şi nu v'aţi simţit bine cu mine? întrebă măgarul din nou. Lumea oilor şi a berbecilor, dete o behăire veselă şi salutară cu picioarele dinapoi. Vezi? zise măgarul.

— N'ai să-mi dai ceva să duc la gură? că mi-e foame, întrebă baciul.

— Bagă mâna în traista asta şi scoate, zise măgarul. Şi cum şi-o băgă aşa şi-o şi trase baciul laba mânii, din dăsag înapoi, zgâriat de pisica, adormită la cald.

— Ai greşit dăsaga, zise măgarul. Caută în părechea lui. Aci, baciul fu muşcat de câine, care visa legănat.

— Bine i-a făcut! ziseră copiii. El a râs de familia lui şi era să dea în măgar cu băta.

Dar săracul baciul era şi bătrân şi slăbit de puteri. Măgarului i s'a făcut milă de el şi s'au întovărăşit să meargă împreună şi să facă o familie mare cu toţii — ceeace s'a şi întâmplat. Astăzi pisica doarme în cojocul baciului, iar câinele se încălzeşte lângă burta măgarului, care se culcă pe o parte, şi cască şi el.

Urmarea pe altădată, dacă ne-om mai aduce aminte. Un somn lin începu să se aştearnă peste un final atât de fericit şi fiecare îşi luă păpuşa lui în braţe, ca să o puie în aşternuturile albe: tătuţu duse legănând fetiţa şi măicuţa mută de pe scaun în patul din odaia mică pe cel mai gras, pe băiat..

T. ARGHEZI

IN VACANŢĂ

TREBUE SĂ RASCUMPĂRAŢI VREMEA LECTURILOR INUTILE ŞI BANALE

ORICE IUBITOR AL CĂRŢII VA CITI:

ARIEL sau

VIAŢA LUI SHELLEY

de ANDRÉ MAUROIS

apărută în Editura „Adevĕrul" într'o excelentă traducere romînească

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

No. 4 şi 5 pe April, Mai 1930

CU URMĂTORUL SUMAR:

Frank B. Kellog . . .	*Calea spre arbitrajul internaţional.*
Demostene Botez . .	*Urlet (versuri).*
I. Petrovici	*Impresii din Italia (Roma).*
Mihail Sadoveanu . .	*Pe o ediţie nouă a lui Creangă.*
Henriette Yvonne Stahl	*Mătuşa Matilda.*
I. M. Marinescu . . .	*Din Sappho (Versuri).*
Mihai D. Ralea . . .	*G. Ibrăileanu, moralist.*
D. I. Suchianu	*Ce este un film?*
T. A. Bădărău	*Deslegarea unui mister.*
Dem. B.	*Note pe marginea cărţilor (O culegere de esseuri).*
Emil Virtosu	*Un pamflet moldovenesc din vremea Eteriei.*
Al. A. Philippide . . .	*Cronica literară (O nouă ediţie a Poeziilor lui Eminescu. — Operele complecte ale lui Caragiale).*
Al. Hallunga	*Cronica economică (Impozite comerciale. — Patenta).*
D. I. S.	*Cronica ideilor (Centenarul lui Fustel de Coulanges).*
N. N. Tonitza	*Cronica artistică (Despre precursorii oficiali şi despre premiul naţional de pictură).*
Thomas Greenwood . .	*Cronica externă (Primejdia relaţiilor anglo-sovietice).*
T. Arghezi	*Cronica modei (Letopiseţii).*
M. Sevastos	*Cronica teatrală (V. Maximilian.— Aglae Pruteanu — C. Vernescu-Vâlcea).*
P. Nicanor & Co. . .	*Miscellanea (D. Goga despre votul universal. — Confuziunea valorilor — „Viaţa Romînească" şi ziarele bucureştene. — Documentările d-lui C. Stere).*

RECENZII: Gala Galaction: In pămîntul făgăduinţei. — **Gib I. Mihăescu:** Braţul Andromedei. A. A. Philippide. — **Izabela Sadoveanu:** Educaţia nouă. Indrumări pentru părinţi şi educatori. D. I. Suchianu. — **I. M. Marinescu:** Figuri din antichitatea clasică. C. Balmuş. — **V. Bănăţeanu:** Sur les désinences de l'indicatif parfait en latin Al. Graur.

REVISTA REVISTELOR.

MIŞCAREA INTELECTUALĂ IN STRĂINĂTATE.

PREŢUL 60 LEI

Redacţia şi Administraţia: Str. Const. Mille 7-9-11, Bucureşti

DOCUMENTE OMENEŞTI

Sacco şi Vanzetti

— Scrisori din închisoarea morţii —

Marion Dendman Frankfurter şi Cardner Jackson au tipărit la editura „Viking Press" din New-York scrisorile ce s'au putut strânge de pe urma celor doi anarhişti italieni, condamnaţi la moarte de justiţia Statului Massachusetts din U. S. A. Rostul acestei publicaţiuni e să se arate lumii că, dacă nu ne aflăm în faţa unei erori judiciare, avem a face cu un asasinat ale cărui victime sunt doi oameni de o rară puritate sufletească — unul poet, celalt filosof — incapabili de o crimă ordinară ca aceia de care au fost învinovăţiţi.

Din scrisorile tipărit în limba engleză, d. Pierre Vignard a ales câteva pasaje mai caracteristice şi a publicat în revista „Europe" (15 Mai 1930 o traducere franceză a lor.

O introducere de o pagină ne dă a înţelege că singură lectura scrisorilor poate închega întreaga imagine sufletească a celor doi martiri, zugrăvind totodată neomenia unei „civilizaţii".

In închisoarea din Dedham, Sacco şi Vanzetti îşi petrec timpul citind şi visând. E cel mai bun mijloc de a face să-şi uite amarul unor zile de agonie care se prelungeşte fără nici o nădejde de scăpare. Mărturii de prietenie şi cuvinte de îmbărbătare le vin de pretutindeni: e pentru ei o mângâiere considerabilă. La aceasta se mai adaogă aceia pe care le-o procură libertatea de a scrie, ce vor şi cui vor, dar mai ales familiei. (Vanzetti nu e căsătorit, dar are o soră; Sacco are nevastă şi copii) şi unor prietene devotate.

Reproducem mai jos câteva din scrisorile lui Sacco.

O scrisoare din 26 Februarie 1924, adresată doamnei Jack:

...In fiece seară, când se sting luminile, fac o plimbare mare şi, într'adevăr, nu ştiu câtă vreme umblu pentrucă de cele mai multe ori uit să mă duc la culcare şi continuu să umblu şi număr unu, doi, trei, patru paşi şi mă 'ntorc în celalt sens şi continuu să număr unu, doi, trei, patru şi aşa mai departe. Dar în vremea asta capul mi-e plin de atâtea gânduri ,că unul îmi vine şi altul se duce... Cele mai frumoase amintiri îmi vin când cuget aşa, mergând. Câteodată mă opresc la fereastra celulei şi, prin zăbrelele mohorîte, privesc natura în amurg şi stelele în albastrul cerului. Noaptea trecută, stelele au fost mai sclipitoare şi cerul mai albastru ca oricând. In vreme ce-mi rătăceau privirile mi-am adus aminte de lucruri din tinereţe şi m'am gândit să le scriu scumpei mele doamne Jack îndată ce se vor ivi zorile...

Florile pe care mi le-aţi trimis săptămâna trecută mi-au răscolit amintirea tinereţii. S'au împlinit astă-toamnă şaisprezece ani de când am plecat dela via tatei. In fiece an, toamna, după sfârşitul culesului, trebuia să păzesc via şi câteodată veghiam şi noaptea, pentrucă în vecinătatea viei noastre se aflau câteva ferme mari, iar de jur împrejurul viei erau fâneţe întinse pe care, zi şi noapte, păşteau sute de vite. Şi multă vreme stăteam aşa culcat să păzesc ca vitele să nu se apropie prea mult de via noastră. Orăşelul Torremaggiore nu e prea departe de vie: cale de douăzeci de minute. In fiecare dimineaţă şi 'n fiecare seară mergeam într'acolo ca să-i aduc bietei mame două coşuri mari cu zarzavaturi şi cu fructe şi un buchet mare de flori...

La şaizeci de paşi de vie aveam un petec mare de pământ pe care fraţii mei şi eu cultivam zarzavaturi. In fiece dimineaţă, înainte de a fi răsărit soarele arzător, şi seara, când soarele apunea, mă duceam să ud toate florile şi zarzavaturile şi pomii mici şi roditori. Sfârşiam chiar în clipa în care răsăria soarele şi atunci aveam obiceiul să mă urc pe ghizdul de piatră al fântânei şi să privesc măreţia soarelui sclipitor. Şi nu ştiu cât rămâneam să privesc atâta minunăţie. Dacă aş fi poet aşi putea descrie razele roşii ale soarelui scump, şi cerul scânteetor şi albastru, şi mirezmele grădinii şi ale florilor mele, şi parfumul violetelor ce venia dinspre livezi, şi cântecul pasărilor. Ce bucurie nebună! Pe urmă, după bucuria asta, mă întorceam la lucru cântând unul din cântecele care-mi plăceau mai mult, şi tot cântând îmi umpleam coşul cu fructe şi cu zarzavaturi şi adunam un mănunchiu de flori frumoase. In mijlocul buchetului puneam totdeauna un trandafir roşu pe care mă duceam să-l caut la un chilometru de via noastră, unul din acei trandafiri cu adevărat roşii pe care-i căutam mereu şi-mi plăcea să-i găsesc, — adevăratul trandafir roşu.

Suferinţele, departe de a-l abrutiza, i-au mai lăsat destul loc în suflet şi pentru durerile altora. Ce lecţie de altruism ne dă, bunăoară, această scrisoare:

Scumpă doamnă Henderson,

Am primit eri o scrisoare din partea d-nei Evans şi nu vă pot spune cât de puternic m'a mişcat vestea morţii bietului d-voastră soţ. Aci, în celula asta grozavă viaţa e atât de stingheră încât nu vă pot face să înţelegeţi cât e de tristă. Dar dealungul întregii mele vieţi de luptă, de când m'am făcut mare şi până astăzi, de-alungul acestor ani de întemniţare care m'au despărţit de frumuseţea şi de bucuria libertăţii, aşa cum sunt departe de orice mângăere şi de îngrijirile familiei mele scumpe, de privirile surâzătoare şi sincere ale tuturor camarazilor care-mi erau şi-mi sunt dragi, aci — în inima acestui umil întemniţat — îşi mai găseşte oricând loc durerea altui nenorocit. Da, şi mai cu seamă durerea mamelor, căci cred cu toată sinceritatea că ele beau amarul şi suferinţa întregii familii. Iată dece, scumpă d-nă H., vă rog să-mi îngăduiţi să viu cu toată familia mea alături de d-voastră în momentul în care v'aţi pierdut tovarăşul şi pe tatăl copiilor d-voastră. Nădăjduesc că veţi afla în aceasta mângăerea pe care mi-au adus-o scrisorile d-voastră. Iată dece se cuvine să vă reluaţi curajul în mijlocul fiicelor d-voastră drăgălaşe pe care le iubiţi şi care vă iubesc atât de mult, şi să nu uitaţi că mai curând sau mai târziu, unul după altul, trebue să trecem cu toţii în lumea veşniciei; şi pentru creaturile nenorocite pe care i-au condamnat să sufere întreaga lor viaţă, de multe ori pare moartea mai bună decât viaţa.

Una din cele mai sguduitoare scrisori e aceia adresată de Sacco fiicei sale Ines.

Draga mea Ines,

Aşi vrea să pricepi tot ce vreau să-ţi scriu şi aşi vrea să scriu simplu de tot; doresc atât de mult să înţelegi toată neliniştea din sufletul tatălui tău. Doar te iubesc atât de mult, căci tu eşti cea mai dragă fetiţă a tatii.

E foarte greu să te fac să înţelegi, căci tu eşti mică; dar am să încerc din fundul sufletului să te fac să înţelegi cât îi eşti de dragă tătucului tău. Dacă nu izbutesc, ştiu eu că ai să păstrezi scrisoarea şi ai s'o citeşti din nou mai târziu, şi vei vedea, ai să simţi aceiaşi dragoste puternică pe care o simte tata când îţi scrie... Voi avea mereu cu mine scrisorica ta scumpă, o voi ţine la inimă până 'n ultima zi a vieţii mele. Când oi muri, o vor îngropa odată cu tatăl tău care te iubeşte atât de mult, ca şi pe fratele tău Dante şi pe mama ta scumpă şi sfântă.

Tu nu-ţi dai seama, dragă Ines, ce lucru mare şi scump a fost scrisoarea asta pentru tatăl tău. E darul cel mai de preţ pe care mi l-ai putut face sau pe care l-am putut dori în timpul acestor zile triste. Ar fi fost cea mai mare comoară şi cea mai mare mângăere a vieţii mele frământate să fi putut trăi laolaltă cu tine, cu fratele tău Dante şi cu mama ta într'o căsuţă drăgălaşă de ţară, să-ţi ascult glăsciorul neprihănit şi să mă bucur de dragostea ta caldă. Vara ne-am fi aşezat pe lângă casă la umbra unui ştejar ,aşi fi început să te învăţ să trăeşti, să citeşti şi să scrii; aşi fi văzut că alergi şi râzi, că plângi şi cânţi pe pajiştea verde, că aduni flori sălbatece dintr'un pom şi dintr'altul, şi că alergi dela pârăiaşul limpede şi repede în braţele mamei tale.

Natura, mama noastră, ne-a dat bunătăţile acestei vieţi nouă tuturor ca să cucerim şi să ne bucurăm de libertate. Oamenii acestei societăţi în agonie m'au smuls cu cruzime din braţele fratelui tău şi ale bietei voastre mame. Cu toate acestea spiritul liber şi credinţa tatălui supravieţuesc şi de astădată am trăit şi pentru această credinţă şi pentru visul că într'o zi mă voi întoarce la viaţă, la sărutările scumpei voastre mame, printre prietenii şi camarazii noştri, dar nenorocirea s'a abătut asupra mea.

Ştiu bine că eşti drăgălaşă şi că-ţi iubeşti mama, pe Dante şi pe toţi dragii noştri, şi mai ştiu bine că mă iubeşti puţin, căci eu te iubesc mult, mult. Tu nu-ţi dai seama, Ines, cât mă gândesc la tine în fiece zi. Te am în suflet, înaintea ochilor, în toate ungherele acestei celule posomorîte, în cer şi oriunde privesc.

Transmite tuturor prietenilor şi camarazilor şi mai cu seamă prea-iubiţilor noştri, cele mai bune gânduri ale tăticului tău. Toată dragostea şi toate sărutările mamei şi fratelui tău.

Sărutări dragi şi îmbrăţişări nemărginite dela acela care te iubeşte atât de mult că se gândeşte mereu la tine.

Salutări călduroase tuturor din partea lui Bartolo.

Tatăl tău.

Aceiaşi tandreţă o arată Sacco şi faţă de fiul său. Dar acesta e destul de mare şi de oţelit în lupta vieţii; i se adresează, deci, ca unui camarad, cu toată încrederea.

...M'am bucurat mult că te-am văzut însfârşit, după ce am vorbit despre tine de-atâtea ori cu mama ta şi te-am visat zi şi noapte. Am stat de vorbă cu tine ca 'n zilele de altădată. Ţi-am spus multe şi aşi fi vrut să-ţi spun şi mai multe, dar mi-am dat seama că vei rămânea acelaşi băieţaş drag, devotat maicei tale care te iubeşte atât de mult, şi nu mai vreau să insist, căci sunt sigur că vei fi mereu acelaşi şi că-ţi vei aminti mereu ceiace ţi-am spus. O ştiu ,aşa cum ştiu că te va mişca profund ceiace-ţi voi scrie, dar nu plânge, Dante. S'au vărsat prea multe lacrimi fără rost, ca ale mamei timp de şapte ani ,atât de zadarnice. De aceia, fiule, în loc de a plânge, fii tare ca să-ţi poţi mângâia mama şi când vei voi s'o faci să uite singurătatea sfâşietoare, să-ţi spun ce făceam eu. Du-o în plimbare la ţară, culegeţi flori sălbatece, odihniţi-vă la umbra copacilor între murmurul pârăului repede şi liniştea dulce a naturii; sunt sigur că se va bucura de toate astea şi că şi tu te vei simţi fericit...

...Mă gândeam la tine şi la sora ta Ines, şi ţineam atât de mult să vă văd. Dar preferam să nu veniţi în Casa Morţii şi să nu vedeţi îngrozitorul spectacol a trei fiinţe în agonie care aşteaptă să fie electrocutate. Nu ştiu ce efect ar fi putut avea asupra unor copii. Pe de altă parte, dacă n'aţi fi prea simţitori, v'ar fi folosit pentru mâine ca să vă puteţi sluji de această amintire grozavă spre a face lumea să înţeleagă ruşinea unei ţări în acest act de persecuţie violentă şi această ucidere nedreaptă. Da, Dante, în chipul acesta ne pot ei crucifica trupurile astăzi, dar nu ne pot nimici ideile; ele vor rămânea pentru tinerimea viitoare...

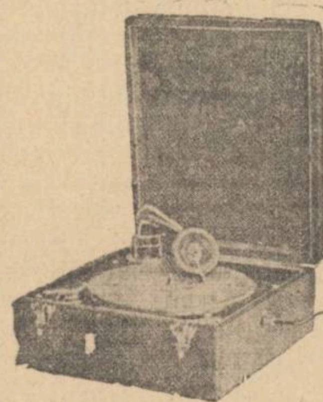
In scrisorile lui Vanzetti nu mai întâlnim accentele de tandreţă ale lui Sacco. In schimb, mai pretutindeni ne întâmpină ideile sale despre societate şi despre nedreptăţile care o stăpânesc, o filozofie sănătoasă şi un suflu de poezie profundă.

Scumpă doamnă Glendower Evans,

...Vă mulţumesc din adâncul sufletului pentru încrederea ce o arătaţi în nevinovăţia mea. Sunt nevinovat. N'am vărsat o picătură de sânge şi nici n'am furat vre-un ban în toată viaţa mea. Oarecare cunoaştere a trecutului, o destul de tristă experienţă a vieţii mi-au format idei deosebite de ale celorlalţi. Şi ţiu să arăt fraţilor că în lumea asta nu poţi avea o fericire cât de mică decât cu virtute şi cu cinste. Am predicat şi am lucrat. Am dorit din toate puterile ca fericirea socială să aparţină tuturor, căci e rodul muncii tuturor. Dar asta nu înseamnă a confunda jaful şi insurecţiunea. Insurecţiunea, marile mişcări ale sufletului nu se fac cu dolari. E nevoie de dragoste, lumină, spirit de sacrificiu, idei, conştiinţă, instincte. Mai mult e nevoie de conştiinţă, de nădejde, de bunătate. Şi toate aceste lucruri binecuvântate pot fi semănate, trezite şi culese în sufletul oamenilor în diferite chipuri, dar nu prin jaf sau prin asasinat pentru jaf.

...Pot afirma că în măsura în care-mi cunosc nevoile, dorinţele şi aspiraţiunile nu sunt de loc atras să devin bandit. Imi plac învăţăturile lui Tolstoi ,ale sfântului Francisc şi ale lui Dante. Imi place pilda lui Cincinnatus şi a lui Garibaldi. Nu mă împac cu satisfacţia epicureilor. Un acoperiş, un petec de pământ, câteva cărţi şi puţină hrană, iată tot ce-mi trebue. Nu-mi pasă nici de bani, nici de odihnă, nici de ambiţii. Şi drept vorbind, chiar în lumea asta de miei şi de lupi, le-aşi putea avea toate acestea. Tată-meu are ogoare, case, grădini. El vinde vin, fructe şi grâne. Adeseori mi-a scris să mă întorc şi să-l ajut în afaceri. Cred că această poveste cu asasinatul îl va convinge că nu-mi îngădue conştiinţa să mă fac om de afaceri şi să-mi câştig pâinea muncindu-i ogoarele.

Ceva mai mult: claritatea spiritului, liniştea conştiinţei, hotărîrea şi puterea voinţei, inteligenţa, tot ceiace face că un om se simte o parte din viaţa, din forţa şi din inteligenţa universului, — toate acestea ar urma să fie abătute din calea lor printr'o crimă. Ştiu acest lucru, îl văd, îl spun tuturora. Nu înfrânge legile naturii, dacă nu vrei să fii un ticălos. Imi aduc aminte: era o noapte fără lună, dar înstelată. Stăteam singur în întunerec. Eram trist, foarte trist. Cu capul între mâini am început să privesc stelele. Simţiam că sufletul voia să-mi fugă din trup şi trebuia să fac o sforţare ca să-l reţin în piept. Da, sunt un fiu al naturii şi sunt atât de bogat că n'am nevoie de bani. Iată de ce spun ei că sunt un asasin şi mă condamnă la moarte. Moartea nu e nimic. Mai crudă e nedreptatea...



CONCURSUL SOLMYPHONULUI

Găsiţi un număr pentru fiecare din cele 9 casete, în aşa fel ca, totalul să fie 28 în cele 3 sensuri.

			28
			28
			28
28	28	28	

PRIMILOR 1000 CAŞTIGATORI

Stabilimentele „SOLMYPHONE"

OFERA GRATUIT

Un fonograf cititorilor acestui ziar, cari vor trimete soluţia exactă a concursului, conformându-se condiţiunilor noastre.

Trimiteţi răspunsul Dv. tăind acest anunţ şi anexând un plic francat purtând adresa Dv.

Stabilimentelor SOLMYPHONE, 13 rue de Traci, Paris (2)

Iaşii *)

(Clopotele dela biserică încep să sune de Denii, din ce în ce mai multe).

ALIN. Ascultă; glasul ista, nimic nu-ţi spune ţie?
Nimic din alte vremuri în tine nu re'nvie?
Ascultă, o, ascultă: prin graiul de aramă.
N'auzi cum tot trecutul suspină şi ne chiamă?
Nu simţi cât de solemnă e clipa înserării
Când dangăte de clopot se pierd în largul zării
Şi când întreg văzduhul e plin de rugăciune?
Nimic nu se deşteaptă în sufletu'ţi?... O, spune!
E cu putinţă?... Nu simţi că sunetele acele,
Vibrează ca lumina ce picură din stele?
Că blânda lor chemare re'nvie generaţii?...
EUGEN. *(mişcată)*. Alin!...
ALIN *(în extaz)*. Eu văd, Giniţo, eu văd plutind în spaţii,
Văd morţii scumpi —
EUGEN. *(speriată)*. Aline!
ALIN *(urmărind ca în delir)*. — părinţii şi străbunii,
Ca umbre diafane, colò în raza lumii —
(tot mai halucinat). Priveşte, o, priveşte!...
EUGEN. *(tremurând)*. Alin, tu ai vedenii!
ALIN. O, vino!
EUGEN. Nu pot!
ALIN. Vino!
EUGEN. Eu nu mă duc la Denii!...
ALIN *(cu duioşie)*. De ce, de ce Giniţo?... Nu'ţi mai aduci aminte
De-amurgurile-acele cucernice şi sfinte.
Când te'nsoţeam la Denii, din prispa cu zorele?
Nu'ţi mai aduci aminte de-amurgurile-acele?
O, vino!
EUGEN. Spune,... spune...
ALIN. Abia eşeam din poartă
Când iată: în tăcerea din uliţa deşartă,
Ecoul unui dangăt porneşte lin să sune
De undeva, de-aproape şi'ncet... Ca prin minune,
Un altul îi răspunde departe, colo'n fund...
Şi iată: zeci şi sute de dangăte răspund!...
Din turnuri de biserici, în liniştea de seară,
Pe fâlfâit de aripi, chemarea lor coboară,
Şi străbătând oraşul, şi'nfiorând Copoul,
Departe 'n spre Podgorii, trezesc prin văi ecoul!...
Nu-ţi mai aduci aminte?
EUGEN. *(turburată)*. Ba da...
ALIN. Şi, ca prin vrajă,
Galata, Cetăţuia, tovarăşi vechi de strajă,
Cu glasurile toate'şi îmbină glasul lor,
Că hăuie văzduhul de-al dangătelor cor,
Ce sună şi ne chiamă... Noi însă'ndrăgostiţii
Clădirilor bătrâne şi-ai mândrelor poziţii —
EUGEN. *(deşi cu ochii în lacrimi)*. Dar şcoala Militară?
(se bate peste gură). Poziţie nefastă:
„Oltea-Doamna" 'n faţă şi alt pension în coastă!...
ALIN *(dojenitor)*. Giniţo!
EUGEN. Spune,... spune...
ALIN. Pe fiecare piatră,
Noi ne târîm cucernic privirea idolatră...
...Pe când, grăbit, sub bolta clopotniţei străbune,
Trec umbre'ntârziate în drum spre rugăciune,
Din fundul curţii, gârbov, plecat pe stâlpii scunzi,
Luceşte alb, cerdacul Beilicului —
EUGEN. Confunzi!
Să ştii că-ai fost cu alta!
ALIN *(candid)*. O, nu-i adevărat!
EUGEN. Te rog să'mi spui cu cine!
ALIN. Ce suflet zvăpăiat!...
Ţii minte şi Perjoaia şi arborii Socolii
Şi cele Trei-Erarchii, şi zidul tristei Golii,
Şi dincoace Copoul cu vechii lui castani,
Sub care hoinărisem la cincisprezece ani...
O, iată poarta şcolii, din care, stol sălbatec,
Ne revărsam în uliţi sub cer primăvăratec
Umplând întreg văzduhul cu râset şi cântare
Când urmele zăpezii sclipeau pe culmi, în zare...
O, iată flori pe prispe ,de vale'n Păcurari,
Şi colo, Catedrala cu patru turnuri mari...
Noi ne'ntrebam: ce meşter, prin ce divin capriciu,
Săpat-a largă boltă în sombrul forntispiciu
Şi-albastrului din ceruri zmulgându-i o fâşie,
In bolta ceia largă, a'nfipt-o pe vecie!...
Nu'ţi mai aduci aminte?... Sclipeşte'n vale gara...
Noi coborîm spre dânsa, pe când, în preajmă seara
Presoară'ntreg oraşul cu pulbere de lună,
Iar dangătele sună în urma noastră... sună...
O, vino!...
EUGEN. Spune,... spune...
ALIN. Intâia stea răsare
Şi tremură, micuţa, cu-atâta'nfiorare
De crezi că stă să cadă pe vârful Cetăţuii...
— Şi'n timp ce cu mirezme ne'ntâmpină gutuii
Iar crengile'nflorite, de-asupră-ne, pe străzi,
Le-apleacă peste garduri salcâmii din ogrăzi,
Prelungul, tristul dangăt, ni-i singurul tovarăş
— De-odată... iar Galata, şi Cetăţuia iarăş!...
O, vino!... *(o îndeamnă spre dreapta)*.
EUGEN. *(urmându-l docilă)*. Spune,... spune...
ALIN. Dar vechiul arc?... Ca mâne
S'o prăbuşi şi dânsul sub lovituri păgâne...
O, vino, vino, Iaşii să-i mai privim printr'însul
Când Deniile'n aer-'şi-urmează molcom plânsul...
Din zidurile negre, din pietrele sihastre,
Ecouri seculare grăesc simţirii noastre...
E ora când trecutul se'nalţă uriaş
De-asupra tristei linişti a vechiului oraş...

ADRIAN VEREA

*) Fragment din Ioshivara-film dramatic în trei acte.



James Joyce

Iată un scriitor într'adevăr greu de situat. Irlandez, trăind mai mult în străinătate, mai ales la Paris, şi-a editat cărţile în Franţa, pentrucă în Anglia i-au fost prohibite — ca imorale şi primejdioase bunelor moravuri.

In Anglia a avut un succes de scandal — un semi-succes, totuş. Pe continent era, până în ultimul timp, cunoscut din nume, datorită reclamei pe care i-o făcea un cerc de prieteni, în frunte cu Valéry Larbaud, managerul lui Joyce în Franţa şi cel mai devotat dintre admiratori.

Romanul lui Joyce „Ulysse" care la apariţie în 1922 a stârnit atâta vâlvă şi atâtea controverse, a fost tradus în franţuzeşte, încă de anul trecut şi editat în tiraj limitat. Anul acesta apare, însfârşit, într'o nouă ediţie (destul de rară şi aceasta) în editura Monnier-Fourcade, Paris. E un volum, format mare, compact, literă mică, rânduri dese, numărând 870 pagini. Traducere integrală a textului englez, revăzută de Valéry Larbaud şi de autor. Inaccesibil în englezeşte, chiar pentru cei care cunosc destul de bine limba engleză, din pricina stilului extrem de complicat, devine accesibil acum pentru cei care cunosc foarte bine limba franceză.

Mărturisesc că de ani de zile aşteptam această traducere. Ştiam deja, din recenzii străine, subiectul, cunoşteam fragmente din traducerea de faţă. Ştiam însă că nu era destul. Opera întreagă este cu adevărat prodigioasă, surprinzătoare, ciudată, extrem de interesantă.

Aceste 870 de pagini istorisesc o zi din viaţa unui om. O zi din viaţa lui Leopold Bloom ,mic agent de publicitate din Dublin ; activitatea acestui Bloom de la opt dimineaţa la 3 noaptea. Faptele lui Bloom în această zi ca atâtea altele din viaţa lui sunt destul de banale. După ce ia o baie, Bloom asistă la o înmormântare, dejunează, vizitează o redacţie de jurnal, are o discuţie violentă (chestii politice) cu un patriot irlandez într'o cafenea, face o plimbare pe plaja Dublinului, ia masa, trece printr'un bar şi, în sfârşit, ajunge într'o casă de toleranţă, unde întâlneşte un tânăr cunoscut, Stephen Dedalus (care mai apare în cursul acestei zile şi care e Telemac-ul acestui Ulysse). După un scandal provocat de tânărul prieten cam beat, Bloom se întoarce ,noaptea târziu, acasă, unde îl aşteaptă nevastă-sa, ale cărei meditaţii nocturne şi de circumstanţă formază ultimul capitol al cărţii.

Intr'adevăr, nu e mult pentru a umple 870 pagini compacte de roman. In primul moment acest lucru s'ar părea că este o prinsoare, un pari, o întreprindere paradoxală ,chiar un bluff. S'ar părea că după primele douăzeci de pagini ar trebui să arunci cartea. Primul gând al unui cetitor neprevenit ar trebui să fie că această carte este un monument de plictiseală Deloc. „Ulysse" este una din cărţile cele mai puţin plicticoase pe care le poţi întâlni vreodată. Un singur lucru îţi cere: oarecare timp, perfect disponibil, aşa cum cere timp „Căutarea timpului pierdut" a lui Marcel Proust.

Nu e numai o zi din viaţa unui om. Este o zi din viaţa unui oraş, a unei lumi întregi, care se mişcă în jurul acestui om şi odată cu acest om. Cele mai infime detalii capătă, aşa cum le redă autorul, o amploare nemaipomenită. O viaţă intensă, ameţitoare, halucinantă ,umple fiecare pagină din „Ulysse".

Explicaţia acestui resultat stă în procedeele lui James Joyce. Multe din ele sânt inedite, altele sânt mai vechi, însă în chip nou întrebuinţate. In primul rând Joyce posedă, ca nimeni altul, simţul amănuntului. Nimic nu-i scapă. Inregistrează tot. Nu înregistrează, însă, după vechiul procedeu naturalist, enumerativ şi sec. Se serveşte pentru înregistrarea amănuntelor de meditaţia interioară a personagiilor, în special a eroului central. Este ceeace, acum opt ani, Valéry Larbaud descoperea sub numele de „monolog interior". Este foarte adevărat că Joyce practică acest monolog interior cu măestrie şi insistenţă. Este procedeul lui principal ; pe alocuri, în unele capitole, este singurul pe care îl întrebuinţează. Acolo, însă unde Larbaud exagera era când atribuia lui Joyce exclusivitatea acestui procedeu. Dar, mai întâi, care este acest procedeu ? El consistă în redarea exactă, fotografică, a reacţiunilor personagiilor în faţa vieţii de fiecare clipă. A **tuturor** reacţiunilor ,chiar a celor mai obscure, a celor mai incoherente. Autorul redă aceste reacţiuni, aceste gânduri, afecte, sensaţii, aşa cum se produc, fără a le controla, fără a le tria, fără, deci, a le falşifica. Procedeu anevoios, subtil şi primejdios. Joyce îl întrebuinţează ca nimeni altul până acum. Totuşi — şi pentru a reveni la paranteza de mai sus — „monolog interior" a existat în literatură şi înaintea lui. Zeci şi zeci de pagini din Dostoiewski, din Proust (mai ales), din Meredith („Egoistul"), nu sânt altceva decât „monolog interior". Joyce — spre deosebire de toţi cei dinaintea lui — întrebuinţează conştient şi sistematic acest monolog interior, perfecţionându-l, halucinant şi unic.

Acest monolog interior **continuu** (sau aproape), trebue să mărturisim că face ca lectura lui „Ulysse" să fie destul de grea, pe alocurea foarte grea. Este o carte care cere timp şi atenţie. Dar este şi o gimnastică pentru facultăţile atenţiei, foarte utilă. Tehnica lecturii, la Joyce, este deosebită, ca şi la Proust. Cetitorul care nu-şi însuşeşte această tehnică poate rămânea desorientat, decepţionat sau ostenit inutil. Cartea lui Joyce nu se poate ceti în tren, la cafenea, sau la restaurant, după masă, ca un jurnal. Ca şi Meredith şi ca şi Proust Joyce rămâne un autor nu chiar „pentru toată lumea".

Dealtfel cei care nu l'ar putea mistui pe Joyce ar putea fi oameni foarte fini, lectori încercaţi şi spirite de elită. „Ulysse" este o prodigioasă realizare, dar este şi o monstruozitate. In orice caz, nu este un exemplu de urmat. Este, din acest punct de vedere, o operă unică. Influenţa lui Joyce, până acum, în literatură a fost aproape inexistentă. Incă o dovadă de monstruoasa lui originalitate. Un scriitor care l'ar imita pe Joyce ar putea fi sigur de nereuşită.

In Anglia cartea lui Joyce a produs scandal. A fost considerată ca imorală, neconvenabilă. Asta din pricină că autorul nu se sfieşte să descrie anumite acte şi fapte naturale, aşa cum sânt, numind lucrurile pe numele lor cel adevărat .Faţă cu literatura obscenă, franceză mai ales, veritabil libidinoasă, în care obscenitatea este preţuită pentru ea însăşi, „Ulysse" este foarte moral. Oamenii vorbesc cum vorbesc şi nu cum „ar trebui să vorbească". Când Bloom este descris la closet, însoţindu-şi descărcările naturale cu înalte consideraţii asupra vieţii sau când este înfăţişat la bordel, nici-un lector nu va putea afirma că Joyce este imoral pentrucă descrie situaţii absolut normale şi naturale. Pederastul Charlus al lui Proust este mult mai anormal. Toate personagiile lui Joyce, începând cu eroul, sânt fiinţe extrem de comune, de normale, de banale. Minunea este, tocmai, că a ajuns să creeze o operă originală, intensă, surprinzătoare şi plină de atâta tâlc şi de atâtea revelaţii psihologice, cu personagii atât de simple. Consideraţiile asupra imoralităţii şi lipsei de „convenabil" a lui „Ulysse" nu puteau avea loc decât în ipocrita opinie publică engleză. Nu e de mirare. Era de aşteptat.

AL. A. PHILIPPIDE

Melancolie...

Te văd în uniforma ta şcolară
La ora când întreaga fire 'nvie...
Eu te 'ntâlnesc în dimineaţa clară
Şi te visez în nopţi de insomnie.

Eu te'ntâlnesc... Tu treci cu nepăsarea
Copilului neştiutor şi bun.
In urma ta îmi laşi parfum ca floarea
Sălbatică şi castă de alun.

Când ochii tăi albaştri, rareori
Şi-o clipă doar, uimiţi spre mine cată
Citesc în ei a lui Prevost scrisori
Cu mica lui Françoise de altădată.

Iar gesturile tale mici şi fine
Le-oi urmări şi mâine ca şi-acum,
Voi fi şi mâine, însă, pentru tine
Un trecător banal pe-acelaşi drum.

Dar când vor trece ani şi-ţi va părea
Ce se petrece astăzi ca un vis,
Atuncia poate şi privirea mea
Te va ajunge'n sufletu-ţi, Alys.

Şi când, târziu a timpului povară
Va face ziua grea şi cenuşie, —
Vei şti ce'nseamnă dimineaţa clară
Şi nopţile de vis şi insomnie.

TUDOR MAINESCU



Delacroix

Cu prilejul centenarului romantismului, Muzeul Luvru a organizat o expoziţie retrospectivă Delacroix, despre care André Lothe spune că e cea mai complectă prezentare a artistului.

Lothe socoteşte că nu s'a dat cazului psihologic al lui Delacroix toată importanţa ce merită.

Acest francez voluntar, graţie unui efort supraomenesc fără precedent, şi-a făurit personalitatea cea mai factice care a existat vreodată; a izbutit să-şi transforme geniul, să-i răpească toate particularităţile rasei sale.

Dacă îndeobşte caracteristicele Francezului sunt: spontaneitatea, naivitatea, bonomia, oarecare rusticitate, simţul analizei, înclinarea către portret — Tothe se crede îndreptăţit să afirme că nimic din toate acestea nu se poate recunoaşte în opera lui Delacroix.

„Paganini", „George Sand" şi „Chopin" nu sunt portrete, ci mai degrabă metafore expresive.

E drept că cei mai mulţi dintre pictorii şi sculptorii francezi de seamă sunt orientaţi, dela Renaştere încoace, mai mult spre Flandra şi Italia, dar niciodată nu s'a mai văzut o figură atât de impunătoare, străduindu-se să se distrugă cu orice preţ.

Inăbuşind strigătul glasurilor sale lăuntrice, acest mare sinucigaş nu caută decât să le pună în armonie cu concertul ce întreţin veşnic cei trei mari pictori ai secolului al XVI-lea, Michel Angelo, Tintoreto şi Rubens.

Adesea, pânzele lui Delacroix dispar, în faţa celor ce le-au servit de model; — dar ele le egalează uneori.

Urmărit de visuri măreţe, ascultând de toate chemările sublime din afară, încercând toate ispitele, studiind toate technicile şi nedându-se înapoi din faţa nici-unei greutăţi, nici chiar din faţa primejdiei, Delacroix nutrea mereu visul minunat că într'o zi va fi egalul zeilor ce şi-a ales.

Dacă visul n'a devenit în întregime realitate, desigur n'a fost din vina lui. Voinţa artistului mai avea să înfrângă şi nevoile vieţii.— h.

JAMES JOYCE

Fragment din „Ulysse"

... Trăsura scârţâi, frecându-se cu roatele de trotoar : se opri. Martin Cuningham întinse braţul, trase mânerul cu putere şi, împingând cu genunchiul, deschise uşa trăsurii. Se scobori. D. Power şi d. Dedalus îl urmară.

Era momentul să schimbe săpunul din loc .Mâna d-lui Bloom descheie repede buzunarul închis dela spate şi transportă săpunul, lipit de hârtia cu care era învelit, în buzunarul hainei. Se dădu jos din trăsură în timp ce-şi păturea jurnalul pe care-l avea în mână.

Inmormântare meschină : dricul şi trei trăsuri.

Toate astea nu fac nici cald nici rece. Cordoanele dricului, hăţuri aurite, requiem, salve de artilerie. Pompa morţii. Lângă trăsura din urmă staţiona un vânzător ambulant cu căruciorul lui de prăjituri şi fructe. Pistil, zaharicale : prăjituri pentru morţi. Biscuiţi. Cine îi mănâncă ? Familiile care ies.

Işi urmă tovarăşii — d. Kernan şi Nod Lambert după el. Hyns mergea în urma lor. Corny Kelbher care stătea lângă dricul deschis luă cele două coroane. Intinse una băieţaşului .

O căruţă încărcată cu un bloc de granit, cu caii gâfâind şi asudaţi trecu scârţâind în tăcerea funebră. Căruţaşul care mergea pe lângă cai ,se descoperi.

Sicriul, acuma. Cât e de mort, şi totuşi a ajuns aici înaintea tuturora. Calul care întoarce capul să-l privească, cu pomponul strâmb .Ochi blegi, hamuri prea strâmte pentru gâtul lui, îl strâng. Oare ştiu ei ce aduc aici în fiecare zi ? Probabil douăzeci sau treizeci de înmormântări pe zi. Şi mai este şi cimitirul protestant. Inmormântări pe toată suprafaţa pământului, pretutindeni, în fiecare clipă. Cu duiumul. Cu miile pe fiecare ceas. Prea multă lume pe pământul ăsta.

O femeie şi o fetiţă în doliu ieşeau din cimitir. Din ordinul răpitoarelor, faţă colţuroasă, fiinţă aprigă, cu boneta strâmbă. Faţa fetiţei, murdară de lip şi lacrămi, o ţine pe femeie de mână, ridicând ochii ca să ştie dacă trebue să plângă. Faţă lividă, fără urmă de sânge.

Cioclii luară sicriul pe umeri şi intrară cu el în cimitir. Mortul e greu. Şi eu mă simţeam mai greu când am ieşit din baie.

Intâi mortul; pe urmă prietenii mortului. La coadă, Corny Kelbher cu băieţaşul, şi cu coroanele. Cine e lângă ei ? A, cumnatul.

Se puseră toţi în mişcare.

Martin Cunningham şopti :

— Nu-mi era de loc la îndemână când aţi vorbit de sinucidere în faţa lui Bloom.

— De ce ? şopti d. Power. Ce este ?

— Tatu-său s'a otrăvit, răspunse în şoaptă Martin Cunningham. Ţinea hotelul Reginei la Eunis. L'ai auzit că spunea că se duce la Clare. Aniversarea.

— Ce vorbeşti ! şopti d. Power. Prima oară când aud. S'a otrăvit !

Aruncă o privire în urmă spre omul ai cărui ochi întunecaţi şi gânditori priveau fix spre un cavou.

— Era asigurat ! întrebă Bloom.

— Cred că da, răspunse Kerman. Dar are o sumedenie de datorii. Martia încearcă să-l bage pe băeţaş într'un internat.

— Câţi copii rămân ?

— Cinci.

— Tristă situaţie, spuse Bloom încet. Cinci copii mici.

— Grea lovitură pentru biaţa femeie, adăugă Kerman.

— Ah, da, întări Bloom.

Işi privi botinele pe care singur şi le dase cu cremă şi le lustruise. Da, îşi pierduse bărbatul, îi supravieţuise. E mai mort pentru ea decât pentru mine. Unul din noi trebue să supravieţuiască celuilalt. Aşa spune înţelepciunea biblică. Pe pământ sânt mai multe femei decât bărbaţi .Să-i fac condoleanţe. Ce-aţi pierdut nu se mai poate repara. Vă urez, d-nă, să-l urmaţi cât de curând. Nu, asta e numai pentru văduvele indiene. Poate că are să se mărite a doua oară. Cu el ? Nu. Totuş, la urma urmei, cine ştie ? Văduvia nu se mai poartă de când a murit regina Victoria. A fost dusă la groapă pe un afet de tun. Victoria şi Albert. Serviciu aniversar la Frogmore. Dar acuma în urmă tot îşi pusese câteva violete la pălărie. Vanitoasă până'n fundul inimii. Toate astea pentru o umbră...

Se opriră în faţa capelei mortuare. Bloom, în dosul băieţaşului cu coroana ,îi privea capul cu părul lins ,gâtul fraged în gulerul nou. Bietul copil ! Oare era acolo când tată-său ? Inconştienţi amândoi. Să redevii lucid în ultimul moment şi să recunoşti totul pentru cea din urmă oară. Tot ce ar mai fi putut face. Datoresc trei şilingi lui O'Grady. Oare ar înţelege ? Cioclii au dus sicriul în capelă. In care parte e capul ?

După o clipă intră înăuntru după ceilalţi, clipind din ochi în semi-întuneric .Sicriul era aşezat în mijloc, cu o lumânare mare, galbenă, la fiecare colţ. Mereu înaintea noastră. După ce aşeză cele două coroane la cele două capete ale sicriului, Corny Kelbher făcu semn băieţaşului să se puie în genunchi.

Cei din cortegiu se puseră şi ei în genunchi, ici şi colo. Bloom rămăsese mai în urmă şi când toţi îngenunchiară, scoase încetişor din buzunar jurnalul şi îşi aşeză pe el genunchiul drept. Meticulos îşi instală pălăria neagră pe genunchiul stâng şi ţinând-o de margine, se închină smerit....

Traducere de AL. A. PH.

NOU CETIŢI
SELMA LAGERLÖF
MUNKYTTAN
Traducere de ANA CANARACHE
în BIBLIOTECA DIMINEAŢA
No. 125 apărută în 165 pagini
Preţul 20 Lei
La librării şi depozitarii de ziare

Cronica cinematografică

Film sonor român

Dacă în filmul românesc „Lya“ actorul George Vraca joacă cel mai prost din toţi, — este pentru foarte elementara pricină că, având rolul principal, joacă cel mai *mult*. Daţi însă oricăruia din partenerii săi un rol de o cantitate egală — şi va face, sunt sigur, la fel.

G. Vraca se numeşte în film: Ion Dragu. Ceiace surprinde mai întâi la acest tânăr de bună familie, este felul său particular de a sta pe scaun. Simţim că nu stă pe scaun, ca Dumneata sau ca mine, pentrucă e obosit, sau are de scris, etc., etc..., ci pentru frumuseţea în sine a lucrului. Trebue să-l vedeţi. Şade înfundat şi tolănit. Cu o mână îmbrăţişează protector tot spătarul iar celelalte mâni, îi incumbă onoarea să sprijine capul eroului. Personalitatea acestuia nu aderă la scaun decât pe o suprafaţă extrem de redusă (din cauza contorsiunilor nici nu ştim dacă şade complect sau parţial). Personalitatea sa în schimb se ramifică expansiv acoperind o bună parte din spaţiul dinprejurul scaunului. Avem impresia unui om conştient de dreptul său de a sta jos în faţa altuia, a unui om care reprezintă prima generaţie care nu mai stă în picioare. De aci acel ifos, acel fel vanitos şi răsfăţat de a sta la birou.

Dar vom reveni asupra jocului cinematografic al acestui eminent artist. Pentru moment vreau să vorbesc puţin despre scenariu.

Ion Dragu fusese făcut prizonier de o patrulă ungurească. Rivalul lui (bărbatul Liei, bogatul moşier Andrei Lupescu) îl acuză de dezertare la inamic. Aceasta — închipuiţi-vă! — e suficient pentru ca să avem proces. Şi cum credeţi că începe procesul? „Acuzat — spune Preşedintele — îţi recunoşti vina?“ „Nu — răspunde acesta“. „Acestea-s afirmaţii, nu dovezi“ — îi zice atunci comisarul regal. (Toţi comisarii regali cunosc teoria lui Wundt după care orice negaţie este şi ea un fel de afirmaţie). Apoi „Să vie martorul Lupescu“. Acesta începe prin a jură pe cruce. Fireşte, jură strâmb. Deaceia când se închină, face prima mişcare destul de rar şi fără convingere; a doua încă mai apăsat. Când ajunge la Sfântul Duh, degetele încep să-i tremure. Deodată însă se gândeşte la Lya, la răzbunarea lui, etc. Atunci răsuflă, încurajat. Şi cele două timpuri în restanţă (Sfântul Duh şi Amin) sunt executate pizzicatto şi allegretto. Minunată idee cinematografică!!!

Să vedeţi acum depoziţia lui Lupescu: primise dela Maiorul Tăutu o scrisoare prin care acesta bănuia că Dragu dezertase. Se poate ceva mai zdrobitor?

Dar între timp se strecurase în sală un personaj salvator. Era fostul caporal ungur Gyula Micloş. Cum aflase de proces? Foarte simplu.

Intr'o zi Ion Dragu cu vechilul său plecase într'un sat vecin să cumpere nişte oi. La o crâşmă ţinută de un ungur, figura patronului i se pare cunoscută. Scena cu patrula îi reapăru în minte lui Dragu. Figura i se încruntă în chipul cel mai distins; apoi: „Dacă nu mă înşel, Dumneavoastră mi-aţi cruţat viaţa, etc...“

Unul din lucrurile cel mai uimitoare ale filmului este scena revederii la Colonade. Lya venise să ia o îngheţată. Ion venise şi el. Lya îl credea mort. Văzându-l, leşină. Câteva doamne, dela mesele vecine, îi vin în ajutor. Atunci el — se repede. O ia pe Lya, jumătate în nesimţire, în braţele sale. Iar cu mâna dreaptă *salută*, salută scoţându-şi şi repunându-şi pălăria, salută pe cucoanele care fuseseră amabile şi care acum se retrag. Se poate imagina ceva mai mişcător ca această bună creştere a omului de lume, care nu-şi pierde manierele elegante nici în faţa celor mai groaznice drame sufleteşti?

Dar scena sărutului! Cunoaşteţi desigur trucul cu paharul de apă, plin până la vârf, şi pe care trebue să-l ţinem, fără să-l vărsăm, şi făcând cu braţul o răsucire complectă? Când Ion Dragu sărută pe Lya o ţine aşa fel încât deşi face nişte contorsiuni teribile, totuşi n'o scapă jos. Spectatorul e tot timpul emoţionat. Acum cade! îşi zice el. Şi Lya nu cade. Se răsuceşte altfel, tot mereu, până ajunge la punctul de unde plecase. Şi atunci o sărută pe gură. E aşa de acrobatică această răsucire, încât spectatorul e tentat să spună: „Ia să vedem — poţi s'o mai faci odată?“ Şi de altfel, în timpul acestei operaţii găsim pe figura lui Ion Dragu aceiaşi expresie ca să zicem aşa „intelectuală“ a omului care face scamatoria cu paharul.

Dar scena cu viziunea! La un moment dat vedem scris pe ecran, misterios şi drăguţ: *„Dor“*. Şi atunci, pe un rocking-chair acoperit cu scoarţe basarabene şi cu o perniţă la cap, stă Ion Dragu, gătit foc, cu un guler scrobit de o şchioapă, dar, ca să-şi ţie rangul, îmbrăcat cu o pijama de mătase. Fumează şi se gândeşte la Lya. Lya îi apare în minte. Apoi imaginea se pierde. Atunci îl vedem pe Dragu cu ochii deschişi. Pe urmă ochii se închid. Parcă ar aţipi. Apoi deodată clipeşte şi se scutură, alungând viziunea. Se vede că în lumea bună întâi ai viziunea şi pe urmă adormi, şi nu viceversa.

Remarcabil este actorul care face rolul colonelului Preşedinte al Curţii Marţiale. Are o figură din acelea scofâlcite, dar scofâlcite prost şi oarecum dezumanizate. prin aceasta. Există foarte adesea în mitocănimea românească asemenea figuri pe care nu le putem defini decât spunând că nu mai au nimic omenesc în ele. Nu-s monstruoase. Monstrul pleacă tot dela uman, combinându-se cu trăsături animaliceşti. Dar capul de care vorbim nu-i nici om, nici animal, nici vegetal, nici mineral. Nu ştim în ce regn să-l plasăm. Avem doar sentimentul că o mare batjocură s'a comis împotriva frumuseţii genului uman.

Dar se va spune: dacă actorul realizează aşa de perfect acest *cap* aşa de frequent în România — nu trebue să ne plângem, ci, dimpotrivă, să admirăm. Cred că nu. Căci repet. Actorul trebue să *joace* cutare cap, nu să-l şi aibă, personal, în viaţa civilă.

Dar să revin la actorul Vraca. Este aici o sinteză de tot ceiace nu este cinematografic. Amatoriceşte vorbind Vraca e frumos, este chiar foarte frumos (vorbesc de faţă, căci are un corp...). Dar faţa e realmente splendidă. Ei bine, e suficient să-şi iasă din repaos, să înceapă a juca — pentru ca imediat trăsăturile să-i devină insuportabile, pentru ca personajul să devină un om francamente urât.

Vraca este încă un caz tipic pentru a ilustra teoria despre frumuseţea fizică pe care o explicam odată cetitorilor acestei reviste. Tot ce face Vraca este disgraţios. Pe ecran, nu numai că nu ne isbeşte — cum ar trebui — prin frumuseţea lui (care există); dar ne jigneşte ca un spectacol disgraţios, inestetic, trivial, fals şi fad. Ne vine să urlăm când îl vedem băgând, brusc, mânile în buzunar în semn de naturaleţe. Plus că ştim sigur, după câteva secunde, mânile vor începe să i se încingă. Ş'atunci, ca să le mai aerisească, le va scoate şi le va trece iute la spate pe amândouă odată. Dar tot aşa: cu violenţa bruscă şi decisă a boierului plin de personalitate şi caracter. Câteodată îşi pune şapcă (când merge în automobil, bunăoară). Şi este foarte amuzant cum şapca pe capul eroului, în loc să „facă sport“, „face proletar“. Şi asemenea farse se ivesc la fiecare pas în jocul acestui actor.

Imi amintesc de filmul acela impresionant şi curios care se chiamă „Marele Gabbo“. Acolo, eroina, Betty Crompton, este 1) o acrobată uimitoare; a reprezentat cel mai extraordinar dans acrobatic din câte am văzut vreodată. Nişte contorsiuni aproape neverosimile. Apoi această actriţă 2) cântă admirabil. Are pur şi simplu o voce *de operă;* 3) apoi cântă din vioară ca un adevărat premiu I al conservatorului; însfârşit 4) este o actriţă de cinema desăvârşită.

Această cantitate enormă de daruri naturale grămădite la un singur om ne dă, plastic, o idee despre cruzimea luptei pentru existenţă în Statele Unite. Câte talente trebue să ai pentru a învinge concurenţa! Pe când la noi e suficient să ai un cap frumos şi să fi învăţat câţiva ani conservatorul la Bucureşti. Şi e cu atât mai curios cu cât frumuseţea brută n'are importanţă, şi chiar nici nu există atâta vreme cât e întrebuinţată prost; cât despre conservatorul de declamaţie şi desuetele sale formule — aceasta nu numai că nu este de vreun ajutor pentru cinematograf... dar este chiar cel mai mare duşman al artei ecranului.

* * *

Filmul acesta sonor românesc este pur şi simplu o ruşine. Este o ofensă adusă demnităţii ţării româneşti. Care e necesitatea de a face filme la noi? Pentru ce graba de a ne face de râs? Fireşte, orice început e greu. Dar tocmai de aceia începutul trebue să fie foarte atent.

Când cineva începe un sport, profesorul îi spune: Lucrul cel mai important este să nu contractezi reflexe proaste. La *început*, eşti tentat să faci anumite mişcări care ţi se par dumitale că-s cele mai *naturale*. In schimb cele cu adevărat eficace, pe care experienţa îndelungată a şampionilor le-a dovedit avantajoase, ţi se par antinaturale, nefireşti. Deaceia începătorii neascultători încep prin a se umple cu reflexe dăunătoare.

Acest lucru îl întâlnim şi în practica artelor. Oricărui începător în cinematograf i se pare natural să recurgă la actori de teatru. Este un reflex fals, care nu poate duce decât la eşec. Dacă într'o ţară nu există actori speciali de cinema şi o tradiţie deja făcută — trebue să se recurgă la *marele public*, la simplii cetăţeni. Oricare, cel mai netalentat, va juca, garantat, mai bine, decât d-nii Vraca & Co.

D. I. SUCHIANU

Colţul librăriei „Hasefer“

Librăria „Hasefer“ din strada Eugen Carada 7 (Karagheorghevici) recomandă următoarele romane interesante:

LITERATURA FRANCEZĂ

Operele marelui scriitor francez *Georges Duhamel* precum şi frumoasele romane ale lui *Jacques de Lacretelle* — au fost premiate de Academia franceză. Recomandăm din Duhamel: Scènes de la vie future, Pièrre d' Horeb, Nuit d'Orage, Voyage de Moscou, Possession du monde etc. etc. Din *Lacretelle:* Amour nuptial, Retour de Silbermann, Aparté, La Bonifas.

ANDRÉ GIDE

Librăria „Hasefer“ a obţinut un tiraj special pentru bibliofilii amatori din „Cahiers et poésies d'André Walter“, ediţia definitivă 1930 cu o prefaţă nouă a lui Gide. Volumul în ediţie de lux, tiraj restrâns, se oferă *clienţilor* în relaţii mai de mult cu „Hasefer“ cu lei 220.

Din *André Gide* amintim: Robert — Ecole des femmes — Nourritures terrestres — Paludes — Isabelle — Faux-Monnayeurs — Corydon, etc. etc. *Paul Morand:* Champions du monde (le sexe fort) — *François Mauriac:* Ce qui était perdu; *René Béhaine:* Au prix même du bonheur; *Fernand Fleuret:* Jim Click; *Albéric Cahnet:* Irène, femme inconnue; Jean Cassou: Le pays qui n'est à personne (după La clef des songes, Eloge de la folie, Harmonies Viennoises), Blaise Cendrars: Bringolf (les têtes brulées) — după frumosul: Dan Jack şi Plan de l'aiguille — Panait Istrati: Le pêcheur d'éponges — iată câteva romane franceze interesante.

LITERATURA STRĂINĂ

Se înmulţesc traducerile din literatura germană. Recomandăm următoarele romane cari merită într'adevăr să fie citite:

Franz Werfel: La mort du petit bourgeois — roman de moravuri, austriac, neîntrecut ca stil şi putere de realizare; *Arthur Schnitzler:* Le retour de Casanova, Mlle Else; *Hermann Bang:* Tine; *Ştefan Zweig:* Casanova (noutate literară), Amok, Confusion de sentiments; *Herman Hesse:* Demian; *Iakob Wasserman:* L'affaire Maurizius; *Rainer Maria Rilke:* Fragments en prose, după: Livre des rêves, Histories du bon Dieu, etc.

Expediţiuni în provincie facem *contra ramburs* numai după un acont anticipat. In schimb admitem schimbarea volumelor *netăiate* şi *curate*. Socotim francul la 6 lei şi 6.50 lei.

A apărut:
Indicaţiile şi contra indicaţiile curei de Karlsbad
de Doctorul GR. GRAUR
Medic balneolog la Karlsbad
Lucrarea se adresează medicilor practicieni
Preţul lei 40
Editura „Adeverul“

Citiţi azi:
LECTURA No. 284
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
MAURUS JOKAI
EVADAREA
— Romanul unei crude ispăşiri —
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

Cronica teatrală

Teatrele de vară

Parcul Oteteleşanu: „Mugurul“, comedie în trei acte de G. Feydeau

E bună măsura Teatrului „Regina Maria“ de a prezenta publicului doritor de spectacole amuzante, piese al căror succes e asigurat de buna primire din stagiunile trecute. Astfel, s'a reluat „Mugurul“ de Georges Feydeau şi se anunţă pentru o reprezentaţie viitoare „Familia Bliss“.

„Mugurul“ datează la noi de pe vremea teatrului lui Al. Davila, teatru ale cărui preocupări de artă desăvârşită avea să şi le însuşească mai târziu compania alcătuită de d-na Lucia Strudza-Bulandra şi d. Tony Bulandra asociând apoi şi pe d-nii Manolescu, Storin şi Maximilian. Din repertoriul lui Davila, comedia lui Feydeau a trecut — odată cu alte piese — în acela al companiei Bulandra, care o joacă de-atunci destul de rar, dar mereu cu acelaş succes.

Eroul comediei e tânărul Maurice de Plounidec care trăeşte într'o atmosferă de profundă religiozitate şi se pregăteşte să îmbrăţişeze cariera preoţească, supunându-se dorinţei mamei sale, contesa de Plounidec.



Lucia Sturza-Bulandra

Dar pornirile trupului covârşesc preocupările spirituale ale lui Maurice în aşa măsură, încât familia sa se vede silită să-l abată dela calea ce i se deschisese. Astfel, înainte de a fi fost iniţiat în tainele bisericii, tânărul de Plounidec e încredinţat Etiennettei Heurteloup spre a fi iniţiat în tainele amorului. Etiennette uită că misiunea ei e limitată şi, îndrăgostindu-se de novice, îşi face iluzii întrezărind — de acord cu Maurice — posibilitatea unei căsnicii cinstite alături de el. Maurice se va însura însă cu verişoara lui, Huguette, — aşa cum vrea mamă-sa, aşa cum vrea marchizul de Laroche Tournel, tatăl Huguettei, cum vrea Etiennette şi cum vor toţi.

De o construcţie abilă, cu situaţii surprinzătoare şi pline de haz, cu excelente schiţări de personaje, comedia lui Feydeau e urmărită cu un interes deosebit.



Toni Bulandra

Contribue la aceasta, fireşte, şi distribuţia aleasă.

D-na Lucia Sturdza-Bulandra a desfăşurat în rolul contesei de Plounidec aceleaşi resurse de comediană desăvârşită ca şi în „Clopoţelul de Alarmă“ şi „Profesiunea d-nei Waren“. Un joc studiat cu amănunţime, inteligent, bine condus, aşa încât şarja să nu depăşească limitele verosimilului, — iată lecţia pe care o dă d-na Sturdza-Bulandra.

D-nii Ion Manolescu şi Tony Bulandra, — cel dintâi în rolul abatelui Bourset, celalt în al marchizului de Laroche Tournel, — au susţinut cu priceperea lor ritmul perfect al spectacolului.

Realizări remarcabile ne-au înfăţişat d-nele Mania Antonova, Charlotte Brodier, Thea Dori şi d-nii Delvecchio, Groner, Eterle.

Inlocuit vremelnic de către d. M. Popescu — un debutant norocos — d. P. Bulandra şi-a reluat rolul lui Maurice de Plounidec pe care l-a jucat şi la „Comoedia“.

Noutăţi apărute în Editura „Cugetarea“ Delafras:
PANAIT ISTRATI
HAIDUCII
MAURICE DEKOBRA
TIGRII PARFUMAŢI
I. WASSERMANN
CAZUL MAURIZIUS
I. NEMIROVSKY
DAVID GOLDER

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 301

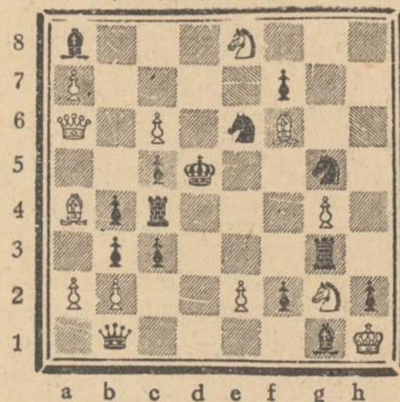
— *Din concursul nostru de probleme* —

Motto: „Leontodon“

(inedită)

Negru:

Rd5, Db1, Tc4 şi g3, Cé6 şi g5, Na8 şi g1, Pb3, b4, c3, c5, f2, f7, şi h2, (15).



Alb:

Rh1, Da6, Cé8 şi g2, Na4 şi f6, Pa2, a7, b2, c6, é2 şi g4, (12)

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 302

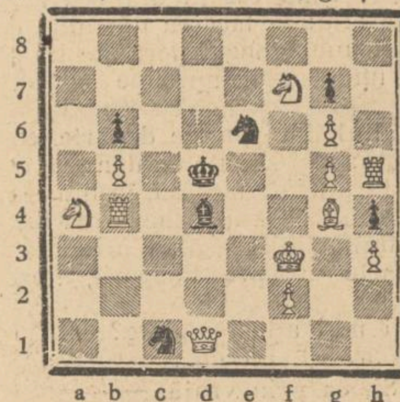
— *Din concursul nostru de probleme* —

Motto: „White to play“

(inedită)

Negru:

Rd5, Ce1 şi é6, Nd4, Pb6, g7 şi h4 (7).



Alb

Rf3, Dd1, Tb4 şi h5, Ca4 şi f7, Ng4. Pb5, f2, g5, g6 şi h3, (12)

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 134

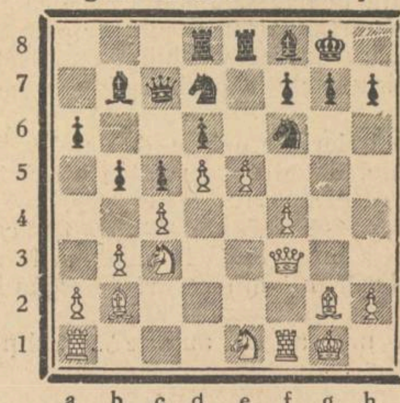
Jucată în concursul internaţional din Nisa, în Februarie 1930.

Alb: *B. Costici* — **Negru:** *E. Snosko-Borowsky*

Deschiderea Retl

1. Cg1—f3, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; prin această mişcare de aşteptare negrul îşi rezervă alegerea la diferite continuări (d5, b6 sau Nb4+), după cum va răspunde albul. 3. g2—g3, b7—b6; 4. Nf1—g2, Nc8—b7; 5. 0—0, c7—c5; 6. d2—d3, Nf8—é7; 7. Cb1—c3, 0—0; 8. é2—é4, d7—d6; negrul ar fi putut răspunde şi prin d5, cu următoarea continuare: c×d, é×d; é5, Cé8 cu ameninţarea f6 şi distrugerea centrului albelor. 9. b2—b3, Cb8—d7; 10. Nc1—b2, Dd8—c7; 11. Dd1—é2, Ta8—d8; 12. d3—d4, a7—a6; 13. d4—d5, é6—é5; 14. Cf3—é1, Tf8—é8; 15. f2—f4, Né7—f8; 16. Dé2—f3, ocupat cu prepararea atacului împotriva aripei regelui, albul nu prevede ingenioasa eşire a adversarului pe aripa damei. Necesar ar fi fost: a4. 16..., é5×f4; 17. g3×f4, b6—b5! 18. é4—é5!.

Poziţia partidei după a 18-a mutare a albului
Negru: Snosko-Borowsky



Alb: Costici

negru nu poate lua pionul din é5, căci ar urma d6! cu câştigarea nebunului. Pe de altă parte albul evită cu drept cuvânt acţiunea pe aripa reginei, căci la c×b5 partida ar fi continuat: a×b5; C×b5, Db6; Cc3, c4+; Df2, D×f2; T×f2, c×b3; a×b3, Cc5 şi negru recâştigă pionul, pe când atacul albului ar fi fost înlăturat. 18..., b5—b4; singura mutare, căci calul negru nu are nici o retragere. 19. C3—a4? Această mutare e slabă, dar alb nu observă că combinaţia lui prin d6 şi D×b7 nu mai e bună. Ar fi trebuit să joace: é×f6 (mai tare ca Cé4, c×é4; D×é4, d×é5; d6, D×d6; D×d7, é×f4 cu trei pioni pentru un nebun), b×c3; N×c3 (mai tare decât câştigul unui pion prin f×g7, c×b; g×f8D, C×f8; Tb1, f5), C×f6; T×f6, g×f6; Dh5 un atac împotriva rocadei slăbite. 19... d6×é5; 20. d5—d6, Dc7×d6!; 21. Df3×b7, é5—é4! o teribilă surpriză pentru alb: dama albă e prizonieră! 22. Nb2—é5, această mutare slăbeşte rocada albă şi permite atacul spre mat. 22..., Cd7×é5; 23. f4×é5, Dd6×é5; 24. Cé1—c2, Td8—d2!; 25. Cc2—é3, Nf8—d6; 26. Tf1—é1, Dé5×h2+; 27. Rg1—f1, Dh2—f4+; 28. Rf1-g1, Df4—f2+; 29. Rg1—h1, Df2—h4+; 30. Rh1—g1, Nd6-h2+; 31. Rg1—h1, Nh2—g3+; 32. Rh1—g1, Dh4—h2+; 33. Rg1—f1, Td2—f2+ mat.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Cetiţi
Romanul celor 4
Stafiile Dragostei
de Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştok şi Alexandru Bilciurescu. Preţul 60 Lei

Cărţi şi Reviste

PAUL ZARIFOPOL: Artişti şi idei literare române

Bucureşti, Biblioteca „Dimineaţa". 1930. Preţul 8 lei.

Cetind introducerea la ediţia complectă a operelor lui Caragiale, editată de „Cultura Naţională", articolul intitulat „Publicul şi arta lui Caragiale", care deschide volumul de care ne ocupăm, şi alte articole ale d-lui Paul Zarifopol în care numele lui Caragiale a fost pomenit fie şi în treacăt, ne-am putut formula o convingere dela care nu ne va abate nimeni. Printre criticii noştri, nu se află nici unul care să nutrească pentru Caragiale şi opera sa atâta dragoste câtă am aflat la d. Zarifopol.

Şi-o fi găsind această afecţiune explicare în prietenia care i-a legat ani de-a rândul pe aceşti doi scriitori, dar temeiul ei se află în cu totul alte fapte. Fără îndoială că stând alături de Caragiale, d. Zarifopol a putut să-şi însuşească numeroase elemente menite să explice arta lui Caragiale. Sunt însă, sigur că —chiar dacă nu i-ar fi văzut niciodată chipul — Caragiale şi-ar fi făcut loc în sufletul d-lui Zarifopol ocupând aceleaşi încăperi şi bucurându-se de aceiaşi vază. Dragostea d-lui Zarifopol pentru Caragiale îşi are rădăcinile în cea mai obiectivă şi cea mai severă cercetare critică, în cea mai profundă cunoaştere a operei lui Caragiale.



Ion Luca Caragiale

Desprindem câteva din părerile d-lui Zarifopol despre scrisul lui Caragiale.

„Care cetitor, afară dacă nu-i de tot aliterar, neprevenit că iscălitura este a lui Caragiale, n'ar zice că vorbele alese aici dintr'o pagină şi jumătate la fel umplută, sunt de stilul unui reporter oarecare de suplement literar de pe vremuri tocmit să fie literat cu săptămâna ori chiar cu ceasul?"

In altă parte, d. Zarifopol aminteşte *„penibila nulitate* a epizodului erotic dela începutul „Păcatului" şi finalul *melodramatic* al „Făcliei de Paşti", sau polemica strecurată *fără rost* în câteva alte povestiri; în sfârşit *didactismul prea gros* care se întâlneşte şi aiurea decât în cele câteva fabule".

Ocupându-se de limba lui Caragiale, d. Zarifopol scrie:

„In „Păcat", neologismul gazetăresc şi avocăţesc face tot felul de *pete disgraţioase şi absurde* în povestire".

O comparaţie cu Eminescu vădeşte continua preocupare estetică a acestuia şi-l adumbreşte pe Caragiale.

„Este lucru însemnat că, la Eminescu, chiar articolul de gazetă a rămas curat de jargonul jurnalistic al vremei; la Caragiale efectele acestui jargon au pătruns până în producţia literară. Vorbirea aceia, prosteşte franţuzită de nesfârşiţi licenţiaţi în drept, era acum o jumătate de veac o putere de care un Eminescu, cu lecturile lui excepţional de variate şi intense, abia putea să scape".

Toate aceste scăderi sunt relevate de d. Zarifopol pentru ca apoi să accentueze „felul cum se păzeşte Caragiale, cu simţul lui artistic ferm şi curat, de orice abatere sentimentală, — tocmai în situaţii pe care debitanţii de literatură generoasă le-ar năclăi inevitabil în siropuri de cofetărie suburbană"; ca apoi să sublinieze, în tratarea pe care a dat-o Caragiale unor subiecte, „respectul strict şi consequent, simţul delicat al artistului pentru obligaţiile pe care le-a luat faţă de atenţia şi fantazia cetitorului, şi să-l caracterizeze, în sfârşit, ca „devotat al îngrijirii artistice".

Utilizând asemenea procedee, critica d-lui Zarifopol poate fi primită cu toată încrederea. Ea are garanţia obiectivităţii şi a rigorii ştiinţifice, calităţi pe care le vedem desfăşurându-se nu numai în articolul „Publicul şi arta lui Caragiale", — din care am extras observaţiile de mai sus, — ci şi în cele consacrate romanelor d-lor Minulescu şi Al. O. Teodoreanu, precum şi în esseurile despre „Sfintele Taine ale artei" şi „Poezia filozofică.

E de prisos să recomandăm cetitorilor cartea d-lui Zarifopol ale cărui esseuri apărute în această revistă sunt urmărite cu tot mai mult interes.

ARON SIMANOVICI: Rasputin

Nici-unul din volumele apărute până azi despre Rasputin nu poate pretinde că a respectat în întregime adevărul istoric, deoarece tot ceiace s'a publicat despre **extraordinarul vagabond siberian** — cum îl numeşte Hensel, — şi despre apariţia de cometă pe firmamentul rus, venea fie dela duşmanii săi, fie de la persoane ce deţineau la rândul lor informaţiunile dela adversarii lui Rasputin.

Amintirile fostului consilier şi colaborator al lui Rasputin, Aron Simanovici, apărute în editura „Nouvelle Revue Française", aduc pentru întâia dată lămuriri asupra personalităţii şi acţiunii lui Rasputin, care nu vin din partea adversarilor săi.

Până azi nu se ştia aproape nimic despre autorul acestor amintiri. Abia acum aflăm care a fost rolul său, şi ce l-a apropiat pe el, om de jos şi Evreu, de Rasputin.

Aproape fiecare pagină aduce o surpriză. Felul cum prezintă lucrurile Simanovici poate fi judecat de fiecare cum îi convine ,dar nu încape nici-o îndoială că notele sale adaugă date esenţiale la ceiace se ştia până acum despre Rasputin.

Simanovici fusese ataşat pe lângă Rasputin cu titlul oficial de secretar, print'o dispoziţie specială a ţarului însuşi; dar activitatea lui depăşea cu mult cadrul restrâns al acestor atribuţii.

Importanţa colaborării sale cu Rasputin a expus-o Beleţki, fostul aghiotant al ministrului de interne Chvostov (care conducea atunci departamentul poliţiei), înaintea comisiunii de anchetă instituită după căderea guvernării imperiale.

La început, Beleţki nu avea pic de simpatie pentru Simanovici. Dar mai târziu, cunoscându-l mai bine, îşi schimbă părerea ce avea despre dânsul, prezentându-l ca pe un om cu însuşiri excepţionale.

Trebue să recunoaştem, împreună cu Hensel, că nimeni afară de Simanovici n'a cunoscut şi n'a putut urmări mai de aproape viaţa şi personalitatea lui Rasputin.

Amintirile lui Aron Simanovici se citesc cu deosebit interes în traducerea franceză, datorită doamnei Naglowska şi domnului G. de Léo. — *h.*

Greco, pictor al sufletelor...

Operele mari îşi au secretul lor, deaceea nu pot fi pătrunse totdeauna dela cea dintâi privire. Căci arta nu este numai o transcriere a realităţii: ea o recreiază şi-i dă un suflet; prin cuvinte, prin sunete, prin culori, fiecare artist încearcă să juxtapună un univers celuia care ne limitează şi ne obsedează; a-l urmări pe acest artist, înseamnă a pătrunde cu el într'o lume încântătoare. Dar nu toţi artiştii se lasă urmăriţi cu uşurinţă; opera lor se înconjoară de cele mai multe ori de o atmosferă sau de o aureolă de mister. Ea atrage şi irită; deaceea mulţimea de obiceiu se îndepărtează şi rămân în jurul acestor opere numai cei iniţiaţi.

Greco este unul dintre aceşti artişti inaccesibili; în viaţa ca şi în pictura lui există un adevărat mister. Renumit pe vremuri, în secolul al şaseprezecelea, el a căzut într'o uitare ce părea definitivă, până acum vreo patruzeci de ani. La această dată criticii l'au descoperit. In 1912 Maurice Barrès i-a consacrat o carte întreagă; în tablourile lui el caută să descopere sufletul spaniol, cu secretul lui. Astfel, mulţumită lui Barrès, Greco a încetat de a mai fi privit ca un nebun şi s'a descoperit a fi un inspirat. Dar să fi spus Barrès tot ce trebuia spus asupra acestui pictor enigmatic? D-l Camille Mauclair nu o crede; ba spune că titlul cărţii lui Barrès: „Greco ou le secret de Tolède" s'ar fi potrivit mai bine în „Tolède ou le secret de Greco". Barrès a explicat pe pictor prin oraşul în care a trăit; d. Camille Mauclair crede că trebue căutată mai departe şi mai adânc explicarea lui Greco. Intr'un substanţial şi incisiv studiu, pe care-l publică în **„Revue Universelle"**, el circumscrie problema şi trage, în linii mari, soluţia: Greco este un mare pictor mistic, un pictor al sufletelor care a voit să redea prin culori şi prin desen viziunile unei lumi supranaturale; el se aşează la limita extremă unde pictura poate „mlădia adevărul uman după concepţiunile spiritului". Desigur, tablourile lui uimesc, mai propriu zis buimăcesc: „mai întâi prin frigiditatea lor cromatică, prin lumina lor de crepuscul hibernal, unde sunt înfăţişate fiinţe spectrale, umane numai prin formă".

Deformarea aceasta a corpurilor omeneşti, el o practică totdeauna în sensul înălţimii. Pentru ce acest parti pris? S'a căutat o explicaţie „printr'o raţiune fiziologică": Greco suferea de un „strabism progresiv" care-i impunea o viziune anormală a planurilor. D-l Camille Mauclair nu contestă acest lucru; dar explicaţia lui Greco o găseşte mai degrabă în sufletul lui, o găseşte în credinţa lui mistică, ceeace făcea din Greco un vizionar în genul Sfintei Tereza şi al sfântului Jean de la Croix. — *G. B.*

Corespondenţa intimă a lui Ludovic al XVIII-lea

Intre 1789 şi 1794, Ludovic al XVIII-lea, conte de Provence, a întreţinut o corespondenţă extrem de originală şi de interesantă cu Anne-Jacobe de Caumont La Force, măritată în 1776 cu contele de Balbi.

Prima scrisoare a **Regelui** poartă data de 4 August 1789 şi e trimisă din Versailles; iar ultima e datată 3 Noembrie 1794, Verona. Sunt în total treizeci şi trei de scrisori pe care le publică „Revue des deux Mondes".

Spre deosebire de **bileţelele joviale** ale lui Henric al IV-lea, care erau „scurte, proaspete şi matinale", scrisorile contelui de Provence sunt calme, grave şi demne, se închee cu formule elgante şi pline de politeţă: „Agréez, je vous supplie, mon tendre et respecteux hommage" sau „Adieu, Madame; vous connaissez mon tendre et respectueux attachement" sau „Adieu, Madame; agréez mon respect et ma tendresse". Niciodată mai mult. Contele de Provence era mai respectuos decât un erou al unei tragedii de Voltaire.

In realitate, însă, era oare amantul doamnei de Balbi? In scrisori, el spune categoric că nu e; merge chiar până la a se felicita că nu-i e amant. E, însă, sincer, sau vrea mai degrabă să fie prudent?

„Mărturisesc cu bucurie, scrie el, că prietenii mă îngrijesc mult şi în chip cu totul deosebit; golul existenţei mele e întrucâtva acoperit, dar destul de puţin: golul inimii nu poate fi umplut. Imi iau permisiunea să-ţi spun un lucru care-ţi va apărea, poate, extraordinar, dar pe care cred că-l vei înţelege. Dacă aş fi amantul dumitale, aşa cum îţi sunt şi prieten, aş simţi mai puţin acest gol: cei ce nu sunt de faţă n'au dreptate, un lucru nu poate ţine locul altui lucru şi nimic nu seamănă mai mult cu o mulţumire fizică decât o mulţumire fizică. Dar cu prietenia e cu totul alceva: nimic nu poate înlocui mulţumirile sufleteşti întru totul morale pe care le dă ea; o scrisoare mângâe pentru moment, dar în clipa următoare efectul ei dispare şi nevoia prieteniei se reînoeşte neîncetat; golul rămâne veşnic acelaşi."

Contele de Provence a rămas, se pare, numai prietenul devotat şi respectuos al doamnei de Balbi.

Lamartine a cunoscut, probabil, adevărul, atunci când a scris despre Ludovic al XVIII-lea, în „Histoire de la Restauration", că iubea mai mult spiritul decât farmecele doamnei de Balbi. — *h.*

Mărunte

— „Universul Literar" a încetat.

Ar fi fost galant din partea noastră să spunem câteva cuvinte de tandreţă funebră.

Ne mărginim însă să luăm act cu calm de desfiinţarea acestei crescătorii de „talente" a d-lui Stelian Popescu — deoarece credem că defuncta publicaţie contribuia numai la pervertirea gustului artistic.

UN MARE SUCCES LITERAR

PRECURSORI

de

OCTAVIAN GOGA

Un volum elegant tipărit, de peste 300 de pagini, cu un portret inedit de C. Ressu



Editura „CULTURA NAŢIONALĂ"

Un interview al d-lui Ionel Teodoreanu

Intr'un recent interview, ocupându-se de răsunetul iscat în jurul „Medelenilor", domnul Ionel Teodoreanu spune că o bună parte a criticei a atribuit succesul romanului.... seducţiunilor fizice ale autorului.

UN AL DOILEA VALENTINO

„Am avut într'adevăr reputaţia acceptată şi propagată de tineretul feminin că sunt un fel de Rudolf Valentino al Balcanilor, că sunt un toreador, că sunt în fine un eventual suplinitor al celui care strălucise atâta .pe scândurile scenei — înţelegi că e vorba de Leonard.

„Acestei reputaţii îi datorez o adevărată prigoană din partea femeilor şi a fetelor ce formează majoritatea cititorilor de literatură din ţara noastră.

Primesc zilnic scrisori — care trec de-a-dreptul la coş — şi nenumărate cereri de fotografii şi autografe. Imi dau seama cât e de greu să refuzi şi totuşi trebuie s'o fac. Imi pare foarte rău. Altfel ar trebui să consacru o bună parte din timpul de care dispun, ca să răspund la scrisori, să-mi comand şi să iscălesc fotografii, să expediez cărţi, să copiez pasagii din ele, etc...

„Când dam astă iarnă autografe la „Cartea Românească", auzeam pe câte o cumpărătoare şoptind alteia: „Dragă (sau **ma chère**) dar nu-i aşa de frumos cum... ar trebui să fie!"

Intrebat dacă toate autografele date de d-sa erau originale ,domnul Teodoreanu răspunde:

„Aproape toate. Că se mai făcea câte-odată o rotaţie a aceleiaşi fraze, înţelegi dumneata că era fatal. Mi-am dat silinţa să spun fiecărui cumpărător sau cumpărătoare în parte un cuvânt măgulitor original.

„Iată aceasta, pe volumul plătit de un ofiţer superior: „Domnului colonel X, cu dorinţa ca ediţia a II-a a cărţii acesteia să-l găsească general". Era încântat. Mi-a mulţumit foarte călduros. Şi aşa mai departe. Ba unele fete mă rugau să le fac dedicaţia.... în versuri, altele să le fac epigrame, în sfârşit, fel de



Ionel Teodoreanu

fel de întrebări indiscrete: ce vârstă am, când şi unde am făcut războiul, dacă sunt sau am de gând să mă căsătoresc.

„ Toată **gloria** aceasta literară în profesia mea de avocat mă deserveşte.

„Un împricinat, oricât de subţire om ar fi, ezită par'că să-şi încredinţeze destinele procesului unui avocat care face şi literatură.

„Cred că succesul, dacă eşti permeabil la el şi la sugestiile lui, e cea mai mare primejdie pe care viaţa o pune înaintea carierei unui scriitor. Chiar de-l are, adevăratul scriitor trebuie să-l uite şi să lucreze mai departe ,ca şi cum acest succes, nici n'ar exista".

„DOMNUL DELA MURANO"

Mai departe, domnul Ionel Teodoreanu evocă în cuvinte duioase prietenia ce l-a legat de scriitorul ieşan Stejar Ionescu, smuls vieţii înainte de a da toată măsura talentului său:

„Am fost colegi la Liceul Internat, încă de printr'a V-a sau a VI-a, şi de atunci până în anii de după războiu am asistat la evoluţia cu adevărat extraordinară a acestui băiat. Acum vreo 10 ani, în timp ce apărea revista „Mişcarea literară", a adus o serie de nuvele care aveau multă şi fină psihologie, dar erau lipsite de viaţă; nu cultiva dinamicul ci foarte mult cerebralul.

„Dar într'o zi, spre marea mea surpindere, Stejar Ionescu mi-a adus „Domnul dela Murano", o nuvelă valoroasă care a avut mai mult succes de stimă decât de tiraj. Incepuse şi el ca mai toţi scriitorii contimporani, adică arătându-şi mirarea faţă de epoca posterioară războiului. Mai avea o lucrare intitulată „Saul". A murit în cunoscutul accident de automobil şi romanul acesta din care cunosc numai o parte, nu ştiu ce se va fi făcut cu el.

Şi pe el şi pe mine poetul Bărgăuanu ne-a convins să ne facem avocaţi. Stejar, însă, se simţea rebutat de această profesiune dură şi a intrat în ziaristică. Scria la „Opinia", mirându-se mereu că eu pot face avocatură. Trăia foarte retras, izolat aproape complect de viaţa socială a oraşului, citind necontenit, îngrijindu-şi sufletul şi mintea cu pasiunea aceia statornică a unui horticultor pentru o floare."

G. IBRĂILEANU

Despre criticul şi profesorul dela Iaşi G. Ibrăileanu, care trăeşte numai noaptea ,ca buhnele şi ca stelele, înconjurat de fumul tutunului şi de cărţi, domnul Ionel Teodoreanu vorbeşte cu respect şi admiraţie:

„Profesorul Ibrăileanu nu este, cum se crede, un desarticulat în viaţa socială. Dela viaţa socială el a abdicat voluntar, părându-i-se mai scumpă meditarea vieţii între patru pereţi .Cred că şi-ar fi putut valorifica personalitatea fie în politică ,fie în orice alt domeniu şi cu destul de multă strălucire. Dar încă din tinereţe s'a mărginit la profesorat; n'a dorit nimic altceva. A refuzat statornic şi demnităţile politice şi toate celelalte demnităţi. De curând i s'a oferit un scaun la Academia Română; l-a refuzat, preferând scaunul în faţa biroului său.

Şi-a închinat energia şi cea mai mare parte a anilor „Vieţii Romîneşti", revistă care a fost orăcăită de broaşte şi lătrată de câini, dar ocrotită în schimb de stelele unui ideal. Iar acum în urmă, bolnav, neajutat de nimeni, a întreprins o faptă culturală ce socot că e tot atât de importantă pentru Români, ca desrobirea Sfântului Mormânt pentru creştinătate: a încercat să redea posterităţii textul integral al poeziilor lui Eminescu".

Hotărît, nu mai prinde interviewul laconic, ermetic şi sever, în care cel interviewat vorbeşte cu o seriozitate adesea ridicolă despre lucrurile cele mai obişnuite.

Scriitorii au înţeles lucrul acesta şi convorbirii fade şi inexpresive i-a luat locul replica spirituală, răspunsul vioiu, care nu exclude — atunci când trebue — cuvântul emoţionant şi observaţia meditată.

Interviewul domnului Ionel Teodoreanu şi recenta convorbire versificată a d-rei Otilia Cazimir sunt două minunate modele ale genului. — *h.*

ÎNSEMNĂRI

Concursul „Adeverului Literar„

„Adevĕrul Literar" organizează şi anul acesta, ca şi în anii trecuţi, un concurs pentru descoperirea şi încurajarea elementelor cu serioase aptitudini literare. Concursul este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcoalei speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl face o compunere care va fi sau *descrierea unui peisagiu dintr'o localitate cunoscută de elev*, sau *povestirea unei întâmplări interesante din viaţa sa.*

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Const Mille (Sărindar) No. 9—11 până la 30 Septembrie a. c.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

„Incorigibil"

Găsim în „Viaţa Literară" la rubrica „Poşta Redacţiei" următoarea corespondenţă:

„D-lui Okeanos-Loco. Incorigibil. Rog daţi articolul la timp. Nepăsarea dv. cauzează mari dificultăţi în apariţia regulată a revistei. Pentru articolul din urmă v'am căutat în patru părţi ale Capitalei. Nu v'am găsit nici la Moşi, nici la Capşa.

„Cetitorii cer relaţii precise: ce fel de monstru sunteţi. Rog, daţi biografia şi adresa exactă".

* * *

Am cetit bucata cu pricina. Credem că autorul era într'adevăr la Moşi.

In orice caz, în lipsa articolului, redacţia depune prea multe eforturi pentru a intra în stăpânirea manuscriselor. Nu face atâta deranj. Primul întâlnit s'ar achita de sarcina d-lui Okeanos mai bine şi cu mai multă exactitate.

Nu înţelegem de ce „V. L." ţine atâta la colaboratoru-i mai „incorigibil" decât Caragiale...

Pentru evitarea neplăcerilor

Cetim în revista „Luceafărul Literar şi Artistic" următorul anunţ:

„Toate bucăţile literare publicate în această revistă fiind inedite, reproducerea lor, fără cuvenita autorizare, va fi urmărită conform legii".

Acest anunţ credem că nu-i îndreptat atât contra admiratorilor, care ar vrea să fure vre-o bucată — cât publicaţiilor ostile dispuse să reproducă vre-o perlă literară din revista dela Galaţi, dar care faţă de ameninţarea cu legea îşi vor căuta de treabă...

Manifestaţie tinerească

In revista „Liceului Sf. Sava", găsim laude pentru publicaţiile d-lui Mihail Dragomirescu şi pentru operele acestui critic.

Este d. Dragomirescu profesor la Sf. Sava? Cărţile d-sale didactice se învaţă la acest liceu? Altfel nu ne-am explica atâta amabilitate.

Dar băeţii sunt gentili cu toată lumea — chiar cu „Propileele Literare", revistă sub conducerea d-lui Ion Foti... „publicaţie cu ramificaţiuni nu numai în domeniul literar ,dar şi în cel artistic, teatral şi politic," (ba încă şi în alte domenii !).

Elevii — după asemenea isprăvi — pot avea 10 la purtare, nu însă şi la limba Română. — *A. L.*

Polemici literare

Se pare că atât publicul cât şi scriitorii se desinteresează de polemici literare. Poate că publicul mai puţin decât scriitorii. Gazetele noastre acordă din ce în ce mai puţin loc polemicilor literare. Va fi fiind şi acesta un semn al vremii ? In străinătate lucrurile par că se petrec altfel. O polemică literară este şi astăzi capabilă să pasioneze publicul. Câteodată cititorii înşişi sânt antrenaţi în discuţie. Se publică întrebări, se culeg răspunsuri. Se lansează anchete printre cetitori cu privire la cutare sau cutare chestie. Şi asta nu în revistele sau gazetele de literatură ci în ziarele obişnuite, în marile cotidiane de informaţii. Este adevărat că scriitorii de mâna întâia deţin cronica literară în jurnalele străine. In Franţa, academicieni, membri ai Institutului ,nu se sfiesc să scrie în jurnalele de mare informaţie ca „Le Matin" sau „Le Journal". Este, desigur, şi o altfel de presă, în străinătate. Acolo aproape orice jurnalist este în acelaş timp scriitor. Asemenea condiţii, la noi, nu prea sânt îndeplinite cu stricteţă.

Oricum, altădată polemicile literare erau cultivate şi la noi cu mai mult interes. Să ne aducem aminte de vremurile „Junimii", de polemica Maiorescu-Gherea, de polemicile d-lui Ibrăileanu din „Viaţa Romînească" dinainte de răsboi. Dacă nu se poate vorbi de o dispariţie a polemicei literare în România, se poate vorbi, însă, de o degenerare a însăşi noţiunii de polemică. Iată de ce.

Orice om care judecă ştie că o polemică (mai ales în literatură) înseamnă o discuţie contradictorie, cu argumentări, explicaţii, pledoarii convingătoare şi consideraţii serioase. Polemica adevărată are de scop convingerea adversarului, pentrucă porneşte deobicei dintr'o convingere. Toate marile şi celebrele polemici ale istoriei literare dovedesc aceasta. Aceasta est marea polemică ,nu numai în domeniul literaturei, ci în toate domeniile, sociale, ştiinţifice, politice.

La noi, astăzi, polemica a început să însemne înjurătură. Numai înjurătură, şi cât mai ordinară, şi cât mai afirmativă. Polemistul român afirmă fără să demonstreze, jură fără să cerceteze de ce şi pe ce jură, şi, mai ales, înjură fără să argumenteze.

Acesta este un obicei care, la noi, contează ca procedeu jurnalistic. Este tot ce poate fi mai falş. In jurnalism, dealtfel, acest obicei a fost introdus pe calea politicei, fără de care ziarism nu se poate. Aici e buba. Tonul polemicii politice, mai exact al polemicii parlamentare s'a introdus în polemica ziaristică. De aici până la a se introduce în polemica literară nu mai era decât un pas. Şi iată-ne acum că ne pomenim, în literatură, cu procedeele polemice politico-parlamentare. O infiltraţie care nu face cinste nici parlamentarismului nici literaturii. Dar mai ales literaturii, care n'are nevoie de asemenea procedee polemice.

Injurătura e bună, la vremea ei. Dar trebue dozată şi întrebuinţată cu măsură. Mai înseamnă mult şi calitatea celui care înjură. Quod licet Jovi.... Unui Léon Daudet îi poate da mâna să spue despre Briand că e un analfabet şi despre Poincaré că e putred. Daudet are umeri destul de zdraveni să poarte răspunderea unor asemenea afirmaţii. **Are responsabilitate,** de scriitor eminent ,de om integru, de om cultivat. Dar când un scrib oarecare, trepăduş de redacţie ,vine cu aceleaşi afirmaţii ,se schimbă treaba ! Aici nu mai este chestie de responsabilitate ci pur şi simplu de obrăznicie. Am luat un exemplu străin. La noi ar fi multe exemple de dat, în toate domeniile jurnalisticei, dela cel politic la cel literar .

La noi polemica consistă în a învăţa un anumit vocabular vehement, înjurios şi colorat, dela marii polemişti (gen Daudet, de exemplu), dar care au, pe lângă vocabular, şi idei şi convingeri şi dialectică — şi talent. Odată acest vocabular învăţat, polemistul român îl întrebuinţează halandala, oriunde şi oricum, ca ucenicul vrăjitor din poveste care a învăţat formula magică, a dat drumul apei şi a uitat vorba cu care s'o oprească. Dacă în politică lucrul acesta este obişnuit şi tradiţional, în literatură el este de un ridicul tragic, dovedind o scădere a bunului gust şi a simţului estetic — dacă nu chiar a bunului simţ pur şi simplu.

Şi totuş altădată se polemiza altfel la noi. Era pe vremea când existau mai puţini literaţi „profesionişti" şi mai mulţi oameni de gust şi bun simţ.

E drept că pe atunci se scria mai puţină literatură. Literatura noastră era mai săracă (nu mai proastă !). Azi avem mai mulţi scriitori. Se polemizează mai puţin sau mai urât şi mai prost. Să nădăjduim că se scrie bine.

Dacă ar fi aşa n'am avea dece regreta marea şi serioasă polemică de altădată.

AL. A. PH.

Viata meteorologică a unui violonist

Jacques Théry, directorul uneia din cele mai bune reviste de teatru din Franţa, evocând viaţa violonistului Jacques Thibaud, o numeşte „meteorologică", pentrucă o crede cu deosebire supusă hotărîrilor astrale. Violonistul, care azi are 50 de ani a cântat şi în Bucureşti, iar gloria lui poate fi măsurată chiar cu elemente lăturalnice: Vioara „Thibaud" e preţuită la 2 milioane franci adică 14 milioane lei, iar elevul lui Thibaud, Persinger, predă lecţiuni de vioară cu un tarif american: doi dolari pe minut.

Când s'a născut violonistul Thibaud, ne informează Jacques Théry, s'au revărsat apele râului Garonna; intrarea la Conservator a fost întunecată de o eclipsă. Cu alţi doi fraţi Thibaud, unul pianist şi altul violoncelist, executau concerte într'un balcon al unei vechi clădiri din Montmartre pe care atârnaseră o firmă de pânză : „Cei care au de mâncare mai mult decât le trebue, să bibinevoiască să ne dea şi nouă". O furtună violentă le-a zmuls firma şi a stricat afacerea.

Thibaud dă concerte într'o cafenea unde-l aude maestrul Colonne, care nu suferă cafenelele, dar care intrase din pricina unei călduri caniculare abătută asupra Parisului. Fenomenul meteorologic l-a urcat pe Thibaud pe scena unde aveau loc renumitele concerte Colonne. Tot un fenomen meteorologic l'a făcut cunoscut în Germania, unde cântând, nu avusese în sală decât doi-trei ascultători. Din pricina unei vijelii cu zăpadă, publicul berlinez venit să asculte pe violonistul Ioachim, într'o sală alăturată, a intrat şi în sala unde cânta violonistul parizian — şi a intrat în număr crescând atât de vertiginos, că scaunele n'au mai fost îndestulătoare. Nici programul muzical. Thibaud a cântat, a fost silit să cânte de două şi de trei ori aceleaşi bucăţi în aplauzele entusiaste ale publicului adus de furtună.

Viaţa meteorologică a violonistului Thibaud e, precum se vede, o încântătoare întâmplare, bună de povestit între prieteni, acasă sau la cafenea, privind pe fereastră cum plouă sau cum ninge. Şi drept încheere vom aminti că Théry a uitat un singur eveniment de natură astronomică, meteorologică şi magnetică, fără de care toate celelalte eclipse, revărsări de ape, vijelii şi ninsori n'ar fi avut nici o putere: scăparea în cer, în Calea Lactee, a acelei steluţe cu destin muzical în ceasul în care s'a născut Thibaud şi ivirea ei, de-atunci, în balconul cerului, ori decâte ori Thibaud duce vioara la piept ca pe o logodnică şi o face să grăiască, să murmure şi să ţipe, ca păsările pierdute de-asupra gheţarilor din Alpi dinainte de vremi, ca pantera foşnind prin lianele ecuatorului, ca privighetoarea beată de sunete din echinoxul de Iunie, ca Margareta în catedrală îngenunchiată, gemând cu orga, în faţa păcatului. — *A.*

Maurus Jokai

Prin vasta şi valoroasa lui operă literară Maurus Jokai ridică romanul maghiar la apogeu. E incontestabil cel mai popular şi cel mai fecund autor al ţării sale, poate chiar cel mai fecund al Europei, întrecând în bogăţia producţiei chiar şi pe Dumas tatăl. Născut în 1825 la Komorn, a studiat dreptul, dar nu a practicat avocatura, ci, dela început literatura şi gazetăria. La 17 ani a fost laureat de Academia ungară pentru drama „Copilul Evreu".

In mişcarea revoluţionară dela 1848 (în vârsta de 23 de ani) a ocupat un loc de avantgardă şi ca luptător şi ca scriitor. Amic cu Petöfi şi conducător al tineretului libertar, a fost exilat în 1848. Atunci s'a căsătorit cu celebra tragediană Roza Laborfalva care i-a fost o nobilă tovarăşă timp de 40 de ani şi care moare în 1886. Treisprezece ani după aceia, aşa dar la 74 de ani, se căsătoreşte a doua oară şi anume cu foarte tânăra actriţă Bela Nagy. O probă a tinereţii şi vioiciunii ce Jokai şi-a putut păstra până în adânca lui bătrâneţe. Drept explicare şi scuză a acestui pas publicase, cu un an înainte încă, romanul: „Un bărbat în vârstă nu e un bărbat bătrân" (1898). A fost deputat şi apoi din 1897 membru al Casei Magnaţilor. A murit în 1904.

Primul său roman a apărut în 1846 şi şi-a cucerit numaidecât simpatia naţiunii sale. Opera lui se reduce la uriaşa cifră de 300 volume, romane şi nuvele. Un mare succes a avut deasemenea şi revista lui humoristică şi satirică săptămânală „Cometa", cu text şi desene făcute de el cu o vervă îndrăcită şi nesecată.

Romanele lui stau sub influenţa lui Hugo şi Jules Verne şi a realiştilor francezi în genere. Toate dovedesc fantezie bogată, originalitate, culoare locală, acţiune pasionantă, humor şi o limbă strălucită. L-am putea asemăna cu Sadoveanu al nostru. Mai puţin preocupat e autorul de verosimilitatea situaţiunilor şi de unitatea caracterelor. Jokai e un adevărat virtuoz şi-şi face adesea plăcerea să atace problemele cele mai imposibile. E un sculptor în linii măreţe, care nu întârzie la amănunte. Efectele sunt puternice; nu se poate nega că te afli în faţa unui talent genial, plin de forţă creatoare şi vioiciune. Cităm numai câteva din romanele lui cunoscute: „Un nabab maghiar", în care descrie magistral decăderea vechii nobilimi ungare, — subiect pe care-l reia în „Zoltan Carpathi". „Diamantele negre"; „Vremile de aur ale Transilvaniei"; „E pur se muove" evocă luptele de titani ale apostolilor progresului literar şi artistic; „Nebunia dragostei"; „Voivodul ţiganilor"; „Femeia cu ochi ca marea", etc. etc. S'a tradus mult din romanele lui în principalele limbi europene; la noi mai de loc. De intensitatea şi farmecul talentului său ne putem da seama din palpitantul mic roman ce ni-l prezintă în româneşte în cel mai recent al ei număr „*Lectura*", sub titlul „Evadarea".

Un câine al nimănui, pripăşit pe lângă o casă de oameni şi atras de nevoia de mângâeri şi de societate pe care o simte şi sufletul unui animal, e eroul povestirii lui Leonid Andriev *Câinele de pripas*, apărută în ultimul număr al excelentei publicaţii de popularizare literară, *Biblioteca „DIMINEAŢA"*. Se desprinde din această povestire o largă expansiune umanitară, lipsită însă de înduioşări sentimentale ieftine.

Acelaş spirit însufleţeşte şi alte două povestiri: *Hoţul* şi *Ingerul*, povestea unui copil nenorocit, înrăit de mizerie dar tocmai din această pricină cu sufletul plin de aspiraţii fantastice.

Toate la un loc, sub titlul *Câinele de pripas* au apărut în No. 127 al *Bibliotecii Dimineaţa*. Minunata lucrare costă numai 8 lei.

Cartea a apărut în editura „Adevĕrul", frumos tipărită şi ilustrată

Copiii au găsit cu cine să petreacă vacanţa ! cu FAMILIA CHIŢ-CHIŢ

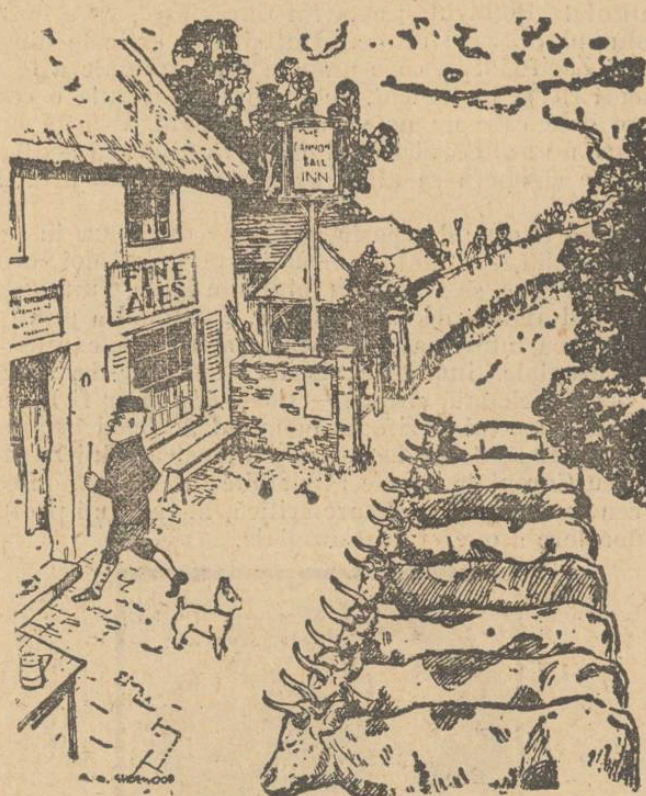
a prietenului lor **ION PAS** despre care s'a scris că:

„...a fost jucată la Bucureşti, la Cernăuţi, la Craiova, şi peste tot miile de spectatori mici au afirmat prin aplauze delirante că piesa aceasta a fost scrisă în adevăr pentru ei... D. Ion Pas a înţeles pe copii şi copiii, la rândul lor, îl înţeleg. („Vremea")

„...d. Ion Pas, scriitor de talent care, prin **Familia Chiţ-Chiţ**, prin **Nicuşor** şi prin altele, s'a impus ca cel mai gustat şi mai bun tovarăş al copiilor". („Rampa")

PREŢUL 50 LEI
Se găseşte de vânzare : : la toate librăriile : :

Veche obişnuinţă



Fostul colonel a devenit fermier.

Excursii


Motociclistul. — Pardon, domnule automobilist. Şanţul ăsta-i ocupat...

Tocmai ce trebue


— Meştere, aş vrea să mă duc acasă. Mă scutură frigurile.
— Foarte bine. Ia pune-te şi-mi cerne nisipul ăsta.

Generozitate mondenă


— Ai un flacon cu eter. Bietul cal a leşinat...

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

5-2-11

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 503

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 27 Iulie 1930

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Ediţiile „de lux"

„De lux", la cărţi, exprimă mult mai puţin de cât gradaţia dela Sâmbătă la Duminică, în materie de costum şi de cele mai multe ori luxul reprezintă numai o modestă diferenţă de câţiva gologani la coala de hârtie. Se intercalează în tirajul normal o sută, două sute de coli dintr'o categorie de material cu cleiul sporit sau cu satinajul redus şi s'a făcut o ediţie de lux.

In editura curentă luxul e reprezintat în special de lustrul, ca în operele de tâmplărie, şi se capătă prin utilizarea hârtiei celei mai inconsistente, ivită o dată cu tibişirul şi îngălbenită o dată cu frunzele de salcâm. Industria foilor de celuloză are primăverile şi toamnele mai dese decât calendarul — şi pentru mărfurile tiparului aplică operaţia mercerizării, din textile, transformarea bumbacului îm mătasa aparentă... E un crîmpei din vechiul vis al strămutărilor în aur, realizat mai concret la Bursă şi în operetă. *De-aş fi Rege* este expresiunea muzicală a proectului unui editor de-a vinde o carte de 2 lei cu 200 de lei.

Cartea cursivă se fabrică în materialul ei fizic, ca o cutie de chibrituri sau ca un carton cu ţigarete, în serii de mii şi de zeci de mii. Pe cât a fost manuscrisul de lent, pe atât devine cartea de rapidă. Imediat intră în joc toate acele mitraliere cu efect instantaneu, care de la linotyp la rotativă şi la maşina de cusut şi broşat au înlocuit pipăitul drăgăstos al bijutierilor de cărţi de pe vremuri şi au făcut cu putinţă naşterea unui volum săptămânal. Ca şi copilul teoretic, de laborator, vizibil la cinematograf, cartea iese cu osatura fragilă, încheiată în zgârciuri şi rezolvată, la o primă foiletare, a tăiatului, în broşuri. Cotorul se desface, coperta fuge ca o pălărie lipită pe creştetul capului cu cocă provizorie. Citită la biurou, din carte rămâne destul de puţin; citită pe canapea nu mai rămâne pentru bibliotecă nimic. Editura, urmărind să scoată repede un volum, a scos un ziar în 250 de pagini.

Ce pui în raft ? Ediţia de lux. Ediţia de lux corespunde la ţigarete cu tabacherea de metal.

La simpla reproducere pe o hârtie mai puţin ieftină a unui tiraj restrâns, editorul care vrea să adaoge o cheltuială contribuie şi la schimbarea fizionomiei textului, obţinând un alt format de cât al ediţiei ordinare, prin dublarea rândurilor sau lungirea lor o dată şi jumătate. In acest caz se iau rândurile ca nişte beţe de chibrituri şi al doilea rând se aşează cap în cap cu cel dintâi.

Pagina devine astfel mai artistică, adică pătrată, pătratul bucurându-se în editură, din pricină că a pornit din streinătate, de o reputaţie nebiruită. Cu cât va fi mai greu de purtat o carte cu sine, ca să fie citită mai des în răgazurile din tren, din tramvai şi din anticamera existenţei, cu atât va fi cartea mai artistică.

Şi dacă ai ajuns aci, mai lipseşte ceva pentru ca volumul să fie cu adevărat de lux: ilustraţia, de preferinţă în culori. Editorul intră aci în suferinţele creaţiei, căutând un desinator *bun* şi, desigur, *ieftin*, de vreme ce el face un sacrificiu. Criteriul nu e chiar cu desăvârşire incomod, editorul orientându-se după revista în culori cea mai cumpărată şi desluşind în ea pe colaboratorul cel mai mult reprezintat. Desinatorul e pus să facă o căciulă. dacă povestirea de ilustrat are drept erou o căciulă şi pe Făt-Frumos, când în povestire vine vorba de el; însă un Făt-Frumos ieftin, adică în două culori, în maximum trei culori, ţinându-se seamă şi de culorile combinate.

Acum, dacă această ediţie de mare lux este, la terminarea ei, sinonimă cu oroarea, chestiunea rămâne de discutat, căci totdeauna lucrul urît are tot atâţia partizani cât şi adversari, din nefericire specialiştii fără gust sunt în toate epocile mai numeroşi decât ceilalţi. Ceeace însă nicio casă de editură n'a admis până azi, este prezenţa unui desinator, a unui expert, în personalul ei, proprietarul firmei rezervându-şi toate competinţele, pentrucă plăteşte. El distribuie ilustraţia, el prezidează la întocmirea copertelor şi comandă tonalitatea generală a cărţilor.

Un boer foarte bogat din Bucureşti, avea odinioară două ziare, pregătindu-se să ajungă bărbat politic şi directorul vieţii intelectuale, la care averea lui îi dădea tot dreptul. Criteriul lui de apreciere a redactorilor era cu totul substanţial, secretarul de redacţie fiind însărcinat să taie din cele două ziare cu foarfeca şi să puie în plicuri deosebite, contribuţia fiecăruia. Boerul lua de pe biurou plicurile, succesiv, le cântărea în mână şi la plicul cel mai umflat — o mişcare în armată sau în magistratură — surâdea mulţumit, zicând :

— Bun băiat !

A fost un timp de penibilă decadenţă a gustului grafic, când s'a pus în circulaţie un hibrid decorativ, care stricând forma literilor latine, cu aporturi slave, a dat naştere unui alfabet convenţional simili-aziatic. El era indiciul luxului şi al maximului estetic şi a trecut de la hârtie la piatră şi monumente, ca o mărturie constantă că însuşirile arhivarului n'au nimic comun cu alte însuşiri. Gustul evoluând spre simplu şi destortochiat, acest alfabet nu mai figurează, ni se pare, nici pe cutiile de chibrituri şi a rămas vestigiul comic numai în literile tipografice ale unei turnătorii care îşi propusese să bată goticul şi latinul. Coperţile aveau ciubuce, paginile gratii şi motive, luate de-a dreptul de pe covoarele săteanului, ca o dovadă că timpul cultural are invenţia mediocră.

Pe nesimţite însă, şi — regretabil — pe căi derivate străine, editura şi luxul se întorc la imaginea cel puţin, a tiparului vechi, din mânăstiri, la timpul când calitatea hârtiei, calitatea liniştei intelectuale şi calitatea tiparului se întocmeau ca să dea, întovărăşite cu o muncă surâzătoare, cărţi tinereşti şi zvelte, ca nişte plante cu floarea gingaşe.

T. ARGHEZI

Plouă nesfârşit

Şi plouă nesfârşit de nu ştiu când,
Imi plouă'n suflet şi îmi plouă'n gând;
Mereu mă scutur ca un câne ud,
Şi plânsul streşinilor îl aud.

Desigur soarele n'am să-l mai văd,
Căci ploaia asta-i ploaie de prăpăd;
Dar unde să m'ascund, să mă îngrop,
Să pot scăpa de-al doilea potop.

Sunt tot mai ud şi streşinile plâng,
Mă scutur iar şi într'un colţ mă strâng
Cu umbrele ce'n noapte huzuresc...

Şi parcă-am început să putrezesc.

D. N. TEODORESCU

Destăinuire

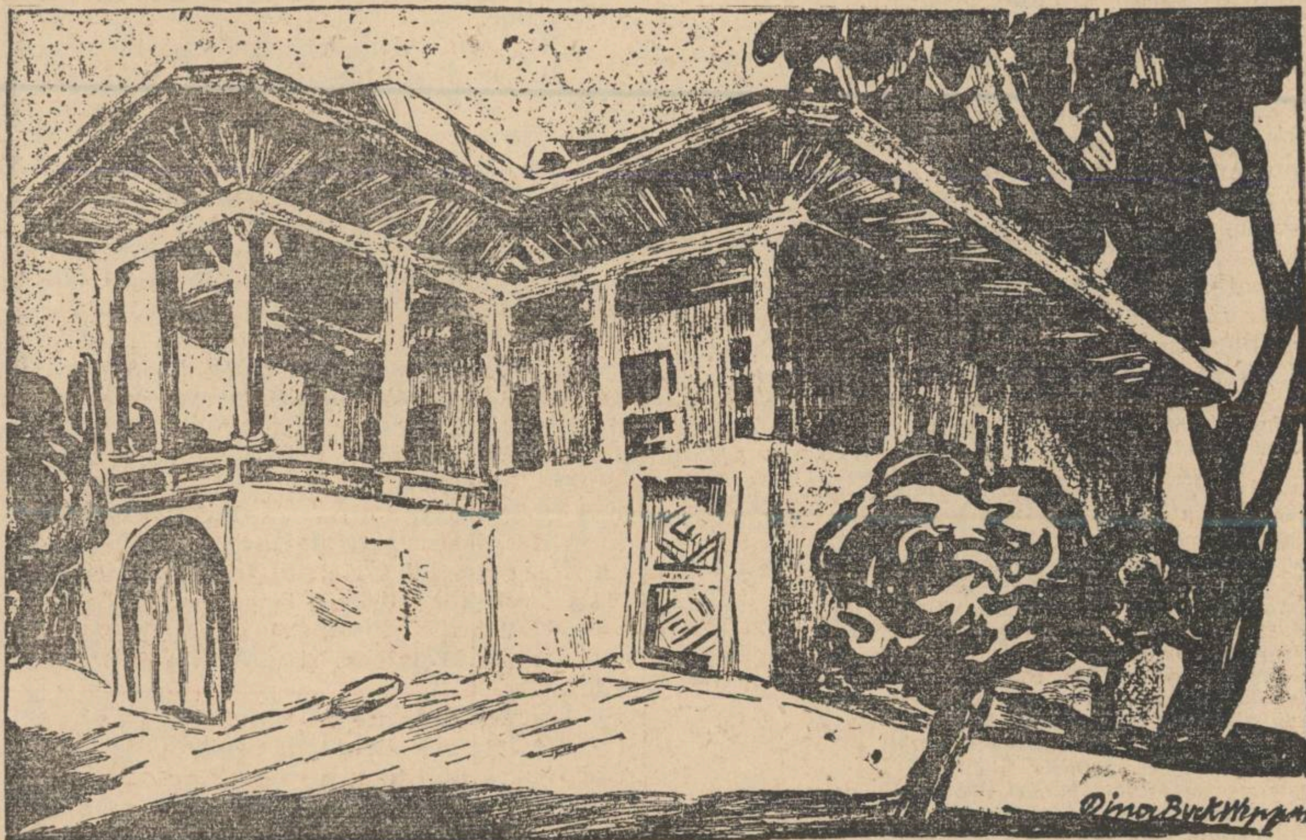
Pe luciul zâmbetului tău a fost de-ajuns
Bătaia unei umbre mici de gând,
Ca să adun din văgăuni, pe rând,
Fărâmi de stele ce prin ierburi s'au ascuns.

Şi de pe stânci am aruncat pe fiecare,
Cuprinsă în cuvânt ca 'ntr'un breloc,
Pe firmamentul tău din loc în loc,
Ca să 'nsenin alei de parcuri solitare.

Nu mă 'ntreba de-mi este trupul rupt de spini...
Dece să sfarămi raza dintr'o stea
In strop de lacrimă ca 'ntr'o mărgea?
Ci doar pe luciul zâmbetului s'o anini.

Să nu te temi de s'ar ivi, de-acum, pe-aproape
Un roiu de iele 'n joc demonic:
Te vor purta uşor ca 'ntr'un hamac —
Fantasme albe plutitoare peste ape.

M. D. IOANID



Din Jurnalul lui Thomas Howe

Sentimentalism...

de AL. A. PHILIPPIDE

Berlin, 1 Septembrie 1923

Sânt peste şase luni de când cunosc pe Martha Behm. In casa mătuşei ei, doamna Kobke, am petrecut seri comode, plăcute, într'o paşnică atmosferă de familie. Ah! paşnica atmosferă de familie! Lampa cu abat-jour verde, o pisică pe un fotoliu, o mătuşă care tricotează, o fată care curăţă portocale... Şi aşa mai departe: descripţia ar urma ca în orice roman domestic, împrumutat de la cabinetul de lectură al unui cartier de mici funcţionari.

Doamna Kobke este o persoană tacticoasă, cu gesturi moi, grasă, cincizeci şi cinci de ani. Nu se ocupă deloc de nepoată-sa, lăsându-i toată libertatea. Când am început lecţiile de engleză cu Martha nu mă gândeam decât la nu mai ştiu ce vagi posibilităţi de a-mi „crea relaţiuni" prin familia asta. Cu timpul, însă, intenţiile mele utilitariste dispărură, lăsând loc unei confortabile obişnuinţe, întreţinută, săptămânal, de vizitele mele, de conversaţia cu Martha, de pisicuţele mătuşei şi de toată atmosfera de mai sus.



Al. A. Philippide

Nu mă gândisem niciodată să am cu Martha vreo aventură. Chiar presupunând că aş fi avut vreodată o astfel de intenţie, asta nu mi-ar fi venit, sânt sigur, decât din teama de a nu părea ridicul neîncercând o aventură de dragoste cu Martha. Ridicul, mai ales faţă de mine. (Asta este, de altfel, o slăbiciune pe care nu mi-o pot suferi). Pe lângă toate, Martha nu-mi înfăţişa nici un prilej de dorinţă. Şi, afară de asta şi de o lipsă totală de aptitudini matrimoniale, legătura mea cu Tonieka mă ocrotea de orice orbiri sexuale. Iar sufletul Marthei — nu cred să mă fi interesat prea mult niciodată.

Odată cu venirea verii am început să fac plimbări cu Martha, după amiezile ,la Wannsee, sau aiurea. Strămutasem ora de engleză în natură. Şi ştiu sigur că ideia nu fusese a mea.

N'am vorbit niciodată Marthei de dragoste. Cuvântul acesta a apărut în conversaţiile noastre la a treia persoană, întotdeauna.

Cum m'aş fi putut îndrăgosti de Martha? Era destul să o privesc. Are nasul cârn, faţa pistruietă, picioarele mai mult groase, talia largă, ochii spălăciţi şi un păr — ca al meu, de culoarea leşiei. Puţin ar lipsi, într'adevăr, şi m'aşi descrie pe mine însumi. Pe lângă păr — dar ochii mei sunt tot aşa de spălăciţi nasul mi-i strâmb, şi am veşnic faţa uscată şi plină de pete albe, care se scămoşează.

E drept că Martha merge frumos. Eu sunt mereu cam aplecat, cu mâinile spânzurând prea lungi. Pe urmă am ticuri — mai ales unul: caut în fiecare clipă să-mi ating nasul cu buza de sus.

Aş fi curios să ştiu din ce au fost făcute până acum conversaţiile cu Martha. Deobicei ne aşezam pe malul lacului, când eram la Wannsee. Era mai ales un loc, cu copaci răsturnaţi pe care ne odihneam. Lacul se vedea printre frunze. De cele mai multe ori mergeam un ceas sau două pe ţărm, monosilabici. La ce se gândea Martha? La ce mă gândeam eu? Câteodată deveneam volubil, o făceam atentă la vre-o idee din acelea care îţi stau întotdeauna la îndemână când nu ai nimic de spus. Alteori, mai des, mă ocupam de vreuna din cunoştinţele noastre comune, nu rareori exagerându-mi ironia sau spiritul de batjocură. Mărturisesc că am urmărit de multe ori scopul de a mă face urât în ochii Marthei. Mă supăra faptul de a o şti mereu fie docilă, fie indiferentă la cele ce spuneam. Sau, chiar, cu un aer de înţelegere gravă, care aproape mă neliniştea. Voia să arate că-mi împărtăşea părerile? N'aveam nevoie.

Deaceea i-am vorbit întotdeauna aşa de puţin de mine. Asta mă face să cred că numai preocupările mele din ultimele zile m'au făcut, alaltăeri şi astăzi, să alunec către oarecare sincerităţi şi să dau conversaţiei mele cu Martha un ton neobişnuit... (Trebue să mărturisesc că acest ton şi aceste sincerităţi au fost o surpriză chiar pentru mine? că eu însumi nu mă aşteptam la cele ce s'au întâmplat? Această surpriză această... revelaţie... mă supără. In fond, de ce?...)

Alaltăieri, la Wannsee. Plimbare lungă pe malul lacului. Cum am spus, nu era cea dintâi pe care o făceam împreună cu Martha. Dar a fost cea dintâi de care-mi aduc aminte amănunţit. Sosisem la Martha cu oarecare amărăciune proaspătă, înghiţită dimineaţa într'o convorbire cu N. Mă mai supăra şi faptul că nu luasem încă o atitudine în purtarea mea faţă de „Carbonofera'. N'aş putea explica ce vreau să spun prin „atitudine", dar am credinţa că voiu începe ceva... Ce? Am spus că nu ştiu încă — dar nu-mi este frică. Cineva ar putea spune că trec printr'o criză sau aşa ceva. Nu. **Văd clar,** şi chiar când ajung cu greu să văd, tot clar văd... Dar nu despre asta voiam să vorbesc...

Plimbarea cu Martha îmi apăru cu atât mai plicticoasă cu cât eram şi nemâncat. Am mers multă vreme fără să scoatem o vorbă.

Eu — brusc: —

— Priveliştea este astăzi absolut fără nici o valoare. Lacul e spălăcit ca un ochiu cu albeaţă. Cald.

— Te plictiseşti?

Am privit-o ca să văd dacă îmi merită răspunsul sincer:

— Da.

— De ce?

— Am spus... Lacul, ziua, căldura...

— Nu-ţi place natura?

— Câteodată... (Simţeam că mă încurc şi eram furios).

— O, mie întotdeauna...

— Serios?

Pauză. Incep din nou cu oarecare vehemenţă.

— Aş vrea să plec în Guatemala — sau Ţara de Foc...

— Când?

Asta cu un ton care mă face s'o privesc. Răspund, calm.

— Când îmi voiu amputa complect jumătatea de om care a mai rămas în mine.

— Cum asta?

— Nu râde. Simplu: Nu sânt — simt că nu sânt om decât pe jumătate (şi de asta îmi place numai **câteodată natura).** Jumătate din mine este altceva. Nici superior nici inferior. O jumătate care este în afară de înţelegerea omenească — şi deci şi de a mea...

— Atunci de unde ştii că există?

— Vin clipe, în viaţă, când simţi că ai încetat să fii om... clipe pe care le-aş numi... cosmice... în care nu-ţi mai place natura...

Aşa e: clipe cosmice... sensibilitatea cosmică... cosmos... cosmos...

Se vede că repetasem nervos şi scrâşnit ultimele vorbe, cu o insistenţă destul de ciudată, pentrucă Martha se opri din mers şi mă privi, mirată:

— Dar ce ai astăzi?

— Nimic deosebit, crede-mă.

— Nu, nu...

Martha continua să mă privească, stăruitoare. Era ceva schimbat în figura mea? De ce mă privea aşa? Subită curiozitate amicală? Nu mă simţeam deloc mişcat de ea. Martha nu mă interesează. Schimbai vorba şi pornirăm, eu numărând pânzele bărcilor pe apă, ea culegând din când în când o floare. Conversaţia se făcu deodată foarte **omenească.** Nu-mi lipsi mult să fiu înfrigurat şi eloquent. La despărţire hotărârăm o altă plimbare pe astăzi, tot la Wannsee. Cred însă că mi-a părut bine când m'am despărţit de Martha... Vorbele mele de adineauri îmi apăreau fără şir, stupide... Poate chiar aşa erau? A! nu! ştiam ce spun!

Astăzi.

Ca de obiceiu ne-am plimbat câtăva vreme fără să vorbim, Martha înveselită de soare, de priveliştea apei, atentă la fiecare floare, agăţându-se de frunze, zburdalnică, — eu, la început, căscând pe ascuns.

— Ce veselă eşti astăzi, Martha...

— Da... (subit serioasă) dumneata nu?

— Ba da...

— O, aşa de puţin convins spui asta! De ce? O nouă plecare în Guatemala?

— Nu râde. Dorinţa era foarte sinceră.

— Ai încă multe de felul ăsta?

— Toate.

— Bănuesc că-ţi vine greu să ţi le administrezi...

— Deloc. Mai mult chiar: pe unele le şi organizez. Şi le realizez, adăogii cu oarecare violenţă.

Martha deveni anticipat atentă la eventuale comunicări sentimentale:

— Pe care?

Eram silit să restabilesc cumpăna dialogului:

— Nu întotdeauna pe cele mai frumoase.

(Continuare în pag. II-a)

Şi, corectând imediat:

— Fără ca prin asta să spun că le-am orânduit într'o scară calitativă. Nevoia asta n'am avut-o niciodată.

Pauză. Ne aşezarăm pe unul din copacii răsturnaţi lângă mal.

— Dealtfel (reîncepui, privind-o în ochi), dorinţele pe cari le realizez nu mă privesc decât pe mine, da, numai pe mine **singur.**

Martha încruntă uşor din sprincene şi îşi întoarse faţa către lac.

— Linie de conduită ? întrebă ea, fără să mă privească.

— Nu. Vocaţie.

— Atârnă de ce înţelegi prin asta...

— Vieţile celor mai mulţi dintre noi sânt romane cu episoduri minunate, cu capitole interesante, dar cărora le lipseşte de foarte multe ori o ideie centrală. Sânt unele romane care o au.

— Şi care pot fi, totuş, prost scrise în amănunt, rosti cu oarecare enervare Martha. Să mergem, vrei?

Se ridică. Pornirăm unul lângă altul pe o cărare lângă apă.

— E poate şi vina celui care le citeşte greşit, răspunsei eu. (Cam târziu!)

Martha dădu parcă uşor din umeri.

— Ştii ceva, Martha, îţi poţi imagina, nu-i aşa, două paralele care aleargă în sens contrar?

Martha mă privi din nou, mirată. N'o luai în seamă.

— Da. Două paralele care aleargă în sens contrar; capetele lor se îndepărtează vertiginos unul de altul. Nu s'au oprit şi acuma, uite, nici nu se mai zăresc.

Martha nu-mi răspundea nimic. Devenise indiferentă? Simula? Aş fi dorit să schimb vorba. Cum?

— A! Şi în fond puţin îmi pasă de vocaţii! isbucnii eu.

— N'a fost ideia mea, vorbi domol Martha.

— Crezi că aş avea nevoie, numaidecât de vocaţie, ca să fiu ceeace vreau să fiu?

Martha mă privi, aproape speriată. Mă domolii şi încercai să par că am spus totul în treacăt, ca ceva fără prea multă însemnătate.

— Nu, spuse Martha, cu acelaş glas domol, nu cred asta.

— O, ştiu bine că n'ai luat-o în serios, rostii fără să vreau.

Martha nu-mi mai răspunse şi porni înainte. O urmai. Simţeam necaz şi oarecare ruşine. Ce conversaţie fără sens! Iar cele două paralele şi planurile lor deosebite... Şi...

— Nu înţeleg de ce te-ai supărat aşa deodată, spuse Martha şi se opri, căutând să agaţe cu umbrela o floare în râpa malului.

Aş fi putut-o ruga să-mi ierte necazul. Aş fi fost poate dator s'o fac? Răspunsei cu acelaş ton distrat pe care îl încercasem cu o clipă înainte:

— Ce idee! De ce să mă supăr? Chiar dacă aş avea pentru ce să mă supăr, n'aş putea.

(Minciună inutilă şi destul de prost plasată).

— A! spuse Martha.

Prinsese floarea şi se pleca acum s'o apuce. Părea foarte ocupată cu asta. Fusese un A! de mirare, de plăcere, sau simplu A! fără sens, aşa cum scoţi limba pela colţul gurii când scrii o pagină anevoioasă (pagina fiind floarea nu eu)?

Floarea era ruptă. Pornirăm iar. Plimbarea asta cu etape dialogate mă ostenea. Martha cercetă — cu atenţie artificială — floarea. Bănuisem că era turburată. Trebuia să fie.

Ton afectiv:

— Martha, dumneata care ai mereu gânduri bune le ai fără îndoială şi despre mine.

Zâmbi candid.

— Ah! ce întrebare!

— Vreau să spun că, desigur, crezi numai lucruri bune.

— Ţi-ar face plăcere dacă ar fi dimpotrivă?

— Deloc. Pun numai cazul când te-ai înşela.

— Imi place să descopăr întâi lucrurile bune.

— Nu prea văd cum. Cât despre mine — îmi place mai mult, grozav îmi place să le văd **intâi** pe celelalte. Oriunde.

Tăcere. Apoi Martha:

— Oriunde?

Intrebarea era limpede.

— Da. Şi în dumneata.

Acuma mă oprisem eu, să rup o creangă. Mă întorsei şi o privii. Se înroşise. Eram calm. Scosei un briceag şi începui să curăţ creanga de frunze.

— Mi se pare că... Nu ştiu dacă... începu ea şi se opri.

Dădui din cap, preocupat numai să-mi accentuez mai bine afirmaţia:

— Da, da.

— Nu, asta nu mi-aş fi putut-o închipui niciodată, izbucni Martha şi o luă repede pe cărare.

Se întoarse, o clipă:

— Să-ţi fie ruşine. Te rog!

Credea că am să-i răspund. Nu mă gândeam deloc. Plecă. N'o urmai. M'am întors singur acasă.

AL. A. PHILIPPIDE

CEL MAI FRUMOS DAR

ALBUMUL concursului de frumuseţe

De vânzare la toate librăriile şi depozitele de ziare

Preţul 80 lei

Se expediază şi ramburs.

Tipărit în culori pe hârtie velină, cuprinde fotografiile **tuturor** frumuseţilor care au participat la marele concurs organizat de **„REALITATEA ILUSTRATĂ"** instantanee de la festivităţile din Galveston, Bucureşti şi Sinaia. Sute de clişee fotografice, extrem de interesante descrieri a serbărilor şi convorbiri cu toate alesele. Este cea mai frumoasă podoabă în orice casă

CASANOVA

STEFAN ZWEIG

„El (Casanova) îmi spuse că e un om liber, cetăţean al lumii."
(Scrisoarea lui Muralt către Albrecht von Haller, din 21 Iunie 1760).

Casanova se înfăţişează ca un caz deosebit, ca o „reuşită" unică în literatura universală, chiar dacă aceasta nu s'ar datora decât faptului că acest coţcar vestit a intrat în Pantheonul spiritului creator în chip tot atât de nejustificat ca şi Ponţiu Pilat în **Crez.** Intr'adevăr, nobleţea sa poetică nu e mai puţin deşartă decât titlul de cavaler de Seingalt, cu neruşinare extras pe de-a'ntregul din alfabet: cele câteva versuri ale sale, improvizate în pripă în cinstea unei femei oarecare, între pat şi masa de joc, miros a mosc şi a clei academic. Ca să citeşti până la sfârşit „Isocameronul", acest monstruos roman utopic, ţi-ar trebui răbdarea unui miel îmbrăcat în piele de măgar; iar când bietul nostru Giacomo începe să filosofeze e prudent să-ţi încleştezi fălcile ca să nu caşti.

Da, Casanova aparţine tot atât de puţin nobleţei poetice, pe cât de străin este de Almanachul de Gotha; e deopotrivă un parazit şi un intrus fără drepturi şi fără titlu. Dar, cu aceiaşi cutezanţă cu care acest fiu de comedian nenorocit, e, pe rând, preot caterisit, dezertor din armată, măsluitor de cărţi şi „pungaş faimos" (aşa cum îl stigmatizează poliţia din Paris în semnalmentele pe care i le dă) el izbuteşte să intre în relaţii cu împăraţi şi regi, şi, în cele din urmă, să moară în braţele prinţului de Ligne. Umbra lui rătăcitoare s'a furişat printre nemuritori, deşi în aparenţă nu e decât o minte obişnuită **unus ex multis,** un fir de cenuşă în vârtejul vremii.



Stefan Zweig

Totuşi, lucru ciudat, nu el, ci toţi compatrioţii săi celebri şi sublimi poeţi ai Arcadiei, „divinul" Metastasio, nobilul Parini şi **tutti quanti** au ajuns hârţoage de bibliotecă şi hrană pentru filologi, pe când numele lui — învăluit într'un respectuos surâs — trăeşte şi astăzi pe toate buzele. Şi, după orice probabilitate pământească, iliada lui erotică va mai dura încă şi va continua să găsească cetitori înflăcăraţi, atunci când de multă vreme „Gérusalemme liberata" şi „Pastor fido", venerabile antichităţi istorice pe care nimeni nu le mai citeşte, se vor nărui în pulbere prin biblioteci. Cu o lovitură îndrăzneaţă, acest şiret jucător a biruit pe toţi poeţii Italiei, dela Dante la Boccacio.

Şi, lucru încă şi mai ciudat, pentru un câştig atât de enorm, Casanova nu riscă nimic; a şterpelit pur şi simplu nemuririi preţul care, obişnuit, i se cuvine ei. Niciodată acest jucător nu bănueşte imensa responsabilitate a adevăratului artist, strădania aceia istovitoare, necunoscută de nimeni, întreprinsă — zile întregi, departe de oameni şi de lumea sensualităţilor ispititoare — în minele adânci ale muncii.

Casanova nu cunoaşte nimic din bucuria şovăitoare a oricărei concepţii, nici din dorinţa realizării, atât de tragică, şi care seamănă cu o sete eternă; el nu cunoaşte nimic din cerinţele puternice şi mereu nesatisfăcute, prin care formele năzuesc spre o plasticitate efectivă, iar ideile spre o puritate aeriană absolută. El nu cunoaşte nopţile de veghe, nici zilele pe care scriitorul le petrece într'o muncă mocnită de rob, şlefuind cuvintele, până când, în sfârşit, sensul ţâşneşte curat ca un curcubeu prin lentila limbii; el nu cunoaşte munca ostenitoare a poetului, multiplă şi totuşi nevăzută, nerăsplătită, şi care adesea nu e înţeleasă decât după multe generaţii, nimic din eroica lui renunţare la căldura şi belşugul vieţii.

Casanova (Dumnezeu ştie cum!) şi-a făcut întotdeauna o viaţă uşoară, n'a jertfit nici o fărâmă de bucurie, nici un fir de plăcere, nici un ceas de somn, nici o clipă de mulţumire severei zeiţe numită Nemurire; toată viaţa n'a făcut nici cea mai mică sforţare ca să dobândească gloria şi totuşi, fericit muritor, ea îi cade în braţe pe neaşteptate. Atâta timp cât simte că mai are un ban în pungă şi o picătură de ulei în lampa dragostei, atâta timp cât realitatea mai oferă cu mărinimie câteva zaruri, drept jucărie, acestui om de lume, el nu se gândeşte deloc să intre în relaţii cu acea fantomă cu ochi severi care e arta, nici să-şi mânjească degetele cu cerneală. Deabia când toţi l-au alungat, când femeile îşi bat joc de dânsul, când rămâne singur, silit să cerşească, neputincios, nemaifiind decât umbra celui de odinioară, deabia atunci se refugiază — moşneag gârbovit şi morocănos — în muncă, pentru a căuta un surogat al vieţii lui de altădată; şi numai din lipsă de distracţii, din plictiseală, hărţuit de dezamăgiri, ca un câine ştirb şi răpănos, mârâind, îşi povesteşte lui însuşi propria-i viaţă.

Işi povesteşte viaţa, aceasta e toată opera lui literară, dar, într'adevăr, ce viaţă! Cinci romane, douăzeci de comedii, o mulţime de nuvele şi de episoduri, un maldăr de anecdote şi de situaţii dintre cele mai delicioase, prăvălite ca nişte struguri prea copţi, în teascul unei singure existenţe; e vorba de o viaţă ce are chiar prin ea însăşi plinătatea şi înfăţişarea unei opere de artă desăvârşite, fără sprijinul orânduitor al artistului şi al creatorului. Şi astfel iese la iveală, în chipul cel mai convingător, secretul tulburător în aparenţă al gloriei lui, pentrucă ceiace reprezintă geniul lui Casanova nu e felul în care-şi scrie si povesteşte viaţa, ci felul cum a trăit-o. Viaţa însăşi este atelierul, materia primă şi forma acestui artist monden, şi el s'a consacrat exclusiv acestei opere de artă, plăsmuită din realitate şi originalitate, cu toată pasiunea creatoare pe care scriitorii o întrebuinţează de obiceiu în versuri şi în proză, bine hotărît să dea cea mai înaltă expresie dramatică fiecărei clipe, fiecărei posibilităţi încă nesigure de realizare. Ceiace altul este obligat să inventeze, el a cunoscut din experienţă; ceiace altul a elaborat cu spiritul, el a făptuit cu trupul lui cald şi voluptuos; iată de ce aici condeiul şi imaginaţia nu au nevoe să mai împodobească realitatea: e de ajuns ca ele să însemne un popas într'o viaţă a cărei formă e prin ea însăşi esenţial dramatică. Nici-un scriitor din vremea lui (şi numai unul singur dela el încoace, Balzac), n'a inventat atâtea întâmplări şi atâtea situaţii câte a trăit Casanova. Nu există viaţă reală care să se desfăşure în întorsături atât de îndrăzneţe dealungul unui veac întreg.

Să încercăm să-i comparăm biografia, în ce priveşte faptele trăite (nu în ce priveşte substanţa spirituală sau adâncimea cunoaşterii), cu biografiile lui Goethe, Jean-Jacques Rousseau şi ale altor contemporani. Cât de rectilinii, cât de sărace în întâmplări, cât de înguste în spaţiu, cât de provinciale în sfera lor socială ne par existenţele tuturor acestora, toate năzuind către un scop şi stăpânite de o voinţă creatoare, alături de cariera impetuoasă şi elementară ca un fluviu a acestui aventurier care schimbă ţările, oraşele şi condiţiile de viaţă, profesiunile, mediul şi femeile, cum ar schimba o cămaşă, găsindu-se pretutindeni aclimatizat imediat şi întâmpinat mereu de surprize nouă! Toţi aceştia nu sânt decât nişte diletanţi ai plăcerii, aşa cum el e un diletant al literaturii. Intr'adevăr, aceasta e eterna tragedie a intelectualului: făcut ca să cunoască toată amploarea şi voluptatea vieţii, şi dorind această voluptate, el rămâne, totuş, legat de menirea lui, sclav al muncii lui, supus unor îndatoriri pe care şi le-a impus singur, captiv al ordinei şi al pământului.

Orice artist adevărat îşi trăeşte cea mai mare parte din existenţă în singurătate şi în lupta dintre el şi creaţie; şi îi este îngăduit să guste multiplicitatea dorită a vieţii nu deadreptul ci numai în oglinda creaţiei. Numai acela care trăeşte ca să trăiască, acela care nu e un creator, care se mărgineşte să se bucure de viaţă, poate să fie liber şi risipitor. Cel care îşi propune scopuri de urmărit, trece alături de ce e mai frumos şi mai plăcut: un artist nu descrie de cele mai multe ori decât ceiace n'a avut sau n'a putut să trăiască.

Cât despre cei care se bucură nestingheriţi de viaţă, cei care sânt contrariul artistului, acelora le lipseşte aproape întotdeauna puterea de a elabora întâmplările felurite ale vieţii.

Ei se pierd în clipă şi astfel clipele lor sânt pierdute pentru toţi ceilalţi, în timp ce artistul ştie să eternizeze cel mai mic lucru. Prin asta scopurile se exclud în loc să se complecteze armonios: unora le lipseşte vinul, altora cupa. Paradox de nedeslegat: oamenii de acţiune şi de plăcere ar avea de povestit mai multe lucruri trăite decât toţi poeţii, însă sânt incapabili s'o facă. Dimpotrivă, creatorii sânt siliţi să inventeze fiindcă foarte rar au experienţa trăită necesară subiectului unei povestiri. Poeţii au foarte rar o biografie interesantă, după cum acei care au o biografie într'adevăr interesantă, foarte rar ştiu să şi-o povestească.

Iată deci cum are loc „reuşita" măreaţă şi aproape unică pe care o reprezintă Casanova: în sfârşit, un om de plăceri şi de pasiune, tipic devorator al fiecărei clipe şi, mai mult decât atâta, dăruit de soartă cu aventuri fantastice, îşi povesteşte viaţa lui extraordinară, cu ajutorul unei memorii demonice şi al unui caracter din care lipseşte orice scrupul; şi o povesteşte fără preocupări morale, fără spălăceală poetică, fără podoabă filosofică, în chip obiectiv, aşa cum a fost pătimaşă, primejdioasă, cu perioade de golănie, excesivă, amuzantă, vulgară, îndrăzneaţă, obraznică, vicleană, dar mereu plină de resort şi de neprevăzut; şi o povesteşte nu din ambiţie literară, sau lăudăroşenie dogmatică, din pocăinţă sau dintr'o furioasă nevoie de spovedanie care ar semăna cu un exibiţionism, ci cu seninătate şi fără grije, aşa cum un veteran, la o masă de cârciumă, cu pipa'n gură, îşi delectează ascultătorii lipsiţi de prejudecăţi cu câteva aventuri sărate şi chiar pipărate.

Aici, cel care vorbeşte nu mai este un fantezist şi un născocitor laborios, ci maestrul tuturor poeţilor, viaţa însăşi, cu bogăţia ei de inspiraţie fără egal, şi cu fantasticul ei avânt; cât despre Casanova, el n'are de satisfăcut decât cea mai modestă dintre condiţiile cerute unui artist: să facă vrednic de crezut ceiace deabia se poate crede. La aceasta arta şi puterea lui sunt suficiente, cu toată franceza barocă în care scrie [1]).

Cu toate acestea, bătrânul acesta morocănos şi chinuit de podagră nici în vis nu s'a gândit vreodată că într'o bună zi filologii şi istoricii cu barbă căruntă au să-i cerceteze şi au să-i descopere amintirile, care alcătuesc cel mai preţios palimpsest al secolului al XVIII-lea. Giacomo Casanova, oricâtă plăcere ar fi avut să se privească în oglindă, ar fi crezut că e o glumă proastă a blestematului său duşman, domnul Intendent Feltkirchner, dacă i s'ar fi spus că, o sută douăzeci şi cinci de ani după moartea lui, tocmai în Paris, oraşul lui scump în care îi era interzis să locuiască, are să se fondeze o „Societate Casanoviană" care are de scop să verifice orice capăt de hârtie ieşită din mâna lui şi fiecare dată, şi să regăsească urma numeroaselor femeilor atât de plăcut compromise de dânsul.

Să considerăm deci ca o fericire că acest vanitos n'a avut presimţirea gloriei lui şi că, prin urmare, nu s'a îngrijit nici de etică, nici de pathos, nici de psihologie, pentrucă numai acel care n'are nici un plan atinge această sinceritate absolută, care, prin asta, capătă caracterul lucrurilor elementare. Cu gesturi leneşe, ca întotdeauna, bătrânul jucător, la Dux, s'a apropiat de masa de lucru, — ultima masă de joc din viaţa lui, — şi, ca o lovitură supremă, şi-a aruncat memoriile în faţa destinului: pe urmă s'a ridicat, chemat în altă lume, prea devreme pentru a putea să vadă efectul produs. Şi, o, minune! tocmai această lovitură supremă a răsunat până în nemurire: şi iată-l instalat acum în nemurire, fără primejdie să fie alungat, el, fostul bibliotecar din Dux, alături de Voltaire, adversarul lui, şi alături de alţi mari poeţi. Şi va avea să citească încă multe cărţi despre el, pentru că un secol după moartea lui tot nu i-am putut descurca viaţa: acest material inepuizabil inspiră mereu poeţilor noştri ispita de a-l descrie din nou. Da, a câştigat partida acest bătrân „comediante in fortuna", acest nemaipomenit actor al propriului său noroc. Impotriva acestui lucru orice pathos şi orice protestare sânt zădarnice. Veneratul nostru prieten Casanova poate fi dispreţuit pentru lipsa lui de morală şi pentru lipsa lui de seninătate în această materie; poate fi contrazis ca istoric şi tăgăduit ca artist. Un singur lucru nu se poate: să-l faci să moară din nou, pentrucă, în ciuda tuturor poeţilor şi gânditorilor, universul n'a mai născocit dela el încoace nici-un roman mai pasionant decât viaţa lui, şi nici-o figură mai fantastică şi mai vie decât a lui.

Trad. de P. ALEXIAN

1) Nu-mi plac notele şi încă şi mai puţin polemica. Dar sunt obligat să observ aci că, astăzi chiar, baza decizivă, textul original al Memoriilor lui Casanova, lipseşte pentru a putea aprecia în chip definitiv valoarea artistică a prozei lui. Ceiace cunoaştem, nu-i din nefericire decât o versiune arbitrară şi fără nici-o garanţie pe care proprietarii manuscrisului original, casa de editură F. A. Brockhaus, a pus pe un profesor de franceză s'o confecţioneze, acum o sută de ani.

Nimic n'ar fi mai natural decât să se permită însfârşit, cel puţin ştiinţei, cunoaşterea adevăratului text al lui Casanova. Eruditii din toate ţările, membri ai diverselor academii au cerut stăruitor această autorizaţie. Dar zeii înşişi ar lupta zadarnic împotriva lui Brockhaus: manuscrisul, prin capriciul şi încăpăţânarea proprietarilor, a rămas invizibil; aşa că asistăm la acest caz unic în care una din operele cele mai interesante ale literaturii universale nu poate fi citită şi apreciată decât sub forma unei grosolane transpuneri, din pricina arbitrarului unuia singur. Casa Brockhaus nici măcar n'a dat până acum publicului motive plauzibile, care să explice încăpăţânarea aceasta duşmănoasă artei. S. Z.

„Aş vrea să ştiu"

V. OBLER-Craiova.

a) Există animale, care trăesc mai mult decât omul ?

Da. Broasca ţestoasă poate atinge o vârstă de150-200 de ani. Deasemenea crapul şi rechinul trăesc peste o sută de ani.

Dintre păsări, papagalul, corbul şi vulturul au viaţa cea mai lungă, ajungând uneori să depăşească 100 de ani.

Celelalte animale au în general o viaţă mai scurtă decât a omului.

Astfel câinele trăeşte între 10 şi 20 de ani, viaţa cea mai lungă la pisică e de 40, la găină 30 şi la gâscă 57 de ani.

Viaţa cea mai scurtă o au insectele: Astfel efemera femelă trăeşte numai o singură zi, iar efemera masculă numai 1—3 ore.

b) Există unde sufleteşti asemănătoare cu cele electrice ?

Chestiunea nu este încă elucidată, deşi e foarte discutată în unele cercuri. Desbătută mai întâi de către unii spiritişti, care susţineau existenţa unor „emanaţiuni" sau „efluvii" degajate din corpurile mediumurilor, problema a fost reluată şi analizată pe o bază mai ştiinţifică în timpul din urmă, sub impulsul progreselor radiotechnicei şi a concepţiei ondulatorii, care dominează fizica modernă.

Astfel, într'o lucrare recentă, intitulată „Origina vieţii", fiziologul francez Lakhovsky expune o ipoteză foarte îndrăzneaţă. El presupune că fiecare celulă, alcătuind organismul viu ar fi sediul unui curent de înaltă frecvenţă, şi că radiaţiile ei reprezintă substratul tuturor fenomenelor, care formează în totalitatea lor viaţa. Aplicând această ipoteză la tratamentul cancerului, Lakhovsky a obţinut rezultate uimitoare.

Presupunând, pe baza ipotezei savantului francez, că aceste radiaţii produse de celulele creerului se pot propaga în spaţiu, întocmai ca undele electromagnetice şi pot fi primite în anumite condiţii de o altă persoană, am avea o explicaţie interesantă a unor fenomene psihice încă nelimpezite ca: telepatia, sugestiunea, hipnotismul, afinităţile sufleteşti, simpatia şi antipatia.

N. ILIESCU- P. Neamţ.

Care e teoria visurilor a lui Freud?

Autorul doctrinei Psichanalizei, dr. Sigmund Freud, a dat, între alte elemente, care proectează lumini noui şi interesante într'o mulţime de domenii obscure ale vieţii sufleteşti şi o foarte originală teorie a visurilor.

Chestiunea visurilor, care a pasionat întotdeauna atât pe specialiştii bio-psichologi cât şi marele public, impresionat de unele apropieri curioase şi adesea revelatoare între lumea visurilor şi viaţa reală, a căpătat prin Freud un schelet de sistematizare ştiinţifică.

Intocmai ca şi psichologii de dinaintea lui, medicul vienez consideră visul ca o manifestare a unor fenomene din domeniul subconştientului.

Cum însă la Freud, acest domeniu este incomparabil mai vast şi mai important decât câmpul conştientului, visul capătă astfel o semnificaţie de primul ordin, revelatoare pentru psichologia profundă a subiectului. Dorinţele unei persoane, nerealizabile în viaţa reală şi refulate în obscuritatea subconştientului, reapar la suprafaţă în vis, sub forma unor construcţii în aparenţă capricioase şi absurde. De fapt, însă visul este o realizare a dorinţei refulate, însă nu directă. Obsesiile apar deghizate, elementele sunt substituite, suferind astfel un **transfert.** Sarcina psichanalizei este tocmai de a interpreta şi de a traduce aceste visuri, desluşind, sub vălul formelor travestite, adevăratele impulsuri şi mobile esenţiale ale subiectului.

Această operaţie de tălmăcire a visurilor, una dintre cele mai delicate ale psichanalizei şi necesitând o deosebită abilitate, o exemplifică Freud pe larg în lucrarea sa **„Traumdeutung"** (Tălmăcirea viselor) unde descrie o bogată colecţie de cazuri de asemenea vise revelatoare, traduse în limbajul psichanalitic.

Strămoşul nostru aurignacianul [1]

In volumul întâi al operei mele *„La vie des mammifères"* am oprit la omul de Neanderthal — rasa penultimul glaciar.



Fig. 1

Fig. — Ornamentaţii aurignaciene (după Sollas).

Volumul al doilea va începe cu omul de Aurignac, rasa ultimului interglaciar. Dau aici *generalităţile* schemei acestui capitol[2]); iar partea anatomică, sper s'o public în curând într'o cărticică franceză.

* * *

Penultimul glaciar a distrus humusul în regiunea acoperită de gheţuri, scoţând la iveală solul primitiv, bogat în ruri, solubile şi insolubile, şi mai ales în fier; iar după retragerea glaciarului, loessul din morene, su-



Fig. 2

Fig. — Dante Alighieri (tip de mediteranian).

flat de vânt, a acoperit alte întinderi, spre sud şi sud-est, până când stepa astfel formată a ajuns să se întâlnească, aproape, cu stepa stâncoasă din sudul Europei. Clima devenise caldă şi secetoasă, din pricini pe cari nu le pot arăta aici. Pe *terra rossa* care acoperea Europa, creşteau, ici, graminee, colo, cepe şi tubercule. Pe

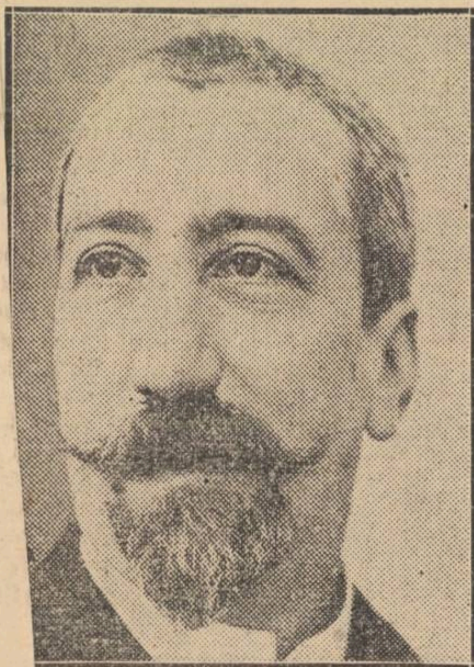


Fig. 3

Fig. 3. Anatole France (tip de mediteranian. Probabil evreu spaniol.

acestea dintrmă omul le desgropă cu hârleţul lui de piatră (prism triunghiulară, c'un ascuţiş rotund la vîrf, căruia specialiştii nu-i înţeleg rostul; şi hârleţul de fier are o creă la spate, ca să-l poţi scoate din brazdă); şi tot cu aceă unealtă îşi săpă bordee în pământ. Pe deo-





Fig. 4 *Fig. 5*

Fig. 4. Baruch Spinoza (tip de mediteranian. Evreii spanioli sînt mediteranieni din sudul Palestinei, veniţi în Europa prin nordul Africei şi prin Spania).

Fig. 5. Un corsican, dat de Hoernes ca tip de mediteranian.

parte, cu belşugul de minerale solubile cari hrănesc bine sistemul nervos; pe de altă parte, cu excesul de minerale insolubile, care se traduce printr'un exces de materii de excreţie, picante, iritante şi activând secreţiile — stau în legătură însuşirile afrodiziace ale cepelor şi tuberculilor şi, în genere, ale plantelor de climă caldă. Cynocefalul, tipicul mâncător de cepe şi tubercule, este cel mai sensual din toate mamiferele: masculul are o duzină de femele şi îndeplineşte actul sexual mai la fiecare sfert de oră; şi când nu-l îndeplineşte, îl simulează măcar; iar în captivitate nu poate fi ţinut mult timp, din pricină că se masturbează până'şi dă ultima suflare.

Omul de Aurignac era sensual (statuetele!), mistic (mormintele!) şi iubea podoabele (purta salbe de melci rari şi se văpsea cu *ocre)*. Adora principiul fecundităţii şi se închina pământului roditor şi hrănitor. Mitul Proserpinei simbolizează somnul sub pământ, al cepelor şi tuberculilor, în anotimpul secetos. In anotimpul ploios, rhyzomul răsărea din pământ, belşugul de hrană era mare şi excesul de sensualitate împingea pe om la orgii, cum erau cele ale misterelor dionysiace. Steatopygia omului de Aurignac, ca şi aceia a boschimanilor şi a hotentoţilor de azi, însemna, pe deoparte, o rezervă de hrană — ca la cămilă, la boul zebu, la oaia steatopygă,



Fig. 6

Fig. 6. — Tipuri de beduini.

etc., — iar pe de altă parte, era, şi este, rezultatul şederii pe pământul tare, ori chiar pe stâncă. (Solul era desgolit de humus). Cynocefalul, care şade pe stânci, are şi el calozităţi ischiale. Omul de Aurignac a născocit ornamentul geometric (sânt de atunci vre-o 25 de mii de ani) şi în deosebi dubla spirală, la care poporul român ţine şi azi cu atâta încăpăţânare (spirala va fi luat-o dela melcul turtit ori dela cornul berbecului).



Fig. 7

Fig. 7. — Cynocefal. Compară privirea lui cu a corsicanului.

Că *homo mediterraneus,* creatorul limbilor semitice, se coboară din omul de Aurignac, sare în ochi. Aurignacianul s'a păstrat, cum era şi firesc, în stepa caldă — pe loess şi pe pământ roşu — adică în sudul, vestul şi sudvestul Asiei, în Africa şi'n sudul Europei — pretutindeni unde, pe dealuri stâncoase, trăeşte cynocefalul, mâncător de cepe şi tubercule. (In Europa a rămas doar macacul, pe stâncile din Gibraltar). De aici rolul pe care-l joacă ceapa, usturoiul şi ardeiul în hrana popoarelor acelor regiuni. Tot acolo se păstrează cu sfinţenie ornamentaţia geometrică, spre deosebire de ornamentaţia figurală, zooformă şi florală din nordul Europei (în Scandinavia, există nenumărate bisericuţe de lemn, construite de ţărani şi împodobite de ei cu sculpturi: scene din epopeele nordice); iar din neolitic, s'au găsit statuete steatopyge (azi încă, orientalii şi nordafricanii îngraşă femeile înainte de a le mărita) şi vase cu ornamente geometrice şi pictate — până la Kiew, fiindcă până acolo se întinde loessul glaciar (nu fiindcă le-au creat nordicii, cum crede d. Tzigara). Ochii mari, apropiaţi, ovali şi codaţi, ai meridionalilor şi orientalilor,





Fig. 8 *Fig. 9*

Fig. 8. — Cynocefal.
Fig. 9. — Cynocefal.

se regăsesc aidoma la cynocefal, care scurmă vecinic după cepe, iar cu coada ochiului se uită în lături, să vadă şi ce se petrece în jurul său. (Vânătorul mongol, care se uită mereu în depărtare şi e orbit de lumina stepei, are ochi mici şi depărtaţi unul de altul).

* * *

Arta ţăranului român (muzica, poezia, cusăturile, crestăturile, covoarele, îmbrăcămintea, ceramica, basmele) ţine de Europa meridională şi de Orient: Persia, Arabia, Egipt, Spania, etc. Subiectul *Mioriţei* este o variantă din mitul Proserpinei. Zamolxe se'nrudeşte cu Zoroastru. „Maica Domnului" ascunde zeiţa pământului roditor şi hrănitor. Ornamente geometrice pictate şi figurine steatopyge s'au găsit şi la noi, în neolitic. Şi aceste figurine femenine ţin mâinile pe sânuri, întocmai ca zeiţa babylonică Iştar şi ca anume statuete aurignaciene. Poemele pornografice ţărăneşti (şi le poate cineva închipui în centrul ori în nordul Europei?!...) trebue să fi avut cândva un rost religios. Ceapa, usturoiul şi mămăliga (odinioară, sudicul meiu!), formează temelia hranei românului. Măştile cu cari se priveghează morţii, amintesc figurile omeneşti cu cap de animal, din gravurile aurignaciene.





Fig. 10 *Fig. 11*

Fig. 10. — Femee laponă. Faţa scurtă (hrană concentrată) şi lată (hrană dură: carne tare, oase, etc.), în opoziţie cu faţa lungă şi îngustă a mediteranianului erbivor. Compară un tigru c'un cal.

Fig. 11. — Savoaiard. Tip de *homo alpinus,* pe care eu îl numesc, ca şi pe mongol, *homo felis* — omul felin, carnivor şi carnasier.

In *Getica* sa, Pârvan, polemizând cu arheologi străini, şi-a dat mare osteneală să probeze că Dacii erau alt neam decât Tracii din sudul Dunării; că nu erau atât de sensuali şi afemeiaţi ca aceştia; că nu se închinau la divinităţi sub-pământene, pre-indo-europene, ci la divinităţi cereşti, ca Arienii. Dar tot el îşi distruge întreaga argumentare, arătând în altă parte, că *massa poporului* s'a închinat întotdeauna la zeiţa pământului... Clasa stăpânitoare avea, evident, altă cultură şi fusese cândva, dacă nu era încă, de altă origine...

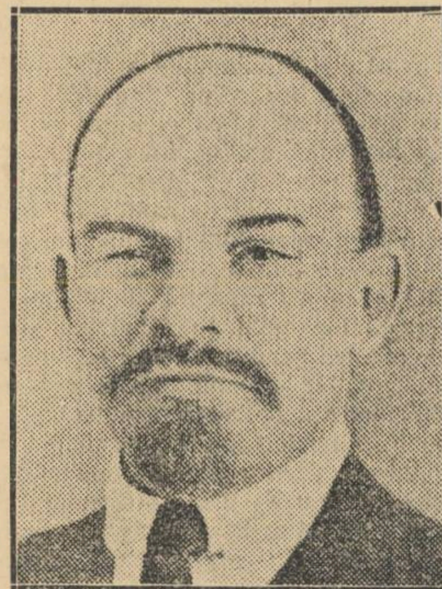


Fig. 12

Fig. 12. — Lenin. Tip de *Homo felis* (observă expresia de şiretenie şi cruzime).

După Spengler, cultura bizantină este una din formele culturii „magice" (arabe). Ea a crescut pe solul Traciei şi exprimă sufletul mistic al acesteia...

Se afirmă de obiceiu că poporul român a suferit influenţa Orientului. Ce erezie!... In *Europa* au apărut toate rasele omeneşti (vezi *La vie des mammifères et des hommes fossiles);* în *Europa,* pe loess, a apărut omul de Aurignac; şi noi, în România, pe loessul glaciar ne aflăm doară... Limbile semitice *în Europa* s'au născut şi din Europa s'au întins, împreună cu rasa, în alte continente. Ornamentul geometric a ajuns până în Mexic... E simptomatic, că pe grecii din vechime îi speria misticismul tracic; clasa stăpânitoare, în Italia şi'n Grecia, utiliza ornamentul zooform şi floral...

* * *

Citii într'un ziar dela noi, că un recenzent din Anglia al cărţii d-lui Beza ar fi afirmat că *„nimeni" nu va putea explica „vreodată", cum au ajuns în Scoţia atâtea motive din basmele, legendele şi credinţele ţăranului român.*



Fig. 13

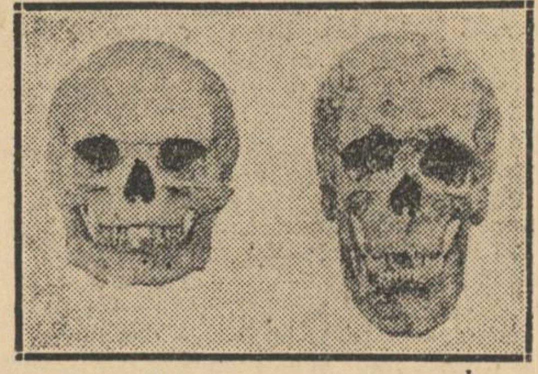
Fig. 13. — Poeta Marie Ebner-Eschenbach, tip de *Homo alpinus* blond, din răsăritul Europei.

Trebue să ne ferim de cuvinte atât de grele ca „nimeni" şi „niciodată".

In neolitic, când, graţie climei calde şi uscate, tundra rămasă de pe urma glaciarului se usca, îngustând locurile bogate în peşte, bande de dolicoblonzi porneau, dealungul apelor, spre sud, în căutarea de compensaţii.

In acelaş timp, solutreanul se cobora de pe munţi şi se întorcea din stepele reci ale Asiei. Dar uscarea aceasta îi convenea şi lui *homo mediterraneus,* care de timpuriu devenise păstor, şi anume păstor de oi (oaia este acasă la dânsa pe stâncile sud-europene: muflonul, strămoşul oii, trăeşte încă în Sicilia) şi care, profitând de clima caldă şi uscată, s'a întins atunci spre nord, ocupând locurile sterpe — atât în câmpie, cât şi pe înnălţimi — ce nu puteau servi la altceva decât la păscutul oilor şi unde creşteau cepele şi tuberculele cu cari era deprins. Aşa s'a căţărat ciobanul pe vârful munţilor (spre pildă, pe Ceahlăul *Mioriţei),* în zona alpină, cu vegetaţie xerofitică de stepă; aşa a ajuns până în nordul Europei — în Ţara Galilor, în Irlanda, în Scoţia — ducând cu sine basme, legende, superstiţii — ducând şi ornamentaţia geometrică, pe care o găsim, sporadic, şi 'n Suedia, în Irlanda, în Alpi şi de care d. Tzigara-Samurcaş s'a lăsat indus în eroare s'o atribuie lui *homo alpinus...*

Dacă englezul care vorbeşte de „nimeni" şi „niciodată", ar fi ştiut că'n Bretania, pe străvechiul granit roşu, analog solului *terra rossa* din sudul Europei, creşte doar vegetaţie xerofitică, ar fi înţeles ce caută acolo cimpoiul nostru, basmele noastre, şalvarii de orient, superstiţiile întunecate, instinctele conservatoare şi teocratice, amorul bolnav — sud-european şi oriental... — pricinuit de „un filtru de dragoste" (amorul lui Tristan pentru Isolda), legendele din cari a isvorît întreg romantismul medieval, monumentele megalitice, corespunzătoare piramidelor egiptene (sunt destule tumule şi 'n stepa noastră: în Bărăgan, în Dobrogea — tocmai unde românul e mesaticefal); şi de asemenea, nu s'ar fi mirat să găsească la păstorii de oi, pe şi mai vechii munţi stâncoşi ai Scoţiei, alături de cimpoi, de rochia bărbătească, analogă fustanelei greceşti (dar şi româneştei cămăşi peste pantaloni), de *vendetta* clanurilor albaneze ori corsicane, de catolicismul fanatic, mult timp în războiu cu protestantismul englez — şi motive din



a *b*

Fig. 14

Fig. 14. — Un carnivor (a) şi un erbivor (b). (Observă distanţa dintre orbite).

basmele, legendele şi credinţele ţăranului român, motive cari se află şi în Egipt, dar n'au pornit de acolo...

Imperecherea culturii mediteraniene, cu brachicefalia şi cu unele manifestări ale acesteia, atât în Asia, cât şi 'n Europa, se explică şi prin aceia, că în stepele cu veri calde şi erni reci, — cari se pierd pe nesimţite în cele friguroase — *homo mediterraneus* s'a întâlnit — după uscarea tundrei — cu brachicefalii coborîţi din munţi ori reîntorşi din stepele friguroase ale Asiei. Şi urcându-se pe munţi, mediteranianul a dat peste aceiaşi alpini.

Adaus la corectură. Intre timp am cetit al doilea volum din *Concepţia materialistă a Istoriei* de Kautsky şi am dat acolo de următorul fapt: pe o piramidă s'a găsit însemnată socoteala hranei lucrătorilor; nu-i vorba de nimic alta, decât de ceapă, usturoiu şi ridichi!...

Iată cu ce se hrănia încă în timpurile istorice *homo mediterraneus:* cu cepe şi tubercule.

Şi ţăranul român, pe lângă mămăligă, ce mănâncă



Fig. 15

Fig. 15. — Zeiţa pământului roditor şi hrănitor, de acum vreo 25.000 de ani.

mai cu plăcere decât ceapă, usturoi şi ridichi?

Veţi zice: sânt eftine la noi aceste legume.

Apoi de aceia-s eftine, fiindcă sânt acasă la ele: nu creşte la noi şi usturoiul sălbatec, pe care ţăranul îl şi mănâncă, deşi acest fel de usturoiu frige, de iute ce este?...

Intr'o snoavă a lui Visarion, un român se plânge de sărăcie: „mălaiu nu, arpagic nu!..." — Arpagicul vine îndată după mălaiu!...

Graminee, în şes, cepe şi tubercule, mai ales pe dealuri şi coline — iată flora tipică a stepei...

La München, bavarezii cari au stat la noi în timpul ocupaţiei, îmi spuneau: totul ne-a plăcut la d-stră, numai mâncarea e prea iute: ne-am îmbolnăvit de stomac...

La convingerea că omul de Aurignac s'a hrănit în deosebi cu cepe şi tubercule, am ajuns cu ajutorul cheii descoperite de mine, adică, a anatomiei şi fiziologiei comparate a aparatului masticator. Faptul găsit în cartea lui Kautsky constitue pentru mine o emoţionantă confirmare. Ştiinţa de azi n'a ajuns încă la ideea că însuşirile de rasă s'ar putea explica funcţional şi anume în primul rând, prin felul de alimentare diferit, impus de fiecare din epocele glaciare.

H. SANIELEVICI

1) Din volumul *„Literatură şi ştiinţă"* (care va apare în curând în editura ziarului *„Adevĕrul"),* unde acest articol completează altouă: *„Arta ţăranului român este curat mediteraniană"* şi *„Rasa, limba şi cultura băştinaşilor Daciei"*.

2) Dela această schemă, până la elaborarea definitivă, este — cum ştie orice cercetător — o mare distanţă.

Citiţi azi:
LECTURA No. 285
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
JACK LONDON
PRINŢUL LILOLILO
Roman din insulele fericite
Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari

NOU CETIŢI
SELMA LAGERLÖF
MUNKYTTAN
Traducere de ANA CANARACHE
în BIBLIOTECA DIMINEAŢA
No. 125 apărută în 165 pagini
Preţul 20 Lei
La librării şi depozitari de ziare



Pescuitul

Pescarul care sondează spre a explora fundul apei, are adesea tendinţa de a căuta locul unde să-şi arunce undiţa, fără a se ocupa dacă fundul e lat sau în pantă.

Un pescar experimentat nu se mulţumeşte cu această explorare incompletă; el începe, dimpotrivă, prin a sonda din loc în loc, dela punctul unde pescueşte, cât mai în larg posibil, deci deacurmezişul apei. Ii se întâmplă adesea, procedând astfel, mai ales când e aproape de mal, să constate că fundul merge în pantă dela mal, spre larg. El trebue atunci să continue a sonda, depărtându-se de mal, până ce constată că panta dispare şi că fundul devine orizontal. Acolo unde povârnişul dispare trebue să arunce nada şi să pescuiască.

Neajunsul pescuitului pe un povârniş ce coboară spre larg, mai ales când locul e permanent şi regulat presărat cu nadă, constă în primul rând în faptul că nada tinde totdeauna să alunece spre baza pantei, unde se îngrămădeşte.

Fireşte, peştele urmăreşte această nadă şi rămâne foarte departe de mal, aşa încât undiţa nici nu-l poate ajunge. Pescarul trebue, prinurmare, să-şi aleagă astfel locul încât să evite acest inconvenient.

Alte ori, malul fiind acoperit cu nuferi e bine să pescuim la marginea lor, chiar dacă de astădată înclinarea fundului continuă; — deoarece aceste plante acvatice, mai ales când sunt multe laolaltă, alcătuesc refugii naturale în care se strâng totdeauna peştii.

Pescuitul făcut cu momeli de seminţe e cel mai plăcut, cel mai „ştiinţific" şi prinurmare cel mai interesant pentru un pescar adevărat.

Din nefericire, peştele nu prea are memorie şi uită gustul unei momeli speciale pe care n'a mai întâlnit-o în cale de mult. Astfel atunci când se utilizează la oarecare intervale seminţele de cânepă, peştele se învârteşte mult timp în jurul lor, până să se hotărască a se apropia. Pescarul trebue să aibă, aşa dar, răbdare spre a-l reeduca.

Pentru cel ce poate pescui câteva zile în şir, întârzierea aceasta nu are mare importanţă, dar cel ce nu are decât ziua de Duminică liberă, trebue să se aprovizioneze şi cu alte momeli, şi anume cu acelea de care peştele nu s'a *desobişnuit*, — de pildă cu râme.

Cel ce-şi prepară locul din ajun, poate reuşi şi cu seminţe, presărându-le ca momeală preventivă pe locul unde va pescui; peştele se poate astfel obişnui din nou cu această nadă, peste noapte.

Sunt zone unde se pescueşte foarte mult, în care pescarii ce cunosc procedeul pomenit mai sus, presară momeli cu câteva zile înainte de inceperea pescuitului. Aceştia servesc şi pe tovarăşii de pescuit, care, chiar în dimineaţa când vin la pescuit, văd venind dela vecin spre locul lor, porcuşori, infulecând lacom seminţele de cânepă. — *h.*



Oscar Wilde

„La Revue de Paris" publică într'un număr recent un extrem de interesant articol despre Oscar Wilde, datorit lui Martin Birnbaum şi tradus din englezeşte de Maurice Bec.

Izgonit din societate, estetul atât de strălucit de altădată, spune Birnbaum, păstra încă ceva din vechea strălucire, şi ar fi sfârşit frumos, dacă ar fi murit cu o vorbă de spirit pe buze.

Editorii şi directorii de teatre încercaseră să reaprindă focul geniului său. Dar, cu toate că André Gide, în studiul său despre Wilde, ni-l înfăţişează pe acesta, în ultimele zile ale vieţii sale, stăpân pe un vocabular sugestiv şi incomparabil, trebue să constatăm că, suportând o stigmatizare tragică, nu mai putea să se concentreze deajuns şi să găsească o înviorare în literatură.

După ce a isprăvit de scris eomţionanta sa pledoarie în favoarea copiilor întemniţaţi şi după ce-a cântat trista baladă a închisorii — una din poemele cele mai frumoase în genul ei — poetul amuţi cu desăvârşire.

Ce comentarii amuzante ar fi scris dacă ar fi cunoscut toate lucrurile apocrife care s'au publicat despre dânsul, şi marele număr de discipoli literari ce a lăsat în Anglia şi aiurea!

Cât s'ar fi bucurat aflând că o parte a literaturii europene s'a pătruns de spiritul său!

Lipsesc perspectivele pentru a critica pe Wilde cu imparţialitate, şi, în asemenea condiţii, o sentinţă e totdeauna reflexul unui temperament.

Ceiace e tragic în această existenţă necompletă este faptul că e plină de paradoxe penibile, de contraste şi de note discordante de nesinceritate, — lucruri care, din fericire, lipsesc în operele lui cele mai bune.

Aceste opere au un farmec pe care nimic nu-l va putea risipi şi versetul extras din cartea lui Iov, gravat pe întâiul lui mormânt dela Bagneux, a fost, trebue s'o recunoaştem, foarte fericit ales:

16 Octombre 1854—30 Noembre 1900.

VERBIS MEIS ADDERE NIHIL AUDEBANT, ET SUPER ILLOS STILLABAT ELOQUIUM MEUM.

Iov, XXIX, 22.

R. I. P.

(Ei nu cutezau să răspundă vorbelor mele, şi deasupra lor picura cuvântul meu). — h.

Fii scurt!...

Calvin Coolidge, fostul preşedinte al Statelor-Unite, se află în faţa unei complicate sarcini ziaristice: trebue să scrie în 500 de cuvinte, toată istoria Americii de Nord. Aceste 500 cuvinte urmează să fie săpate, urias, pe tabela unei stânci din peisagiul fluviului Missisipi.

Acei care n'ar fi dispuşi să creadă că o istorie atât de bogată poate fi scrisă în 500 de cuvinte, să afle că fostul Preşedinte a povestit până acum, în 76 de cuvinte numai, toate evenimentele istoriei Americei, până la suprimarea sclaviei. Cu restul de 424 cuvinte mai rămâne de scris prohibiţia alcoolului, războiul mondial şi sistemul Taylor. Nu ştim dacă America, pe lângă alte recorduri, ar mai avea nevoe şi de recordul sobrietăţii în expresie.

Există pilde şi mai bune de sobrietate în stil, decît cele 500 de cuvinte din istoria Americei. Când tânărul Cehov a prezentat secretarului de redacţie o nuvelă, a cărei lungime era de 16 linii, acesta, un fanatic al sobrietăţii, i-a zis:

— Dragul meu, scrii prea lăbărţat... Scrie mai scurt!

Şi a mai tăiat, dintr'un condeiu, patru linii. Om înţelept. Cuvintele trebuesc utilizate cu mare socoteală. Palavrageala din ultimul timp, e un fenomen cu deosebire întristător.

Altădată nu era aşa. Cuvântul îşi avea preţul lui, bine cunoscut. Dacă publiciştii contemporani ar fi siliţi să-şi sape cu dalta articolele în scriere hieroglifică pe piatră, am avea adevărate monumente de sobrietate stilistică. Inscripţiile egiptene, chineze şi asiriene sunt adevărate modele de sobrietate şi scriitorii de altădată nimic nu batjocureau mai mult, ca scrisul prolix.

Un adept al stilului laconic a fost desigur şi acel profan care a cerut rabinilor evrei să-i expue religia lor într'o singură frază, până ce a dat peste rabbi Hillel care, spre mulţumirea lui, i-a exprimat toată legea judaică în aceste 4 cuvinte: „Ascultă, Dumnezeu e Unul". Rabbi Hillel avusese, e drept, un model: cele mai sobre legi din literatura lumii şi anume cele Zece Porunci. Maeştri desăvârşiţi ai stilului laconic au fost însă Chinezii, care au renunţat la cuvânt, preferând specia scurtă a hieroglifului abstract care exprimă o frază, prezintă un tablou, mulţumind în acelaş timp ochiul şi urechea. Un proverb chinez pomeneşte de un învăţat bătrân care a săpat pe o piatră nu departe de zidul chinez un singur hieroglif şi prin care exprima limpede şi complect toate problemele vieţii omeneşti.

Chiar şi în timpurile mai noui nu lipsesc încercările de a exprima idei multe în cuvinte puţine, deşi fenomenul contrar e mult mai răspândit. Astfel, poetul rus din zilele noastre, Marienhof, a vroit să exprime iubirea, cu toate caracteristicele ei într'un poem scurt, şi care să cuprindă în acelaş timp tot ce s'a scris despre iubire. Poemul nu e mai mare de două versuri. Şi a fost primit cu entusiasm de adepţii lui Marienhof. Iată cele două versuri:

Iubito, fii azi
Ţapul ispăşitor al gingăşiei mele.

Se zice că Lenin citind aceste versuri s'ar fi strâmbat de râs, şi Marienhof a fost editat de Casa de editură a Statului din Moscova.

In ce priveşte redactarea evenimentelor istorice Coolidge a fost de mult întrecut de acel bătrân persan, a cărui întâmplare a povestit-o şi Anatole France, într'unul din basmele lui. Se spune că un Impărat, spre a domni cu pricepere şi a nu repeta greşelile înaintaşilor a poruncit înţelepţilor să-i scrie o Istorie a oamenilor. Au lucrat înţelepţii ani dearândul şi în sfârşit un elefant încărcat cu suluri de pergament, aduse Impăratului Istoria cerută.

— Sunt prea bătrân, să citesc tot, a zis Impăratul, şi a rugat pe înţelepţi să scurteze înţelepciunea pusă'n pergamente. Inţelepţii s'au pus din nou pe lucru şi rodul muncii lor fu adus Impăratului, pe o cămilă. Era prea mult, şi de data aceasta. Istoria oamenilor a fost redusă până la povara pe care o putea duce un măgar. In fine după numeroase alte scurtări, un înţelept aduse Impăratului un singur volum, gros şi complect. Impăratul, care ajunsese pe patul de moarte, se tângui:

— Cum să mai citesc acest volum, atât de gros?

Şi pentrucă tot voia, înainte de a închide ochii, să cunoască Istoria oamenilor, rugă pe înţelept să-i redea Istoria în câteva cuvinte. Şi înţeleptul a redat-o într'o singură frază: „Oamenii se nasc, sufăr şi mor", după care Impăratul, împăcat, închise ochii pentru totdeauna. Sobrietatea acestei fraze nu va fi întrecută de Coolidge, cu atât mai mult cu cât cuprinde în cele 6 cuvinte ale înţeleptului persan şi întreaga istorie a Americei. — **A.**

Citiţi azi **Realitatea No. 182**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori — 10 lei

DIN MARTIAL

Epigrame

I,27

Eri noapte, după ce băusem peste zece pahare, ţi-am spus, Procille, să vii să iei astăzi masa cu mine. Tu ai socotit numaidecât că ai prins o ocazie şi ai ţinut minte cuvintele spuse la chef. Acest lucru creează un precedent periculos. Să ştii că nu pot să sufăr pe beţivii care au memorie bună.

I,28

Cine crede că Acerra duhneşte de vinul de eri, se înşeală: Acerra bea totdeauna până la ziuă.

I,29

Merge vorba, Fidentine, că tu citeşti în public cărţile mele ca şi când ar fi scrise de tine. Dacă vrei să le dai ca ale mele, ţi le trimit gratis. Dacă vrei să treacă drept ale tale, cumpără-le, ca să nu mai fie ale mele.

I,38

Cartea pe care o declami, o, Fidentine, e a mea. Dar cum o declami prost, începe să fie a ta.

I,47

Odinioară Diaulus era medic, acuma s'a făcut cioclu. Ce face cioclul, făcea şi medicul.

I,43

Mă rogi, Celer, să-ţi recit epigramele mele. Nu vreau: tu nu ţii să le asculţi, ci să le debitezi la rândul tău.

I,44

Eşti frumoasă, ştim, şi tânără şi bogată, e adevărat, o, Fabulla, cine ar putea-o tăgădui? Dar când te lauzi prea mult, nu mai eşti nici frumoasă, nici tânără, nici bogată.

I,72

Cu versurile mele, crezi, o, Fidentine, că eşti poet, şi vrei s'o mai creadă şi alţii. Tot aşa şi Aegle crede că are dinţi, pentru că şi i-a cumpărat, din fildeş de India; iar Lycoris, care e mai neagră decât mura coaptă, se găseşte frumoasă când se vede dată cu ceruză. Aşa cum eşti tu poet, dacă ai fi chel — ai fi păros.

I,75

Cine preferă să-i dea jumătate lui Linus decât să-i împrumute tot, preferă să piardă numai jumătate.

I,95

Ţipi cât poţi, Aelius, şi răcneşti la toţi cei pe care-i vezi lucrând ceva; dar n'o faci gratis: capeţi bani ca să taci.

I,97

Nu vorbeşti decât când răcnesc toţi, o, Naevole, şi te socoteşti advocat şi orator. In felul acesta ştie oricine să fie meşter la vorbă. Uite, acuma tac toţi, acuma spune ceva.

I,110

Te plângi, Velox, că scriu epigrame lungi: tu nu scrii nimic, aşa că ale tale sânt mai scurte.

I,115

Procille, invidiosule, mă iubeşte o fată mai albă decât lebăda scăldată, decât argintul, decât crinul, decât zăpada, decât varul. Dar eu iubesc alta, mai neagră, decât noaptea, decât furnica, decât smoala, decât cioara, decât greerul. Te şi gândeai la cumplita spânzurătoare; dar după cât te cunosc, acuma o să rămâi în viaţă.

I,118

Cui nu-i e de ajuns să-i citeşti o sută de epigrame, o Caediciane, pe acela n'o să-l răzbească niciodată nenorocirea.

I,117

De câte ori mă întâlneşti, Luperce, mă întrebi: — Să trimit un sclav să-i dai cartea ta de epigrame? cum voi citi-o, ţi-o trimit îndărăt. Nu e nevoie, o Luperce, să mai osteneşti bietul sclav: e departe până în mahalaua mea şi are de urcat trei etaje. Ceiace cauţi tu, poţi găsi mai aproape: intră în Argiletum şi dai numaidecât, lângă piaţa lui Caesar, de o prăvălie, cu pereţii înţesaţi de cărţi de versuri. Acolo caută-mă. Nici n'ai nevoie să-l rogi pe Atrectus — aşa-l chiamă pe stăpânul prăvăliei —: numaidecât o să ţi-l dea pe Marţial pe cinci dinari. Ce zici, că nu fac atâta? Eşti om deştept, Luperce.

Trad. de AL. GRAUR

Cetiţi
Romanul celor 4
Stafiile Dragostei
de Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştok şi Alexandru Bilciurescu. Preţul 60 Lei



Vânatul

Problema simţurilor la animale a fost cautată de cei mai buni psihologi, dar n'a fost studiată niciodată de cei ce ar fi putut-o face cu mai multă experienţă şi pătrundere: de vânători.

Astăzi, pentru a ne da mai bine seama de un lucru, pentru a învăţa, trebue să părăsim laboratorul; trebue să tragem concluzii din fapte pe care putem urmări uşor, şi care, în amănunt, sunt lipsite de decor şi de artificii.

După numeroase observaţii asupra varii comparative a simţurilor la câini, credincioşii noştri tovarăşi de vânătoare şi de casă, după o serie de interesante rapoarte schimbate între directorii cei mai competenţi ai crescătoriilor de câini de vânătoare, însemnătatea simţurilor s'a putut clasa în ordinea următoare:

1) Mirosul; 2) auzul; 3) pipăitul şi 4) văzul.

Trebue să se ştie că animalul educat şi inteligent are organele de percepţie foarte desvolte.

El ştie că fiecare miros corespunde lucrurilor, fiinţelor şi speciilor pe care le deosebeşte fără nici o greutate.

Impresiilor vizuale se adaugă o sumă de imagini a căror amintire o păstrează.

In sfârşit, urechea distinge dela depărte vocea stăpânului. Dealtminteri, în privinţa auzului, cânele este animalul cel mai înzestrat.

Mai rămâne pipăitul, acest simţ misterios şi puternic, care, (mai cu seamă noaptea în linişte şi singurătate) îngădue animalului, adormit în apropierea stăpânului, să se trezească dintr'odată şi să-i încordeze atenţia spre o ţintă nelămurită, adesea foarte îndepărtată şi a cărei direcţie o caută.

Avem atâtea pilde, care în afară de auz, de miros şi de văz, dovedesc că există unde pământene ce găsesc la animale un simţ receptiv în stare să pună la adăpost de neprevăzut şi să asigure liniştea stăpânului.

Epurele nu este oare printre patrupede un subiect de propagare a acestor unde sonore a căror radiaţiune sismică produce panica până în marginea izlazurilor unde domneşte liniştea cea mai desăvârşită?..

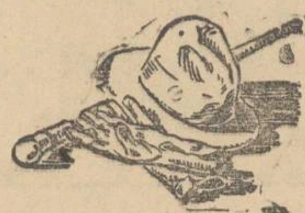
Georges Benoist povesteşte următoarele:

„Am într'un parc îngrădit o căprioară, foarte sălbatecă faţă de străini, a cărei sensibilitate atât de desvoltată, încât niciodată n'am putut-o surprinde să nu-mi simtă apropierea, oricât de uşor şi prin orice ocol aş fi venit.

De frică, sărea un gard de doi metri şi nu se întorcea în culcuşul ei decât atunci când auzea vocea stăpânei, când îi simţea parfumul sau mângâierea ce o alinta. Nici umbra mea, n'o puteau suferi ochii ei de catifea. Pentru simţurile şi pentru memoria ei nu eram decât omul ciudat ce venea pe neaşteptate şi a cărui curiozitate o obosea."

Pipăitului i se datoreşte acea însuşire rumegătoarelor de a putea desluşi cel mai mic zgomot (chiar o piatră atinsă cu piciorul), de acelaş zgomot produs de un animal din aceiaşi familie, — ce nu le produce nici cea mai mică emoţie.

Clasificarea simţurilor după valoarea lor efectivă pune în acelaş plan pipăitul şi mirosul, adică amândouă aceste simţuri laolaltă dau animalului acea luciditate, acea forţă de percepţie şi de discernământ, ce scot şi mai mult în evidenţă însuşirile ce la om sunt, dacă nu atrofiate, în orice caz — incomplecte. — h.



CÂINELE DE PRPAS
HOŢUL — INGERUL
Trei din cele mai celebre povestiri ale lui
LEONID ANDREEV
BIBLIOTECA DIMINEAŢA No. 127 PREŢUL 8 LEI

CONCURSUL SOLMYPHONULUI

Găsiţi un număr pentru fiecare din cele 9 casete, în aşa fel ca, totalul să fie 28 în cele 3 sensuri.

			28
			28
			28
28	28	28	

PRIMILOR 1000 CAŞTIGATORI
Stabilimentele „SOLMYPHONE"
OFERA GRATUIT
Un fonogaf cititorilor acestui ziar, cari vor trimete soluţia exactă a concursului, conformându-se condiţiunilor noastre.
Trimiteţi răspunsul Dv. tăind acest anunţ şi anexând un plic francat purtând adresa Dv.
Stabilimentelor SOIMYPHONE, 13 rue de Traci, Paris (2)

Editura „Cugetarea" Delafr
Bucureşti IV ◎ Str. Mătăsari, 23

ULTIME CĂRŢI APARUTE

Gala Galaction	In Pământul Făgăduinţei	80
Panait Istrati	Haiducii	60
P. Asandi	Maria Marta	50
I. Wassermann	Cazul Maurizius	140
Thomas Mann	Moartea la Veneţia	60
I. Nemirovsky	David Golder	60
Maurice Dekobra	Tigrii Parfumaţi	60
Pierre Coulevain	Eva Victorioasă	70
Fedor Gladkov	Cimentul (Ed. II)	40
Antologie rusă	Zece prozatori	55
George Sand	El şi Ea (Ed II)	40
Jean de Litvaz	Douăsprezece nopţi de dragoste	55
Dr. Antioco Zucca	Adevăratul rol al omului în Univers	40

De vânzare la toate librăriile ◎ ◎ ◎
◎ ◎ ◎ ◎ Se trimit cataloage la cee

Selecție

In vremile acele depărtate, — ne povesteşte notarul pensionat Damian, — nu erau în oraş decât trei domnişoare. Zădarnic vă daţi coate; nu sunt din tagma vânătorilor: trei erau. Cine se gândea pe vremea aceia că şi fetele trebue să înveţe prin şcoli secundare? Nu erau nici internate, nici şcoli de fete, decât cele primare, mixte, la oraşe ca şi la sate. Cu mult mai târziu, când eu ajunsesem la vârsta jumătate se deschiseră aşa zisele şcoli „civile", patru clase peste clasele primare. Toată lumea se minuna, iar în grabă toată lumea a înţeles că de-acum copilele lor, domnişoare nu mai pot fi dacă nu vor fi trecut prin şcolile acele. Aşa cum azi s'au mirat toţi rumânii de atâtea licee de fete, dar fiecare s'a grăbit să-şi trimită copilele aici şi la universitate. Altfel, nu se mai poate. Este o vorbă, măi băieţi, pe care o ştiţi cu toţii, că Românului îi e greu până se porneşte, de oprit se opreşte uşor. Da'mi pare mie că fiind vorba de drumurile domniei, ne pornim cu toţii cu mare grabă şi plăcere, şi nu ne mai oprim nici bătuţi.

Ei, iată, pe acele vremi se vede că rumânul nu prea ştia ce-i domnia, şi de-aceia în orăşelul în care învăţam nu erau decât trei domnişoare. Adică numai trei fete pe care nime dintre noi nu le-a văzut vr'odată desculţe, nici cu mânecile suflecate, nici hârjonindu-se cu elevii. Iar la biserici ele singure aduceau cărticica de rugăciuni şi citeau cu mare băgare de seamă, aplecând ochii de mironosiţe şi obrazi fragezi, albi ca laptele.

Când am intrat în clasa a şasea erau tustrele tinerele de tot şi fragede, abia nişte copile. Nici nu ştiu dacă înainte trăiseră ori sosiseră numai acum de undeva. Eu înclinam să cred că au coborît din ţinuturi depărtate, din vr'un oraş mare, poate chiar de pe alte tărâmuri. Nu se potriveau între celelalte fete de aici, dar îmi părea că nu sunt la locul lor nici când le vedeam pipăind printre bolovanii trotuarelor noastre pe unde să calce, în ghete mici ca de păpuşe, îndoindu-se ca trestiile. Priveam cu adânc dispreţ şi căsuţele modeste în care intrau, nu ştiam încă: la părinţi sau la gazde.

Mulţi din clasa mea avurăm aceleaşi gânduri despre ele, şi ne minunau, ba adeseori ne şi certam, cum nu le-am ştiut până acum.

Şi, fără să ne arătăm simţimintele, toţi eram plini de uimire şi de-un fel de respect, care semăna mai mult a frică.

Nu cutezam să le privim decât pe furiş, cu coada ochiului, şi când eram încredinţaţi că ele nu pot bănui nimic. Pentru întâia oară ne simţeam stingheriţi de straele noastre dela ţară, de cizmele noastre grele, chiar de făptura noastră de ţărani voinici, care ni se păru deodată grosolană, şi anevoe de purtat.

Mai înainte ne jucam şi glumeam cu alte fetişoare de seama noastră: fiice de cojocari, de mici negustori, de dascăli şi de preoţi chiar, pe la care stăteam de obiceiu şi în gazdă, sau pe care le întâlniam prin vecini, unde locuiau alţi colegi. Dar acestea nu aduseră în viaţa noastră nici o noutate. Se deosebeau aşa de puţin de tovarăşele de joc de prin satele noastre, din şcolile primare.

Erau fetiţe harnice, iuţi, pline de voe bună, batjocoritoare, care izbeau cu pumnii când se mâniau în joc, iar alteori se repezeau şi cu ghiarele. Intocmai ca acele pe care le părăsisem noi, plecând de acasă. O haină deosebită, o pieptănătură mai aleasă, era toată noutatea ce-o aduceau. Şi, iarăşi, Dumineca, în port de sărbătoare: rochiţe în loc de catrinţe.

Am petrecut noi fără griji şi năcazuri cu aceste fetişcane, care adeseori, în jocuri, ne făceau să fugim să ne ese sufletul. Dar pe cele trei nu le văzusem până acum. Nu ştiu: n'au trăit în oraş ori n'am avut noi încă ochi să le vedem.

Şi acum de-odată s'au pus în calea vieţii noastre ca o taină, ca un izvor de grele nelinişti, dar şi de-o dulceaţă de care nu ne puteam da seama cum s'a născut. Ne apărură ca nişte fiinţe superioare.

Râdeţi în zadar! Pornea, radia din fiinţa lor o putere magnetică ce ne tulbura nu numai sufletul, ci avea înrîurire şi asupra trupului nostru. Uneori ne simţeam uşori ca vântul, văzându-le; alteori, trecând pe lângă noi, ni se punea plumb şi boală în toate mădularele.

Cel dintâi sentiment desluşit pe care l-am avut era o prostie: „Nu-s de nasul meu", mi-am zis, cu multă desnădejde. Mă hotărîsem să-mi adun calabalâcul, să plec acasă, să mă pun la coarnele plugului. Pentru ce să mai învăţ?

Era, de bună seamă, o absurditate simţirea şi hotărîrea mea.

Căci, trebue să ştiţi, nici prin gând nu-mi trecea nici să mă îndrăgostesc de una din ele, sau de toate trei. Aş fi râs eu de mine însumi să-mi fi trecut o astfel de nerozie prin cap. Iar gând de însurătoare? Nici umbra lui nu se apropiase încă de mine.

Şi mă întrebam cu desnădejde pentru ce mă simt nenorocit? Şi numai de când le-am văzut pe acele trei domnişoare. Nu aflam decât un răspuns: erau nişte fiinţe superioare. Ei bine, fie!, îmi ziceam, dar ce am eu cu ele?

Nu ştiam nici cine sunt, nici cum le chiamă, nu mă gândeam să mă îndrăgostesc de ele...

Şi cu toate acestea intraseră adânc în viaţa mea. Prostit cu totul mă gândeam uneori că ele poate nici nu se hrănesc ca alţi oameni, că trăesc oarecum din aer. Şi-mi era grozav de silă de ciubotele mele mari, de *ţundra* ce-o purtam în spate, din pănură de lână seină, făcută acasă de tata, de câteori le zăream de departe. Ba, dela o vreme, toată îmbrăcămintea asta aspră şi trainică, îmi făcea silă grea şi când nu le vedeam. Iar în biserică, mă ascundeam cât puteam după alţii să nu mă vadă în straele mele.

Nu ştiu cum să vă spun, măi băeţi, pentru a pricepe un simţimânt care astăzi nu se mai poate naşte. Azi nu mai sunt depărtări dela o stare socială la alta, prea trăiţi mestecaţi, nici dela un sex la altul, văd eu bine. Ce pare, şi poate ce este şi firesc, nu mai impresionează, nu mai pune probleme sufleteşti.

Dar văd că, pornind pe drumul acesta, nu explic nimic. Nu era vorba de diferenţă socială în ceiace ne tâmpise pe noi, o seamă de colegi, în clasa a şasea, la vederea celor trei domnişoare.

Ele nu erau din altă clasă socială, erau, mai mult, nişte fiinţe superioare în ochii noştri.

Acum, judecându-mă pe mine de atunci, cred că ceiace ne-a uimit şi ne-a îndobitocit pe-o vreme, era frumuseţea şi gingăşia feminină, arătată nouă întâia oară în cele trei domnişoare. Porunca cea dintâi a acestei frumuseţi şi gingăşii se svârcolea inconştient în adâncurile sensibilităţii noastre: să ne ridicăm la înălţimea lor, să fim vrednici de ele!

Pentru ce să fim vrednici, dacă n'am fi îndrăznit să le iubim nici în taină, cu atât mai puţin să ne gândim să fie ale noastre? Taină adâncă! Dar în fundul acestei taine îmi pare acum că zăcea dorinţa de-a ne apropia de ele, de-a le iubi şi chiar de a ne căsători cu ele.

Conştient, atunci, toate aceste concluzii de acum, ale mele, erau străine de noi. Atâta ştiam: ne simţeam grozav de umiliţi când ne gândeam la ele, iar alte dăţi închipuirea noastră vedea lumea aşa de încântătoare încât ne părea că raiul şi viaţa vecinică pot fi foarte bine, şi la locul lor, pe pământ. Nu mă săturam de gând şi de splendorile închipuirii, şi-mi părea că pot rămânea o vecinicie în gândurile mele, cufundat în lumină şi în fericire.

Până când... până când nu-mi veneau în minte ciobotele mele, şi ţundra mea, şi însăşi făptura mea cioplită din topor.

Să-mi spuneţi voi, prieteni tineri, şi mai învăţaţi decât mine, mai plini de înţelepciunea lumii ce nu stă pe loc, pentru ce ne dorim cu toţii veştminte de arhanghel în anii tinereţii? Pentru ce voim să batem culmile cele mai înalte? Pentru ce femeia, care e o fiinţă plăpândă, iar în viaţă iscoditoare de multă gâlceavă, ne împintenă spre desăvârşire în anii tinereţii? Pentru a putea ajunge înălţimile în care tronează ea, sau pentru a se lăsa biruită de noi?

E vremea voastră să filozofaţi, să vă zbateţi între teorii, eu mă mulţumesc cu atât.

Destul că peste o lună de când le-am cunoscut mai întâi, mă trezesc cu colegul şi prietenul meu Mârza Ion, că într'o seară îşi aruncă ciubotele subt pat, şi încalţă ghete noui. Le-a încălţat cu multă greutate, şi-l strângeau de i se învineţise obrazul.

— Se lărgesc ele! Nu-i nimic, zise el cu satisfacţie

Peste alte două zile îl văd cu un palton cumpărat din prăvălie. Ţundra şi-o trimise cu sluga acasă.

„Ehei, ne 'nţolim!", zise alt coleg, cu pismă.

Nu mai rămăsese din portul din sat decât cu iţarii şi cu pieptarul. Dar era iarna, şi paltonul era lung. Să-l fi văzut acum în biserică pe Mârza Ion! Se trăgea tot lângă margine, tot lângă strane. Se aprindea şi pălea la faţă, şi vedeam cum pândeşte la cele trei domnişoare dacă-l văd sau ba.

Şi de unde mai 'nainte nu ştia ce-i plimbarea, acum scăpa mereu pe dinaintea caselor în care intrau cele trei domnişoare.

Aproape în aceiaşi vreme cu el se îmbrăcară în haine domneşti şi alţi patru colegi, mai înstăriţi de-acasă. Unii-l bătură pe Mârza Ion. Colegul Pintea îşi cumpără un costum complet. Poplăceanu îşi comandă unul la croitor.

Şi care cum eşea din scoarţa veche, păşea mai îndrăzneţ şi-şi făcea drumuri dese prin apropierea celor trei domnişoare.

Eu tânjeam şi-i pismuiam. Eram foarte nenorocit: părinţii mei nu-mi puteau da bani. Nici nu mă gândeam să le cer. Ce să mint? Ce să le spun?

Pintea Ion, bunul meu tovarăş, mă pricepu.

— Scrie şi tu acasă! Trimite vorbă!

— Ce vorbă?

— Că nu ne mai lasă să umblăm la şcoală în portul de-acasă. Că-i poruncă dela Minister.

— ?

— Da, poruncă! Dar uite ce este: eu pot să stau bun pentru tine la un croitor. Il cunoaşte pe tata.

Şi după două săptămâni m'am înţolit domneşte şi eu, măi băeţi.

Acum veţi putea crede ce veţi voi. Eu atâta vă spun: este o legătură între numărul domnişoarelor şi straele ţărăneşti ale elevilor din liceele noastre depe vremuri, şi anume un raport invers proporţional. Cu cât s'au arătat în oraşele noastre cu licee, mai multe domnişoare, cu atât au dispărut mai multe ciubote şi căciuli, mai mulţi iţari de lână. Zadarnic plâng unii vremile când şi în clasele a şaptea şi a opta umblau elevii în straele de-acasă! Ar umbla şi acum dacă în aceleaşi oraşe nu s'ar fi deschis şcoli „civile" şi internate de fete. Dar domnişoarele, tot mai multe, au impus selecţia...

I. AGARBICEANU

O poveste minunată

Un copil de oameni săraci, transformat ca pedeapsă pentru răutăţile sale în pitic, se asociază cu un cârd de gâşte sălbatece şi colindă toată vara în tovărăşia lor.

Piticul nostru face cunoştinţă cu vulpea Smirre, cu corbul Bataki, cu vulturul Gorgo şi cu raţa Iarro, împrietenindu-se cu prietenii gâştelor şi apărându-se contra duşmanilor lor.

Cititorul, uimit, face şi el cunoştinţă cu toate aceste animale pe care învaţă să le iubească sau să le urgisească.

Minunatele aventuri ale piticului şi ale gâştelor sunt pe larg descrise într'o *Călătorie în lumea basmelor* de Selma Lagerlöf, volum de curând apărut în editura *„Adevĕrul"*.

NOU! A apărut
BIBLIOTECA DIMINEAŢA
No. 129 100 pagini
ARTIŞTI ŞI IDEI LITERARE ROMANE
(Prefaţă — Publicul şi arta lui Caragiale — Poezie filozofică — Geniul neprihănit — Minulescu povestitor — Romanul D-lui Minulescu — Alexandru Teodoreanu — Despre „Sfintele taine ale artei" de PAUL ZARIFOPOL
PREŢUL 8 LEI

IN VACANŢĂ
Trebue să răscumpăraţi vremea lecturilor inutile şi banale
ORICE IUBITOR AL CĂRŢI VA CITI:
ARIEL sau
VIAŢA LUI SHELLEY
de ANDRÉ MAUROIS
apărută în Editura „Adeverul" într'o excelentă traducere romînească

Tazlăul

Iaşi... Paşcani... Bacău... Roznov...

Ca o nemărginită vale a plângerii a rămas în urmă şesul Moldovei, cu satele şi ogoarele-i sărăcăcioase, cu arşiţa, cu praful, cu înghesuiala din gări şi atâtea schimbări de trenuri, cu figurile tipice ale vilegiaturiştilor, plecaţi din infernul oraşelor: bunii creştini spre mănăstiri, ceilalţi spre Piatra-Neamţ, sau unde or şti.

Dar numai după ce ai scăpat şi de unii şi de alţii, după ce te-ai mai hurducăit bine vreo patru-cinci ceasuri în trăsurica îngustă, şi ai mai făcut o bae zdravănă de praf şi de sudoare, numai după ce te-ai apropiat de întâia linie a munţilor şi ai simţit mirosul bradului, începi să te convingi că există un Dumnezeu pe lume, şi că a sunat în sfârşit ceasul adevăratei vacanţe...

Incă o cotitură, încă un urcuş, şi din dosul muchiei au şi început să răsară, departe spre apus, scăldate încă în razele soarelui, cele două creştete ale Geamănului şi culmile ţepoase ale Goşmanului; iar mai încoace, în umbra lor, întregul chaos de piscuri mult mai mici, dar şi mai ţepoase, mai sumbre...

Ne oprim, ca să aşteptăm căruţa cu bagajul şi să privim o clipă îndărăt, spre lumea rămasă în praful şi ceaţa depărtărilor.

Şi acuma — adio, vale a plângerii şi coşmar al vieţii de oraş, adio, amici politici, club şi cafenea, cu omorătoare discuţii literare, dadaiste şi alcoolice, adio toate celelalte bunuri ale civilizaţiei: berării cu urlet de lăutari şi cuplete pornografe, grădini cu parfum de picioare, cu serbări patriotice, tromboane asasine, tineri cavaleri ciarlstonaţi, buze văpsite cu ruj! Adio cel puţin pe două luni de zile, iar la caz de epidemii, şi pe mai mult!...

Intrăm într'o lume nouă, neştiută încă de restul muritorilor, o lume sălbatecă, aspră şi săracă, scutită de orchestre ucigătoare, de cazinouri, de bodegi cu pipermente şi coctailuri, de tineri dadaişti, de parfumuri eftine şi obscene buze date cu ruj, — intrăm într'un colţuşor unic în lume, raiul nostru pământesc!

Aproape aiurând de fericire, cu mâna totuşi pe revolver... şi cu ochii în patru, începem să coborîm cu încetul. Şi cu cât coborîm, cu atât cresc munţii, cu atât se lămureşte chaosul lor. Incetul cu încetul îşi ia fiecare locul lui, cu forma şi statura lui din dreapta şi din stânga văii. Chiar Petronia, — de ici din dreapta, — din mică şi ştearsă, cum se arăta adineauri, începe să ridice fruntea, să se întreacă cu Măgura din faţă-i. Iar Măgura, din lungăreaţă, lăbărţată şi greoaie cum se arăta, începe să se strângă, să-şi îndrepte talia, să se învârtească într'un picior... Numai monştrii din fund, mai ţepoşi şi mai încruntaţi în amurgul serii, rămân neschimbaţi, amintesc pe marii lor confraţi din Apus şi trimit suflul fiorilor reci din coclaurile lor nepătrunse.

Dar iată şi satul, iată şi pârâul. Lung şi nesfârşit, înecat în livezi şi popuşoaie, ici mai larg, colo mai îngust, colo aproape gâtuit de poalele Măgurii şi Petroniei, satul coteşte în dreapta şi în stânga, după capriciul văii; scăpat din strâmtorile munţilor, pârâul se lărgeşte, se îngustează, coteşte şi el, sclipind ici şi colo, din dosul gardurilor şi arinilor.

Ca în incinta unui templu, înaintăm printre căsuţele rare şi joase, şubrede şi prăvălite, cu femei şi copii, care ne privesc ca pe nişte năluci, cu câni răi şi harţăgoşi, cu paseri şi porci cu surle lungi şi picioare subţiri, care abia şi-ascund rudenia de aproape cu confraţii lor din văgăunile Măgurii...

Ii privim cu extaz neprefăcut pe toţi: femei, copii şi fiinţe necuvântătoare.

Săltăm peste gropi, pietroaie şi podeţe rupte, ne amintim de aceleaşi hopuri de acum un an şi de acum zece ani... Săltând peste aceleaşi gropi şi bolovani, ne urmează Safta cu bagajul, din care nu cred să fi rămas o singură farfurie teafără, sau pahar. Nici o supărare: la Tazlău se poate mânca şi din strachină, iar de băut, bei şi din cofă...

Ne salută nişte oameni, care nu ştiu dacă ne mai recunosc, îi salutăm şi noi, deşi ni-i amintim cu greu.

Dar iată şi o cunoştinţă sigură: e Dudaş, copoiul lui Tudorache, — Dudaş, spaima căpriorilor şi mistreţilor, care trece săgeată spre Primărie. Te întrebi foarte serios, ce-o fi însemnând graba lui Dudaş, ce caută Dudaş la Primărie?...

Trecem pe lângă localul şcolii. Inchis, tăcut şi pustiu, abia păstrând câteva podoabe de cetină uscată, încă dela distribuirea premiilor, răsadnicul culturii inspiră cugetări grave: te gândeşti, de pildă, ce va fi numai peste cincizeci, sau, să zicem, o sută de ani, când toţi oamenii din sat vor trece prin localul ăsta, când toţi vor putea să citească „Universul"?... Te înspăimânţi azi de atâtea progrese realizate, dar ce va fi atunci când până în fundul muntelui, în loc de bureţi, vor răsări reviste literare... aşa cum le facem noi? Ce va fi, Dumnezeule, când ici, pe Măgura, se va instala poate un cazinou cu bufet, cu săli pentru pocher, săli pentru bulă, săli de dans, şambre separate, muzică, tombole, poeţi care-şi declamă versurile... Şi un curent nervos mă străbate din creştet până în tălpi. O durere acută simt deodată la stomah!...

Dar spectrul civilizaţiei dispare îndată: suntem în dreptul bisericii. Zidurile mohorîte, ridicate acum 400 de ani, dedalica şi naiva măreţie a turnului, potcapul popei din parul gardului, o capră şi câţiva purcei care pasc în sfânta incintă, ca pe biblicele vremuri ale Marelui Voevod, mă asigură că până „atunci" mai e, mai e încă de trăit...

Trăsurica porneşte voios la vale, pe unde casele din nou se răresc, valea se îngustează, se simte tot mai puternic mirosul bradului şi stăpânirea muntelui. Nu mai e mult: se aude zgomotul surd al Durăului, — micuţa cascadă dela poala Măgurii...

Dumnezeul libertăţilor mele caniculare, am ajuns!

* * *

Târziu, după emoţiile sosirii, după schimbul de impresii şi amintiri cu gazdele, — vechi şi încercaţi prieteni, fericiţi posesori ai acestui colţ de raiu, — după cina luată afară, în faţa Măgurii, simt nevoia de a rămânea câteva momente singur. E ca la o sută de paşi dela locuinţa noastră, până la podeţul, pe subt care pârâiaşul Strajei, izvorând din întunecimi tăcute şi misterioase, aduce chiar ici, în albia Tazlăului, apele sale, clocotitoare şi vijelioase în timpul ploilor mari, paşnice şi abia auzite pe timp de secetă.

In tăcerea nopţii pârâiaşul deabia îngână ceva sfios, se opreşte, suspină şi iar şopteşte. Mie, sau alt cuiva, — cuiva din altă lume?... Ba parcă mie: că au trecut douăzeci de ani... că eu am îmbătrânit, se vede, rău de tot... că viu mai rar... Că el a rămas tot aşa: vine din aceiaşi văgăună tainică, şerpuieşte printre aceiaşi brazi, rupe stânci şi târăşte butuci, când îl apucă mânia, tace şi ascultă vuietul pădurii pe nopţile de furtună... Nu s'a schimbat de loc: nici el, nici Tazlăul, nici pădurile Măgurii...

Da, Durăul vuieşte caşi acum douăzeci de ani, din Măgura vin aceleaşi zgomote ciudate, acelaşi lătrat de câni, rar, întrerupt, uneori mai des, mai înteţit, caşi acum zece ani, caşi acum douăzeci... Un străin ar crede că în Măgura sunt câni, că stă cineva acolo. Nu, sunt ecourile satului: lătratul cânilor şi celelalte zgomote din sat se aud mai bine din Măgura, decât din sat...

Iată şi un răget puternic şi prelung, ca vocea unui leu. Nu-i nimic, e moş Hancu, vecinul nostru, care cască după primul somn. Ruladele leului se sting cu încetul în tăcerea văii.

— Aşa sântem noi iştia, — zice pârâiaşul, — tăcem, visăm... Ori rupem stânci, târîm butuci, ragem de se cutremură valea!

Simt ceva în apropiere. Din întunerec se desprinde un fel de nălucă înaltă şi pletoasă, care se îndreaptă spre mine tiptil.

— Hâ-hâ! Eu sânt! — şopteşte năluca, şi dinaintea mea se arată făptura puternică a lui Tudorache.

— De mult te pândesc, da mi se părea că vorbeşti cu cineva. Am aflat dela primărie: îţi vine, zice, prietena, grăbeşte-te!

— A-a, mă miram ce caută Dudaş...

Prietenul îmi întinde ceva înfăşurat într'o cârpă.

— Oleacă de caş, că am fost ici, la stână. Şi nişte cireşe...

— Mulţumesc, bade Toadere, mulţumesc. Imi pare aşa de bine... Şi ce se mai aude?

— Ciungu... Ştii că Ciungu-i tot la Plodari? Incă de astă toamnă!

Da amu, cum s'o arăta luna nouă... Ţi-ai adus puşca?

— Se poate?... Dar ce-i cu Ciungu, cine-i Ciungu?

— Ciungu, care i-ai rupt dumneata un corn. Atunci, în faptu zilei. Ai uitat?...

Prietenul meu vrea să mă flateze, mi-atribuie o ispravă nemeritată: cornul ţapului a fost zburat de un glonte al lui Tudorache, nu al meu; dar, ca prieten, Tudorache se face că a uitat...

— Hm, d'apoi parcă...

Nu mai lungim discuţia asta, începem mai bine să plănuim, facem oarecum programul verei: întâiu mergem, să zicem la Gloduri, după Ciungu. Iar de acolo pela stâni... Nu, întâiu aşteptăm luna nouă, apoi plecăm după Ciungu. Şi dacă dă Dumnezeu de ne merge, ne întoarcem acasă, facem nişte pastramă zdravănă, apoi îndărăt la Goşman, spre stânile cele mari...

— Dar cu permisele, bade, cum stăm?

— Cu biletele? D'apoi am căpiat? Da nu vine căprioru la bilet, să-l tai! Nici o grijă: Şefu pleacă mâne la băi, la Bucureşti, cu cucoana, şi pădurarii sânt cu noi... Şi cum îţi spun: după ce afumăm cărnurile...

In momentul acesta un cântec de huhurez, tărăgănat, nesfârşit de trist şi aproape lugubru răsună tocmai din fundul Măgurii: hu-hu-u-u!...

— S-st! Plec! Mă hurezează băieţii! Mă duc îndată, — zice prietenul, întinzându-mi grăbit mâna. — Să cumpărăm — he-he! — oleacă de peşte... Tocmai la Şvimu. Cu fachia. Las că mai vorbim mâne seară.

— Târg bun şi noapte cu noroc, badeo!

* * *

Durăul, abia simţit în timpul zilei, devine tot mai zgomotos, cu cât înaintează crângul nopţii. Vuietul necurmat şi monoton ca veşnicia, amuţeşte numai la cântecul huhurezului, pe care îl ascultă o clipă, sau la zgomotul prelung al unei puşti, departe în fundul văii, spre Goşman...

Să fie chiar împuşcătură?... Nu, nu-i zgomot de puşcă. Bubuitura prelungă din fundul văiei vine dela căderea vre-unui brad mare şi bătrân, care a strivit un pâlc întreg de vecini mai mici, a năruit un colţ de plaiu. De aici: bu-u-u...

Iar Durăul care le ştie toate astea, se opreşte, şi-aduce aminte de ceva, se gândeşte şi iar începe: necurmat monoton, inexorabil, ca veşnicia...

* * *

Muntele şi Durăul de aici au câteodată partea asta slabă, că alungă somnul. Dar numai în noaptea dintâiu: abia ai aţipit, şi o bubuitură din fundul văii, un bocet dinspre Măgura, un oftat adânc nu ştiu de unde, îndată te trezesc. Asculţi — şi nu-i nimic. Numai Durăul îşi urlă cântecul nesfârşit şi neînduplecat, care a început odată cu lumea şi va sfârşi odată cu veşnicia.

In schimb, când ai adormit, dormi până la douăsprezece; iar când te-ai sculat, nu mai simţi nimic: Durăul a amuţit, linişte dinspre fundul văii, pe toată Măgura — paşnica şi nepieritoarea verdeaţă a bradului.

Iar pe masa aşezată subt nuc, în faţa Măgurii — numai marfă „cumpărată" de Tudorache: borş cu păstrăvi, păstrăvi cu untdelemn şi cu lămâie, păstrăvi fripţi în unt şi pezmeţi, păstrăvi afumaţi. Apoi mâncare de căprioară rece, cu măsline, muşchi de căprioară; iar peste toate — cireşe hultoane şi brânză proaspătă dela stâna lui Onofrei.

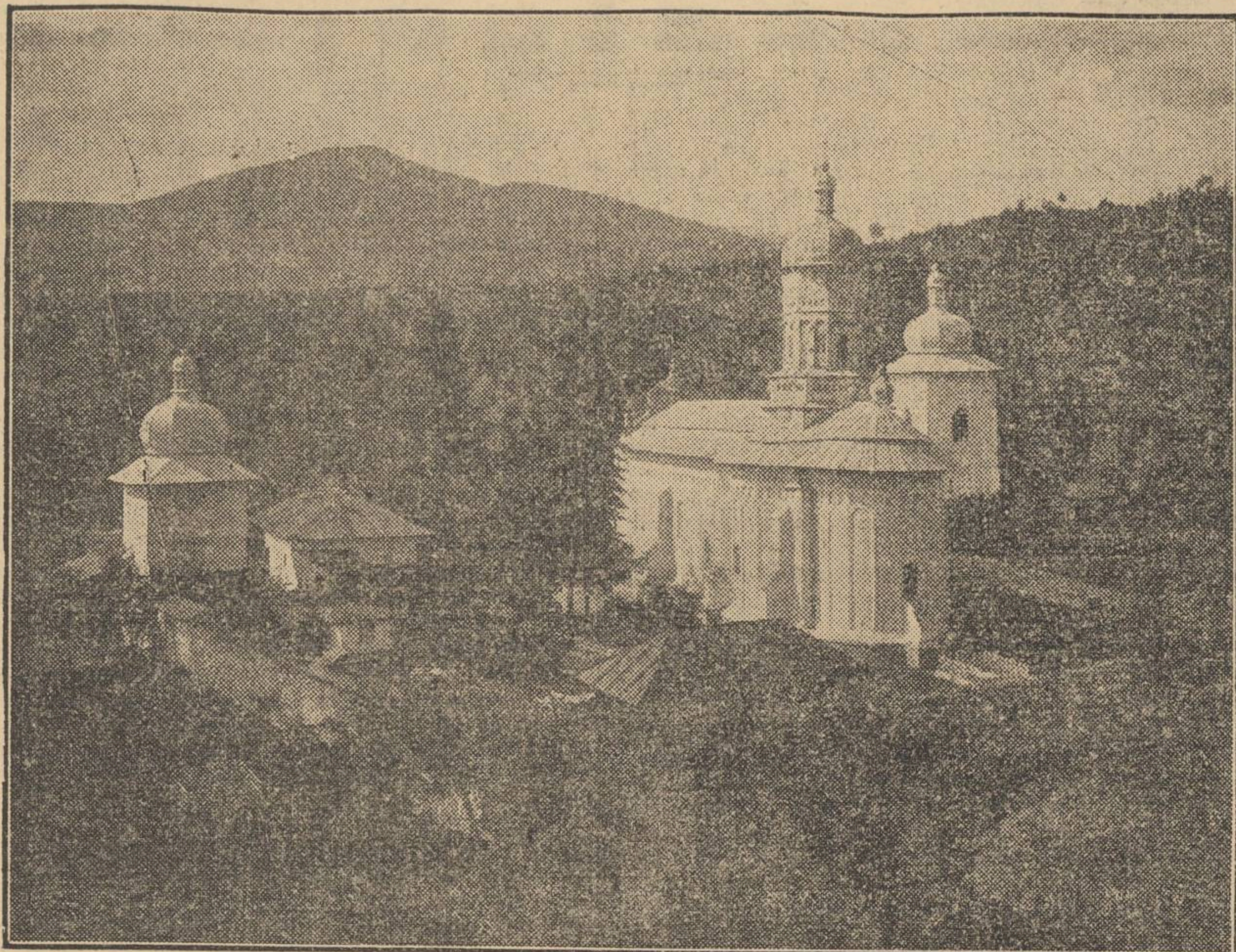
Sfânt să-i fie osul celui care a descălicat pentru întâia dată în pădurea Tazlăului!

A. FRUNZĂ

Privighetoarea, cântecul şi viaţa ei

Este scrisă şi tâlcuită frumos pentru copii şi tineret de Ion Cireşu în minunata „CARTICICĂ A PĂSĂRILOR ŞI ANIMALELOR"—Ilustrată în culori de Dem.—Lei 30.

— De vânzare pretutindeni —
Editura „ADEVERUL" S. A. Bucureşti.



Mănăstirea Bistriţa

La începutul veacului al XV-lea în pădurile munţilor judeţului Neamţ, pe valea râului cu apă repede şi cristalină, Bistriţa, domnul Alexandru cel Bun şi soţia sa Doamna Ana, au pus de s'a ridicat un lăcaş de închinăciune ce avea să le servească în acelaş timp şi ca loc de odihnă după trecerea în viaţa veşnică, după cum obicinuiau şi înaintaşii lor.

Hramul acestei ctitorii a fost: Adormirea Macii Domnului.

După cum ne spune pizania săpată în piatră cu litere slavone frumos conturate, anul clădirii a fost 1420 dela mântuire iar dela facerea lumii 6928 „când s'a ridicat acest sfânt lăcaş pentru sufletul moşilor, strămoşilor şi părinţilor Domniei mele şi pentru sănătatea noastră şi mântuirea sufletului... şi a tuturor pravoslavnicilor creştini...

In această mânăstire, unde s'au început primele însemnări despre faptele Domnilor noştri, însemnări ce alcătuesc cea mai veche cronică a ţării Moldovei, se păstra şi o icoană a Sfintei Ana, făcătoare de minuni. Această icoană a fost adusă de primul Mitropolit al ţării (rudă cu Domnul Alexandru cel Bun) Iosif, dela Constantinopol unde se dusese cu teologul Grigore Ţamblac, ca să capete binecuvântarea din partea Patriarhului pentru demnitatea de Mitropolit. Icoana era un dar din partea împărătesei Ana (soţia împăratului Emanuel Paleologul) pentru Doamna Ana, soţia cea dintâi a lui Alexandru cel Bun.

In decursul timpului Mânăstirea s'a bucurat de multă trecere primind nenumărate daruri din partea diferiţilor Domni ai ţării, iar sub acoperământul zidurilor ei se adăpostesc rămăşiţele pământeşti ale ctitorului Alexandru cel Bun şi soţiei sale Ana, ale strănepotului său Alexandru, fiul lui Ştefan cel Mare şi alţii.

Deşi a fost făcut pentru serviciul preoţilor şi călugărilor români găsim totuşi că în anul 1687 Martie 7, Doamna Safta, soţia lui Gheorghe Ştefan Voevod, împreună cu vărul său Pătraşcu, ce-a fost mare pitar, închină „cu această carte i zapis al nostru pentru rândul Sf. Mânăstiri ce se chiamă Bistriţa la ţinutul Neamţului ...care este zidită şi făcută de moşii noştri cei buni şi bătrâni, văzând noi că a rămas la mare pustietate şi grea stricare că s'au schimonosit n'au lipsit din toate podoabele ei ce au fost dat şi miluit şi întărit Domnul Alexandru Voevod cel Bun şi bătrân... închinat-am şi noi această sfântă Mânăstire anume Bistriţa... ca să fie pomană veşnică la Mormântul lui Christos...

După închinare s'a pus în faţa bisericii următoarea inscripţie:

„La această Sf. Mânăstrire stăpân este prea sfinţitul Patriarh al Ierusalimului Kir. Kir. Kirilo dela Samos 1749 August 31.

La anul 1826 Martie 22 prin anaforaua Mitropolitului Veniamin Costache iscălită şi de episcopul Gherasim al Romanului şi Meletie al Huşilor se numeşte ca egumen Macarie, ierodiacon.

Dintre odoarele cele vechi nu se mai păstrează aproape nimic fiind luate de Tătari şi Poloni care au vizitat des mânăstirea cu pustiirile lor. Avem însă foarte frumos păstrate portretele lui Alexandru cel Bun şi al soţiei sale Ana, al lui Roman şi al Mariei, părinţii lui Alexandru cel Bun; al lui Petru Rareş şi Doamna Elena şi portretul lui Ştefan cel Mare.

Fostele case domneşti servesc astăzi de locuinţă pentru egumen. Sub acestea se află o subterană în care se crede că au fost omorâţi 47 de boeri socotiţi ca trădători de patrie.

Tot aici se mai află un pomelnic vechiu în care se află trecuţi toţi foştii domni ai ţării şi care ne poate servi la controlarea istoriografiei.

In figura noastră avem vederea bisericii celei mai vechi şi după ea ne putem face o idee de felul cum se prezenta Mânăstirea în vechime.

In figura de faţă avem o vedere generală a Mânăstirii Bistriţa aşa cum se află astăzi, fotografie luată de atelierul „Foto-Tehnica" din Bucureşti. Aşezarea ei este minunată, fiind înconjurată de brazi seculari. Sus la turla „pantocrator" observăm încă figurile sfinţilor. Acoperişul e de tablă. La corpul bisericii se mai observă două rânduri de firide, unele mai mici altele mai mari. Mai observăm apoi contragoruturi, avem deci aface cu un amestec de stil bizantin şi gotic, ceiace ne dovedeşte vechimea zidăriei. Are două clopotniţe, una în dreapta şi alta în stânga. Casele Mânăstirii sunt învelite cu şindrilă, poate că ar fi fost frumos să fie şi biserica.

MIH. POPESCU

Cronica cinematografică

Iar operetă — Corrine Griffith — Eric von Stroheim

Pentru că filmul „Zwei Herzen in 3/4 Takt" a avut succes, s'a făcut o socoteală negustoreşte foarte simplă, şi s'au adus de la Viena artişti de operetă, în carne şi oase, dela acelaş teatru unde joacă şi interpreţii filmului „Zwei Herzen".

Desigur, acei care au făcut aceasta au fost animaţi de cele mai bune intenţii. Numai că socoteala comerciantului, mai ales când comerciantul vinde artă, trebue să ţină seama puţin şi de punctul de vedere artă. Există anticari care recunosc nu numai autenticitatea unui obiect, dar chiar valoarea lui pur artistică. Un negustor de marfă de artă trebue să se priceapă şi el puţin în materie de frumuseţe. Sau cel puţin, să se informeze.

Pentru toate aceste motive socoteala de care vorbeam s'a arătat greşită. Artiştii vienezi au fost plicticoşi şi anoşti. Publicul ar fi preferat altceva. Şi acei ce i-au adus — probabil cu mari cheltueli — n'au făcut desigur o afacere strălucită.

Am pomenit de toate acestea pentrucă este aci o problemă de cinematograf asupra căreia n'am putea insista îndeajuns. Am spus-o de atâtea ori: un film este altceva decât operetă, sau teatru, sau music-hall. Când cade într'unul din aceste genuri străine, filmul e sigur prost. Şi dacă „Zwei Herzen" a fost o bucată minunată, este tocmai pentrucă nu era o operetă, ci un film în sensul cel mai cinematografic cu putinţă. Acolo opereta era numai subiectul, tema. Dacă de pildă am scrie o piesă de teatru în care subiectul ar fi viaţa unui poet, cu toate chinurile şi eforturile lui pentru a-şi crea opera, bucata ar rămâne o piesă de teatru, şi nu s'ar transforma prin aceasta în poezie lirică.

* * *

Odată cu exibiţiile trupei vieneze s'a reprezentat şi un film cu Corrine Griffith pentru care nu avem destule cuvinte de laudă.

Mai întâi tema era foarte interesantă, foarte fecundă în realizări cinematografice. E vorba de acel lucru totdeauna tragic care este neînţelegerea, nepriceperea reciprocă dintre două fiinţe. O tânără chelneriţă — care avusese înainte şi zile mai bune — se îndrăgosteşte de un avocat, sedusă de firea lui blândă şi dreaptă. El este logodit, îşi iubeşte destul de tare logodnica, şi afară de asta nici nu percepe amorul tinerei chelnăriţe. Intr'o seară se dă un bal. Ea, ca să-i placă lui, fură bani de la patronul ei, şi-şi cumpără o rochie frumoasă cu care voia să-şi seducă iubitul.

Acesta începe prin a fi foarte prietenos cu ea. O roagă chiar să meargă puţin deoparte cu el, ca să-i spună ceva între patru ochi. Ea jubilează. Dar... ce avea să-i spună el era cu totul străin de ce aştepta ea dela el, şi dovedea că nici de data asta nu făcuse asupra lui nici-o impresie.

(Cerem iertare pentru toate aceste explicaţii, dar ele-s necesare pentru a pricepe ceiace va urma).

Desnădăjduită, ea se întoarce acasă. A doua zi este arestată. Un actor, care îi făcea curte şi care era prieten cu avocatul, îl imploră pe acesta să o apere în faţa justiţiei. Şi atunci are loc o scenă magistrală.

El o vizitează la închisoare ca să-şi adune elementele pledoariei. O întreabă de ce a furat. Ea mai întâi nu vrea să-i spună nimic. Apoi, când începe să-i povestească împrejurările, el se înveseleşte. Căci romantismul acestor circumstanţe este un excelent material pentru o pledoarie sentimentală şi patetică. Şi este sfâşietor de tragic contrastul între profunda ei desnădejde şi veselia lui de profesionist încântat că a găsit un filon eficace de exploatat. Sfâşietoare buna credinţă cu care el nu pricepe deloc că el, el însuşi, este vinovatul moral al delictului. Este un peisaj sufletesc dintre cele mai impresionante, realizat cu contrastul dintre fizionomia ei, plecată înainte, plângând şi sorbindu-l pe el din ochi, desnădăjduită şi fericită totuş că îl vede, că stă cu el — şi el, drept, corect, satisfăcut, şi totuşi blând, generos şi de treabă.

Scena aceasta, când el este la zece paşi de adevărata situaţie, e jucată într'un chip desăvârşit şi trebue înregistrată pentru aporturile serioase la arta cinematografică.

Dar nu e singura.

La un moment dat, el vrea să ştie cine este acela pentru care ea făcuse toate acestea. Când află, — rămâne interlocat. Este disperat. Căci n'o iubeşte. Nici măcar nu-şi pusese problema vreodată. Şi atunci ea e care trebue să-l liniştească .Să-l asigure că ea e în fond fericită că a avut măcar parte de o clipă ca aceasta, în care el să ştie că îl iubeşte şi tot ce a făcut pentru el.

Dar ziua procesului soseşte. Şi el trebue s'o apere. Spunând totul, minus, bineînţeles, numele aceluia pentru care ea comisese furtul.

Şi aci iarăşi o idee cinematografică excelentă. Avocatul, om profund cinstit, nu poate juca teatru. Ar trebui să spună tot. Să spună şi că **el** e omul din poveste. Dar e, oricum, jenant să vorbeşti aşa despre propria ta persoană. Rezultatul? Ii scapă notiţele din mână. Bâlbâie. Apoi, pe nesimţite, în timpul pledoariei, se apropie de ea, şi se trezeşte deodată că, de câtva timp, îi vorbea ei, în loc să-i vorbească instanţei. Preşedintele îl rechiamă la ordine. El îşi reia pledoaria. Cu stângăcie, cu bâlbâieli, cu vorbe spuse în locul altora. In sfârşit, ceva lamentabil din punct de vedere oratoric. Dar profund mişcător din punct de vedere omenesc. Căci juraţii au priceput. Şi când, la urmă, el spune:

— „Ştiu că am apărat-o prost, vă cer d-voastră, d-lor judecători, s'o apăraţi mai bine, — judecătorii sunt edificaţi. Şi-i dau, în loc de patru ani, cât cerea procurorul, doar câteva luni de închisoare.

Şi toate astea îi deschid şi lui ochii. Ştie acum pe cine iubeşte în adevăr. O va aştepta până ce îşi va sfârşi pedeapsa, şi se va căsători cu ea, aşa cum se căsătoresc totdeauna eroii filmelor dela Hollywood.

Dar încă odată, scena pledoariei a fost o „găsire" artistică de mâna întâi, care, adăogată scenei din închisoare, face din filmul acesta un film, desigur modest, căci nu e un film cu mari pretenţiuni, dar care ne lasă câteva indicaţii preţioase de regisură şi joc cinematografic.

* * *

Fiindcă cronica de astăzi am început-o cu filme bune, vom continua în această ordine de idei amintind de o bucată impresionantă care a rulat destul de puţin, şi anume de filmul: „Marele Gabbo". Este un amestec foarte reuşit de manieră nemţească şi manieră americană. „Germanismul" filmului stă în preocuparea mai **intelectuală** care a prezidat la alegerea temei. Este vorba de un om care e doar ţicnit şi care trebue, în cele din urmă să înebunească deabinelea la sfârşitul filmului. Progresia e foarte bine redată, şi fenomenele psihastenice ,manii diverse, precum şi fenomenele de dedublare a personalităţii sunt făcute fără nici o greşală şi fără nici un ridicol. Ceiace nu era tocmai uşor.

Dar despre acest film am scris o întreagă lungă cronică în numărul ultim al revistei „Realitatea ilustrată".

D. I. S.

A apărut:

Viaţa Romînească

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

No. 4 şi 5 pe April, Mai 1930

CU URMATORUL SUMAR:

Frank B. Kellog . . .	*Calea spre arbitrajul internaţional.*
Demostene Botez . .	*Urlet (versuri).*
I. Petrovici	*Impresii din Italia (Roma).*
Mihail Sadoveanu . .	*Pe o ediţie nouă a lui Creangă*
Henriette Yvonne Stahl	*Mătuşa Matilda.*
I. M. Marinescu . . .	*Din Sappho (Versuri).*
Mihai D. Ralea . . .	*G. Ibrăileanu, moralist.*
D. I. Suchianu	*Ce este un film?*
T. A. Bădărău	*Deslegarea unui mister*
Dem. B.	*Note pe marginea cărţilor (O culegere de esseuri).*
Emil Virtosu	*Un pamflet moldovenesc din vremea Eteriei.*
Al. A. Philippide . . .	*Cronica literară (O nouă ediţie a Poeziilor lui Eminescu. — Operele complecte ale lui Caragiale).*
Al. Hallunga	*Cronica economică (Impozite comerciale. — Patenta).*
D. I. S.	*Cronica ideilor (Centenarul lui Fustel de Coulanges).*
N. N. Tonitza	*Cronica artistică (Despre precursorii oficiali şi despre premiul naţional de pictură).*
Thomas Greenwood . .	*Cronica externă (Primejdia relaţiilor anglo-sovietice).*
T. Arghezi	*Cronica modei (Letopiseţii).*
M. Sevastos	*Cronica teatrală (V. Maximilian.— Aglae Pruteanu — C. Vernescu-Vâlcea).*
P. Nicanor & Co. . .	*Miscellanea (D. Goga despre votul universal. — Confuziunea valorilor — „Viaţa Romînească" şi ziarele bucureştene. — Documentările d-lui C. Stere).*

RECENZII: Gala Galaction: In pămîntul făgăduinţei. — **Gib I. Mihăescu:** Braţul Andromedei. A. A. Philippide. — **Izabela Sadoveanu:** Educaţia nouă. Indrumări pentru părinţi şi educatori. D. I. Suchianu. — **I. M. Marinescu:** Figuri din antichitatea clasică. C. Balmuş. — **V. Bănăţeanu:** Sur les désinences de l'indicatif parfait en latin Al. Graur.

REVISTA REVISTELOR.

MIŞCAREA INTELECTUALĂ IN STRĂINATATE.

PREŢUL 60 LEI

Redacţia şi Administraţia: Str. Const. Mille 7-9-11, Bucureşti

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 303

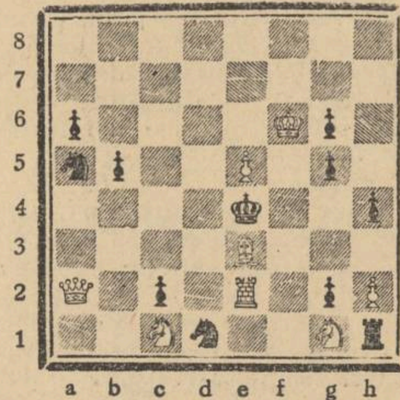
— Din concursul nostru de probleme —

Motto: „Lăcrimioare"

(inedită)

Negru:

Ré4, Th1, Ca5 şi d1, Pa6, b5, c2, g2, g5, g6 şi h4 (11).



Alb:

Rf6, Da2, Té2, Cé1 gl, Né3, Pé5 şi h2 (8).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 304

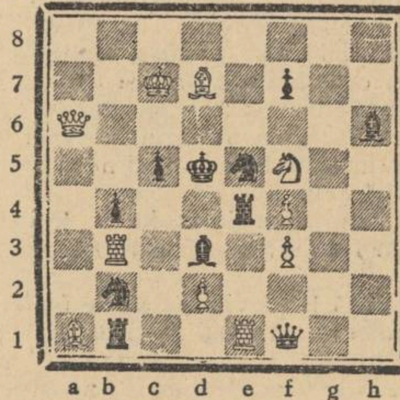
— Din concursul nostru de probleme —

Motto: „Onix"

(inedită)

Negru:

Rd5, Df1, Tb1 şi é4, Cb2 şi é5, Nd3 şi h6, Pb4, c5 şi f7 (11).



Alb

Rc7, Da6, Tb3 şi é1, Cf5, Na1 şi d7, Pd2, f3 şi f4 (10)

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 135

Jucată în concursul internaţional din Hamburg în ziua de 12 Iulie 1930.

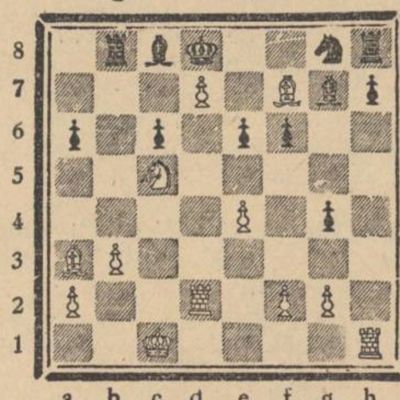
Alb: *Ahues* (Germania) — **Negru:** *Sultan Khan* (Anglia)

Apărarea siciliană

1. é2—é4, c7—c5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Cb1—c3, é7—é6; 4. Nf1—é2, g7—g6? Cine voeşte să joace această apărare în partida siciliană, trebue să nu mute în a 3-a mutare pionul din faţa regelui, ci pe cel din faţa damei. Lipsa de teorie este punctul slab al maestrului indian, care dealtmintrelea e un jucător extrem de tare. 5 d2—d4, c5×d4; 6. Cf3×d4, a7—a6; negrul nu poate juca Ng7, căci ar urma Cdb5 cu ameninţarea Cd6+! 7. Cd4×c6, b7×c6; 8. Dd1—d4, f7—f6; la Cf6 ar fi urmat Ng5, Né7; h4 cu situaţie superioară pentru alb. 9. h2—h4!, Ta8—b8; spre a urma cu Db6. 10. h4—h5!, g6—g5; 11. h5—h6!, Dd8—b6; la N×h6 alb rămâne cu un avantaj decisiv prin următoarea continuare: T×h6, C×h6, N×g5, Cg8; Nh5+, Ré7 (nu Rf8: D×d6+ urmat de D×b8); 0—0—0. 12. Dd4— d3, Db6—c7; 13. Né2—h5+, Ré8—é7; ceva mai bine ar fi fost Rd8; 14. b2—b3, Ré7—d8; 15. Nc1—b2, Dc7—d6; 16. Dd3—é2, ameninţând Td1. 16...., Dd6—é7; 17. 0—0—0, Nf8×h6; 18. Dé2—c4, Rd8—c7; 19. Cc3—a4, Dé7—b4; 20. Dc4—é2, Nh6—g7; 21. Td1—d4, Db4—b5; 22. c2—c4! Db5—b4; la Db7 alb răspunde cu Dd2 cu ameninţarea Da5+. 23. c4—c5, Db4— b5; 24. Dé2—d2!, ameninţând Né2 urmat de Da5+24...., d7—d5; 25. c5×d6+, Re7—d7; 26. Nb2—a3, g5—g4; 27. Nh5—f7! desigur că nu N×g4, căci ar fi urmat f5 şi apoi eventual Nh6. 27...., Db5—g5; 28. Ca4—c5+, Rd7—d8; 29.d6—d7, Dd5×d2+; 30. Td4×d2 şi negru abandonează.

Poziţia finală a partidei

Negru: Sultan Khan.



Alb: Ahues

Ing. L. LOEWENTON

P. I. NEGREANU

A apărut:

Indicaţiile şi contra indicaţiile curei de Karlsbad

de Doctorul GR. GRAUR

Medic balneolog la Karlsbad

Lucrarea se adresează medicilor practicieni

Preţul lei 40

Editura „Adeverul"

Cărți și Reviste

Cum curge vremea și ne 'ngroapă!
Ia vezi ce mare te făcuși:
Mai ieri erai numai de o șchioapă...

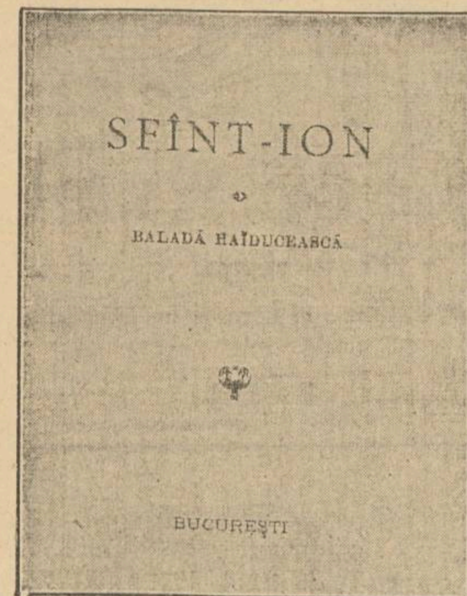
Acestor versuri — cred că nu e nici unul, printre dv. ca să nu fi ghicit poetul, ce D-zeu! — vreau să le dau o întrebuințare cu desăvârșire nouă, la care nimeni nu s'a gândit, autorul lor mai puțin ca oricare altul, cu nădejdea că toți cititorii vor cădea de acord cu mine.

E vorba de Caragiale, dacă voiți de toți autorii săvârșit din viață, care astăzi se editează pe capete de unii pe alese, de alții în opere complecte.

Nu era oare Caragiale numai de-o „schioapă" acum 30—40 de ani? Nu e el *mare* în prezent, colosal ca mâine? Ce zic ca mâine! E colosal deja, și e pe vecie. Cine s'ar fi gândit să-i adune scrisul, pe vremea aceia, pagină cu pagină, rând cu rând, cuvânt cu cuvânt, desmormântând până și bucăți anonime din bucăți uitate astăzi de toți? Și cine-i analiza, cântărea, prețuia până și silabele atunci când cărțile nu i se prea cumpărau, piesele nu i se prea jucau, articolele nu i se prea plăteau! Acum la umbra lui iată-ne niște pigmei, răscumpărându-ne însă micimea prin dragostea și admirația noastră pentru cel postum.

Și fiindcă se adună și se prețuește astăzi orice fărâmă a lui Caragiale, m'am hotărît să public *in extenso* o bucată a lui din care acum câtiva ani am dat tot în „Adevĕrul Literar" un fragment numai.

Nu judec nici nu prejudec valoarea literară a celor ce urmează, dar fiindcă sînt de Caragiale...



Coperta

Sfînt Ion

BALADĂ HAIDUCEASCĂ

Frunzuliță chimionu,
Chimionu anasonu,
Mai dă, Doamne,-un sfînt-Ionu,
Să prăznuim patraonu
Cu Jenică Arionu!
Să mai mergem la fiatru
Să vezi doi jandari cât patru!
Că era mare 'mbulzeală
De-mi venise amețeală;
Că Jenică Arionu,
Pasă-mi-te 'i Farmazonu,
A tras la loja de sus
Și drept în fața ne-am pus,
La lojă de beletaj,
Unde-i mai mare blamaj!

C'apoi stam și petreceam
Și în lojă chef făceam,
La poliție nici gândeam,
La poliție bat'o vina!
Că ea e toată pricina,
Ea cu colonel Algiu,
Ursuzu și belaliu,
Nu i-aș mai vedea chipiu!
Că tomna când petreceam
Ș'el mai mare chef făceam,
Iacă'i domnu Colonel
Ne poftește frumușel
Să mergem la ceai cu el,
Și la ceai și la cafea,
La soarea cu refenea.
Și ne 'ncântă, ne descântă,
Bată-l Măiculița Sfîntă!
El tot haide, noi tot ba!
Ne-a 'ntețit cu dragostea;
Noi trăgeam, el ne 'mpingea
Tot așa și iar așa
Pîn 'am ajuns în antrea.

Aici, hop! și comisari,
Ipistați, sergenți, jandari
Cu niște chivere mari,
Măiculiță, ce vlăjari!
Nalți d'un stînjen fiștecare,
De jurai că sunt călare.
Noi nu vream de loc, ei: „Hai!
„Hai la domnu polițai,
„Să vă trateze cu ceai,
„Și cu ceai, și cu cafea,
„La soarea cu refenea!"
Și ne-a dus, măre, ne-a dus
Când pe jos și când pe sus,
Și la secție ne-a pus
Pe saltea și pernă moale,
De le simț s'acu la șale,
Și de-acolea mai la vale,
Unde ce să vă mai spui?
Unde-i pasă bumbului!
Dacă vezui și vezui
C'am căzut pe mâna cui?
Pe mâna Algiului,
Ce m'apucai de făcui?
Sai din loc și poc! și paf!
Am făcut o lampă praf!
Și pe urmă ce făceam?
Ca un leu mă repezeam
Și cu pumnii dam în geam,
Și trăgeam și iar trăgeam
Pînă când mi ți-l spărgeam
Atuncea Algiu numa
Vezu că s'a 'ngroșat gluma,
Și cum este el șiret,
A recurs la marafet
Și ne-a turnat la secret
Cam pe lîngă cabinet;
Și pe loc a poruncit,
Că zicea că am recit,
Să ne tragă de năjit
Cum se trăgea mai 'nainte
Cu curea și spirt fierbinte,
Cât lumea s'o ținem minte:
Nu'l mai ține, Doamne sfinte!
Și cum stam noi la secret
Cam pe lângă cabinet,
Pasă-mi-te că de jos
Ne venea în sus miros;
Că unde 'ncep să strănut
Și cu Jean să mă sărut
Și să-i urez la mulți ani,
Sănătate, chef și bani,
Și fiatru permanent
La lojă cu-abonament,
La lojă de beletaj,
Unde'i mai mare blamaj.
Da pe semne-amoniacu
Făcu efect, lua-l-ar dracu!
Că ne trecu uluiala
Ș'am rămas doar cu zăpreala.

Și când ne-am foșt luminat
Iacă'i vine și Scarlat:
„Ce-ați făcut?" ne-a întrebat,
„Ce să facem! am zis noi;
„Eram Ioni amendoi:
„Am cinstit, măre, cinstit,
„Patraonu-am prăzmuit,
„La fiatru c'am venit,
„Lojă bună c'am găsit
„Să vedem și noi Voivodu,
„Cum l-a vezut tot norodu,
„Da polițaiu, nerodu
„Pasă-mi-te era beat!
„Dînsul de bucluc ne-a dat.
„Da acu dă-ne tu drumul,
„Că ni s'a risipit fumul
„Și fiatru s'a închis
„Nu mai ai nimic de zis!"
Și atunci bietul Scarlat

Frunzuliță chimionu,
Chimionu, anasonu,
Mai dă, Doamne,-un sfînt-Ionu,
Să prăznuim patraonu
Cu Jenică Arionu!
Să mai mergem la fiatru
Să văz doi jandari cât patru?
Că era mare 'mbulzeală
De 'mi venise amețeală;
Că Jenică Arionu,
Pasă-mi-te 'i farmazonu,
A tras la loja de sus

Pagina I-a

Pe loc drumul ne-a și dat
Da Orescu ca Orescu
Ce te faci cu mai — Orescu?
Cu Hașdeu și Odobescu
Și cu Anghel Demetrescu?

D'apoi lasă-te pe mine,
C'am să-i regulez eu bine
Că din secție ieșind
Am fost doi tot la un gând
Cum avem și-un patraon
Și eu și el tot Ion
Sache și cu Arion!
Ș'am strigat și eu și el:
„Hai de grabă la Purcel"
Ș'aci, tot la un gând iar,
Am cerut câte-un pahar,
Un pahar de tulburiu,
Să ne treacă de Algiu,
Ursuzu și belaliu,
Nu i-aș mai vedea chipiu!
Să ne dregem la stomac,
Arză-l focu-amoniac!

Și nu știu ce'mi vine mie:
„Adu'o coală de hârtie
„Ș'un condeiu frumos!" și scriel,
Scriu și scriu, și la minut
Un raport am așternut
Contra colonelului,
Contra polițaiului;
Ș'am să merg la minister
Cu raportul meu, să cer
Să'l scoață din prefectură,
Că s'a dat la beutură
Și prea face tevatură.

Erratum

La pag. 8, în loc de versul al optulea:

Unde-i pasă bumbului!

să se citescă așa:

Unde-i pasă omului,
Unde-i greu voinicului,
La 'nnodatul bumbului!

S'a sfârșit a se tipări, astăzi Joi, 27 Februarie 1897, în atelierele Tipografiei „Epoca".

Placheta aceasta minusculă de nouă pagini foarte mici, poartă pe pagina II:

S'au tipărit din această cărticică una sută exemplare numerotate.

Numărul...

In adevăr Caragiale a tipărit numai o sută de exemplare, pe care le-a împărțit gratuit prietenilor, la întâmplare, pe măsură ce-i întâlnea, până la epuizare. Am fost și eu unul din fericiții care au căpătat una. Imi închipui că nimeni nu le-a păstrat. Exemplarul e probabil unic, astăzi nu l'aș ceda pentru tot aurul din lume.

Garantez autenticitatea deoarece placheta o am din chiar mâna lui Caragiale, și cele cuprinse în ea ni le-a povestit și din gură, cu detalii ce nu figurează în plachetă, făcând Caragiale un mare haz de povestirea aceasta: De ce? Mărturisesc că nu o prea știu.

I. TEODORESCU



I. SIMIONESCU: Popasuri prin țară
Ed. „Casa Școalelor". 1930. Prețul 35 lei

Deși avem a face cu o culegere de descrieri ale locurilor mai de seamă, vizitate de autor în diverse colțuri ale țării, ne întâmpină, la pagina 15 a cărții, titlul: „Casa Școalelor". Sunt aci câteva cuvinte de caldă apărare a unei instituții, care prea adeseori a fost atacată scoțându-i-se în relief numai scăderile răzlețe și inerente unei întreprinderi editoriale. D. prof. I. Simionescu arată meritele pe care le are editura „Casei Școalelor" în răspândirea cărții la sate, în crearea „Bibliotecii de popularizare a științelor", și închee cu o concluzie firească: față de importanța întregului, scăderile de amănunt dispar. „Pe drumul croit, Casa Școalelor împlinește netăgăduit un însemnat rol în răspândirea culturii generale, mai ales în condițiunile dela noi, puțin prielnice pentru intensificarea ei".

Cartea d-lui I. Simionescu, „Popasuri prin țară", apărută în editura Casei Școalelor, are și ea darul să ilustreze lăudabila străduință a acestei instituțiuni de a pune la îndemâna cetitorilor cărți pline de folos. Afli într'însa atâtea învățăminte, atâtea evocări de locuri și de fapte frumoase, și mai cu seamă atâta căldură și coloare în expunere, încât o cetești cu un sentiment de deosebită satisfacție.

Scopul acestei cărți este să deștepte în noi dorul colindării prin țară și, cu mijloacele de care dispune d. I. Simionescu, nu e de mirare că izbutește să ne câștige. Dar câte inconveniente se ivesc, când te hotărăști s'o pornești la drum! Obiectiv, d. I. Simionescu se gândește cu amărăciune la greutățile unei călătorii de „plăcere" prin țara noastră, în raport cu înlesnirile pe care le întâlnești în alte părți.

„Se știe ce dezvoltare au luat în Apus călătoriile. Trenurile din cele mai înfundate văi alpine, vara sunt înțesate de lume. Regiuni unde mai înainte sufla vântul sărăciei, azi sunt presărate cu vile drăguțe, curate, iar lumea care cunoaște aspra nevoe a izolării, trăește tot anul de pe urma afluxului de oameni din timpul verii.

„Frumusețile naturii atrag din ce în ce mai mult norodul orașelor, dornic să răsufle aer curat, să admire îmbrăcămintea mereu primenită a naturii. De pe urma lor, câștigă căile ferate, câștigă mai ales producătorii. Aproape un fenomen nou geografic are loc. O nouă și nebănuită mișcare de populațiune face să pătrundă civilizația în cotloane altfel neumblate. Se naște o prosperitate temeinică adusă de munți, de ape, de minunății naturale, mai înainte vreme puse în categoria părților sterile, neproducătoare de venituri, din cuprinsul țărilor.



I. Simionescu

„Austria, mica Austrie, în anii din urmă se reface de pe urma acestei noi mișcări omenești. Viena, frumosul și liniștitul oraș al mărețiilor apuse, scapă din mari încurcături financiare, prin puhoiul omenesc ce se revarsă vara și iarna asupra ei. Locuri și lucruri aduc beneficii însemnate Elveției, Franței, Italiei.

„Pentru a atrage afluxul de vizitatori, se fac însă tot soiul de sforțări. Literatura turistică, cu edițiuni artistice, umple vitrinele librăriilor de pretutindeni, de cum dă primăvara.

„Ademenită, lumea rămâne mulțumită. O organizațiune metodică economică s'a țesut în jurul turismului, în special în direcția hotelurilor. Intâlnești ori unde te dai jos din tren ori din autobus, curățenie, comoditate și eftinătate. Călătorul nu pleacă scârbit, afurisindu-se să nu mai revie. In sufletul lui, farmecul naturii este mărit prin odihnă și înlesnirile avute la îndemână".

Dar la noi? In această direcție, la noi nu s'a făcut încă nimic, deși nu ne lipsesc frumuseți naturale care ar atrage și lume depărtată. Și... e păcat să nu profităm de darurile pe care natura ni le-a hărăzit din belșug.

„Ori încotro te întorci, prinzi colțuri neîntrecute în mândra noastră țară. Unul dintr'acestea e și Valea Lotrului.

„La Brezoiu, dă în Olt. E un loc larg, în inima munților. Când vii din sus, dinspre Turnu-Roș, ți se pare că Oltul cotește spre apus, căci în gura Lotrului zidul de munți al Foarfecei îi foarfecă într'atâta calea, încât, ca să-l răzbească, a fost silit să-și tae chei. O bisericuță pe un grind, podul de fier peste Lotru, o casă-două și un ferestrău pe mal e toată manifestarea de viață în ceaunul de munți săpat în îmbinarea celor două râuri. Mișcarea forfotește numai când ai cotit și ai apucat pe valea Lotrului.

„Brezoiul e mai mult un târg decât un sat. Casele se țin lanț; unele gospodărești cu livadă și acareturi, altele cu câte două rânduri, înșirate în lungul șoselei ce întovărășește sbuciumatul râu. Mai în fund, adevărate curți, mari, luminate electric, cu grădini înflorite, cu pomi încărcați de roade. Pe urmă vine îngrămădeala dughenelor, a restaurantelor, a hotelurilor, în decorul nou al munților prefăcuți în stoguri împietrite, în căpățâni de zahăr uriașe, în mușuroae clădite unele peste altele, stropite unele cu roș, altele cenușii...

„...Pe urmă Lotrul se strânge. Valea lui se sălbătăcește, se adâncește, căci a rămas singur. Latorița care-i venea în ajutor apucă în altă parte. Lotrul își croește drum pe seama lui, adâncindu-l în stânci bogate în minerale și în mica, încrețindu-și fruntea în încordarea trudei ce o pune să-și facă loc.

„Vrând să stăpânească el singur locul, a săpat în măruntaele munților șanț adânc, desgolit în piatra proaspătă.

„Omul n'are decât să-și tae drum în această coastă de stânci. Cele două puteri se pun la întrecere. Unul, cât o furnică, nu se lasă bătut; celalt, uriașul, își râde de-odată de strădania piticului. Pe urmă, serios, își încrețește fruntea. De sus, îi vin bolovani rostogoliți în cale, care-i măresc munca și furia. Unde era el odată în voie, se trezește încins cu garduri de bușteni și pietre, în care izbește cât poate dar fără a învinge ușor. Numai când omătul de sus sau ploile revărsate pe piscuri îi vin în ajutor, își mai vâră colții în zăgazul pe care omul îl opune valurilor.

„O clipă se simte iarăși biruitor. Furnicile se adună repede și dreg ce s'a stricat. Apa își strânge ghiarele și-și continuă drumul, ca și când n'ar fi avut nici un gând rău. E biruit ca și leul care a greșit săritura și vede cum îi scapă prada".

Am luat la întâmplare acest pasaj. Cartea d-lui I. Simionescu e plină de asemenea descrieri care se impun atențiunii mulțămită unei fine puteri de observație și unei limbi alese și pline de imagini. Cu astfel de calități ea poate fi recomandată ca o lucrare nu numai folositoare, ci și agreabilă.

J. BYCK

A. D. XENOPOL: Istoria Românilor din Dacia Traiană
Ed. a III-a. Vol. XI. București. Ed. „Cartea Românească", 1930. Prețul 180 lei.

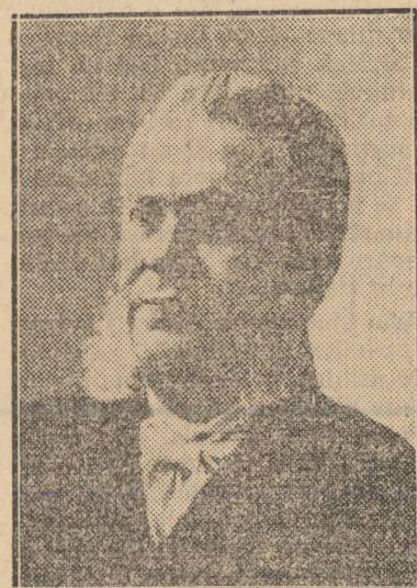
Istoria Românilor a lui A. D. Xenopol, așa cum ne-o prezintă editura „Cartea Românească" în a treia ediție, a ajuns la volumul XI.

Acest volum cuprinde istoria epocii dintre 1822 și 1848, și are în frunte următoarea caracterizare:

„Naționalitatea română fusese până la timpul la care am ajuns sprijinită mai mult de instinct și de puterile neconștiute ale sufletului poporului. Cu începutul secolului al XIX-lea, dezvoltarea neamului românesc intră în domeniul conștiinței. Ea începe a fi dorită și voită de dânsul.

„In acest volum se expun începuturile acestei mari mișcări, începuturi care se întâlnesc și pe tărâmul politic și pe cel cultural, așa precum aceste două sfere sufletești niciodată nu stau despărțite în viața popoarelor, ci pururea una condiționează, susține sau combate pe cealaltă".

Intr'adevăr, epoca — al cărei obiect îl formează volumul de curând apărut — este aceia în care se pregătește alcătuirea României moderne; iar începutul ei e caracterizat prin acel proect de constituție dela 1822, care proclama principii absolut necunoscute până a-



A. D. Xenopol

tunci în țările române.

Tot atunci apar societățile literare din Brașov — alcătuite de boerii pribegi — și din București, aceasta din urmă înjghebată din inițiativa boerului luminat de razele civilizației Apusului, Constantin Radovici din Golești (Dinicu Golescu).

Literatura începe să se desfășure pe căi noi; se înființează școale cu profesori bine pregătiți; se pun bazele ziaristicei române — tipărindu-se „Curierul Românesc" al lui I. Heliade Rădulescu și „Albina Românească" a lui G. Asaki; — se întemeiază „Societatea filarmonică", al cărei scop era dezvoltarea artistică a poporului român și anume pe tărâmul muzicii și al artei dramatice.

Adăugând la activitatea culturală din Principate aceia desfășurată în Transilvania, putem vorbi de o adevărată manifestare de viață spirituală, menită a pregăti apropierea noastră de civilizația apuseană.

Editura „CULTURA NAȚIONALA"

2, PASAJUL MACCA, BUCUREȘTI I. — TELEFON 382/24

a publicat în cursul anului 1930 următoarele volume:

Leon Donici: Noul Seminar (roman)
I. L. Caragiale: Opere. Volumul I din ediția critică îngrijită de D. Paul Zarifopol
Ion Barbu: Joc Secund (versuri)
D. Iacobescu: Quasi (poezii)
Ion Minulescu: Cetiți-le noaptea (nuvele)
Principesa M. Bibescu: Două Portrete (Ferdinand al României și Anatole France)
Al. A. Philippide: Stânci fulgerate (poeme)
Octavian Goga: Precursori (proză)
D. I. Suchianu: Puncte de vedere (studii)
Ion Minulescu: Strofe pentru toată lumea (versuri)
B. Fundoianu: Privelişti (peme)
G. Ibrăileanu: Privind viața (maxime)
Mihai D. Ralea: Memorial (Note din Spania)

INSEMNĂRI

Conan Doyle şi Sherlock Holmes

Conan Doyle care a murit de curând în vârstă de şaptezeci şi cinci de ani, a fost la un moment dat autorul cel mai cunoscut de pe glob. Asta se întâmpla înainte de războ┐, pe la începutul acestui veac, când gloriile literare mondiale erau mai puţine şi când traficul literar internaţional era mai redus decât acum. Astăzi, chiar, cu toată concurenţa unui Dekobra, Conan Doyle ocupă încă unul din locurile de frunte printre gloriile literare populare. Cine n'a auzit de Sherlock Holmes? S'a întâmplat cu acest celebru erou un fenomen destul de curios, dar destul de curent: eroul a devenit mai celebru decât autorul, creatura mai cunoscută decât creatorul. Cred că există oameni care ştiu cine este Sherlock Holmes dar nu-l cunosc pe Conan Doyle. La asta au contribuit şi nenumăratele imitaţii. (Cea mai cunoscută la noi este seria de fascicole care populează toate chioşcurile de ziare, cu text tradus din nemţeşte, un text oribil, de o candidă stupiditate, în care eroul lui Conan Doyle este prezentat ca un fel de fenomen de bâlciu: boxeur, ventriloc, hipnotizator, atlet, spadasin, înzestrat câteodată cu calităţi aproape supranaturale, şi scăpând ca prin minune din cele mai grozave primejdii şi din cele mai mari încurcături. Sherlock Holmes al lui Conan Doyle îşi exercită vocaţia numai în Anglia, eroul fascicolelor pomenite operează în toată lumea, când în China, când în America de sud, pretutindeni, ca la el acasă. Totuşi aceste fascicole au făcut — de ce n'am spune-o — deliciile copilăriei multora dintre noi. Este, însă, foarte adevărat că asemenea literatură este capabilă, la anumite minţi necultivate, să pervertească pentru totdeauna gustul şi imaginaţia. Literatura mediocră ca şi aşa zisa literatură înaltă cere, pentru a fi judecată la justa ei măsură, un spirit exercitat. Extremele se ating, şi aici.)



Conan Doyle

Secretul gloriei lui Sherlock Holmes? Nu este altul decât acela al gloriei lui Rocambole, pe vremuri, sau al romanelor de aventuri, de cape-et-d'épée, ale lui Alexandre Dumas-père. Cu ceva în plus: Sherlock Holmes satisface gustul aventurii şi al misterului, ca orişice romane de aventuri; însă introduce un element nou, necunoscut în romanele de aventuri: verosimilul cel mai strict şi grija argumentării logice. Prin asta, prin această disciplină quasi-ştiinţifică, aventurile lui Sherlock Holmes depăşesc şi pe Rocambole şi pe Alexandre Dumas-père. In istoria literaturii Sherlock Holmes n'are decât un strămoş direct: Dupin, detectivul-amator (ca şi Holmes) al lui Edgar Poe, din „Asasinatul din strada Morgei" şi din „Scrisoarea furată". Dacă n'ar fi decât această strălucită ascendenţă şi Sherlock Holmes ar merita să-şi dobândească un loc mai mult decât onorabil în literatură. Pe lângă calităţile de logică pe care le are, Sherlock Holmes mai are o calitate: aceea de a fi fost prezentat literaturii de Conan Doyle. Autorul aventurilor lui Sherlock Holmes, a fost un scriitor de mare talent. Un minunat povestitor. Un tehnician priceput al meşteşugului scriitoricesc. A fost un „sforar" neîntrecut al efectelor surprinzătoare şi un dibaciu mânuitor al surprizei şi al bluff-ului. Opera lui Conan Doyle (puţini ştiu asta) nu se mărgineşte numai la aventurile celebrului detectiv-amator. Celelalte scrieri ale lui sunt departe de a fi inferioare acestora. Numele lui rămâne, însă, legat de Sherlock Holmes.

Cum foarte bine spune André Levinson, într'un articol din „Nouvelles littéraires", ascendentul pe care Holmes îl are asupra lectorului vine din faptul că el nu este un detectiv oficial ci un amator, un detectiv din vocaţie, nu de meserie. Mai ciudat este că până acum, deobicei, eroii răsvrătiţi şi în luptă cu societatea erau cei mai populari. Rocambole, banditii lui Eugène Sue, toţi eroii romanelor criminale şi de aventuri şi-au văzut popularitatea eclipsată de eroul detectiv care apără societatea în loc s'o atace. Ceeace e, însă, şi mai interesant la Sherlock Holmes este că el nu apare deloc ca un binefăcător, ca un filantrop, ca un apărător al societăţii. Holmes este un artist, atent numai la reuşita procedeelor pe care le aplică. Satisfacerea lui este pur artistică, independentă de orice preocupare morală. Acest caracter îl face deosebit de toţi colegii lui întru detectivie.

Acest caracter este, dealtfel şi o garanţie, pentru Holmes, de durabilitate. El rămâne ca un mare explorator şi un mare pasionat al misterului. Este un titlu arhisuficient pentru a rămânea mereu în gustul publicului — al oricărui public — de orice categorie, cult sau nu. — *Al. A. Ph.*

Goethe şi muzica

Romain Roland pregăteşte o lucrare nouă, care va apărea la „Editions du Sablier" şi va cuprinde cinci esseuri despre Goethe, Beethoven şi Bettina.

Revista „Europe" a început publicarea unuia din aceste esseuri, consacrat raporturilor lui Goethe cu muzica, — chestiune care, după Romain Rolland, nu a fost suficient luată în seamă până acum, deşi e de o deosebită importanţă pentru cunoaşterea desăvârşită a personalităţii lui Goethe.

Tipul literatului muzical e foarte rar în ţările latine şi chiar atunci când apare, are un caracter diletant. In viaţa artistică a lui Goethe, muzica a ocupat însă un loc considerabil.

Goethe e socotit îndeobşte, ca esenţialmente *vizual.* Chiar el s'a declarat

„Zum Sehen geboren
Zum Schauen bestellt..."

(„născut să vadă şi sortit să privească") şi a susţinut că „faţă de ochiu, urechea este un simţ mut" *(gegen das Auge betrachtet, ist das Ohr ein stummer Sinn).* După Romain Rolland, la Goethe nu poate fi vorba de „simţ mut". Fiinţa lui e gata să primească tot ce e frumos pe lume, iar urechea e, la dânsul, un al doilea ochiu.

Avea o ureche extrem de sensibilă. Nu putea suferi sgomotul şi fugea de muzica stridentă a orhestrelor romantice. Aversiunea sa faţă de câini era pricinuită, în parte, şi de lătratul lor. Il fermeca, însă, sunetul pur şi îi plăcea să-şi asculte glasul frumos şi puternic de bas. Acest glas — care l-a minunat şi pe Mendelssohn — şi l-a cultivat nu numai cetind şi declamând, ci şi prin cânt. Se ştie că la Leipzig cânta duete cu surorile Breitkopf. N'a putut concepe niciodată un *lied* fără să-i murmure melodia. In această privinţă, e caracteristic următorul pasaj din „Wilhelm Meister":

„Adeseori mi se pare că un geniu ascuns îmi şopteşte ceva ritmic, aşa încât atunci când colind, merg totdeauna în tact, şi totodată mi se pare că percep sunete uşoare ce însoţesc vre-un *lied* care-mi apare agreabil pe o melodie sau alta".

Goethe recomandă totdeauna să se prefere cântul — cetitului: „Nur nicht lesen! Immer singen!" Pentru el muzica este „adevăratul element din care izvorăşte şi către care se întoarce poezia".

Aceiaşi dragoste şi înţelegere pentru muzică l-au îndemnat să înveţe a cânta la violoncel şi la piano. Romain Rolland accentuează, însă, că „muzica nu este pentru Goethe un simplu divertisment: ori constitue un interes intelectual al spiritului, ori o alinare a sufletului ce se înseninează şi se organizează, ori un izvor de inspiraţie directă pentru activitatea creatoare.

Nu trebue deci să fim surprinşi că Goethe a şi compus. „Dar sentimentul artei era prea înrădăcinat într'însul ca să păstreze compoziţiuni şcolăreşti scrise într'o limbă care, oricât de îndemânatec ar fi stăpânit-o, era pentru el o limbă străină". — *J. Bk.*

Lecţiile lui Fustel de Coulanges

Cu prilejul centenarului lui Fustel de Coulanges s'au dat publicităţii zece lecţiuni ţinute de marele istoric la Tuileries, apoi la Saint-Cloud, în Iunie şi Iulie 1870, înaintea împărătesei Eugenia şi a unui cerc restrâns de prieteni intimi.

Incepând cu lecţia a doua, aci nu mai e vorba de o istorie a civilizaţiei franceze, ci de un tablou, în trăsături largi, al istoriei instituţiunilor franceze; e forma iniţială şi cu totul necunoscută până azi a vestitei lucrări a scriitorului.

Fiind ascultat de un auditoriu a cărui cultură istorică era aproape inexistentă, Fustel de Coulanges şi-a simplificat cât a putut mai mult expunerile. Şi a făcut-o cu atâta măestrie, încât lecţiile lui pot fi citite cu folos şi plăcere de toată lumea.

Totuşi, seria e inegală. Primele şapte lecţii (adică pornind dela cea asupra preistoriei, în care unele amănunte nu sunt puse la punct, şi până la cea în care originile sistemului feudal sunt expuse într'un rezumat prea sistematic şi fără a se ţine seama de unele distincţiuni destul de însemnate) alcătuesc o serie bine închegată: e cel mai bun Fustel. Lecţia a opta (asupra lui Ludovic cel Sfânt) şi, în oarecare măsură, cele două următoare, alcătuesc partea mai puţin izbutită a culegerii.

Concesiile făcute de Fustel de Coulanges pentru a fi agreabil auditoriului său monden se datoresc, după Raoul Busquet, şi faptului că în 1870 istoricul francez nu ajunsese încă la studiile medievale şi n'avusese vreme să cunoască evul-mediu dincolo de secolul al zecelea, aşa cum a cunoscut antichitatea şi epocile merovingiene şi carolingiene.

Cu toate acestea, nicăeri nu se afirmă cu mai multă îndrăzneală şi strălucire, decât în această broşură postumă şi neterminată, puterea de sinteză a marelui istoric. — *h.*

A fost Shakespeare italian?

Această întrebare a fost pusă şi rezolvată de un tânăr istoric literar, plin de calităţi, anume **Santi Paladino.**

Nu de mult a apărut la Roma cartea lui, intitulată: „Shakespeare — pseudonimul unui poet italian", în care încearcă să arate că Shakespeare a fost într'adevăr un italian cu numele adevărat Michel Angelo. Acest Michel Angelo care nu are nimic deaface cu ziditorul Vaticanului, a scris pe vremea lui o seamă de cărţi, care n'au mai avut în ultimul timp decât un singur cititor: pe istoricul literar Santi Paladino. Descoperind că una din cărţi are o asemănare izbitoare cu „Hamlet", a început să se ocupe cu biografia lui Michel Angelo.

S'a dovedit astfel că acesta, urmărit de inchiziţie, a fugit în anul 1586 la Londra unde a fost până'n 1615 arhivarul şi prietenul lordului Peambrock. La Londra s'a numit la început Michel Angelo-Florio şi a locuit în casa scoţianului Shakespeare, al cărui nume l'a luat ca pseudonim.. „Hamlet" a fost început de Michel Angelo în Danemarca, unde a stat o vreme şi unde a luat cunoştinţă de legenda prinţului danez. Sonetele se ştie că sunt dedicate unui anume „W. H."

Cine e „W. H." ? Paladino răspunde la această întrebare. W. H. e Wiliam Herbert lord Peambrock, ocrotitorul lui Michel Angelo şi cu această descoperire se înlătură ,după credinţa lui Paladino, ultima umbră de îndoială asupra expunerii lui. Paladino mai afirmă că Shakespeare încetează de a scrie odată cu moartea lui Michel Angelo.

Cum era de aşteptat, afirmaţiile lui Paladino au provocat în presa engleză un tumult de proteste. Specialiştii englezi, care au început să se ocupe şi ei de Michel Angelo, au dovedit că acesta a murit în 1625, adică nouă ani după Shakespeare...

Michel Angelo-Florio a fost profesor la Oxford şi în familia regală. La Muzeul Britanic se păstrează încă tratatele lui filosofice, dedicate reginei.

Presa italiană afirmă la rândul ei, că toate acestea pot fi adevărate fără a constitui totuşi o dovadă suficientă că Michel Angelo nu e în acelaş timp Shakespeare.

Aşa dar a fost Shakespeare italian?... — *A.*

Lupta dintre antici şi moderni

Polemica dusă actualmente în Franţa în chestia învăţământului clasic aduce din nou la ordinea zilei cearta dintre clasicişti şi modernişti, **la querelle des anciens et des modernes.** Dar discuţia nu datează din secolul al XVII-lea, cum s'ar putea crede, ci... de când lumea.

In secolul întâi înainte de Christos, la Roma, lumea literară era împărţită în două tabere ,după cum aprecia mai mult pe poeţii vechi sau cei contimporani. Protagonistul acestora din urmă era Horaţiu. El atacă violent, şi de multe ori fără dreptate, pe poeţii din secolul al doilea şi al treilea înainte de Christos, care se bucurau de mare trecere la sfârşitul republicii.

Lupta dusă de scriitorii noi a fost încununată de succes. In secolul I după Christos, Virgiliu şi Horaţiu, împreună cu ceilalţi poeţi comtimporani cu ei devin clasici, adică sânt utilizaţi în şcoli ca manuale. La începutul secolului al doilea mişcarea trece chiar de limita pe care i-o impuseseră promotorii ei, căci chiar scriitorii din epoca lui Augustus încep să fie lăsaţi în părăsire şi toată atenţia publicului se îndreaptă spre producţiile de actualitate.

După aceasta, la sfârşitul secolului, se simte reacţiunea care nu putea lipsi: literaţii devin iarăşi arhaizanţi cu orice preţ, nu mai citesc decât pe Cato cel bătrân, pe Gracchus, etc. De altfel şi în Grecia în aceiaşi vreme se constată o renaştere literară a limbii atice. Retorul Fronto, care trăieşte în vremea asta, nu citează niciodată pe Virgiliu şi o singură dată pe Horaţiu. Despre Seneca şi Lucan el spune că prezintă unele pasagii frumoase, dar şi în cloace se găsesc monede de argint, ceiace nu constitue un motiv suficient ca să ne bălăcim în ele.

Nu trece însă mult, şi scriitorii vechi sânt din nou daţi uitării: rămân în picioare numai poeţii mari din epoca lui Augustus. Incetul cu încetul, timpul face o selecţie şi între scriitorii de mai târziu şi numai cei buni trec la posteritate.

Cearta dintre vechi şi noi trebue deci socotită ca o reacţiune necesară a prezentului în contra trecutului şi a trecutului în contra prezentului. Prin echilibrarea celor două tendinţe ajungem la selecţia valorilor. E de crezut deci că şi din literatura clasică franceză, care a fost pusă în cumpănă cu cea antică, puţine lucruri vor persista dealungul veacurilor, aşa cum au persistat Horaţiu şi Virgiliu. — *A. G.*

CINCI MII DE LEI

nu se găsesc pe toate drumurile şi atunci când vrei.

Cinci mii de lei, sunt aproape leafa unui funcţionar şi fiecare din noi, ştim ce luptă trebue să dăm pentru a-i dobândi

II PUTEŢI AVEA UŞOR INSĂ

participând regulat la concursurile dotate de 5000 lei săptămânal, concursuri organizate de marea revistă

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

unica enciclopedie completă a tuturor evenimentelor din ţară şi străinătate, apărută recent cu peste 160 clişee fotografice şi cu un bogat material literar şi informativ

De vânzare pretutindeni. — Preţul 10 Lei

Copiii au găsit cu cine să petreacă VACANŢA!

cu **FAMILIA**

CHIŢ-CHIŢ

a prietenului lor **ION PAS** despre care s'a scris că:

„.... a fost jucată la Bucureşti, la Cernăuţi, la Craiova, şi peste tot miile de spectatori mici au afirmat prin aplauze delirante că piesa aceasta a fost scrisă în adevăr pentru ei... D. Ion Pas a înţeles pe copii şi copiii, la rândul lor, îl înţeleg. („Vremea")

„.... d Ion Pas, scriitor de talent care, prin FAMILIA CHIŢ-CHIŢ, prin NICUŞOR şi prin altele, s'a impus ca cel mai gustat şi mai bun tovarăş al copiilor („Rampa")

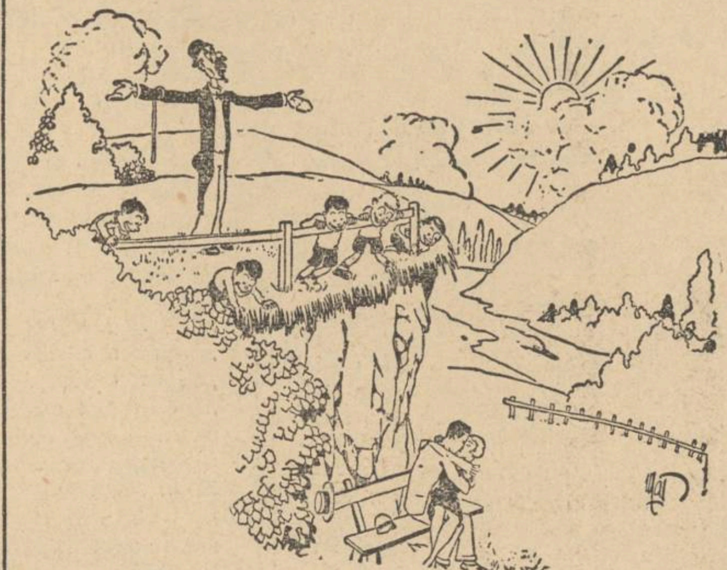
PREŢUL 50 LEI

:: Se găseşte de vânzare la toate librăriile ::

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Inginer Henri Tillmann, membru al Institutului General Psihic din Paris. La Şaraga. Episcopiei 3 bis, Bucureşti, Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii studenţi plătesc lei 40 volumul.

Lecţia de Intuiţie



— Copii, admiraţi natura... şi urmaţi învăţămintele ei sublime!

Actualitatea



Militarismul şi poporul.
(De Notenkraker, Amsterdam)

Prudenţă



— Iţi dau de mâncare la prânz, dacă îmi crapi lemnele astea.
— Hm! Da'.... ce mâncare aveţi pe astăzi?

Embarras du choix



ŢAPUL: — Mai alege, dacă poţi!
(Lustige Blätter, Berlin)

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11